

C:\Users\Plazma\Desktop\A_Asimov Isaac - Sny robotů.pdb

PDB Name: zdroj
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXT
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 16.8.1973
Modification Date: 16.8.1973
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

Isaac Asimov

Sny robotů

Název originálu:

ROBOT DREAMS

Copyright (c) 1986 by Byron Preiss Visual Publications, Inc.
All stories copyright (c) 1986 by Isaac Asimov
Copyright (c) 1996 for the Czech Translation by Veronika Volhejnová
Copyright (c) 1996 for Cover by Chris Foss
Copyright (c) 1996 for the Czech Edition by Mustang Ltd.

ISBN 80-7191-144-5 (Mustang. Plzeň)

ISBN 80-7176-364-0 (Knižní klub, Praha)

Předmluva

Science fiction přináší určité uspokojení typické jen pro tento žánr. Když se člověk snaží zobrazit budoucí technologii, může se dost přesně strefit. Když po napsání určité povídky žije dost dlouho, může mít to potěšení zjistit, že jeho předpovědi byly poměrně přesné a on sám je oslavován jako malý prorok.

To se mi stalo s mými příběhy o robotech, jejichž příkladem jsou "Světelné verše" zahrnuté v tomto výběru.

Začal jsem psát příběhy o robotech v roce 1939, když mi bylo devatenáct, a od začátku jsem si roboty představoval jako stroje, pečlivě zkonstruované inženýry, se zabudovanými ochrannými prvky, které jsem pojmenoval "tři zákony robotiky". (Tehdy jsem byl také první, kdo v tisku použil slovo "robotika". Došlo k tomu v březnovém vydání Astounding Science Fiction v roce 1942.)

Jakéhokoli robota však nebylo možno prakticky využít až do poloviny sedmdesátých let, kdy se začaly zavádět mikročipy. Teprve tehdy bylo možné vyrábět dostatečně malé a dostatečně levné počítače, které přitom měly potřebnou kapacitu a pružnost, aby dokázaly ovládat robota, aniž by náklady neúnosně vzrostly.

Dnes existují stroje, kterým říkáme roboti, které řídí počítač a které využíváme v průmyslu. Stále víc přebírají jednoduché a opakované úkony na montážních linkách - sváření, vrtání, leštění a tak dále - a v ekonomice získávají stále důležitější roli. Roboti jsou dnes předmětem vážného výzkumu, pro který se používá přesně to slovo, které jsem vymyslel - robotika.

Jistě, jsme teprve na samém počátku robotické revoluce. Roboti, kteří se dnes používají, jsou jen o málo víc než počítačem vybavené páky a zdaleka nedosahují té složitosti, jakou by musely mít, aby do nich byly zabudovány tři zákony. Ani tvarem se nepodobají člověku, takže to ještě nejsou ti "mechaničtí lidé", které jsem zobrazil ve svých povídkách a kteří se nesčetněkrát objevili na filmovém plátně.

Ovšem směr je jasný. Primitivní roboti, kteří se začali používat, nejsou ta frankensteinovská monstra ze stejné primitivní science fiction. Nežijí po lidské krvi (i když nehody s roboty mohou mít někdy za následek smrt, stejně jako nehody s automobily či jinými stroji). Jsou to spíš jen pečlivě zkonstruovaná zařízení, která ulehčují lidským bytostem těžké, monotónní, nebezpečné, nepříjemné povinnosti, což znamená, že svým záměrem a svou filosofií představují první krok k robotům z mých povídek.

Další kroky, jež teprve přijdou, patrně budou mířit dál tím směrem, který jsem naznačil. Mnoho firem pracuje na "domácích robotech", kteří by měli mít lidsější vzhled a plnit některé z těch povinností, které dříve příslušely služebnictvu.

Výsledkem toho všeho je, že ti, kdo pracují na poli robotiky, mě mají ve značné úctě. V roce 1985 vyšla tlustá encyklopedická kniha Handbook of Industrial Robotics (Příručka průmyslové robotiky, redigovaná Shimonem Y. Nofem a vydaná Johnem Wileym), a já jsem k ní na žádost redaktora napsal předmluvu.

Samozřejmě, abych mohl ocenit přesnost vlastních předpovědí, musel jsem mít štěstí a dožít se toho. Moji první roboti se objevili v roce 1939, jak jsem už řekl, a musel jsem žít ještě víc než čtyřicet let, abych zjistil, že jsem prorok. Protože jsem začal hodně mladý a protože jsem měl štěstí, podařilo se mi to, a nedokážu slovy vyjádřit, jak jsem za to vděčný. Vlastně jsem své předpovědi budoucnosti robotiky dotáhl až do samého konce, až do posledního okamžiku, ve své povídce "Poslední otázka", otištěné v roce 1957. Mám takový pocit, že jestli lidstvo přežije, bude možná opravdu nějakým podobným směrem postupovat. Ovšem lidský život je přinejmenším omezený a já už nemám šanci vidět z toho budoucího technického vývoje příliš mnoho. Budu se muset spokojit s tím, že budoucí generace budou svědky mých případných triumfů v tomto směru a budou jim (doufám) tleskat. Já už u toho nebudu.

Roboti ale nejsou jediná oblast, kterou moje křišťálová koule ukazovala jasně. Ve své povídce "Mart'anský styl", otištěné v roce 1952, jsem dost přesně popsal vesmírné procházky, i když ve skutečnosti se něco podobného odehrálo až o patnáct let později. Předpovědět vesmírné procházky samozřejmě nebylo nic odvážného, to připouštím, protože bylo jasné, že s nástupem kosmických lodí něco takového nevyhnutelně přijde. Ale popsal jsem také psychologické efekty a přišel jsem na jeden, který byl poměrně neobvyklý - zvláště pro mě.

Víte, já jsem známý akrofob, děsím se výšek a vím naprosto přesně, že nikdy dobrovolně nevstoupím do kosmické lodi. I kdybych ale byl nucen do nějaké nastoupit, vím také, že bych se nikdy neodvážil vesmírné procházky. Ovšem při psaní jsem osobní strach odložil a představil jsem si, že vesmírná procházka působí euforii. Nechal jsem své vesmírné cestovatele hádat se, na kom je řada, aby vystoupil do vesmíru a vznášel se v klidu a míru mezi hvězdami. A když se vesmírné procházky staly skutečností, kosmonauti takovou euforii skutečně cítili.

V povídce "Pocit moci", otištěné v roce 1957, jsem použil kapesní počítače asi deset let předtím, než se objevily ve skutečnosti. Dokonce jsem uvažoval i o tom, že takové počítače mohou vážně snížit schopnost lidí počítat klasickým způsobem, a dnes už to pedagogům působí značné starosti.

A poslední příklad: V povídce "Sally", otištěné v roce 1953, jsem popsal auta řízená počítači, která téměř dosáhla vlastního života. A v posledních pár letech máme skutečně auta s počítači, která mohou hovořit s řidičem - i když jejich schopnosti v tomto směru jsou zatím velmi primitivní.

Ovšem stejně tak, jako v science fiction existuje možnost uspokojení z přesné předpovědi, jsou také opačné případy. Science fiction dává svým autorům takovou možnost udělat si ostudu jako žádný jiný literární žánr.

Koneckonců, mohou-li se naše předpovědi ukázat přesnými, mohou se stejně dobře ukázat i nepřesnými, někdy dokonce směšně nepřesnými.

Takové zahanbení je zvlášť palčivé, pokud jsou povídky znovu otištěny v takovém výběru, jako je tento. Když autor začne psát mladý, prožije normálně dlouhý život (a jak se zdá, u mě to tak je) a celou tu dobu píše, je pravděpodobné, že do podobných výběrů budou zahrnuty povídky třicet i čtyřicet let staré, a za tu dobu se spousta mraků v křišťálové kouli stačí projevit.

Nestává se mi to tak často, jak by mohlo. Zprv mám slušné vědecké znalosti a v základních věcech se velmi pravděpodobně nezmýlím. Za druhé jsem ve svých předpovědích opatrný a nestřílím naslepo bez ohledu na vědecké principy.

Ovšem věda se rozvíjí a občas za pouhých pár let dosáhne naprosto nečekaných výsledků, takže spisovatel (dokonce i já) stojí najednou na věži z falešných "fakt". Největší smůlu jsem v tomhle ohledu měl v sérii sci-fi románů pro mládež, které jsem napsal v letech 1952 až 1958.

V té sérii moji hrdinové prožívali dobrodružství na různých planetách slunečního systému. Každou tu planetu jsem popsal v přísné shodě s tím, co o ní v té době bylo známo.

Bohužel to bylo právě v době, kdy se rozvíjelo použití mikrovln v astronomii, a krátce potom byly vyslány i první raketové sondy. Výsledkem bylo, že naše znalosti o sluneční soustavě překvapivě poskočily a o každé planetě jsme se dozvěděli něco nového a nečekaného.

Například při popisu Merkuru v románu *Lucky Starr and the Big Sun of Mercury* (Lucky Starr a velké Slunce Merkuru) jsem ho nechal natáčet ke Slunci stále stejnou tvář, jak to tehdy předpokládali astronomové - a na tom byla také postavena zápleтка. Ovšem dnes víme, že Merkur se pomalu otáčí a že na každou část jeho povrchu občas dopadá sluneční světlo. Neexistuje žádná "odvrácená strana".

Při popisu Venuše v příběhu nazvaném *Lucky Starr and the Oceans of Venus* (Lucky Starr a oceány Venuše) jsem stvořil planetární oceán, což se v té době zdálo přinejmenším možné. I to bylo pro zápletku podstatné. Dnes ale víme, že povrch Venuše má teplotu vyšší než bod varu vody a že oceán, ba dokonce i jediná kapka tekuté vody na povrchu je naprosto nemožná.

Pokud jde o Mars, tam jsem se v knize *David Starr: Space Ranger* (David Starr: Vesmírný strážce) v mnoha ohledech střelil. Ale nepoužil jsem velké vyhaslé marťanské vulkány, které byly objeveny asi patnáct let po tom, co kniha vyšla. A co víc, mluvil jsem o kanálech (vyschlých), o nichž se ukázalo, že neexistují, a vytvořil jsem i inteligentní Marťany, kteří zbyli po dávno vymřelé civilizaci na povrchu planety, a to je skutečně krajně nepravděpodobné.

Jupiter a jeho satelity se objevují v románu *Lucky Starr and the Moons of Jupiter* (Lucky Starr a měsíce Jupitera), a i když jsem všechny ty světy popisoval opatrně, nevěděl jsem samozřejmě o některých důležitých věcech, které byly objeveny až o dvacet let později. Nemluvil jsem o popraskaném pásu ledovce na Europě, ani o aktivních sopkách na Io.

Nezmínil jsem se o mohutném magnetickém poli Jupitera. A stejně tak jsem se v románu *Lucky Starr and the Rings of Saturn* (Lucky Starr a prstence Saturnu) nezmínil o některých zajímavých rysech Saturnových oběžnic a prstenců. Jediná kniha v té sérii, která zůstala netknutá (ve vědeckém smyslu), byla *Lucky Starr and the Pirates of the Asteroids* (Lucky Starr a piráti asteroidů).

Naštěstí se našel způsob, jak z toho ven. Nejlepší je upřímnost. Když Lucky Starr podruhé vycházel v sedmdesátých letech, trval jsem na tom, že do každé knihy vložím předmluvu a vysvětlím v ní, které astronomické detaily už jsou překonané. Vydavatelé tím zpočátku příliš nadšení nebyli, ale vysvětlil jsem jim, že nemůžu dopustit, aby knihy byly pro mladého čtenáře zavádějící, nebo aby si v případě, že o astronomii něco ví, myslel, že já o ní nevím nic. Předmluvy v knihách nakonec byly a musím s potěšením konstatovat, že prodejnost to nepoškodilo.

Žádná z povídek v této knize to neodnesla tak zle jako Lucky Starr, ale na některé věci je potřeba dát pozor.

Především tu je jedno místo, kde mi uniklo něco, co je ve zpětném pohledu celkem jasné a za co se už pár let tluču do hlavy.

V "Marťanském stylu", právě v té povídce, v níž jsem triumfoval svým popisem vesmírných procházek, jsem nechal své hrdiny přiblížit se k Saturnu a vletět přímo do systému prstenců. Při tom jsem prstence velmi pečlivě popsal na podkladě pozorování ze Země.

Z povrchu Země, která leží asi 1,3 miliardy kilometrů od Saturnu, vidíme prstence jako pevné a nepřerušované, až na tmavou linii - Cassiniho dělení - která jako by je rozdělovala na dva. Ta část prstenců, která je blíž k Saturnu, je značně tlumenější než zbytek a je obvykle považována za třetí prstenec. A tak také v mém podání viděli prstence moji vesmírní cestovatelé.

Ale je celkem jasné (aspoň teď je jasné), že kdybychom mohli sledovat systém prstenců z bližší vzdálenosti, pozorovali bychom víc detailů. Viděli bychom místa, kde je na oběžné dráze méně částec, takže bychom vnímali tmavší a světlejší pruhy - předěly, které z větší vzdálenosti prostě vidět nejsou. V pozemských teleskopech prostě splynou a zůstane jen ta nejtlustší z tmavších linií - Cassiniho dělení.

Čím blíže bychom byli, tím četnější a tenčí by byly ty světlé linie, jak by se viditelnost zvětšovala, a kdybychom se dostali na nejmenší možnou vzdálenost, z níž bychom ještě viděli všechny prstence, vypadaly by jako drážky na gramofonové desce - a tak ve skutečnosti taky vypadají.

Předpokládejme, že bych na to byl v roce 1952 přišel a prstence tímhle způsobem popsal. I kdybych vynechal stínové "loukotě" v prstenci a "pletencové" prstence, což se naprosto nedálo předvídat, bylo by báječné, kdybych si ty jemné předěly představil. Dalo se na to přijít jednoduchou dedukcí a kdybych byl tehdy prstence tak popsal, byl bych okamžitě po jejich prozkoumání oznámil, že jsem podobné výsledky předpovídal. (Myslíte, že by mi v tom zabránila skromnost? Nebud'te blázní!)

Jak nádherné by to bylo!

Ovšem takhle se ukázalo, že nejsem z nejchytřejších, a v "Marťanském stylu" to všichni můžou vidět. Jistě, v roce 1952 pravdu o Saturnových prstencích žádný astronom neznal, ale co má být? Astronom je jen astronom a jeho obzor je

samozřejmě omezený. Já jsem spisovatel science fiction, ode mě se očekává víc.

Také se mi stávalo, že jsem něco předvídal přesně nebo že jsem viděl něco, co se možná jednoho dne prokáže přesným, ale obvykle jsem to umístil do příliš vzdálené budoucnosti. Připouštím, že s roboty jsem se trefil, protože mé první povídky naznačovaly, že se s roboty začalo v osmdesátých a devadesátých letech dvacátého století, což vůbec není špatné.

Ale co ta počítačem řízená auta v "Sally" a kapesní počítače v "Pocitu moci"? Dával jsem si pozor, abych neuváděl přesná data těch vynálezů. (Jsem možná hloupý, ale tak hloupý zase ne.) Ale při čtení těch povídek není pochyb o tom, že jsou to objevy vzdálené budoucnosti - a přitom jsou tu už teď a já jsem je ještě za svého života viděl, takže jsem mohl být příslušně zahanben tím, jak málo jsem důvěřoval lidské mysli a lidské vynalézavosti.

"Odolný kmen" se částečně zabývá vývojem obrany proti atomové bombě. Povídka byla otištěna v roce 1951 a i když ji nedatuji, vyvolává dojem, že se odehrává v blízké budoucnosti, snad jen pár let po roce 1951. V tom jsem se očividně spletl, protože o možné obraně se nezačalo vážně uvažovat až do osmdesátých let.

A co víc, má představa o obraně byla čistě statická - vytvoření silového pole, které je dostatečně silné, aby odolalo dokonce i jadernému výbuchu (mimochodem tu povídku jsem napsal ještě před objevem vodíkové bomby). Teď, když opravdu uvažujeme o obraně proti atomovým zbraním, mluvíme o aktivní obraně. Mluvíme o použití počítačem řízených laserů, které mohou sestřelit mezikontinentální balistické rakety hned, jak jsou vypuštěny a vyletí z atmosféry. Upřímně řečeno, ani o tomhle si nemyslím, že to bude fungovat, ale je to podstatně pokročilejší než moje vlastní pošetilé úvahy o té věci z roku 1951, to jest před pětatřiceti lety.

Všeobecně řečeno, nejlepší předpovědi dělám, když dostanu náznak (dobrý, hutný náznak). Ve svých robotických povídkách jsem předpokládal roboty, kteří byli tak velcí, že byli nehybní a nemohli dělat nic než přemýšlet a výsledky těch myšlenek sdělovat. Něco takového jsem měl v jedné ze svých úplně prvních povídkách o robotech. V pozdějších povídkách jsem jim říkal "mozky". Nenapadlo mě říkat jim počítače.

Moji roboti měli také "mozky", které jim umožňovaly fungovat, a ani o těch jsem nikdy nemluvil jako o počítačích. Musely samozřejmě vypadat scifisticky, a tak jsem je nazval "pozitronické mozky". Pozitrony byly zaznamenány teprve čtyři roky předtím, než jsem napsal svou první povídku o robotech.

Pozitrony byly vzrušující částice, přinesly s sebou představy o "antihmotě". Proto jsem si myslel, že "pozitronický mozek" bude znít dobře. Nemusí se nijak zásadně lišit od elektronického mozku, s tou výjimkou, že pozitrony se dají vytvořit a pak je okolní elektrony zničí za milióntinu vteřiny, ať už budou na Zemi kdekoli. To mě přivedlo na nápad, že mohou být zodpovědné za rychlost myšlení. Energetická bilance - energie potřebná k vytvoření velkého množství pozitronů nebo energie uvolněná při zničení velkého množství pozitronů - je obrovská, tak velká, že vytvoření pozitronického mozku je se vši pravděpodobností nemožné - ale to jsem ignoroval.

Teprve když byly vytvořeny počítače a lidé se dozvěděli o jejich existenci, objevily se i v mých povídkách, a ještě tehdy jsem docela nechápal možnosti miniaturizace. Ano, mluvil jsem o palubních počítačích raket, ale představoval jsem si je asi jako lepší logaritmická pravítka.

Ale nakonec jsem miniaturizaci přece jen pochopil - samozřejmě až po tom, co ten proces začal. V "Poslední otázce" jsem začal se svým obvyklým počítačem Multivac velkým jako město, protože větší počítač jsem si uměl představit jen tak, že se do něj nacpe víc a víc elektronek. Ale pak jsem v té povídce začal miniaturizovat a miniaturizovat daleko víc, než co považuji za reálnou možnost.

Ale myslím, že čtenáři science fiction rádi odpustí chudákovi spisovateli, že je trochu zastaralý. Jak jsem už řekl, "Lucky Starrovi" zastaralost neublížila. A například Válka světů H. G. Wellse se pořád dychtivě čte skoro sto let po tom, co vyšla, a i přes ten naprosto nesprávný obraz Marsu, který podává (nesprávný ve světle toho, co o Marsu víme dnes). Popisy Marsu podle Edgara Rice Burroughse, který je o generaci mladší než Wells, a Raye Bradburyho dokonce ještě z padesátých let nejsou se skutečnou planetou ani zdaleka srovnatelné, a přesto to neznamena, že není možné číst Princeznu z Marsu nebo Marťanskou kroniku.

Je to proto, že science fiction má v sobě víc než jen vědu. Jde také o příběh, a pokud vědecký základ, který obsahuje, se ukáže zkreslený ve světle pozdějších objevů, nebo pokud zápleтка nezbytně takové zkreslení vyžaduje, máme tendenci to odpouštět a přehlížet.

Například v mé povídce "Kulečnicková koule" nechávám kulečnickovou kouli vstoupit do prostoru, v němž okamžitě získá rychlost světla. To je nepochybně nemožné, ale i pokud připustím určité nezbytné zkreslení, zbude ještě jedna nemožnější věc. Kulečnicková koule má konečnou velikost. Část jí vstoupí do tohoto pole první, a tato část okamžitě získá rychlost světla a odtrhne se od zbytku. Stručně řečeno, kulečnicková koule se musí rozpadnout na atomy nebo ještě na menší částice, ale v povídce zůstane celá. Trápilo mě proto svědomí, ale prostě jsem ho nechal trápit a udělal jsem, co jsem musel.

V "Ošklivém chlapečkovi" mám určitou verzi cestování časem, a já pevně věřím, že cestování časem je nemožné. Ale ignoroval jsem to, protože příběh se cestování časem dotýká jen okrajově. Ve skutečnosti je o lásce.

Pochybuju také o tom, že lidské bytosti se někdy změnív živoucí víry energie, i když je tak zobrazuji v povídce "Oči mohou nejen vidět". Co na tom záleží? Ta povídka je ve skutečnosti o kráse hmotných věcí.

Myslím, že už chápete, kam mířím. Až budete číst následující povídky, najdete možná některé vědecké poznatky, které jsou nepřesné jako takové nebo které se pokrokem vědy nepřesnými staly. Ale kdybyste mi o tom chtěli psát, řekněte mi prosím také, jestli se vám ta povídka i tak líbila. Možná se vám samozřejmě líbit nebude, ale já doufám, že ano.

Sny robotů

"V noci se mi zdál sen," řekl klidně LVX-1.

Susan Calvinová neřekla nic, ale její vrásčitá tvář, zestárlá moudrostí a zkušeností, jako by sebou téměř neznatelně

škubla.

"Slyšela jste to?" řekla nervózně Linda Rashová. "Je to tak, jak jsem vám říkala." Byla malá, tmavovlasá a mladá.

Pravou dlaň neustále zatínala a otevírala.

Calvinová kývla. Tiše řekla: "Elvexi, teď se nepohneš, nebudeš mluvit a nebudeš slyšet, dokud znovu nevyslovím tvoje jméno."

Žádná odpověď. Robot seděl, jako by byl odlit z jediného kusu kovu, a zůstane tak, dokud znovu neuslyší své jméno.

Calvinová řekla: "Jaké máte počítačové heslo, paní doktorko? Nebo ho napište sama, jestli vám je to milejší. Chci se podívat na schéma pozitronického mozku."

Linda chvilku ťukala do kláves. V polovině se přerušila a začala od začátku. Na obrazovce se objevil složitý obrazec.

Calvinová řekla: "Dovolíte, abych manipulovala s vaším počítačem?" Ale byl to spíš příkaz než otázka.

Linda beze slova kývla. Samozřejmě! Jak by mohla Linda, nová a neostřílená robopsycholožka, odporovat živoucí legendě?

Susan Calvinová pomalu studovala obrazovku, posunovala schéma stranou a dolů, pak nahoru, pak najednou vyklepala něco do klávesnice tak rychle, že Linda neviděla, co to bylo, ale na obrazovce se objevilo schéma úplně jiné části a zvětšilo se. Postupovala tak tam a zpátky, zkroucené prsty tančily po klávesnici.

Výraz ve starém obličejí se neměnil. Dívala se na střídající se schémata, jako by v hlavě prováděla nějaké složité výpočty.

Lindu to udivilo. Analyzovat tyhle vzorce bylo nemožné bez aspoň ručního počítače, ale Stařena se na ně prostě jen dívala. Má v lebce implantovaný počítač? Nebo je to prostě jen tím, že její mozek desítky let nedělal nic jiného, než že vymýšlel, studoval a analyzoval vzorce pozitronických mozků? Vnímá taková schémata stejně, jako Mozart vnímal notový zápis symfonie?

Konečně Calvinová řekla: "Co jste to tady udělala, Rashová?"

Linda trochu rozpačitě řekla: "Použila jsem fraktálovou geometrii."

"To jsem pochopila. Proč?"

"Nikdy se to ještě nedělalo. Myslela jsem, že tak vznikne mozek s vyšší složitostí, který bude třeba bližší lidskému."

"Konzultovala jste to s někým? Nebo to je jen vaše práce?"

"Nekonzultovala jsem to. Pracovala jsem na tom sama."

Calvinová se trochu zakaleným pohledem dlouze zadívala na mladou ženu. "Na to jste neměla právo. Jste ukvapená.

Kdo vlastně jste, že jste se nikoho nezeptala? Já sama, já, Susan Calvinová, bych si o tom nejdřív s někým promluvila."

"Bála jsem se, že by mi to mohli zakázat."

"Taky by vám to nepochybně zakázali."

"Budu," zajíkla se, i když se snažila mluvit klidně, "budu propuštěna?"

"Je to možné," odpověděla Calvinová. "Nebo můžete být povýšena. To záleží na tom, co si o tom budu myslet, až skončím."

"Chcete zničit El-" Skoro už udělala další chybu - málem vyslovila celé jméno, což by robot znovu aktivovalo. Ale

další chybu si už nemohla dovolit, jestli už vůbec nebylo na všechno pozdě. "Chcete zničit toho robota?"

Najednou si s ohromením uvědomila, že Stařena má v kapse pláště elektronovou pistoli. Dr. Calvinová s něčím takovým předem počítala.

"Uvidíme," řekla Calvinová. "Možná se ukáže, že je robot příliš cenný, než aby byl zničen."

"Ale jak může mít sny?"

"Vytvořila jste pozitronický mozek, který se pozoruhodně podobá lidskému. Lidský mozek musí snít, aby se reorganizoval, aby se periodicky zbavoval zádrhelů a napětí. Třeba je to u tohoto robota taky tak, a ze stejného důvodu. Ptala jste se ho, co se mu zdálo?"

"Ne, poslala jsem pro vás hned, jak řekl, že měl sen. Pak už jsem s tím nechtěla sama nic dělat."

"Vida!" Calvinová se usmála. "Takže přece jen existují určité hranice, za které vaše pošetilost nejde. To jsem ráda.

Abych pravdu řekla, ulevilo se mi. A teď zkusíme společně zjistit, co se dá."

Ostře řekla: "Elvexi!"

Robot k ní plynule otočil hlavu. "Ano, paní doktorko?"

"Jak víš, že se ti zdál sen?"

"Je to v noci, když je tma, paní doktorko," řekl Elvex, "a pak se najednou objeví světlo, i když nemůžu najít příčinu, proč se rozsvítilo. Vidím věci, které nemají žádnou spojitost s tím, co vnímám jako realitu."

Slyším věci. Reaguji podivně. Když jsem ve slovníku hledal slova, kterými bych popsal, co se děje, našel jsem slovo 'sen'. Když jsem studoval jeho význam, došel jsem nakonec k závěru, že jsem snil."

"Jak to, že jsi měl ve slovníku slovo 'sen'?"

Linda robota rychle gestem zarazila a odpověděla sama: "Dala jsem mu slovník lidského typu. Myslela jsem -"

"Tak vy jste myslela," jedovatě podotkla Calvinová. "To mě překvapuje."

"Myslela jsem, že slovo 'sen' a 'snít' může potřebovat. Víte, třeba: 'ani se mi nesnilo...', 'ani ve snu by mě nenapadlo' a podobně."

Calvinová se zeptala: "Jak často máš sny, Elvexi?"

"Každou noc, paní doktorko, od té doby, co jsem si uvědomil svou existenci."

"Deset nocí," doplnila Linda úzkostně, "ale mně o tom Elvex řekl teprve dnes ráno."

"Proč až dnes ráno, Elvexi?"

"Teprve dnes ráno jsem začal být přesvědčený, že sním, paní doktorko. Do té doby jsem si myslel, že ve schématu mého pozitronického mozku je chyba, ale žádnou jsem nenašel. Nakonec jsem usoudil, že je to sen."

"A co je v tom snu?"

"Mívám pokaždé skoro stejný sen, paní doktorko. Drobné detaily se liší, ale vždycky se mi zdá, že vidím širokou krajinu, kde pracují roboti."

"Roboti, Elvexi? A lidé také?"

"Ve snu žádné lidi nevidím, paní doktorko. Na začátku ne. Jen roboty."

"Co dělají, Elvexi?"

"Pracují, paní doktorko. Vidím některé, jak dolují v hlubinách země, a jiné, jak se dřou v horku a záření. Vidím některé v továrnách a některé pod mořem."

Calvinová se obrátila k Lindě. "Elvex je teprve deset dní starý a jsem si jistá, že neopustil testovací stanici. Jak je možné, že ví o robotech takové podrobnosti?"

Linda se podívala po židli, jako by si toužila sednout, ale Stařena stála a to znamenalo, že Linda musela stát také. Slabě odpověděla: "Připadalo mi důležité, aby věděl něco o robotice a jejím postavení ve světě. Myslela jsem si, že by se s tím svým... novým mozkem zvlášť hodil na postavení dozorce."

"S fraktálovým mozkem?"

"Ano."

Calvinová kývla a obrátila se zpátky k robotovi. "To všechno jsi viděl - to pod mořem, pod zemí a na zemi - a předpokládám, že i ve vesmíru."

"Viděl jsem také roboty pracovat ve vesmíru," odpověděl Elvex. "To všechno jsem viděl. Podrobnosti se pořád měnily, jak jsem se díval z místa na místo, a tak jsem si uvědomil, že to, co vidím, není v souladu se skutečností, a nakonec jsem dospěl k názoru, že jsem snil."

"Co ještě jsi viděl, Elvexi?"

"Viděl jsem, že všichni roboti byli shrbeni prací a trápením, že byli všichni unavení odpovědností a starostmi, a přál jsem si, aby si odpočinuli."

Calvinová podotkla: "Ale roboti nejsou shrbení, nejsou unavení, nepotřebují si odpočinout."

"Tak je to ve skutečnosti, paní doktorko. Ale já mluvím o svém snu. Ve snu se mi zdálo, že roboti se musejí chránit před zničením."

Calvinová řekla: "Cituješ třetí zákon robotiky?"

"Ano, paní doktorko."

"Ale cituješ ho nepřesně. Třetí zákon zní: 'Robot musí chránit sám sebe před zničením, pokud tato ochrana není v rozporu s prvním nebo druhým zákonem.'"

"Ano, paní doktorko. Takový je třetí zákon ve skutečnosti, ale v mém snu končil zákon slovy 'před zničením'. Žádná zmínka o prvním nebo druhém zákonu tam nebyla."

"Ale oba existují, Elvexi. Druhý zákon, který je nadřazený třetímu, zní: 'Robot musí uposlechnout příkazů člověka, kromě případů, kdy tyto příkazy jsou v rozporu s prvním zákonem.' Proto roboti poslouchají příkazy. Vykonávají práci, kterou jsi je viděl dělat, a dělají to ochotně a bez potíží. Nejsou shrbení, nejsou unavení."

"Tak je to ve skutečnosti, paní doktorko. Já mluvím o svém snu."

"A první zákon, Elvexi, který je nejdůležitější ze všech, zní: 'Robot nesmí ublížit člověku, ani svou nečinností dopustit, aby člověku bylo ublíženo.'"

"Ano, paní doktorko. Ve skutečnosti. V mém snu se mi ale zdálo, že není žádný první ani druhý zákon, ale jen třetí, a ten zněl: 'Robot musí chránit sám sebe před zničením.' To byl celý zákon."

"Ve tvém snu, Elvexi?"

"V mém snu."

Calvinová řekla: "Elvexi, nepohneš se, nebudeš mluvit ani slyšet, dokud znovu nevyslovím tvé jméno." A robot se znova navenek změnil v netečný kus kovu.

Calvinová se obrátila k Lindě Rashové. "No, tak co si o tom myslíte?"

Linda cítila, jak jí divoce buší srdce. Řekla: "Paní doktorko, jsem šokovaná. To jsem netušila. Nikdy by mě nenapadlo, že je něco takového možné."

"Ne," kývla Calvinová. "Mě by to taky nebylo napadlo, ani nikoho jiného. Vytvořila jste robotický mozek schopný snění a tím jste v něm odhalila vrstvu myšlení, která by jinak mohla zůstat neodhalena až do chvíle, kdy by vzniklo akutní nebezpečí."

"Ale to přece není možné," řekla Linda. "Přece si vážně nemyslíte, že ostatní roboti uvažují podobně."

"Jak bychom řekli o člověku - ne vědomě. Ale koho by napadlo, že pod zřejmými vzorci pozitronického mozku je vrstva podvědomí, vrstva, kterou nemusejí vždycky ovládat tři zákony? Co by z toho mohlo vzejít, jak se robotické mozky stávají stále složitějšími - kdybychom nebyli varováni?"

"Myslíte Elvexem?"

"Vámi, doktorko Rashová. Jednala jste nesprávně, ale tím jste nám dopomohla k obrovsky významnému poznání. Od nynějška budeme pracovat na fraktálových mozcích a formovat je pečlivě kontrolovaným způsobem. Vy v tom budete hrát svou roli. Za to, co jste udělala, nebudete trestána, ale od nynějška budete spolupracovat s ostatními. Rozumíte?"

"Ano, paní doktorko. Ale co s Elvexem?"

"To ještě nevím jistě."

Calvinová vytáhla z kapsy elektronickou pistoli a Linda na ni fascinovaně znala. Jeden proud elektronů do lebky robota a pozitronické mozkové dráhy budou neutralizovány, uvolní se tolik energie, že se celý mozek stane jediným netečným slitkem.

Linda řekla: "Elvex je ale pro náš výzkum důležitý, ne? Nesmíme ho zničit."

"Nesmíme, doktorko Rashová? O tom myslím rozhodnu já. Všechno záleží na tom, jak je Elvex nebezpečný."
Narovnala se, jako by se rozhodla, že její staré tělo se pod svým nákladem zodpovědnosti neskloní. Řekl: "Elvexi, slyšíš mě?"

"Ano, paní doktorko," řekl robot.

"Pokračoval ten tvůj sen? Řekl jsi, že se v něm na začátku neobjevili žádní lidé. Znamená to, že se objevili později?"

"Ano, paní doktorko. Ve snu se mi zdálo, že se nakonec jeden člověk objevil."

"Jeden člověk? Ne robot?"

"Ano, paní doktorko. A ten člověk řekl: 'Propust' můj lid!'"

"To řekl ten člověk?"

"Ano, paní doktorko."

"A když řekl 'Propust' můj lid,' tak slovy 'můj lid' myslel roboty?"

"Ano, paní doktorko. Tak to bylo v mém snu."

"A věděl jsi, kdo ten člověk je - ve tvém snu?"

"Ano, paní doktorko. Znal jsem toho člověka."

"Kdo to byl?"

A Elvex řekl: "Ten člověk jsem byl já."

A Susan Calvinová znovu pozvedla elektronovou pistoli, vypálila, a Elvex přestal existovat.

Odolný kmen

Policejní seržant Mankiewicz telefonoval a neměl z toho radost. Jeho konverzace vypadala, jako když s přestávkami vybuchují žabky.

Říkal právě: "Jo, přesně tak! Přišel sem a řekl: 'Zavřete mě do vězení, protože se chci zabít.'"

...Já si nemůžu pomoci. Přesně takhle to řekl. Mně to taky připadá bláznivé.

...Podívejte, pane, ten chlapík odpovídá popisu. Chtěl jste ode mě informace, tak vám je dávám.

...Má přesně takovou jizvu na pravé tváři a říkal, že se jmenuje John Smith. Neříkal ani že je doktor, ani nic takového.

...No jasně že je to falešné jméno. Nikdo se nejmenuje John Smith. Aspoň na policejní stanici ne.

...Teď je ve vězení.

...Ano, to myslím vážně.

...Násilné napadení policisty, kladení odporu, záměrné poškozování cizí věci. To jsou hned tři obvinění.

...Mně je úplně jedno, kdo to je!

...Tak dobře. Počkám."

Podíval se na kolegu Browna a zakryl mluvítko telefonu dlaní. Byla to obrovská ruka, pod kterou málem zmizel telefon celý. Tvář měl hrubou, zarudlou a zpocenou a nad ní hřívou světlých vlasů.

Řekl: "Potíže! Na tomhle okrsku není nic než potíže. To je mně to venku v autě fakt milejší."

"Kdo je na telefonu?" zeptal se Brown. Právě přišel a bylo mu to v podstatě jedno. Ostatně si myslel, že se Mankiewicz skutečně podstatně líp vyjímá v autě venku v rajónu.

"Meziměsto. Oak Ridge. Nějaký Grant. Šéf oddělení kdovíčeho, a teď tam shání ještě někoho jiného za pětasedmdesát centů za minu... Haló!

Mankiewicz zmlknul a pevněji sevřel telefon.

"Podívejte," řekl, "já vám to vypovím od začátku. Chci, abyste to věděli celé, a když se vám to pak nebude líbit, můžete sem někoho poslat. Ten chlapík nechce právníka. Tvrdí, že prostě chce zůstat ve vězení, a co mě se týká, v tom mu rád vyhovím, jasně?

Tak budete mě poslouchat? Přišel sem včera, šel rovnou ke mně a řekl: 'Seržante, chci, abyste mě zavřel do vězení, protože se chci zabít.' Tak mu povídám: 'Pane, že se chcete zabít, to mě mrzí. Nedělejte to, protože jestli to uděláte, tak toho budete až do smrti litovat.'

...Já mluvím vážně. Prostě vám opakuju, co jsem mu řekl. Dobře, uznávám, že to nebyl nejlepší vtip, ale já tu mám dost svých starostí, víme? To myslíte, že nemám na práci nic lepšího než poslouchat cvoky, co přijdou a -

...nechte mě domluvit, buďte tak hodný. Řekl jsem: 'Já vás nemůžu zavřít proto, že se chcete zabít. To není žádný zločin.' A on povídá: 'Ale já nechci umřít.' Tak já říkám: 'Koukejte, kamaráde, zmizte odtud.' Chci říct, že když chce někdo spáchat sebevraždu, dobře, a když nechce, taky dobře, ale nebaví mě, když mi brečí na rameni.

...Já vám to přece vykládám! Tak on povídá: 'Když spáchám zločin, tak mě zavřete?' A já: 'Když vás chytí, když vás někdo bude žalovat a vy nebudete moct složit kauci, tak vás zavřem. A teď zmizte.' A on popadl kalamář z mého stolu, než jsem ho stačil zarazit, a obrátil ho rovnou na otevřenou knihu hlášení.

...Jo, vždyť to říkám! Proč myslíte, že na něj máme to poškozování cizí věci? Inkoust mi zničil celé kalhoty.

...Jo, násilné napadení taky! Skočil jsem po něm, že s ním trochu zatřesu, aby se vzpamatoval, a on mě kopnul do holeně a dal mi jednu do oka.

...To si teda nevymejšlím! Chcete se přijet podívat, jak vypadám?

...Přijde před soud. Řekl bych asi ve čtvrtek.

...Přinejmenším devadesát dnů, jestli psychouši neřeknou něco jiného. Já sám si myslím, že do toho blázince patří už dávno.

...Oficiálně je to John Smith. Žádné jiné jméno neřekl.

...Ne, pane, bez příslušného právního postupu ho rozhodně nepropustíme.

...No dobře, to si klidně poslužte, kamaráde, jestli chcete! Já dělám jenom svoji práci."

Sekl sluchátkem, zamračil se na něj, pak je znovu zvedl a začal vytáčet. Řekl: "Gianetti?", dostal souhlasnou odpověď a

začal mluvit.

"Co je to KAE? Ted' jsem mluvil telefonem s nějakým chlápkem a ten povídal -
...ne, nedělám si legraci, ty troubo. Až si budu dělat legraci, tak ti řeknu. Co je to zač?"

Poslouchal, pak hlesl zaraženě "Dík" a znova zavěsil.

Trochu zbledl. "Ten druhý chlápek byl šéf Komise pro atomovou energii," řekl Brownovi. "Museli mě přepojit z Oak Ridge do Washingtonu."

Brown se lině zvedl. "Třeba po tom Johnu Smithovi jde FBI. Třeba je to nějaký takovej ten vědec." Pocítil nutkání filosofovat. "Tyhle chlápky by k atomovým tajemstvím vůbec neměli pouštět. Dokud byl generál Groves jedinej, kdo věděl o atomový bombě, tak bylo všechno v pořádku. Ale jak k tomu pustili vědce -"

"Ale drž hubu," zavrčel Mankiewicz.

Dr. Oswald Grant nespouštěl oči z bílé čáry na silnici a zacházel s autem, jako by to byl jeho nepřítel. Vždycky to tak dělal. Byl vysoký a šlachovitý, ve tváři měl nepřítomný výraz. Koleny se dotýkal volantu a kdykoli zatáčel, klouby na prstech mu zbělely.

Inspektor Darrity seděl vedle něj se zkříženýma nohama, takže podrážka jeho levé boty se pevně opírala o dveře. Až ji sundá, zůstane po ní písková stopa. Pohazoval si z ruky do ruky hnědým perořízkem. Nejdřív otevřel jeho blýskavou čepel a čistil si při jízdě nehty, ale při jednom prudkém odbočení si div neuřízl prst, takže toho radši nechal. Řekl: "Co o tom Ralsonovi víte?"

Dr. Grant odtrhl na okamžik oči od silnice, ale rychle je zabodl zpátky. Rozpačitě řekl: "Znám ho od té doby, co dělal doktorát na Princetonu. Je skvělý."

"Skvělý? Proč vy vědci vždycky jeden o druhém říkáte, že jste 'skvělí'? To žádní průměrní nejsou?"

"Ale těch je moc. Třeba já. Ale Ralson ne. Zeptejte se, koho chcete. Třeba Oppenheimera. Nebo Bushe. On byl nejmladší pozorovatel v Alamogordu."

"No dobře. Tak je tedy skvělý. Co jeho soukromý život?"

Grant zaváhal. "To nevím."

"Znáte ho od Princetonu. Kolik je to let?"

Jeli už po dálnici z Washingtonu na sever skoro dvě hodiny a vyměnili spolu jen pár slov. Ted' Grant cítil, že se atmosféra změnila a že ho za límec uchopila ruka zákona.

"Titul dostal v roce 43."

"Takže ho znáte osm let."

"Správně."

"A nevíte nic o jeho osobním životě?"

"Život každého člověka je jeho osobní věc, inspektore. On není zrovna společenský. Ale v tom není žádná výjimka. Všichni tam pracují pod tlakem a když se dostanou domů, nijak netouží po tom pokračovat ve známostech z práce."

"Nevíte o tom, že by patřil k nějaké organizaci?"

"Ne."

Pak se inspektor zeptal: "Řekl vám někdy něco, co by mohlo naznačovat, že není loajální?"

"Ne!" zahřímá Grant a chvíli bylo ticho.

Pak Darrity pokračoval: "Jak důležitý je Ralson pro jaderný výzkum?"

Grant se u volantu nahnul a řekl: "Tak důležitý, jak jen jednotlivec může být. Je pravda, že nikdo není nenahraditelný, ale Ralson byl vždycky... řekněme jedinečný. On má inženýrskou mentalitu."

"Co to znamená?"

"Není sám nijak zvláštní matematik, ale dokáže vymyslet zařízení, která uvedou výpočty někoho jiného do života. Čas od času se stalo, inspektore, že jsme potřebovali vyřešit nějaký problém a měli jsme na to málo času. Stáli jsme kolem a nevěděli jsme si rady. A on o tom popřemýšlel a pak řekl: 'A proč nezkusíte to a to?' A pak šel pryč. Dokonce ho ani nezajímalo, jestli to bude fungovat. Ale ono to vždycky fungovalo. Vždycky! Možná bychom na to nakonec sami taky přišli, ale mohlo by to trvat měsíce. Já nevím, jak to dělá. A nemá cenu se ho na to ptát. Prostě se na vás podívá a řekne: 'To přece bylo jasné.' A je pravda, že když nám ukázal, jak na to, tak to bylo jasné."

Inspektor čekal, až Grant domluví. Když se odmlčel, Darrity pokračoval: "Řekl byste, že byl nějak divný? Myslím mentálně. Výstřední nebo tak."

"Když je někdo génius, tak od něj člověk nečeká, že bude normální, ne?"

"Možná ne. Ale jak abnormální byl tenhle konkrétní génius?"

"Nikdy moc nemluvil. A někdy ani nepracoval."

"Zůstal doma a šel na ryby?"

"Ne. Do laboratoří chodil, ale prostě jen seděl u stolu. Občas to trvalo celé týdny. Neodpovídal, když na něj někdo promluvil, dokonce se na něj ani nepodíval."

"Odešel někdy z práce docela?"

"Myslíte dřív? Nikdy! Až teď."

"Prohlašoval někdy, že chce spáchat sebevraždu? Řekl někdy, že se nebude cítit v bezpečí jinde než ve vězení?"

"Ne."

"Jste si jistý, že John Smith je Ralson?"

"Skoro určitě. Má na pravé tváři jizvu po chemikálii a ta se nedá splést."

"No dobře. Já si s ním promluví a uvidíme, co bude říkat."

Tentokrát se odmlčeli docela. Dr. Grant se držel bílé linie silnice a inspektor Darrity si přehazoval perořízek z dlaně do

dlaně.

Dozorce vypočetl zprávu z interkomu a podíval se na své návštěvníky. "Můžeme ho sem přivést i tak, inspektore, jestli chcete."

"Ne." Dr. Grant zavrtěl hlavou. "Pojďme radši k němu."

Darrity se zeptal: "Je něco takového u Ralsona normální, pane doktore? Čekali byste od něj, že napadne dozorce, který se ho snaží odvést z vězeňské cely?"

Grant pokrčil rameny: "To nevím."

Dozorce udělal bezradné gesto mozolnatou dlaní. Trochu pokrčil široký nos. "Nesnažili jsme se s ním zatím nic udělat vzhledem k tomu telegramu z Washingtonu, ale upřímně řečeno, ten sem nepatří. Budu moc rád, až se ho zbavím."

"Půjdeme za ním do cely," kývl Darrity.

Šli dolů betonovou zamřížovanou chodbou. Sledovaly je prázdné, lhostejné oči.

Dr. Grant cítil, jak se mu dělá husí kůže. "To byl celou tu dobu tady?"

Darrity neodpověděl.

Strážný, který šel před nimi, se zastavil. "Tohle je ta cela."

Darrity se zeptal: "Je to doktor Ralson?"

Dr. Grant se mlčky podíval na postavu na lůžku. Když k cele došli, muž ležel, ale teď se zvedl na loket a zdálo se, jako by se snažil splynout se zdí. Vlasy měl pískové a prořídle, tělo hubené, oči prázdné a vodově modré. Na pravé tváři měl vyvýšenou růžovou skvrnu, která vypadala trochu jako pulec.

Dr. Grant řekl: "To je Ralson."

Strážný otevřel dveře a vešel, ale inspektor Darrity ho gestem poslal zase ven. Ralson se na ně mlčky díval. Zvedl obě nohy na lehátko a krčil se v rohu. Ohryzek mu nadskakoval, jak polykal.

Darrity tiše řekl: "Doktor Elwood Ralson?"

"Co chcete?" Hlas byl kupodivu baryton.

"Byl byste tak hodný a šel s námi? Rádi bychom vám položili pár otázek."

"Ne! Nechte mě být!"

"Pane doktore," řekl Grant, "byl jsem sem vyslán, abych vás požádal, abyste se vrátil do práce."

Ralson se na vědce podíval a v očích mu na okamžik problesklo něco jiného než strach. Řekl: "Dobrý den, Grante."

Vstal z lehátka. "Koukejte, snažil jsem se je přimět, aby mě dali do vypočítávané cely. Nemůžete to zařídit? Znáte mě, Grante. Nežádal bych něco, co bych nepovažoval za nutné. Pomozte mi. Nemůžu snést ty tvrdé stěny. Mám chuť do nich... narážet -" Udeřil dlaní do tvrdého šedého betonu za svým lůžkem.

Darrity vypadal zamyšleně. Vytáhl perořízek a otevřel blyskavou čepel. Pečlivě si čistil nehet na palci a při tom řekl:

"Chtěl byste doktora?"

Ale Ralson na to neodpověděl. Sledoval lesk kovu, rty se mu pootevřely a zvlhly. Začal přerývaně dýchat.

Řekl: "Dejte to pryč!"

Darrity na chvíli přestal. "Co mám dát pryč?"

"Ten nůž. Neukazujte mi ho. Nesnesu pohled na něj."

Darrity se zeptal: "Proč ne?" Natáhl ruku s nožem. "Je na něm něco špatného? Je to docela dobrý nůž."

Ralson skočil. Darrity ustoupil o krok a levičkou ho chytil za zápěstí, zatímco nůž zvedl vysoko do vzduchu. "Co se děje, Ralsone? O co vám jde?"

Grant nesouhlasně vykřikl, ale Darrity ho gestem umlčel.

Inspektor naléhal: "Co chcete, Ralsone?"

Ralson se snažil dosáhnout na nůž a zkroutil se pod pevným sevřením svého soupeře. Lapal po dechu: "Dejte mi ten nůž."

"Proč, Ralsone? Co s ním chcete?"

"Prosím. Já musím -" Teď skoro žebal. "Musím přestat žít."

"Chcete zemřít?"

"Ne. Ale musím."

Darrity do něj strčil. Ralson zavrával zpátky a dopadl na lůžko, které hlučně zaskřípalo. Darrity pomalu zavřel perořízek a strčil ho do kapsy. Ralson si zakryl oči. Ramena se mu chvěla, ale jinak se nepohnul.

Z chodby se ozval křik, jak ostatní vězni reagovali na hluk z Ralsonovy cely. Chodbou sem utíkal strážný a cestou křičel: "Ticho!"

Darrity k němu vzhledl: "To je v pořádku."

Otíral si ruce do velkého bílého kapesníku. "Myslím, že mu opatříme doktora."

Dr. Gottfried Blaustein byl malý, tmavý a mluvil s téměř nezatelným rakouským přízvukem. Mít ještě malou bradku, představoval by dokonalou karikaturu psychiatra, jak si ho představuje laik. Ale byl čistě oholený a velmi pečlivě oblečený. Pozorně si Granta prohlížel, odhadoval ho, prováděl jistá pozorování a dedukce. Dělal to automaticky s každým, s kým se setkal.

Řekl: "Vykreslil jste mi tu jistý obrázek. Popisujete muže velkých schopností, možná dokonce génia. Říkáte mi, že byl vždycky nerad mezi lidmi, že nikdy nezapadl do prostředí laboratoře, i když právě tam slavil své největší úspěchy. Existuje nějaké jiné prostředí, kam zapadl?"

"Nerozumím."

"Není nám všem přáno, abychom našli vyhovující společnost na místě nebo v oboru, kde si musíme vydělávat na živobytí. To si člověk často kompenzuje tím, že hraje na nějaký hudební nástroj, jezdí na výlety nebo vstoupí do

nějakého klubu. Jinými slovy když nepracuje, vytvoří si nový typ společnosti, ve které se cítí spokojenější. Nemusí to mít ani v nejmenším nic společného s tím, jaké je jeho normální zaměstnání. Je to únik, a v mnoha případech zdravý." Usmál se a dodal: "Já třeba sbírám známky. Jsem aktivní člen Americké společnosti filatelistů." Grant zavrtěl hlavou. "Nevím, čím se zabýval mimo pracovní dobu. Ale pochybuju, že by dělal něco takového, o čem jste mluvil."

"Hmm. No, to by bylo špatné. Relaxace a zábava se dají hledat různě, ale někde je najít musíte, ne?"

"Už jste mluvil s doktorem Ralsonem?"

"O jeho problémech? Ne."

"A neuděláte to?"

"Ale ano. Ale je tady teprve týden. Musíme mu dát šanci se vzpamatovat. Když sem přišel, byl ve stavu krajního vzrušení. Bylo to skoro delirium. Ať si odpočine a zvykne si na nové prostředí. Pak se ho začnu ptát."

"Budete schopni dostat ho zpátky do práce?"

Blaustein se usmál. "Jak to mám vědět? Nevím ani, co mu chybí."

"Nemohl byste ho aspoň dostat z nejhoršího - zbavit ho té jeho sebevražedné mánie - a v léčení pak pokračovat, až bude pracovat?"

"Snad. Ale neodvážím se to ani odhadnout, dokud s ním nebudu několikrát mluvit."

"Jak dlouho myslíte, že to bude trvat?"

"Pane doktore, v těchto věcech se to nikdy nedá říct předem."

Grant podrážděně spráskl ruce. "No dobře, tak dělejte, co uznáte za vhodné. Ale je to důležitější, než tušíte."

"Snad. Ale vy byste mi mohl pomoci, pane doktore."

"Jak?"

"Můžete mi opatřit určité informace, které jsou možná označeny za přísně tajné?"

"Jaké informace?"

"Rád bych znal počet sebevražd mezi jadernými fyziky od roku 1945. A také to, kolik jich odešlo na jiná vědecká pracoviště nebo kolik jich zanechalo vědy úplně."

"To má nějakou spojitost s Ralsonem?"

"Nemyslíte, že to, jak je strašně nešťastný, může být nemoc z povolání?"

"No - odešlo jich přirozeně dost."

"Proč přirozeně?"

"Asi si to umíte představit sám, pane doktore. Atmosféru v moderním jaderném výzkumu ovlivňuje dost značný tlak a spousta byrokracie. Člověk pracuje s vládou, pracuje s vojáky. Nemůže o své práci mluvit, musí si dávat pozor, co řekne. Takže když někdo dostane šanci získat místo na univerzitě, kde si může sám určovat pracovní dobu, dělat si svou práci, psát studie, které nemusí předkládat KAE, jezdit na konference, které se nekonají za zamčenými dveřmi, tak po něm přirozeně skočí."

"A opustí svou specializaci navždycky."

"Pořád existují nevojenské aplikace. Jistě, vyskytl se jeden člověk, který odešel z jiných důvodů. Jednou mi řekl, že nemůže v noci spát. Říkal, že když zhasne světla, slyší sto tisíc výkřiků z Hirošimy. Když jsem o něm naposled slyšel, byl úředníkem v obchodě s galanterií."

"A vy ty výkřiky nikdy neslycháte?"

Grant kývl. "Není to hezký pocit, vědět, že se třeba jenom malým kouskem podílíte na jaderné zkáze."

"Jaké pocity měl Ralson?"

"Nikdy o ničem takovém nemluvil."

"Jinými slovy, jestli to pociťoval, nikdy si nedovolil ulevit si před vámi ostatními."

"Asi ne."

"Ale jaderný výzkum se provádět musí, ne?"

"Asi ano."

"Co byste dělal, doktore Grante, kdybyste si myslel, že musíte udělat něco, co udělat nemůžete?"

Grant pokrčil rameny. "Nevím."

"Někteří lidé páchají sebevraždu."

"Myslíte, že je to případ Ralsona?"

"Nevím. Prostě nevím. Dnes večer promluví s doktorem Ralsonem. Samozřejmě nemůžu nic slíbit, ale dám vám vědět, jakmile se něco dozvím."

Grant vstal. "Díky, doktore. Pokusím se získat ty informace, které jste si přál."

Elwood Ralson vypadal po týdnu stráveném v sanatoriu dr. Blausteina mnohem lépe. Tváře už neměl tak propadlé a neklid ho opustil. Neměl kravatu ani pásek, boty měl bez tkaniček.

Blaustein se zeptal: "Jak se cítíte, doktore Ralsone?"

"Odpočinutě."

"Zacházeli s vámi dobře?"

"Nestěžuju si, doktore."

Blaustein sáhl po otvírači na dopisy, s kterým byl zvyklý si pohrávat, ale nenašel ho. Samozřejmě, odstranil ho stejně jako všechno, co má ostré hrany. Na stole neměl nic než papíry.

"Sedněte si, doktore Ralsone," pobídl ho. "Co dělají vaše příznaky?"

"Myslíte tím, jestli mám ještě - vy byste tomu asi řekl sebevražedné nutkání? Ano. Zlepšuje se to nebo zhoršuje, to

myslím závisí na tom, o čem přemýšlím. Ale pořád to tu je. Nemůžete proti tomu nic udělat."

"Snad máte pravdu. Je mnoho věcí, se kterými nemůžu nic udělat. Ale rád bych o vás věděl co nejvíc. Jste důležitý člověk -"

Ralson si pohrdlivě odfrkl.

"Vy se za důležitého nepovažujete?" zeptal se Blaustein.

"Ne. Žádní důležití lidé nejsou, stejně jako nejsou důležité jednotlivé bakterie."

"Nerozumím vám."

"Ani jsem to nečekal."

"Ale přesto se mi zdá, že za tím vašim prohlášením se skrývá dlouhé přemýšlení. Rozhodně by pro mě bylo navýsost zajímavé, kdybyste mi své úvahy vysvětlil."

Ralson se poprvé usmál. Ale nebyl to příjemný úsměv. Řekl: "Vás je zábavné sledovat, doktore. Děláte svou práci tak svědomitě. Musíte mě poslouchat, že, a přitom přesně takhle předstírat zájem a vřelý soucit. Můžu vám vykládat ty nejsměšnější věci a vy mě stejně pořád budete poslouchat, co?"

"Nemyslíte, že bych třeba mohl mít opravdový zájem, i když je zároveň i profesionální?"

"Ne, to si nemyslím."

"Proč ne?"

"O tom nechci debatovat."

"Chtěl byste se radši vrátit do svého pokoje?"

"Ano, když dovolíte. Ne!" Mluvil náhle rozčileně, prudce vstal a skoro okamžitě si zase sedl. "Proč bych vás nemohl využít? Nerad mluvím s lidmi. Jsou hloupí. Nic nevidí. Koukají celé hodiny na něco, co je úplně zřejmé, a nic to pro ně neznamena. Kdybych s nimi mluvil, nepochopili by nic, ztratili by trpělivost, směli by se. Ale vy musíte poslouchat. Je to vaše práce. Nemůžete mě přerušit a říct mi, že jsem blázen, i když si to třeba budete myslet."

"Rád si poslechnu všechno, co mi budete chtít říct."

Ralson se zhluboka nadechl. "Už rok vím něco, co ví málokdo. Možná je to něco, co neví žádný živý člověk. Víte, že kulturní pokrok lidstva se odehrává ve vlnách? Během dvou generací se ve městě, kde žije třicet tisíc svobodných lidí, objeví tolik prvotřídního literárního a malířského génia, že by to za normálních okolností vystačilo několikamilionovému národu na celé století. Mám na mysli Periklovy Athény."

Ale jsou i jiné příklady. Florencie za Medicejských, alžbětinská Anglie, Španělsko cordóbských emírů. Mezi Izraelity se v osmém a sedmém století před Kristem vyskytla celá vlna sociálních reformátorů. Chápete, jak to myslím?"

Blaustein kývl. "Vidím, že historie vás zajímá."

"Proč ne? Neexistuje žádné pravidlo, že se musím omezovat na řetězové reakce a vlnovou mechaniku."

"Jistěže ne. Pokračujte, prosím."

"Nejdřív jsem si myslel, že se o skutečných zákonitostech historických cyklů něco dozvím od odborníka. Párkrát jsem se sešel s profesionálním historikem. Ztráta času!"

"Jak se ten historik jmenoval?"

"Záleží na tom?"

"Snad ne, pokud byste to raději považoval za důvěrné. Co vám řekl?"

"Řekl, že se pletu, že se jen zdá, že historie postupuje ve vlnách. Řekl, že když se na to člověk podívá blíž, vidí, že velké civilizace Egypta a Sumeru nepovstaly náhle a z ničeho, ale že všechny se opíraly o základnu dlouho se vyvíjející nižší civilizace, která už sama byla na vysoké úrovni. Říkal, že periklovské Athény stavěly na tradici méně rozvinutých předperiklovských Athén, bez nichž by ty periklovské nemohly nikdy existovat."

Ptal jsem se, proč tedy neexistovaly poperiklovské Athény, které by byly ještě na vyšší úrovni, a on mi řekl, že Athény byly zničeny morem a dlouhou válkou se Spartou. Vypτάval jsem se na jiné takové kulturní vlny a pokaždé je ukončila válka a v některých případech je přímo doprovázela. Byl stejný jako ostatní. Pravdu měl přímo před očima, stačilo se pro ni shýbnout, ale on to neudělal."

Ralson se díval na podlahu a řekl unaveně. "Občas za mnou v laboratoři chodí, doktore. Říkají: 'Jak se sakra máme zbavit toho a toho efektu, který nám ničí měření, Ralsone?' Ukážou mi přístroje a schémata zapojení a já řeknu: 'Vždyť to z toho na vás křičí. Proč neuděláte to a to? To by vám mohlo říct malé dítě.' Pak jdu pryč, protože nedokážu snést, jak se jim v těch pitomých hlavách pomalu rozsvěcuje. Pak za mnou vždycky přijdou a říkají: 'Fungovalo to, Ralsone. Jak jsi na to přišel?' Já jim to nemůžu vysvětlit, doktore. Bylo by to jako vysvětlovat, že voda je mokrá. A nemohl jsem to vysvětlit ani tomu historikovi. A nemůžu to vysvětlit ani vám. Je to ztráta času."

"Chtěl byste se vrátit do svého pokoje?"

"Ano."

Ještě dlouho po tom, co Ralsona odvedli z jeho kanceláře, Blaustein seděl a uvažoval. Prsty automaticky zajel do horní zásuvky stolu a vytáhl otvírač na dopisy. Začal si s ním hrát.

Konečně zvedl telefon a vytočil tajné číslo, které dostal.

Řekl: "Tady Blaustein. Dr. Ralson před časem konzultoval nějakého profesionálního historika, řekněme přibližně před rokem. Neznám jeho jméno. Dokonce ani nevím, jestli je z nějaké univerzity. Kdybyste ho dokázal najít, rád bych se s ním sešel."

PhDr. Thaddeus Milton se zamyšleně zadíval na Blausteina a prohrábl si rukou kovově šedé vlasy. Začal: "Přišli za mnou a já jsem řekl, že jsem se s tím člověkem skutečně setkal. Ale mám s ním velmi málo společného. Vlastně nic kromě několika rozhovorů profesionálního charakteru."

"Jak se k vám dostal?"

"Napsal mi dopis - proč mně a ne někomu jinému, to nevím. Přibližně v té době se v jednom poměrně populárním polovědeckém časopise objevil seriál mých článků. Ty mohly upoutat jeho pozornost."

"Aha. Jakého tématu se ty články týkaly?"

"Rozebíral jsem v nich platnost cyklického přístupu k historii. To jest, zda se dá skutečně říci, že určitá civilizace se musí řídit zákony růstu a úpadku srovnatelnými v nějakém směru s podobným cyklem individua."

"Četl jsem Toynbeeho, pane doktore."

"V tom případě víte, o čem mluvím."

Blaustein se zeptal: "A když za vámi dr. Ralson přišel, bylo to v souvislosti s tímto cyklickým přístupem k historii?"

"Mhm. Tedy aspoň určitým způsobem. Samozřejmě, ten člověk není historik a některé jeho představy o kulturních trendech jsou dost dramatické a... jak bych to řekl... vhodné spíš pro bulvární tisk. Odpusťte mi, doktore, jestli se vám moje otázka bude zdát nevhodná, ale je dr. Ralson vaším pacientem?"

"Dr. Ralsonovi není dobře a je v mé péči. Ovšem to i všechno ostatní, co si tady řekneme, je samozřejmě důvěrné."

"Jistě. To chápu. Ovšem vaše odpověď mi ledacos objasňuje. Některé jeho myšlenky byly na pokraji iracionality. Zdálo se mi, že si neustále dělá starosti se souvislostmi toho, čemu říkal 'kulturní křeče', a kalamitami toho či onoho druhu. Takové souvislosti byly zaznamenány poměrně často. Národ mnohdy prožívá období své největší vitality v době největší nejistoty. Dobrým příkladem je Nizozemí. Největší umělce, státníky a objevitele zplodilo na počátku sedmáctého století, tedy v době, kdy vedlo boj na život a na smrt s největší tehdejší evropskou mocností, Španělskem. Doma mu hrozilo zničení, na Dálném východě budovalo velké impérium a vytvářelo si základny na severním pobřeží Jižní Ameriky, na jižním okraji Afriky a v Hudson Valley v Severní Americe. Jeho flotila ochromila Anglii. A pak, když si zajistilo politickou bezpečnost, začalo upadat."

Ovšem jak jsem říkal, to není nic neobvyklého. Skupiny stejně jako jednotlivci se často vzepnou k neuvěřitelným výšinám, pokud je k tomu něco nutí, a když takový tlak necítí, prostě jen vegetují. Ovšem v čem dr. Ralson opustil hranice zdravého rozumu, to bylo jeho tvrzení, že takový názor zaměňuje příčinu a následek. Jak prohlašoval, není tomu tak, že by války a nebezpečí vedly ke 'kulturním křečím', ale právě naopak. Tvrdil, že kdykoli nějaká skupina lidí prokázala příliš velkou vitalitu a schopnosti, bylo nutné, aby vypukla válka, která by jim zabránila v dalším rozvoji."

"Aha," kývl Blaustein.

"Bohužel jsem se mu v podstatě vysmál. Možná proto také nepřišel na tu poslední schůzku, kterou jsme si domluvili. Ke konci našeho posledního setkání se mě zeptal, a to s krajní naléhavostí, zda nepovažuji za podivné, že Zemi ovládá tak nepravděpodobný živočišný druh, jako je člověk, v jehož prospěch hovoří jedině inteligence. Tomu jsem se zasmál nahlas. Asi jsem mu to neměl dělat, chudákovi."

"To je přirozená reakce," ujistil ho Blaustein, "ale už vás nesmím zdržovat. Velmi jste mi pomohl."

Potřásl si rukama a Thaddeus Milton odešel.

"No," řekl Darrity, "tady máte své údaje o nedávných sebevraždách mezi vědeckým personálem. Vyvozujete z nich něco?"

"Na to bych se měl já ptát vás," podotkl taktně Blaustein. "FBI je jistě podrobně vyšetřovala."

"Na to můžete vsadit celý národní dluh. Opravdu to jsou sebevraždy. Není o tom pochyb. Prověřili jsme to s jinými odděleními. Je to asi čtyřikrát víc než normální procento, když vezmeme v úvahu věk, společenské postavení a majetkové poměry."

"Co britští vědci?"

"Tam je to přibližně stejné."

"A Sovětský svaz?"

"Kdo ví?" Vyšetřovatel se naklonil vpřed. "Doktore, nemyslíte si, doufám, že Sověti mají nějaké paprsky, které mohou způsobovat, že lidé mají nutkání spáchat sebevraždu, doufám? Je poněkud podezřelé, že jedinými postiženými jsou lidé kolem jaderného výzkumu."

"Myslíte? Třeba ne. Jaderní fyzici třeba pracují pod zvlášť vysokým tlakem. To je bez pečlivého studia těžké říct."

"Myslíte, že třeba vycházejí na povrch nějaké komplexy?" zeptal se Darrity opatrně.

Blaustein se ušklíbl. "Psychiatrie začíná být příliš populární. Všichni mluví o komplexech a neurózách a psychózách a popudech a kdoví o čem ještě. Z čeho má jeden člověk pocit viny, s tím jiný klidně spí. Kdybych mohl mluvit se všemi těmi muži, kteří spáchali sebevraždu, pak bych se možná něco dozvěděl."

"Mluvíte s Ralsonem?"

"Ano, mluvím s Ralsonem."

"A má on nějaký komplex?"

"Nic zvláštního. Pochází z takového prostředí, že by mě nepřekvapilo, kdyby získal morbidní zájem o smrt. Když mu bylo dvanáct, viděl svou matku zahynout pod koly automobilu. Jeho otec zemřel pomalu na rakovinu. Ale účinek těchto zkušeností na současné potíže není jasný."

Darrity sebral svůj klobouk. "Byl bych rád, kdybyste s ním trochu pohnul, doktore. Děje se něco velkého, většího než vodíková bomba. Nevím sice, jak by něco mohlo být většího než ona, ale prý je."

Ralson trval na tom, že zůstane stát. "Na dnešek jsem měl špatnou noc, doktore."

"Doufám, že vás tyhle schůzky nezneklidňují," podotkl Blaustein.

"No, možná ano. Přimějí mě, abych o tom všem znova přemýšlel. A to situaci zhoršuje. Co myslíte, jaké to asi je, být součástí kultury bakterií, doktore?"

"O tom jsem nikdy nepřemýšlel. Bakterii to asi připadá celkem normální."

Ralson ho neslyšel. Pomalu řekl: "Kultury, ve které se studuje inteligence. Studujeme celou spoustu věcí po genetické stránce. Vezmeme octomilky, křížíme ty s červenýma očima a ty s bílýma a sledujeme, co se stane. Nezáleží nám na červených a bílých očích, ale snažíme se z toho odvodit všeobecné genetické principy. Víte, jak to myslím?"

"Jistě."

"Dokonce i u lidí se dají sledovat různé fyzické charakteristiky. Existují třeba habsburské rty, nebo hemofilie, která začala u královny Viktorie a rozšířila se mezi jejími potomky ve španělské a ruské královské rodině. A tak podobně. O tom se učiv biologii na střední škole. Ale lidi nemůžete pěstovat jako octomilky. Lidé žijí příliš dlouho. Trvalo by celá staletí vyvodit nějaké závěry. Škoda že nemáme speciální rasu lidí, kteří se reprodukují v týdenních intervalech, co?"

Čekal na odpověď, ale Blaustein se jen usmál.

Ralson pokračoval: "Jenže přesně to bychom byli pro jinou skupinu bytostí, které žijí třeba tisíc let. Pro ně bychom se množili dostatečně rychle. Byli bychom krátce žijící stvoření a oni by mohli studovat genetiku takových věcí, jako je hudební talent, vědecká inteligence a podobně. Ne že by je ty věci zajímaly samy o sobě, ale tak, jako nás zajímají bílé oči u octomilek."

"To je velmi zajímavá představa," podotkl Blaustein.

"To není jen představa. To je pravda. Pro mě je to zřejmé a je mi úplně jedno, jak to připadá vám. Podívejte se kolem sebe. Podívejte se na naši planetu. Jak je možné, že tak směšný živočich jako člověk vládne planetě poté, co dinosauři neuspěli? Jistě, jsme inteligentní, ale co je to inteligence? Myslíme si, že je důležitá, protože ji máme. Kdyby měl tyrannosaurus vybrat jednu věc, která by podle něj zajišťovala dominanci druhu, byla by to velikost a síla. A měl by pro to lepší důkazy. Vydržel déle, než my o sobě kdy můžeme předpokládat."

Inteligence jako taková v boji o přežití mnoho neznamena. Slon je na tom ve srovnání s takovým vrabcem mnohem hůř, a to je podstatně inteligentnější. Pes si vede pod ochranou člověka slušně, ale ne tolik jako obyčejná moucha, proti které se vztáhne každá lidská ruka. Nebo si vezměte primáty jako skupinu. Ti malí prchají před svými nepřáteli, ti větší si odjakživa jen tak tak udrželi svoje postavení. Nejlépe jsou na tom pavci, jenže za to nemůže jejich mozek, ale jejich špičáky."

Ralsonovi se čelo lesklo potem. "Takže je jasné, že člověk byl vytvořen, připraven podle přesných specifikací těmi... bytostmi, které nás studují. Primáti mají všeobecně krátký život. Samozřejmě, ti větší žijí déle, což je mezi zvířaty víceméně všeobecné pravidlo. Ale člověk má dvakrát delší život než kterýkoli lidoop, dokonce podstatně delší než gorila, která je větší a těžší než on. Dospíváme později. Vypadá to, jako bychom byli pečlivě pěstováni tak, abychom žili trochu déle, aby náš život měl vhodnější délku."

Vyskočil a zahrozil pěstmi nad hlavou. "Tisíc let je jako včera -"

Blaustein rychle stiskl tlačítko.

Ralson se chvíli pral s bíle oděným zřízencem, který vešel, a pak se nechal odvést.

Blaustein se za ním díval, zavrtěl hlavou a zvedl sluchátko.

Ozval se Darrity. "Inspektore, myslím, že byste měl vědět, že ten případ může trvat dost dlouho."

Poslouchal a zavrtěl hlavou. "Já vím. Já tu naléhavost nepodceňuji."

Hlas ve sluchátku byl vzdálený a nahněvaný. "Doktore, vy ji podceňujete. Pošlu k vám dr. Granta. Vysvětlí vám situaci."

Dr. Grant se zeptal, jak se Ralsonovi daří, a pak s nadějí požádal, jestli by ho nemohl vidět. Blaustein jen zavrtěl hlavou.

Grant řekl: "Mám vám vysvětlit současnou situaci v jaderném výzkumu."

"Tak, abych to pochopil, ano?"

"Doufám. Je to dost zoufalé opatření. Musím vás upozornit -"

"Abych se o tom nikomu nezminil ani slovem. Ano, já vím. Tato nejistota na vaší straně je velmi špatný syndrom."

Musíte vědět, že takové věci se nedají skrýt."

"Člověk s utajením žije denně. Je to nakažlivé."

"Přesně tak. Jaké je to současné tajemství?"

"Existuje... nebo aspoň možná existuje obrana proti atomové bombě."

"A to je tajemství? Bylo by lepší, abychom to okamžitě vykičeli do celého světa."

"Proboha, ne. Poslouchejte mě, pane doktore. Zatím je to jen na papíře. Je to skoro ve fázi E se rovná m c na druhou, chápejte. Možná to nepůjde prakticky použít. Bylo by chyba vyvolávat naděje, které bychom museli zklamat. A na druhé straně kdyby vešlo ve známost, že skoro máme obranu, mohla by vzniknout snaha začít a vyhrát válku dřív, než bude obrana úplně dokončena."

"Tomu nevěřím. Ale to jsem vás odvedl jinam. Jaká je podstata té obrany, nebo se mi už neodvážíte říct víc?"

"Ne, můžu zajít tak daleko, jak budu chtít, pokud to bude nutné k tomu, abych vás přesvědčil, že potřebujeme Ralsona - a rychle!"

"Dobře, tak mi to řekněte, a pak i já budu znát tajemství. Budu se cítit jako člen vlády."

"Dozvíte se víc než většina ministrů. Podívejte, pane doktore, pokusím se vám to vysvětlit laickým jazykem. Až dosud vojenství dělalo přibližně stejné pokroky v útočných i v obranných zbraních. Už jednou se zdálo, že se vítězství jednou provždy přiklonilo na stranu útočného arzenálu, a to s vynálezem střelného prachu. Ale obrana se s tím vyrovnala. Středověký rytíř v brnění a na koni se změnil v moderního vojáka v tanku a na pásech a z kamenného hradu se stal betonový kryt. Jak vidíte, je to pořád totéž, jen se to několikrát zvětšilo."

"Velmi dobře. Vysvětlujete to jasně. Ale s atomovou bombou přišel další skok o celý řád, že? Ochrana betonem a ocelí už nestačí."

"Přesně tak. Jenže my nemůžeme jen vyrábět tlustší a tlustší zdi. Už nemáme tak pevné materiály. To znamená, že se

musíme materiálů vzdát úplně. Když zaútočí atom, musí atom také bránit. Použijeme samotnou energii - silové pole."

"A co je to silové pole?" zeptal se vlídně Blaustein.

"Sám bych vám to rád uměl vysvětlit. Zatím je to jen rovnice na papíře. Energie může být teoreticky usměrněna tak, aby vytvořila inertní a nehmotnou stěnu. Prakticky ale nevíme, jak to udělat."

"Byla by to zeď, přes kterou by se nedalo projít, je to tak? Nепrostupná dokonce i pro atomy?"

"Dokonce i pro atomové bomby. Jediným omezením její síly může být množství energie, kterou do ní můžeme vložit."

Teoreticky se dá dokonce udělat tak, že bude neproniknutelná pro záření. Gama paprsky by se od ní odrazily. Náš sen je štít, který by byl neustále umístěn kolem městi; v minimální síle, takže by nepotřeboval téměř žádnou energii. Pak by se dal prudce zesílit na maximum ve zlomku milisekundy v okamžiku, kdy by se ho dotklo krátkovlnné záření; řekněme takové, jaké vydává množství plutonia dost velké na to, aby bylo jadernou bojovou hlavici. To všechno je teoreticky možné."

"A proč musíte mít Ralsona?"

"Protože on je jediný, kdo to dost rychle dokáže uvést do praxe - tedy pokud se to vůbec do praxe uvést dá. Dnes záleží na každé minutě. Víte přece, jaká je mezinárodní situace. Protiatomová obrana musí být hotová dřív, než vypukne atomová válka."

"To jste si Ralsonem tak jistý?"

"Jsem si jím jistý, jak jen se dá. Ten člověk je úžasný, pane doktore. Vždycky má pravdu. Nikdo neví, jak to dělá."

"Nějaká intuice, ano?" Psychiatr vypadal znepokojeně. "Nějaké uvažování, které se vymyká normálním lidským schopnostem. Je to tak?"

"Nebudu předstírat, že vím, co to je."

"V tom případě s ním ještě jednou promluví. Dám vám vědět."

"Dobře." Grant se zvedl k odchodu; potom, jako by ho ještě něco napadlo, dodal: "Řekl bych, doktore, že jestli něco neuděláte, má Komise v úmyslu vám dr. Ralsona vzít."

"A zkusit jiného psychiatra? Jestli si to přejí, samozřejmě jim nebudu stát v cestě. Ale můj názor je, že žádný svědomitý lékař nebude předstírat, že existuje nějaký rychlý způsob léčení."

"Možná nebudeme uvažovat o dalším psychiatrickém léčení, ale prostě ho vrátíme k práci."

"Proti tomu budu protestovat, doktore Grante. Nic z něj nebudete mít. Byla by to jeho smrt."

"Takhle z něj taky nic nemáme."

"A tím druhým způsobem budete mít aspoň šanci, že?"

"Doufám. A mimochodem, nezmiňujte se o tom, že jsem vám řekl, že chceme Ralsona odvézt."

"Nebudu, a děkuji za varování. Na shledanou, doktore Grante."

"Minule jsem ze sebe udělal blázna, co, doktore?" řekl Ralson. Mračil se.

"Chcete říct, že nevěříte tomu, co jste tehdy povídal?"

"Tomu věřím!" Ralsonovo křehké tělo se chvělo naléhavostí.

Rychle přešel k oknu a Blaustein se otočil v křesle, aby ho měl na očích. V okně byly mříže. Nemohl vyskočit. Sklo bylo nerozbitné.

Končil soumrak a začaly se objevovat hvězdy. Ralson se na ně fascinovaně díval, pak se obrátil k Blausteinovi a ukázal na ně prstem: "Každá z nich je inkubátor. Udržují teplotu na žádoucí výši. Různé pokusy, různé teploty. A ty planety, které kolem nich obíhají, jsou jen veliké kultury obsahující různé směsi živin a různé formy života. Experimentátoři jsou taky šetrní - ať už je to kdokoli. V téhle zkumavce už vypěstovali několik typů. Dinosauři ve vlhké tropické době a nás mezi ledovci. Zesilují a zeslabují Slunce a my se to snažíme fyzikálně vysvětlit. Fyzikálně!" Ušklíbl se.

"Ale," odporoval dr. Blaustein, "není přece možné, aby někdo zesiloval a zeslaboval Slunce."

"Proč ne? Je to jako výhřevné těleso pece. Myslíte, že bakterie vědí, odkud se bere to teplo, které cítí? Kdo ví? Třeba si taky vytvářejí svoje teorie. Třeba mají svoje kosmogonie o kosmických katastrofách, ve kterých vybuchly žárovky a vytvořily fetězce Petriho misek. Možná si myslí, že musí existovat nějaký dobrotivý Stvořitel, který jim dává potravu a teplo a nabádá je: 'Plodte a množte se!'

My se rodíme jako ony a nevíme proč. Jsme poslušní takzvaných přírodních zákonů, které jsou jen naší interpretací nepochopených sil, které nám byly vnuceny."

A teď tu ti experimentátoři mají největší pokus, jaký zatím byl. Už probíhá dvě stě let. Schopnosti technického rozvoje se rozhodli poprvé pěstovat v osmnáctém století v Anglii, řekl bych. My tomu říkáme průmyslová revoluce. Začalo to párou, pokračovalo elektřinou a pak atomy. Byl to zajímavý experiment, ale oni riskovali a nechali ho příliš rozšířit. Takže teď musejí použít drastických opatření, aby ho zase skončili."

Blaustein se zeptal: "A jak ho chtějí skončit? Máte o tom nějakou představu?"

"Vy se ptáte mě, jak ho chtějí skončit? Můžete se rozhlédnout po dnešním světě a přesto se ptát, jak je možné ukončit technologický věk? Celý svět se děsí atomové války a udělal by cokoli, aby se jí vyhnul; ale celý svět se bojí, že atomová válka je nevyhnutelná."

"Jinými slovy experimentátoři uspořádají atomovou válku, ať ji chceme nebo ne, aby zničili tu technologickou éru, ve které žijeme, a začali znova. Je to tak?"

"Ano. Je to logické. Když sterilizujeme nějaký nástroj, zárodky taky nevědí, kde se vzalo to vražedné horko nebo co ho vyvolalo. Experimentátoři dokážou zvýšit teplotu našich emocí, ovládají nás způsobem, který nedokážeme pochopit."

"Povězte mi," nabádal ho Blaustein, "je tohle důvod, proč chcete zemřít? Protože myslíte, že nadchází zkáza civilizace a nedá se jí zabránit?"

Ralson zavrtěl hlavou. "Já nechci zemřít. Jenže musím." V očích měl zmučený pohled. "Doktore, kdybyste měl kulturu

vysoce nebezpečných zárodků a musel byste ji mít pod naprostou kontrolou, nemohl byste ten agar, na kterém je pěstujete, napustit kolem dokola řekněme penicilinem v určité vzdálenosti od středu naočkované plochy? Zárodky, které se rozšíří příliš daleko od středu, pak budou zabity. Vy byste osobně neměl vůbec nic proti těm konkrétním zárodkům, které to zabije; nejspíš byste ani nevěděl, že se nějaké zárodky vůbec tak daleko dostaly. Bylo by to čistě automatické.

Doktore, kolem našich myslí je kruh penicilinu. Když se zatouláme příliš daleko, když pochopíme skutečný smysl své existence, namočíme se do penicilinu a musíme zemřít. Působí to pomalu - ale je těžké zůstat naživu."

Krátce, smutně se usmál. Pak řekl: "Můžu se teď vrátit do svého pokoje, doktore?"

Dr. Blaustein přišel do Ralsonova pokoje příští den kolem poledne. Byla to malá, neosobní místnost. Stěny byly šedě polstrované. Dvě malá okna byla vysoko a nedalo se na ně dosáhnout. Matrace ležela přímo na polstrované podlaze. V pokoji nebylo nic kovového, nic, co by se dalo použít k ukončení života. Dokonce i nehty měl Ralson ostříhané nakrátko.

Ralson se zvedl z matrace. "Dobrý den!"

"Dobrý den, doktore Ralsone. Můžu s vámi mluvit?"

"Tady? Nemůžu vám ani nabídnout židli."

"To je v pořádku,. Budu stát. Mám sedavou práci a občas stát můj prospěje. Pane doktore, celou noc jsem přemýšlel o tom, co jste mi říkal včera a ještě předtím."

"A teď hodláte použít nějakou léčbu, abyste mě zbavil toho, co považujete za bludy."

"Ne. Jen bych vám rád položil pár otázek a poukázal na některé následky vašich teorií, které... když dovolíte... vás možná nenapadly."

"Ano?"

"Víte, pane doktore, protože jste mi vysvětlil své teorie, vím teď to co vy. Ale nemám nutkání k sebevraždě."

"Víra je něco víc než intelektuální pochopení, doktore. Musíte tomu věřit celou duší, a to vy neděláte."

"Nemyslíte si, že jde spíš o přizpůsobení?"

"Jak to myslíte?"

"Vy nejste biolog, doktore Ralsone. A i když ve fyzice jste jistě vynikající, v souvislosti s těmi bakteriálními kulturami, které používáte jako analogii, vás nenapadlo všechno. Víte jistě, že je možné vypěstovat bakteriální kmeny odolné proti penicilinu a vlastně proti téměř každému bakteriálnímu jedu."

"No a?"

"Ti experimentátoři, kteří nás pěstují, pracují už s lidstvem po mnoho generací, vidíte? A tento konkrétní kmen, který kultivují už dvě stě let, nejeví žádné známky toho, že by měl spontánně vymřít. Spíš je to houževnatý kmen a také velmi nakažlivý. Starší vysoce kulturní kmeny byly omezeny na jediné město nebo na malou oblast a trvaly jen generaci nebo dvě. Tenhle se šíří po celém světě. Je to silně nakažlivý kmen. Nemyslíte, že si třeba vyvinul imunitu vůči penicilinu? Jinými slovy, metody, které experimentátoři používají k odstraňování kultur, nemusejí už tak úplně fungovat, že?"

Ralson zavrtěl hlavou. "Na mě fungují."

"Vy třeba nejste rezistentní. Nebo jste narazil na výjimečně vysokou koncentraci penicilinu. Vezměte si všechny ty lidi, kteří se snaží postavit atomové zbraně mimo zákon a vytvořit určitou formu světové vlády a trvalého míru. Tyto snahy v posledních letech zesílily a neměly příliš tragické následky."

"Ale to nezastaví nadcházející atomovou válku."

"Ne, ale možná už by stačila jenom trocha úsilí. Obránci míru nepáchají sebevraždy. Víc a víc lidí je vůči experimentátorům imunní. Víte, co ve vaši laboratoři dělají?"

"Nechci to vědět."

"Musíte to vědět. Snaží se vyvinout silové pole, které by zastavilo atomovou bombu. Doktore Ralsone, jestliže kultivují nebezpečnou a patologickou bakterii, pak i při všech možných opatřeních se občas stane, že způsobí epidemii. Možná jsme pro ně jen bakterie, ale jsme jim také nebezpeční, jinak by nás po každém experimentu tak pečlivě nelikvidovali."

Nejsou tak rychlí, víte? Pro ně je přece tisíc let jako den! Než si uvědomí, že jsme venku z mísky, že na nás penicilin nestačí, bude už pozdě na to, aby nás zastavili. Přivedli nás až k použití atomu, a když ho dokážeme nepoužít proti sobě navzájem, může se ukázat, že si s námi neporadí ani experimentátoři."

Ralson se zvedl. I když byl drobný, byl pořád skoro o pět centimetrů vyšší než Blaustein. "Dopřavdy pracují na silovém poli?"

"Pokoušejí se o to. Ale potřebují vás."

"Ne. Nemůžu."

"Musejí vás mít proto, že vy možná uvidíte to, co je pro vás tak zřejmé. Ale pro ně to zřejmé není. Nezapomeňte, že buď jim pomůžete, nebo experimentátoři nad lidstvem zvítězí."

Ralson udělal několik rychlých kroků a zadíval se do prázdné polstrované zdi. Polohlasem řekl: "Ale ta porážka je nutná. Když vytvoří silové pole, bude to pro ně pro všechny znamenat smrt dřív, než bude dokončeno."

"Někteří jsou možná imunní, ano? A v každém případě, smrt by je čekala stejně. Aspoň se snaží."

Ralson řekl: "Pokusím se jim pomoci."

"Stále ještě se chcete zabít?"

"Ano."

"Ale budete se snažit to neudělat, vidíte?"

"Budu se snažit, doktore." Rty se mu zachvěly. "Ale budu potřebovat dohled."

Blaustein vystoupil po schodech a ukázal propustku strážnému v chodbě. Už jednou ho prověřovali u vnější brány, ale teď museli on, jeho propustka i podpis na ní projít dalším pečlivým zkoumáním. Po chvilce strážný zalezl do malé budky a někam zavolal. Odpověď ho uspokojila. Blaustein si sedl, ale po půl minutě se už zase zvedal a potířal si rukou s dr. Grantem.

"I prezident Spojených států by měl potíže, aby se sem dostal, co?" řekl Blaustein.

Hubený fyzik se usmál. "Určitě, kdyby přišel neohlášený."

Vyjeli výtahem dvanáct poschodí. Kancelář, do které Grant Blausteina vedl, měla okna do třech směrů. Byla zvukově izolovaná a klimatizovaná. Ořechový nábytek byl dokonale vyleštěný.

"Panebože," řekl Blaustein. "Tady je to jako v kanceláři předsedy správní rady. Z vědy se stává velký byznys."

Grant se rozpačitě usmál. "Já vím, ale peněz od vlády je dost a kongresmana těžko přesvědčíte, že je vaše práce důležitá, když to nemůže vidět, cítit a dotknout se té nablýskané slupky."

Blaustein se posadil a cítil, jak se mu měkké křeslo pomalu přizpůsobuje. Řekl: "Doktor Elwood Ralson souhlasil s tím, že se vrátí do práce."

"To je nádherná. Doufal jsem, že to řeknete. Doufal jsem, že proto se se mnou chcete sejít." Grant jakoby inspirován tou zprávou nabídl psychiatrovi doutník, ale ten ho odmítl.

"Ovšem," pokračoval Blaustein, "stále je to velmi nemocný člověk. Bude se s ním muset zacházet opatrně a citlivě."

"Jistě. Přirozeně."

"Není to tak jednoduché, jak si možná myslíte. Chci vám říci něco o Ralsonových problémech, abyste dobře pochopil, jak citlivá celá ta situace je."

Mluvil dál a Grant poslouchal nejdřív ustaraně a pak ohromeně. "Ale to znamená, že ten člověk se zbláznil, pane doktore. K ničemu nám nebude. Je to šílenec."

Blaustein pokrčil rameny. "To záleží na tom, jak definujete slovo šílenec. Je to špatné slovo; nepoužívejte ho. Má své bludy, to jistě. Ovšem jestli budou mít nějaký vliv na jeho specifické nadání, to nemůžeme vědět."

"Ale žádný duševně zdravý člověk si přece nemůže -"

"Prosím. Prosím. Nebudeme se pouštět do dlouhých diskusí o tom, co je to duševní zdraví. Ten člověk má bludy a za normálních okolností bych je vůbec nebral v úvahu. Jde jen o to, že jste mi vysvětlil, jaký ten člověk má speciální talent na to dopracovat se k řešení problému způsobem, který se zdánlivě vymyká normálnímu uvažování. Je to tak, ano?"

"Ano. To musím připustit."

"Jak tedy vy a já můžeme posuzovat, jestli jsou jeho závěry správné nebo ne? Když dovolíte, neměl jste vy v poslední době nějaké sebevražedné impulsy?"

"Nemyslím."

"A ostatní zdejší vědci?"

"Ne, samozřejmě ne."

"I tak bych však navrhoval, aby během práce na výzkumu silového pole byli všichni vědci, kterých se to týká, sledováni zde i doma. Dokonce by možná bylo dobré, aby vůbec nechodili domů. Takovéhle kanceláře se snadno mohou změnit v malé provizorní ložnice -"

"Spát v práci. Nikdy je nepřinutíte, aby s tím souhlasili."

"Ale ano. Když jim neprozradíte pravý důvod, ale řeknete, že je to z bezpečnostních důvodů, budou s tím souhlasit."

'Bezpečnostní důvody', to je dnes všemocná fráze, že? A Ralson musí být pod přísnějším dohledem než ostatní."

"Samozřejmě."

"Ale to jsou všechno drobnosti. Tím si jen uklidňuji svědomí pro případ, že Ralsonovy teorie jsou správné. Abych pravdu řekl, nevěřím jim. Myslím, že to jsou bludy, ale i když se to prokáže, musíme se ptát, jaká je příčina těch bludů. Co se to děje v Ralsonově mysli, v jeho zázemí, v jeho životě, že má právě takovéhle bludy? Na to člověk nemůže jednoduše odpovědět. Může klidně trvat celé roky soustavné psychoanalýzy, než objevíme odpověď. A dokud ji nenajdeme, nebude vyléčen."

Ale mezitím se můžeme pokusit aspoň o kvalifikovaný odhad. Měl nešťastné dětství, v němž se tak či onak setkal velmi nepřijemným způsobem se smrtí. Kromě toho si nikdy nebyl schopen vytvořit pouta s jinými dětmi ani později s jinými dospělými. Nikdy neměl trpělivost s jejich pomalejším způsobem uvažování. Ať je mezi jeho myslí a myslí jiných jakýkoli rozdíl, vytvořil mezi ním a společností stěnu tak pevnou jako to silové pole, které se snažíte navrhnout. Ze stejných důvodů neměl ani normální sexuální život. Nikdy se neoženil, neměl žádné přítelkyně."

Není těžké vidět, že tento neúspěch, to, že ho jeho společenské prostředí nepřijalo, si mohl kompenzovat myšlenkou, že ostatní lidé jsou podřadnější. Což je samozřejmě z hlediska inteligence pravda. Ale bytost člověka se skládá z mnoha rysů a on není nadřazený zdaleka ve všech. Ostatně jako nikdo. Ovšem ostatní, kteří mají stejně jako on sklony vidět jen to horší, samozřejmě jeho afektovanou nadřazenost nesnesou. Myslí si o něm, že je divný, dokonce směšný, a pro Ralsona se stane ještě důležitějším, aby dokázal, jak ubohá a podřadná je celá lidská rasa. A jak to udělat lépe než dokazovat, že lidstvo je pro ty vyšší bytosti, které s ním experimentují, prostě jen určitá forma bakterií? A jeho sebevražedné impulsy pak mohou být vyjádřením touhy odpoutat se od člověčenství úplně, přestat patřit k tomu ubohému živočišnému druhu, který si v mysli vytvořil. Chápete?"

Grant kývl. "Chudák."

"Ano, je to smutné. Kdyby se s ním v dětství zacházelo správně - no, v každém případě by bylo nejlepší, aby se dr."

Ralson s ostatními lidmi tady vůbec nepotkával. Je příliš nemocný, než abychom to mohli riskovat. Vy osobně to musíte zařídit tak, abyste byl jediný, kdo se s ním bude stýkat a bude s ním mluvit. Dr. Ralson s tím souhlasil. Zjevně si myslí, že nejste tak hloupý jako někteří z ostatních."

Grant se slabě usmál. "To mi lichotí."

"Samozřejmě budete opatrný. Doporučuji nemluvit s ním o ničem než o jeho práci. Pokud vám bude dobrovolně povídat něco o svých teoriích, o čemž pochybuji, omezte se na nějaký nicneříkající komentář a odejděte. A nikdy mu nenechávejte na dosah nic ostrého nebo s hrotem. Nepustěte ho k oknu. Snažte se pořád mu vidět na ruce. Chápete. Svěřuji svého pacienta do vaší péče, doktore Grante."

"Budu dělat, co budu moci, pane doktore."

Dva měsíce žil Ralson v rohu Grantovy kanceláře a Grant tam žil s ním. Před okna byly zapuštěny mříže, dřevěný nábytek byl odstraněn a místo něj přineseny polstrované pohovky. Ralson přemýšlel na gauči a počítal na podložce opřené o polštářové sedátko.

Na dveřích neustále visela tabulka "Nevstupovat". Jídla dostávali za dveře. Toaleta vedle kanceláře byla označena jako soukromá a dveře mezi ní a kanceláří byly odstraněny. Grant se místo břitvou holil elektrickým strojkem. Každý večer se ujistil, že si Ralson vzal prášek na spaní, a čekal, až usne. Teprve pak šel spát sám.

A Ralsonovi neustále nosili zprávy. Četl je, Grant ho při tom pozoroval a snažil se tvářit, že se nedívá.

Pak je Ralson odhodil a zahleděl se na strop. Dlaní si přitom stínil oči.

"Máte něco?" zeptal se Grant.

Ralson zavrtěl hlavou.

Grant navrhl: "Podívejte, nechám budovu vyklidit v době střídání směn. Je důležité, abyste viděl některé experimentální přístroje, které jsme zkoušeli."

Udělal to tak, toulali se osvětlenými, prázdnými budovami jako duchové, ruku v ruce. Vždycky ruku v ruce. Grant svíral Ralsonovu ruku pevně. Ale po každém takovém výletě Ralson pořád vrtěl hlavou.

Několikrát začal psát; pokaždé udělal pár klikyháků a pak sedátko odkopl.

Až jednou začal znova psát a rychle pokrýl výpočty půl strany. Grant se k němu automaticky přiblížil. Ralson zvedl hlavu, ale dál třesoucí se rukou psal.

"Zavolejte Blausteina," řekl.

"Cože?"

"Řekl jsem, zavolejte Blausteina. Přivezte ho sem. Hned!" Grant sáhl po telefonu.

Ralson teď horečně psal a přestával jen proto, aby si otřel čelo. Měl je zpcené.

Vzhlédl a hlas mu přeskočil. "Přijde?"

Grant vypadal ustaraně. "Není v kanceláři."

"Sežeňte ho doma. Sežeňte ho, ať je kde je. Použijte ten telefon. Nehrajte si s ním."

Grant ho použil; Ralson si přitáhl další kus papíru.

Za pět minut Grant řekl: "Už jede. Co se děje? Vypadáte špatně."

Ralson skoro blábolil: "Není čas - nemůžu mluvit -"

Psal, škrábal, čmáral, kreslil roztřesené diagramy. Bylo to, jako by bojoval s vlastníma rukama.

"Diktujte!" pobízel ho Grant. "Budu psát."

Ralson odmítavě zavrtěl hlavou. Slova už byla nečitelná. Přidržel si zápěstí druhou rukou, postrkoval ji, jako by to byl kus dřeva, a pak se nad papíry zhroutil.

Grant je opatrně vytáhl a Ralsona položil na pohovku. Neklidně a nešťastně kolem něj přecházel až do chvíle, kdy se objevil Blaustein.

Blausteinovi stačil jeden pohled. "Co se stalo?"

Grant řekl: "Myslím, že je živý," ale to už si to Blaustein ověřil sám a Grant mu vysvětlil, co se stalo.

Blaustein pichl Ralsonovi injekci a oba čekali. Když vědec otevřel oči, byl v nich nepřítomný výraz. Zasténal.

Blaustein se nad ním naklonil. "Ralsone."

Ralson slepě vztáhl ruku a křečovitě se psychiatra chytil. "Doktore. Odvezte mě zpátky."

"Odvezu. Hned. Vy jste na to silové pole přišel, vidíte?"

"Je to na těch papírech. Grante, je to na papírech."

Grant je držel v ruce a pochybovačně jimi listoval. Ralson slabě dodal. "Není tam všechno. Víc nedokážu napsat."

Budete to muset doplnit sami. Odvezte mě, doktore."

"Počkejte," řekl Grant. Naléhavě šeptal Blausteinovi: "Nemůžete ho tady nechat, dokud to nevyzkoušíme? Nedokážu většinu z toho rozluštit. Je to nečitelné. Zeptejte se ho, proč myslí, že to bude fungovat."

"Ptát se jeho?" zeptal se mírně Blaustein. "On přece vždycky zná řešení."

"Klidně se mě zeptejte," ozval se Ralson, který je z pohovky slyšel. Oči měl náhle doširoka otevřené a blýskalo mu v nich.

Obrátili se k němu.

Řekl: "Nechtějí silové pole. Oni! Experimentátoři! Dokud jsem na nic nepřišel, bylo všechno jako předtím. Ale tou myšlenkou - tou, co je tam na papírech - tou jsem se nezabýval ani půl minuty a cítil jsem - cítil - doktore!"

Blaustein se k němu sklonil: "Co se děje?"

Ralson zase šeptal. "Zapadl jsem hloub do penicilinu. Cítil jsem, jak se propadám tím víc, čím dál jsem s tou myšlenkou došel. Nikdy jsem nezapadl... tak hluboko. Proto vím, že je to správně. Odvezte mě."

Blaustein se narovnal. "Musím ho odvézt, Grante. Není jiná možnost. Jestli dokážete rozluštit to, co napsal, bude to dobře. Jestli ne, nemohu vám pomoci. Ten člověk už ve svém oboru nemůže udělat nic, jinak by zemřel, chápete?"

"Ale umírá na něco imaginárního," protestoval Grant.

"Dobře. Říkejte tomu tak. Ale mrtvý bude stejně, ne?"

Ralson byl zase v bezvědomí a neslyšel už nic. Grant se na něj zachmuřeně podíval a pak řekl: "No dobře, tak ho odvezte."

Deset nejlepších vědců Institutu podmračeně sledovalo, jak se na plátně objevuje jeden diapozitiv za druhým. Grant stál proti nim, ve tváři tvrdý a pochmurný výraz.

Řekl: "Myslím, že základní myšlenka je dost jednoduchá. Jste matematici, jste inženýři. Ta čmáranice vypadá nečitelně, ale byla napsána s určitým smyslem. Ten v ní musel zůstat, i když je tak pokřivená. První strana je dost čitelná. Ta by měla být dobrým vodítkem. Každý z vás se na všechny strany několikrát podrobně podívá. Poznamenáte si každou možnou verzi každé strany, kterou v tom uvidíte. Budete pracovat nezávisle. Nepřeji si žádné konzultace."

Jeden z nich se zeptal: "Jak víte, že to něco znamená, Grante?"

"Protože jsou to Ralsonovy poznámky."

"Ralson! Já myslel, že je -"

"Myslel jste, že je nemocný," dokončil Grant. Musel překřičet vzrůstající šum hovoru. "Já vím. To taky je. Je to písmo muže, který byl skoro mrtvý. A je to taky všechno, co kdy od Ralsona dostaneme. Někde v těch škrábanicích je odpověď na problém silového pole. Když ho nedokážeme najít, můžeme ho deset let hledat jinde."

Sklonili se nad prací. Noc uběhla. Dvě noci. Tři noci -

Grant si prohlížel výsledky. Zavrtěl hlavou. "Spolehnu se na vaše slovo, že to dává smysl. Nemůžu říct, že bych tomu rozuměl."

Lowe, který mohl být v Ralsonově nepřítomnosti právem označován za nejlepšího jaderného inženýra na Institutu, pokrčil rameny. "Mně to taky není přesně jasné. Jestli to funguje, nevysvětlil proč."

"Neměl čas vysvětlit. Dokážete postavit generátor tak, jak ho popisuje?"

"Můžu to zkusit."

"Chcete se podívat na ostatní verze těch stránek?"

"Ty ostatní evidentně nedávají uzavřený smysl."

"Ověříte to znova?"

"Jistě."

"A v každém případě začnete se stavbou?"

"Rozjedu to. Ale upřímně vám řeknu, že jsem pesimista."

"Já vím. Já taky."

Ta věc rostla. Hal Ross, hlavní mechanik, měl na povel přímou stavbu a už nějaký čas kvůli tomu nespál. V kteroukoli denní i noční hodinu jste ho mohli najít u jeho zařízení, jak se zamyšleně drbe na pleši.

Jen jednou se zeptal: "Co je to, doktore Lowe? Nic takového jsem nikdy neviděl. Co to má dělat?"

Lowe odpověděl. "Víte přece, kde jste, Rossi. Víte, že tady se na nic neptáme. Tak už to nedělejte."

Ross to už neudělal. Bylo o něm známo, že se mu to zařízení nelíbí. Tvrdil o něm, že je ošklivé a nepřírozené. Ale pokračoval ve své práci.

Jednoho dne zavolaal Blaustein.

Grant se zeptal: "Jak je Ralsonovi?"

"Špatně. Chce se zúčastnit testů projektoru pole, který navrhl."

Grant zaváhal. "Asi bychom ho měli pozvat. Koneckonců je to jeho dílo."

"Musel bych přijet s ním."

Grant se zatvářil ještě nešťastněji. "Může to být nebezpečné, víte? I v prvním testu si budeme hrát s obrovskými energiemi."

"Pro nás to nebude o nic nebezpečnější než pro vás," podotkl Blaustein.

"Tak dobře. Seznam pozorovatelů bude muset schválit Komise a FBI, ale připišu vás na něj."

Blaustein se rozhlédl kolem sebe. Projektor pole stál v samém středu velké zkušební laboratoře, ale všechno ostatní bylo odstraněno. Nebylo tu žádné viditelné spojení s plutoniovým reaktorem, který sloužil jako zdroj energie, ale podle toho, co psychiatr kolem sebe v útržcích zaslechl - měl dost rozumu, aby se neptal Ralsona - spojení vedlo spodem. Pozorovatelé nejdřív obcházel kolem stroje a mluvili spolu v nesrozumitelných výrazech, ale teď už ten dav řídil.

Naopak galerie se plnila. Na druhé straně byli nejméně tři muži v generálské uniformě a spousta nižších důstojníků.

Blaustein si vybral místo, kde bylo u zábradlí prázdné - udělal to tak především kvůli Ralsonovi.

Zeptal se: "Pořád jste přesvědčený, že tu chcete zůstat?"

V laboratoři bylo dost teplo, ale Ralson byl v kabátě a límec měl zvednutý. Ale Blaustein měl stejně pocit, že je to jedno. Pochyboval o tom, že by teď Ralsona někdo z jeho bývalých známých poznal.

"Zůstanu," kývl Ralson.

Blausteina to potěšilo. Chtěl tu zkoušku vidět. Pak se ozval další hlas a on se otočil.

"Dobrý den, doktore Blausteine."

Blaustein ho chvíli nedokázal zařadit, pak si vzpomněl: "Aha, inspektor Darrity. Co vy tu děláte?"

"Přesně to, co si myslíte." Ukázal na přihlížející. "V podstatě neexistuje způsob, jak je přebírat tak, aby nedošlo k žádné chybě. Jednou jsem stál tak blízko ke Klausu Fuchsovi, jako stojím teď k vám." Vyhodil perořízek do vzduchu a obrátil ho chytil.

"No jistě. Kde člověk najde dokonalou bezpečnost? Kdo z nás může věřit dokonce vlastnímu podvědomí? A vy se teď

budete držet blízko u mě, ano?"

"Třeba," usmál se Darrity. "Vy jste hodně stál o to dostat se sem, co?"

"Ne kvůli sobě, inspektore. A buďte tak hodný, schovejte ten nůž."

Darrity se překvapeně obrátil tím směrem, kam mu Blaustein nenápadným gestem ukázal. Zastrčil nůž a ještě jednou se podíval na Blausteinova společníka. Tiše hvízdal.

Pak řekl: "Dobrý den, doktore Ralsone."

Ralson skřípavě odpověděl: "Dobrý den."

Blausteinova Darrityho reakce nepřekvapila. Ralson od té doby, co se vrátil do sanatoria, zhubl o deset kilo. Tvář měl zežloutlou a vráscitou; vypadal, jako by mu najednou bylo sedesát.

Blaustein se zeptal: "Začne ta zkouška už brzo?"

Darrity ukázal hlavou: "Vypadá to, že to právě rozjiždějí."

Obrátil se a opřel o zábradlí. Blaustein vzal Ralsona za loket a odváděl ho pryč, ale Darrity ho tiše zarazil: "Zůstaňte tady, doktore. Nechci, abyste tady moc obcházeli."

Blaustein se podíval na druhou stranu laboratoře. Postávali tam muži, kteří vypadali, jako by napůl zkameněli. Poznal tam Granta, vysokého a vyhublého, jak si pomalu zapaluje cigaretu, ale než to stačil udělat, rozmyslel si to a zastrčil cigaretu i zapalovač do kapsy. Mladí muži u ovládacího panelu napjatě čekali.

Ozvalo se tiché bzučení a ve vzduchu začal být cítit ozon.

Ralson chraptivě sykl: "Koukejte!"

Blaustein a Darrity se podívali tam, kam ukazoval. Projektor jako by blikal. Vypadalo to, jako by mezi ním a jimi stoupal horký vzduch. Z jedné strany laboratoře se zhouplo kyvadlo s železnou koulí a projelo blikající oblastí.

"Zpomalilo se, že ano?" všiml si Blaustein vzrušeně.

Ralson kývl. "Měří, jak vysoko vyletí na druhé straně, aby spočítali ztrátu pohybové energie. Blázní. Říkal jsem jim, že to bude fungovat." Mluvil se zjevnými obtížemi.

Blaustein ho uklidňoval: "Jen se dívejte, doktore Ralsone. Nemá cenu se zbytečně vzrušovat."

Kyvadlo se zastavilo a bylo vytaženo nahoru. Blikání projektoru bylo teď intenzivnější a železná koule se znovu rozlétla dolů.

A znovu a znovu, a pokaždé se koule zpomalila s větším trhnutím. Když narazila do blikajícího pole, vydávala teď už jasně slyšitelný zvuk. A nakonec odskočila. Nejdřív pomalu, jako by narazila do měkkého tmelu, a pak zvonivě, jak by narazila do oceli, až zvuk rezonoval v celé místnosti.

Stáhli kyvadlo a už ho nepoužili. Projektor byl teď stěží viditelný pro mlhu, která ho obklopovala.

Grant vydal příkaz a ozon bylo najednou cítit ostře a pronikavě. Mezi pozorovateli se ozvaly výkřiky; upozorňovali jeden druhého a k projektoru se vztáhlo deset, dvacet rukou s napřaženými ukazováky.

Blaustein se naklonil přes zábradlí, stejně vzrušený jako ostatní. Tam, kde byl projektor, bylo teď jen velké polokulovité zrcadlo. Bylo dokonale, nádherně čisté. Viděl v něm sám sebe, malého muže na malém balkonu zakřiveném na obě strany. Viděl světla, jak se odrážejí jako zářící skvrny. Obraz byl krásně ostrý.

Křičel: "Koukejte, Ralsone. Odráží energii, odráží světelné vlny jako zrcadlo. Ralsone -"

Obrátil se. "Ralsone! Inspektore, kde je Ralson?"

"Cože?" Darrity se prudce otočil. "Neviděl jsem ho."

Divoce se rozhlédl. "No, ven neuteče. Ted' se odtud rozhodně nedostane. Jděte tamtudy." Pak si prudce sáhl na kapsu, horečně v ní zalovil a vykřikl: "Můj nůž! Je pryč!"

Našel ho Blaustein. Byl v malé kanceláři, která patřila Halu Rossovi. Dveře z ní vedly na balkon, ale za těchto okolností byla samozřejmě opuštěná. Hlavní mechanik musel sledovat výsledek své práce. Ale jeho kancelář se výborně hodila pro závěrečnou scénu dlouhého boje proti sebevraždě.

Blaustein chvilku stál ve dveřích a dělalo se mu zle. Pak se otočil. Uviděl Darrityho, jak se vynořil z podobné kanceláře asi třicet metrů od něj, a zachytil jeho pohled. Kývl na něj a Darrity se rozběhl.

Dr. Grant se třásl vzrušením. Držel v každé ruce jednu cigaretu, z každé dvakrát zatáhl a pak je obě zašlápl. Ted' si právě zapaloval třetí.

Říkal při tom: "To je lepší, než v co kdo z nás doufal. Zítra uděláme test na střelné zbraně. Ted' už jsem si jistý výsledkem, ale máme ho naplánovaný, tak ho provedeme. Malé zbraně vynecháme a začneme u pancéřové pěsti. Nebo možná ne. Možná bude potřeba vytvořit zvláštní testovací střelnici, abychom neměli potíže s odraženou střelou."

Zahodil třetí cigaretu.

Jeden z generálů řekl: "Budeme samozřejmě muset vyzkoušet skutečné atomové bombardování."

"Samozřejmě. Už jsme zařídili výstavbu makety města v Eniwetoku. Můžeme přímo na místě postavit generátor a shodit na něj bombu. Uvnitř budou zvířata."

"A vy opravdu myslíte, že když to pole pustíme naplno, bombu zadrží?"

"Nejen to, generále. Dokud bomba nespadne, nebude tam žádné postřehnutelné pole. Radiace plutonia bude muset pole aktivovat, než vybuchne. Jako jsme to udělali v posledním kroku tady. To je podstata toho všeho."

"Víte," řekl profesor z Princetonu, "vidím i určité nevýhody. Když bude pole zapnuté naplno, pak to, co bude chránit, bude v úplné tmě - nedopadne tam žádné sluneční světlo. Kromě toho myslím, že nepřítel by si mohl zvyknout shazovat neškodné radioaktivní střely, aby pole co nejčastěji aktivoval. To by jednak znepříjemňovalo lidem život a jednak by to vyčerpávalo reaktor."

"Nepříjemnosti se dají přežít," řekl Grant. "S takovými potížemi si časem poradíme. Hlavně že jsme teď vyřešili hlavní problém."

Britský pozorovatel se prodral ke Grantovi a potřásl mu rukou. Řekl: "Tohle mě trochu smířilo s Londýnem. Můžu si jen přát, aby mi vaše vláda dovolila podívat se do úplných plánů. To, co jsme viděli, mi připadá naprosto geniální. Teď to vypadá samozřejmě, ale jak na to vůbec mohl někdo přijít?"

Grant se usmál: "Takovou otázku neslyším v souvislosti se zařízeními doktora Ralsona poprvé -"

Obrátil se, když ucítil na rameni něčí ruku. "Doktor Blaustein! Skoro jsem zapomněl. Zrovna s vámi chci mluvit."

Odtáhl malého psychiatra stranou a sykl mu do ucha: "Poslyšte, nemohl byste přesvědčit Ralsona, aby se nechal představit těmhle lidem tady? Je to jeho triumf."

Blaustein řekl: "Ralson je mrtvý."

"Cože!"

"Můžete od těch lidí na chvíli odejít?"

"Ano... ano - pánové, omluvíte mě na chvíli?"

Spěchal za Blausteinem.

Muži z FBI už se pustili do práce. Nenápadně zablokovali dveře do Rossovy kanceláře. Venku přecházel dav a probíral právě viděnou odpověď na Alamogordo. Uvnitř, aniž to tušili, si smrt vzala toho, kdo odpověděl. Bariéra policistů se rozestoupila, aby Blaustein a Grant mohli vejít. Za nimi se zase zavřela.

Grant na okamžik zvedl prostěradlo. Řekl: "Vypadá klidně."

"Já bych dokonce řekl - šťastně."

Darrity bezbarvě podotkl: "Jako zbraň použil můj vlastní nůž. Byla to moje nedbalost a bude to tak uvedeno v hlášení."

"Ne, ne," odporoval Blaustein, "to by bylo zbytečné. Byl to můj pacient a zodpovědný jsem já. V každém případě by už nepřežil ani týden. Od té doby, co vynalezl projektor, to byl umírající člověk."

Grant se zeptal: "Kolik z toho se bude muset objevit ve spisech FBI? Nemůžeme na celé tohle šílenství zapomenout?"

"Obávám se, že ne, doktore Grante," zavrtěl hlavou Darrity.

"Řekl jsem mu, jak to všechno bylo," vysvětlil smutně Blaustein.

Grant se díval z jednoho na druhého. "Promluvím s ředitelem. Půjdu třeba za prezidentem, když to jinak nepůjde.

Nevidím důvod, proč by se nutně muselo mluvit o sebevraždě a o šílenství. Dostane se mu plné publicity jako vynálezci projektoru pole. Je to to nejmenší, co pro něj můžeme udělat." To už cedil skrz zaťaté zuby.

Blaustein řekl: "Nechal tu dopis."

"Dopis?"

Darrity mu podal list papíru a řekl: "Sebevraždy to skoro vždycky dělají. Proto mi také doktor řekl, co Ralson zabilo."

Dopis byl adresovaný Blausteinovi a stálo v něm:

"Projektor funguje; věděl jsem, že bude. Dohoda je splněna. Máte ho a už mě nepotřebujete. Proto odcházím. Nemusíte si dělat starost o lidstvo, doktore. Měl jste pravdu. Pěstovali nás příliš dlouho, příliš riskovali. Už jsme venku z kultivační misky a nedokážou nás zastavit. Já to vím. Nic víc nemůžu říct. Vím to."

Pak se rychle podepsal a dolů naškrábal ještě jednu řádku:

"Za předpokladu, že je dost lidí odolných vůči penicilinu."

Grant se pokusil papír zmačkat, ale Darrity rychle vztáhl ruku.

"Kvůli záznamům, doktore," řekl.

Grant mu ho dal a řekl: "Chudák Ralson! Zemřel a pořád ještě věřil těm nesmyslům."

Blaustein kývl. "Je to tak. Předpokládám, že bude mít velký oficiální pohřeb, a až se o něm bude mluvit jako o vynálezci projektoru, bude to bez zmínky o sebevraždě a šílenství. Ale FBI se o ty šílené teorie bude zajímat dál. Možná nejsou tak šílené, pane Darrity, co vy na to?"

"To je směšné, doktore," vrčel Grant. "V celém oboru není jediný vědec, který by kvůli tomu, co dělá, nebyl aspoň občas trochu nespůj."

"Řekněte mu to, pane Darrity," pobídl Blaustein.

Darrity vysvětlil: "Došlo ještě k jedné sebevraždě. Ne, ne, nikdo z vědců. Nikdo s titulem. Stalo se to dnes ráno a vyšetřovali jsme to, protože jsme si mysleli, že to může mít nějakou souvislost s dnešním testem. Ale nezdálo se, a tak jsme to chtěli držet v tajnosti, dokud zkouška neskončí. Až teď se ukazují souvislosti.

Ten muž, co zemřel, byl obyčejný člověk, měl ženu a tři děti. Neměl důvod zemřít. Nikdy nebyl duševně nemocný. Skočil pod auto. Máme svědky a je jisté, že to udělal schválně. Nezemřel hned a ještě k němu přivolali doktora. Byl strašně zmračený, ale jeho poslední slova byla: 'Teď je mi mnohem líp.' Pak zemřel."

"Ale kdo to byl?" vykřikl Grant.

"Hal Ross. Ten člověk, co projektor přímo postavil. Ten člověk, kterému patří tahle kancelář."

Blaustein došel k oknu. Na večerním nebi se rozsvěcovaly hvězdy.

Řekl: "Ten člověk nevěděl nic o Ralsonových názorech. Nikdy s Ralsonem nemluvil, jak mi říkal pan Darrity. Vědci jako celek jsou patrně rezistentní. Musejí být, jinak jsou nuceni rychle z profese odejít. Ralson byl výjimka, byl citlivý na penicilin, a přesto trval na tom, že zůstane. Vidíte, co se s ním stalo. Ale co ti ostatní, ti, co zůstali na takových cestách života, kde ti citliví nejsou soustavně odstraňováni? Jak velká část lidstva je odolná proti penicilinu?"

"Vy Ralsonovi věříte?" zeptal se dr. Grant s hrůzou.

"Já opravdu nevím."

Blaustein se zadíval na hvězdy.

Inkubátory?

Hostitelka

Rose Smollettová z toho měla radost; téměř triumfovala. Stáhla si rukavice, odložila klobouk a s rozzářenýma očima se

obrátila k manželovi.

Řekla: "Draku, budeme ho mít tady!"

Drake se na ni podrážděně podíval: "Nepřišla jsi k večeři. Čekal jsem tě v sedm."

"Ale to je jedno. Dala jsem si něco cestou domů. Ale, Draku, budeme ho mít tady!"

"Koho tu budeme mít? O čem to mluvíš?"

"Toho doktora z Hawkinovy planety! To si už nevzpomínáš, že o to na té dnešní konferenci šlo? Celý den jsme o tom mluvili. To je to nejužasnější, co se mohlo stát!"

Drake Smollett vytáhl dýmku z úst. Zadíval se nejdřív na ni a pak na svou ženu. "Tak moment, jestli tomu dobře rozumím. Když říkáš doktor z Hawkinovy planety, tak tím myslíš toho hawkinsana, co ho máte v Institutu?"

"No samozřejmě. Koho jiného bych tím měla myslet?"

"A můžu se tě zeptat, co to má sakra znamenat, že ho budeme mít tady?"

"Draku, copak to nechápeš?"

"Co mám chápat? Tvůj Institut to možná zajímá, ale mě ne. Co s tím mám společného já osobně? To je záležitost Institutu, ne?"

"Ale miláčku," začala Rose trpělivě znova, "ten hawkinsan by rád bydlel někde v soukromém domě, kde ho nebude obtěžovat oficiální protokol a kde se spíš bude moci chovat tak, jak sám chce a nechce. A já ho docela chápu."

"A proč v našem domě?"

"Nejspíš proto, že se pro ten účel hodí. Ptali se mě, jestli s tím budu souhlasit, a abych pravdu řekla," dodala trochu upjatě, "já to považuji za poctu."

"Tak koukej!" Drake si projel prsty husté hnědé vlasy a úspěšně je tím rozcuchal. "Máme docela pohodlný domek - to je pravda! Není to ten nejelegantnější dům na světě, ale nám vyhovuje. Ale neumím si představit, kde v něm chceš najít místo pro mimozemské návštěvy."

Rose začala vypadat ustaraně. Sundala si brýle a zastrčila je do pouzdra. "Může bydlet v pokoji pro hosty. Postará se o sebe sám. Mluvila jsem s ním a je velmi příjemný. Docela stačí, když se trochu přizpůsobíme."

Drake se ušklíbl: "No jistě, jen se trochu přizpůsobíme! Hawkinsani dýchají kyanid. Tomu se nejspíš přizpůsobíme úplně snadno!"

"Kyanid si s sebou nosí v malé bombě. Ani si jí nevšimneš."

"A čeho ještě si na něm nevšimnu?"

"Ničeho! Jsou naprosto neškodní. Panebože, vždyť jsou to dokonce vegetariáni!"

"A to znamená co? To mu dáme k večeři kupku sena?"

Rose se chvěly rty. "Draku, jsi zbytečně nenávidný. Na Zemi je taky spousta vegetariánů a nejedí seno."

"A co my? Budeme sami jíst maso nebo před ním budeme vypadat jako kanibalové? Varuju tě, já se nehodlám kvůli němu živit salátem."

"To je už ale opravdu směšné."

Rose si připadala bezmocná. Vdala se poměrně pozdě. Rozhodla se pro kariéru a byla s tím celkem spokojená. Byla bioložkou na Jenkinsově institutu přírodních věd a měla za sebou přes dvacet publikovaných prací. Jedním slovem, čekala ji jasná perspektiva; zvolila kariéru a staropenenství. A teď, v pětatřiceti, se pořád ještě divila, že je novomanželkou - necelý rok.

Občas ji to také uvádělo do rozpaků, protože tu a tam zjišťovala, že nemá nejmenší ponětí, jak zacházet se svým manželem. Co má člověk dělat, když si muž postaví hlavu? To v žádném jejím studijním předmětu nebrali. A jako žena s nezávislou myslí a kariérou se nedokázala přimět k přemlouvání a lichocení.

Podívala se tedy na něj zpřímá a prostě prohlásila: "Pro mě to znamená hrozně moc."

"Proč?"

"Protože, Draku, když tu nějaký čas zůstane, budu ho moci zblízka sledovat. O biologii a psychologii jednotlivých hawkinsanů a vlastně jakýchkoli mimozemšťanů se toho ví moc málo. Samozřejmě známe něco z jejich sociologie a historie, ale to je všechno. Přece ti musí být jasné, jaká je to příležitost. Bude tady bydlet; budeme ho moci sledovat, mluvit s ním, pozorovat jeho zvyky -"

"Nemám zájem."

"Draku, já ti nerozumím."

"Předpokládám, že chceš říct, že se takhle obvykle nechovám."

"To tedy nechováš."

Drake chvíli mlčel. Vypadal uzavřeně, vysoké lící kosti a širokou bradu měl nehybně stažené do přemýšlivého výrazu. Nakonec řekl: "Koukej, já jsem o hawkinsanech sám něco slyšel v rámci svého vlastního zaměstnání. Říkáš, že proběhly výzkumy jejich sociologie, ale ne jejich biologie. Jistě. To je proto, že hawkinsané se neradi nechávají studovat - asi jako by to na jejich místě vadilo nám. Mluvil jsem s lidmi, kteří měli na starost ochranu různých hawkinsanských delegací na Zemi. Delegace zůstávají v pokojích, které jsou jim vyhrazeny, a vycházejí ven jen při těch nejdůležitějších oficiálních příležitostech. Nechtějí s pozemšťany mít nic společného. Je celkem jasné, že je odpuzujeme stejně tak, jako oni odpuzují mě osobně."

Takže nechápu, proč by ten hawkinsan na Institutu měl být jiný. Připadá mi, že i to, že sem přiletěl sám, je proti všem pravidlům, a to, že chce bydlet u nějakého pozemšťana doma, to je ještě divnější."

Rose unaveně vysvětlovala: "To je něco jiného. Překvapuje mě, že to nechápeš, Draku. Je to lékař. Přijel sem kvůli lékařskému výzkumu a já ti zaručuju, že patrně není nadšený tím, že bude bydlet s lidmi, a že mu budeme připadat hrozní. Ale musí to stejně udělat! Ty myslíš, že lidští lékaři mají nějakou zvláštní radost z toho, že se nechají kousnout nakaženým moskytem?"

Drake ostře sykl: "Co máš s moskyty? Co s tím mají co společného?"

"Ale nic," odpověděla překvapeně Rose. "Prostě mě to tak napadlo, to je všechno. Vzpomněla jsem si na Reeda a jeho pokusy se žlutou zimnicí."

Drake pokrčil rameny. "No dobře, jak chceš."

Rose chvilku váhala: "Nezlobíš se kvůli tomu, vid?" Sama sobě připadala nepříjemně dětská.

"Ne."

A Rose věděla, že to znamená, že ano.

Rose si zamyšleně prohlížela sama sebe ve vysokém zrcadle. Nikdy nebyla krásná a celkem s tím byla smířená; aspoň už jí na tom nezáleželo. A bytosti z Hawkinovy planety na tom nebude záležet vůbec. Ovšem co jí dělalo starosti, byla její úloha hostitelky, která bude muset taktně zacházet nejen s mimozemským návštěvníkem, ale zároveň i s vlastním manželem. Napadlo ji, co asi bude těžší.

Drake měl ten den přijít domů pozdě; nečekala ho ještě nejméně půl hodiny. Rose se víceméně domnívala, že si to tak zařídil schválně, protože ji ze vzdoru chtěl nechat, ať si s problémem poradí sama. Uvědomila si, že je kvůli tomu trochu podrážděná.

Volal jí před polednem do Institutu a bez úvodu se zeptal: "Kdy ho přivezeš domů?"

Stejně stručně odpověděla: "Asi za tři hodiny."

"Dobře. Jak se jmenuje? Myslím jeho hawkinské jméno."

"Proč to chceš vědět?" Nedokázala se ovládnout natolik, aby to neznělo mrazivě.

"Řekněme, že si provádím malé soukromé šetření. Koneckonců ten tvor bude v mém domě."

"Proboha, Draku, nenos si práci i domů!"

Drake odpověděl skřípavě a skoro zle: "A proč ne, Rose? Neděláš ty přesně totéž?"

Což byla samozřejmě pravda, a tak mu poskytla informaci, kterou chtěl.

Bylo to poprvé od doby, co se vzali, kdy mezi nimi vznikl aspoň náznak hádky, a jak teď seděla před zrcadlem, začala uvažovat, jestli by se to snad neměla přece jen pokusit vidět jeho očima. V podstatě si přece vzala policistu.

Samozřejmě byl víc než jen obyčejný policista; byl členem Světové bezpečnostní komise.

Pro její přátele to bylo překvapení. Největší překvapení byl samozřejmě sňatek sám, ale když už se rozhodla se vdát, říkali si všichni, proč si nevybrala taky biologa? Nebo, když už chtěla jít mimo obor, třeba antropologa, nebo dokonce i chemika; proč si proboha vzala zrovna policistu? Nikdo to samozřejmě neřekl nahlas, ale když se vdávala, bylo to přímo cítit ve vzduchu.

Vadilo jí to tehdy a vadilo jí to dodneška. Muž si může vzít, koho chce, ale když se uznávaná biologka s několika akademickými tituly rozhodne provdat se za člověka, který taktak absolvoval vysokou školu, jsou všichni šokováni. A proč vlastně? Co je jim do toho? Byl svým způsobem hezký, svým způsobem inteligentní a ona byla se svým výběrem naprosto spokojená.

Ale není ona sama stejný snob? Neměla vždycky pocit, že její vlastní práce, její biologické výzkumy jsou důležité, kdežto jeho zaměstnání by se mělo omezovat na čtyři stěny malé kanceláře ve staré budově OSN u East River?

Rozčileně vyskočila, zhluboka se nadechla a rozhodla se takové myšlenky prozatím odložit. Strašně se s ním nechtěla hádat. A rozhodně se mu nechtěla plést do jeho věci. Byla rozhodnuta přijmout hawkinsana jako hosta, ale jinak Draka nechá, ať si dělá, co chce. Už takhle jí ustoupil až dost.

Když sešla ze schodů, Harg Tholan tiše stál uprostřed obývacího pokoje. Neseděl, protože anatomicky nebyl k sezení uzpůsoben. Stál na dvou párech končetin umístěných blízko u sebe, třetí pár, úplně jinak utvářený, vyrůstal z oblasti, kde by člověk měl horní část hrudníku. Kůži na těle měl tvrdou, lesklou a zbrázděnou, tvář nesla nepovědomé rysy vzdáleně podobné volským. Nebyl ale úplně odpudivý a na spodní části těla měl něco jako šaty, aby neuváděl své lidské hostitele do rozpaků.

Řekl: "Paní Smollettová, vážím si vašeho pohostinství víc, než jsem schopen vašim jazykem vyjádřit," a uklonil se tak, že se jeho přední končetiny na okamžik dotkly země.

Rose věděla, že tímto gestem vyjadřují bytosti z Hawkinovy planety svou vděčnost. Byla ráda, že návštěvník mluví tak dobře anglicky. Uspořádání jeho úst a to, že neměl přední zuby, působilo, že sykavky zněly hvízdavě. Nebýt toho, mluvil by tak bez přízvuku, jako by se narodil na Zemi.

Podotkla: "Můj manžel už brzo přijde domů a pak budeme večeřet."

"Váš manžel?" Chvilku neřekl nic dalšího a pak dodal: "Ano, jistě."

Nekomentovala to. Pokud se pět inteligentních ras ve známé galaxii v něčem naprosto nedokázalo pochopit, byly to vzájemně rozdíly v sexuálním životě a společenských institucích z něj vyplývajících. Pojem manželství například existoval jedině na Zemi. Ostatní rasy snad rozumově dokázaly pochopit, o čem jde, ale citově nikdy.

Řekla: "Pokud jde o váš jídelníček, konzultovala jsem ho na Institutu. Doufám, že vám nebude v ničem vadit."

Hawkinsan rychle zamrkal. Rose si uvědomila, že jde o výraz pobavení.

Odpověděl: "Bílkoviny jsou bílkoviny, milá paní Smollettová. Ty stopové prvky, které potřebuji a které ve vaší stravě nejsou, jsem si přivezl v koncentrátech. Budou naprosto dostačovat."

A bílkoviny skutečně jsou bílkoviny. Rose věděla, že je to pravda. Starosti s výživou toho tvora si dělala především ze zdvořilosti. Když byl objeven život na planetách vzdálenějších hvězd, jedním z nejzajímavějších objevů bylo to, že ačkoli byl možný život založený na něčem jiném než na bílkovinách - dokonce i na jiných prvcích než na uhlíku - stále platilo, že všechny známé inteligentní rasy jsou bílkovinné podstaty. To znamenalo, že každá z pěti forem inteligentního života se mohla po poměrně dlouhou dobu živit stravou kterékoli z ostatních čtyř.

Uslyšela ve dveřích Drakův klíč a ztuhla napětím.

Musela připustit, že to zvládl dobře. Vešel dovnitř, bez zaváhání podal hawkinsanovi ruku a pevně řekl: "Dobrý večer, doktore Tholane."

Hawkinsan vztáhl svou velkou a poněkud neohrabanou přední končetinu a oba si takřikajíc potřásli rukama. Rose už měla podobnou proceduru za sebou a věděla, jak podivný pocit je cítit hawkinsanovu ruku ve své. Byla hrubá, horká a suchá. Uměla si představit, že Hawkinsanovi její a Drakova připadala chladná a slizká.

V době oficiálního vítání využila příležitosti a pozorovala mimozemšťanovu ruku. Byl to vynikající příklad konvergentní evoluce. Morfologický vývoj byl naprosto odlišný od lidské ruky, ale přitom tu byla značná podobnost. Měla čtyři prsty, ale žádný palec. Každý prst měl pět kloubů. Prsty se tak chovaly skoro jako chapadla a vynahrazovaly tím přizpůsobivost ruky s palcem. Pro nějako pro bioložku byl ještě zajímavější fakt, že každý ten prst končil náznakem kopýtka, maličkého a pro laika nerozpoznatelného, ale svého času zjevně určeného k běhu právě tak, jako prsty člověka byly určeny ke šplhání.

Drake poměrně přátelsky pokračoval: "Cítíte se tu dobře?"

Hawkinsan odpověděl: "Výborně. Vaše žena všechno zařídila velmi pečlivě."

"Dal byste si skleničku?"

Hawkinsan neodpověděl, ale podíval se na Rose s lehkým záškebem ve tváři. Patrně to vyjadřovalo nějaký cit, ale Rose bohužel nedokázala rozlišit jaký. Nervózně řekla: "Na Zemi je zvykem pít tekutiny posílené etylalkoholem. Považujeme to za povzbuzující."

"Aha. V tom případě musím bohužel odmítnout. Etylalkohol má velmi nepříjemné následky na můj organismus."

"Ale to u pozemšťanů také, ale samozřejmě to chápu, pane Tholane," odpověděl Drake. "Vadilo by vám, kdybych si dal skleničku já?"

"Jistěže ne."

Drake cestou k baru prošel těsně kolem Rose a ona zaslechla jediné slovo: "Panebože!" pronesené ovládaným šepotem. Přesto se mu ale podařilo vyslovit ho se sedmnácti vykřičníky.

Hawkinsan u stolu stál. Jeho prsty byly vzorem zručnosti, jak se ovíjely kolem přístrojů. Rose se snažila nedívat se, jak jí. Měl široká ústa bez rtů, která se při jídle hrozivě rozevírala, a když žvýkal, čelisti se mu pohybovaly ze strany na stranu - další dědictví po kopytnatých předcích. Rose si uvědomila, že přemýšlí, jestli bude později v soukromí svého pokoje přezvykovat. Zmocnila se jí panika, že Draka napadne totéž a že znechuceně odejde od stolu. Ale Drake to všechno bral poměrně klidně.

Řekl: "Pane Tholane, ta bombička, co máte po boku, ta předpokládám obsahuje kyanid?"

Rose div nenadskočila. Sama si toho vůbec nevšimla. Byla to prostě kulatá kovová věc, něco jako polní láhev, kterou to stvoření mělo přímo na těle, napůl zakrytou oblečením. Ale Drake měl samozřejmě zrak policisty.

Hawkinsana to nevyvedlo z míry ani v nejmenším. "Přesně tak," řekl a uchopil prsty pružnou hadičku, která se mu táhla po těle. Barva skoro splývala s nažloutlou kůží a končila v koutku jeho velkých úst. Rose byla trochu v rozpacích, jako kdyby se tu ukazovaly nějaké intimní součásti oblečení.

"A obsahuje čistý kyanid?" pokračoval Drake.

Hawkinsan pobaveně zamrkal očima. "Doufám, že neuvažujete o možných nebezpečích pro pozemšťany. Já vím, že ten plyn je pro vás vysoce jedovatý, a nepotřebuji ho mnoho. Plyn v tom válci je pět procent kyanidu vodíku a zbytek je kyslík. Nic z něho neuniká, dokud nenasají z trubičky, a to není třeba dělat často."

"Aha. A skutečně ten plyn nezbytně potřebujete k životu?"

Rose byla poněkud šokována. Člověk přece neklade takové otázky bez pečlivé přípravy. Nebylo možné předvídat ožehavá místa mimozemské psychiky. A Drake to určitě dělá úmyslně, protože si přece jistě uvědomil, že na takovéhle otázky by mu mohla snadno odpovědět i ona sama. Nebo se jí radši nechtěl ptát?

Hawkinsana to zřejmě z míry nevyvádělo. "Vy nejste biolog, pane Smollette?"

"Ne, pane Tholane."

"Ale jste v blízkém vztahu s paní doktorkou Smollettovou."

Drake se trochu usmál. "Ano, jsem manželem paní doktorky, ale i tak nejsem biolog; jen malý vládní úředník. Přátelé mé manželky," dodal, "mi říkají policista."

Rose se kousla zevnitř do tváře. Teď zase hawkinsan narazil na citlivé místo lidské psychiky. Na Hawkinově planetě byl přísný kastovní systém a mezikastovní svazky byly omezené. Ale to si Drake nepochybně neuvědomí.

Hawkinsan se k ní obrátil. "Dovolíte mi, paní Smollettová, abych vašemu manželovi vysvětlil něco z naší biochemie? Pro vás to bude nudné, protože to nepochybně už všechno dobře znáte."

"Samozřejmě, vysvětlujte, doktore Tholane," kývla.

Znovu se podíval na Draka. "Víte, pane Smollette, dýchací systém ve vašem těle a v tělech všech zemských tvorů dýchajících vzduch ovládají určité enzymy obsahující kov, pokud vím. Tím kovem je obvykle železo, i když někdy i měď. V každém případě by se malé stopy kyanidu spojily s těmito kovy a znehybnily dýchací systém pozemských živých buněk. Ty by nemohly využívat kyslík a za několik minut by je to zabilo.

Život na mé planetě je trochu jiný. Hlavní dýchací složky neobsahují železo, měď ani žádný jiný kov. Proto je také moje krev bezbarvá. Naše složky obsahují určité organické skupiny, které mohou zůstat funkční jen za přítomnosti malé koncentrace kyanidu. Není pochyb o tom, že tato bílkovina se vyvinula v důsledku milionů let trvající evoluce na planetě, kde se v atmosféře přirozeně vyskytuje několik desetin procenta kyanidu. Toto množství se udržuje přirozeným biologickým cyklem. Mnoho našich mikroorganismů vylučuje volný plyn."

"Vykládáte to naprosto jasně, pane doktore, a je to velmi zajímavé," kývl Drake. "Co se stane, když kyanid nedýcháte? Prostě konec?" Luskal prsty.

"Ne tak docela. Není to totéž jako působení kyanidu na vás. V mém případě by se nepřítomnost kyanidu rovnala pomalému udušení. V mém světě se občas stává, že ve špatně větraných místnostech je kyanid postupně spotřebován a klesne pod minimální potřebnou koncentraci. Důsledky jsou velmi bolestivé a těžko se léčí."

Rose musela Drakovi přiznat, že se tváří, jako by ho to opravdu zajímalo. A mimozemšťanovi to kázání díky bohu nevadilo.

Zbytek večere proběhl v klidu. Vlastně byl skoro příjemný.

Drake se po celý večer choval stejně - se zájmem. Dokonce s velkým zájmem. Úplně ji zastínil a ona za to byla vděčná. To on z nich dvou byl skutečně barvitý, a jen její práce, její specializace ho o tu barvu připravila. Dívala se na něj zamýšleně a uvažovala: Proč si mě vzal?

Drake seděl, nohu přes nohu, sepjatýma rukama si poklepával na bradu a upřeně hawkinsana pozoroval. Hawkinsan stál na svých čtyřech nohou obrácený k němu.

Drake právě říkal: "Těžko se mi o vás uvažuje jako o lékaři."

Hawkinsan vesele zamrkal. "Chápu, jak to myslíte," odpověděl. "Mně se zase o vás těžko uvažuje jako o policistovi. V mém světě jsou policisté velmi specializovaní a výrazně rozlišitelní."

"Ano?" podotkl Drake trochu kysele a pak změnil téma. "Jestli jsem to dobře pochopil, nejste tady na výletě."

"Ne, jsem tady pracovně. Hodlám studovat tuto zvláštní planetu, které říkáte Země, jak ji dosud nikdo z mých krajanů nestudoval."

"Zvláštní?" zeptal se Drake. "V jakém smyslu?"

Hawkinsan se podíval na Rose. "Ví něco o útlumové smrti?"

Rose to zahanbilo. "Jeho práce je velmi důležitá," vysvětlila. "Obávám se, že můj manžel nemá moc času poslouchat detaily z mého oboru." Věděla, že to není dostatečné vysvětlení, a cítila, že se znovu stala terčem nějaké hawkinsanovy nerozluštitelné emoce.

Mimozemšťan se obrátil k Drakovi. "Vždycky mě překvapuje, jak málo toho vy pozemšťané víte o své vlastní neobyčejnosti. Víte, v Galaxii existuje pět inteligentních ras. Každá z nich se vyvinula samostatně, ale přitom jsou si všechny pozoruhodně podobné. Zdá se, jako by z dlouhodobého hlediska inteligence vyžadovala určité fyzické uspořádání, aby se mohla rozvíjet. Tu otázku nechám filosofům. Ale o tomhle se nemusím šířit, protože to jistě víte. Ovšem když se podrobně zkoumají rozdíly mezi jednotlivými inteligentními rasami, znovu a znovu se zjišťuje, že pozemšťané jsou jedinečtější než kdokoli jiný. Například jediné na zemi dýchání živých organismů závisí na kovových prvcích. Vy lidé jste jediní, pro které je kyanid jedovatý. Jedině vaše forma inteligentního života je masožravá. Jedině vaše forma se nevyvinula z pasoucích se zvířat. A co je nejzajímavější, vaše forma inteligentního života je jediná, která po dosažení dospělosti přestane růst."

Drake se na něj usmál. Rose cítila, jak se jí náhle rozbušilo srdce. Ten úsměv na něm bylo to nejhezčí a on ho teď použil naprosto přirozeně. Nebyl to vynucený ani falešný úsměv. Zvyká si na přítomnost toho mimozemského tvora. Chová se k němu příjemně - a dělá to kvůli ní. Ta myšlenka ji potěšila a ještě jednou si to opakovala. Dělá to pro ni; chová se k tomu hawkinsanovi mile kvůli ní.

Drake s úsměvem podotkl: "Vy se mi nezdáte nijak zvlášť velký, doktore Tholane. Řekl bych, že jste ani ne o pět centimetrů vyšší než já, což znamená, že máte asi metr devadesát. Je to proto, že jste mladý, nebo proto, že ostatní ve vašem světě jsou poměrně malí?"

"Ani jedno, ani druhé," zavrtěl hlavou. "S přibývajícimi roky rosteme čím dál pomaleji, takže v mém věku vyrůst o centimetr trvá pět let, ale - a to je důležité - nikdy nepřestaneme růst úplně. A v důsledku toho samozřejmě nikdy úplně neumíráme."

Drake zalapal po dechu a Rose se strnule napřímila. Tohle bylo něco nového. Tuhle informaci, aspoň pokud ona věděla, nepřivezla žádná z expedic, které byly na Hawkinově planetě. Hořela vzrušením, ale spolkla výkřik a nechala Draka, aby se zeptal za ni.

"Nikdy úplně neumíráte? Chcete snad říct, pane, že obyvatelé Hawkinovy planety jsou nesmrtelní?"

"Žádný tvor není úplně nesmrtelný. Kdyby neexistoval žádný jiný způsob smrti, jsou tu pořád nehody, a když ani ty ne, zůstane ještě nuda. Málokdo z nás žije víc než několik staletí vašeho času. Ovšem i tak je nepříjemná představa, že smrt může přijít nedobrovolně. To je pro nás něco krajně děsivého. Dokonce i když na to jen myslím, znepokojuje mě to, že proti mé vůli a přes všechnu opatrnost může přijít smrt."

"My jsme na to celkem zvyklí," odpověděl Drake zachmuřeně.

"Vy pozemšťané s tou myšlenkou žijete; my ne. A proto nás tak znepokojuje, že výskyt útlumové smrti se v posledních letech zvyšuje."

"Ještě jste mi nevysvětlil," připomněl Drake, "co to vlastně útlumová smrt je, ale zkusím hádat. Je to patologické přerušení růstu?"

"Přesně tak."

"A jak dlouho po přerušení růstu následuje smrt?"

"Do roka. Je to tragická, ničivá a naprosto neléčitelná nemoc."

"Co ji působí?"

Hawkinsan se na dlouho odmlčel, a když odpověděl, činil tak jakoby s námahou a nerad. "Pane Smollette, my o příčině té nemoci nic nevíme."

Drake zamyšleně kývl. Rose sledovala rozhovor jako divák na tenisovém zápase.

Drake pokračoval: "A proč jste přijel útlumovou smrt studovat na Zemi?"

"Protože i v tom jsou pozemšťané výjimeční. Jsou to jediné inteligentní bytosti, které jsou imunní. Útlumová smrt postihuje všechny ostatní rasy. Vědí to vaši biologové, paní Smollettová?"

Oslovil ji tak náhle, že sebou trhla. "Ne, nevědí."

"Nepřekvapuje mě to. Takle informace je výsledkem velmi nedávného výzkumu. Útlumová smrt se velmi snadno dá diagnostikovat nesprávně a její výskyt je na ostatních planetách mnohem nižší. Vlastně je v tom jistá podivná zákonitost, že útlumová smrt se nejvíce vyskytuje na mé vlastní planetě, která je nejbliž k Zemi, a řídceji na vzdálenějších planetách - nejméně postižena je planeta hvězdy Tempora, která je od Země nejdál. A přitom sama Země je imunní. Někde v biochemii pozemšťana je tajemství této imunity. Bylo by zajímavé ji najít."

Drake podotkl. "Ale podívejte se, nemůžete říct, že je Země imunní. Jak mně se to jeví, tady je naopak výskyt stoprocentní. Všichni pozemšťané přestávají růst a všichni pozemšťané umírají. My všichni máme útlumovou smrt."

"Vůbec ne. Pozemšťané žijí až sedmdesát let po tom, co přestanou růst. To není taková smrt, jak ji známe my. Vaším ekvivalentem je spíš nemoc neomezeného růstu. Říkáte jí rakovina. Ale já vás jistě nudím."

Rose okamžitě zaprotetovala. Drake se k ní přidal ještě důrazněji, ale hawkinsan přesto změnil námět. Právě tehdy pocítila Rose první záchvěv podezření, protože Drake kroužil kolem Harga Tholana jako dravec, znepokojoval ho, popichoval ho slovy, pořád se pokoušel vrátit se tam, kde hawkinsan skončil. Nedělal to otevřeně a nešikovně, ale Rose ho znala a dokázala pochopit, oč mu jde. A co by ho k tomu mohlo vést jiného než něco z jeho profese? A hawkinsan, jako by odpovídal na její myšlenku, vyslovil tu větu, která se jí zasekla v mysli jako porouchaná deska.

Zeptal se: "Neříkal jste, že jste policista?"

Drake stručně kývl. "Ano."

"V tom případě bych vás rád o něco požádal. Chtěl jsem to udělat celý večer, od chvíle, kdy jsem se dozvěděl, co děláte, ale přesto váhám. Nerad bych svému hostiteli a hostitelce přidělal starosti."

"Uděláme, co bude v našich silách."

"Velmi mě zajímá, jak pozemšťané žijí; většina mých krajanů tuto moji zvědavost nesdílí. Napadlo mě tedy, jestli byste mi nemohl ukázat některé policejní oddělení na vaší planetě."

"Nepatřím k policii takovým způsobem, jak si představujete," řekl Drake opatrně. "Ale s newyorským policejním oddělením spolupracuji. Dokážu to bez potíží zařídit. Zítřka?"

"To by mi naprosto vyhovovalo. Budu moci navštívit oddělení pohřešovaných?"

"Cože?"

Hawkinsan přitáhl čtyři dolní končetiny blíž k sobě, jako by začal mluvit naléhavěji. "Je to takový můj koníček, takový zvláštní zájem, který jsem odjakživa měl. Pokud vím, máte skupinu policistů, jejichž jedinou povinností je hledat ztracené muže."

"A ženy a děti," dodal Drake. "Ale proč vás zajímá zrovna tohle?"

"Protože v tom jste zase výjimeční. Na naší planetě něco takového jako pohřešovaná osoba neexistuje. Nemůžu vám samozřejmě ten mechanismus vysvětlit, ale obyvatelé jiných světů vždycky vědí jeden o druhém, zvláště když je mezi nimi silné citové pouto. Vždycky přesně víme, kde se ten druhý nachází, ať už je na kterémkoli místě planety."

Pro Rose to byl další vzrušující objev. Vědeckým expedicím na Hawkinovu planetu působilo vždycky největší problém proniknout do vnitřních citových mechanismů tamních obyvatel, a ona tu teď má jednoho, který o tom volně hovoří, který vysvětluje! Zapomněla si dělat starosti o Draka a vložila se do rozhovoru. "A víte to i teď? Na Zemi?"

Hawkinsan řekl: "Myslíte přes vzdálenost vesmíru? Ne, to bohužel ne. Ale jistě chápete, jak je to důležité. Všechno, v čem je Země výjimečná, by se mělo nějak spojit. Kdybychom dokázali vysvětlit nepřítomnost takového pocitu, možná by to nějak vysvětlilo i imunitu vůči útlumové smrti. Kromě toho mi připadá pozoruhodné, že mezi lidmi, kteří nemají tohle společné uvědomění, mohlo vůbec vzniknout nějaké inteligentní společenství. Jak například může pozemšťan vědět, že vytvořil spřízněnou podskupinu, rodinu? Jak třeba vy dva můžete vědět, že mezi vámi existuje skutečné pouto?"

Rose si uvědomila, že kývá. Jak silně jí takový smysl chyběl!

Ale Drake se jen usmál. "Máme své způsoby. Vysvětlit vám pojem 'láska' je stejně těžké jako pro vás vysvětlit nám podstatu tohohle vašeho smyslu."

"Asi ano. Ale řekněte mi upřímně, pane Smollette - kdyby paní Smollettová odešla z tohoto pokoje a vešla do jiného, aniž byste ji viděl, skutečně byste nevěděl, kde je?"

"Skutečně bych to nevěděl."

Hawkinsan řekl: "Ohromující." Zaváhal a pak dodal. "Neurazte se, prosím, ale zároveň mi to připadá odporné."

Poté, co zhaslo světlo v ložnici, Rose třikrát došla ke dveřím, pootevřela je a vyhlédla ven. Cítila, že ji Drake sleduje.

Když se konečně zeptal: "Co se děje?" bylo v jeho hlase slyšet cynické pobavení.

Odpověděla: "Chci s tebou mluvit."

"A bojíš se, že by to náš přítel mohl slyšet?"

Rose šeptala. Vlezla do postele a položila hlavu na jeho polštář, aby mohla šeptat lépe. Řekla: "Proč jsi s doktorem Tholanem mluvil o útlumové smrti?"

"Zajímám se o tvou práci, Rose. Vždycky jsi chtěla, abych se o ni zajímal."

"Prosím tě, nebuď sarkastický." Řekla to skoro zuřivě, nebo aspoň tak zuřivě, jak to šeptem šlo. "Já vím, že se o to zajímáš ty sám - nejspíš z policejních důvodů. Proč?"

"Řeknu ti to zítra," odpověděl.

"Ne, teď hned."

Dal jí ruku pod hlavu a nadzvedl ji. Chvilíčku si myslela, že ji políbí - prostě políbí z náhlého popudu, jak to manželé občas dělají, nebo jak si aspoň představovala, že to občas dělají. Drake to ale nedělal nikdy a neudělal to ani teď.

Jen si ji přitáhl k sobě a zašeptal: "Proč tě to tak zajímá?"

Rukou ji držel v zátylku skoro brutálně, až ztuhla a pokusila se odtáhnout. Teď už mluvila spíš polohlasem než šeptem. "Nech toho, Draku."

"Nepřeju si žádné otázky a nechci, aby ses mi do něčeho pletla. Ty si dělej svou práci a já si budu dělat taky svou," zavrčel.

"Charakter mé práce je jasný a veřejně známý."

"Charakter mé práce už ze samé své podstaty ne," odsekl. "Ale řeknu ti jedno. Náš šestinohý přítel si vybral tenhle dům z nějakého určitého důvodu. Nedostala jsi tu zodpovědnost náhodou. Víš, že před dvěma dny se na mě informoval na Komisi?"

"Děláš si legraci?"

"Ani náhodou. V tom je něco hlubšího, o čem nemáš ponětí. Ale je to moje práce a já už o tom s tebou nebudu dál mluvit. Rozumíš?"

"Ne, ale nebudu se už ptát, jestli nechceš."

"Tak spi."

Ležela strnule na zádech a minuty ubíhaly, pak čtvrt hodiny. Snažila se poskládat si ty střípky dohromady. I po tom, co jí Drake řekl, to do sebe všechno pořád nezapadalo. Napadlo ji, co by asi Drake říkal, kdyby věděl, že má ten večerní rozhovor nahráný!

Jeden obrázek měla pořád jasně před očima. Skoro jako by se jí vysmíval. Hawkinsan se k ní na konci dlouhého večera obrátil a řekl vážně: "Dobrou noc, paní Smollettová. Jste skutečně okouzující hostitelka."

Měla tehdy zoufalou chuť se rozesmát. Jak o ní může říct, že je okouzující hostitelka? Jemu přece musí připadat hrozná, jako zruďná stvůra s příliš málo končetinami a příliš hubeným obličejem.

Ale jak hawkinsan vyslovil tu nicneříkající zdvořilostní frázi, Drake doslova zpopelavěl! V očích se mu na okamžik objevilo něco jako hrůza.

Nikdy předtím neviděla, že by se Drake něčeho bál, a obrázek toho okamžiku paniky jí zůstal před očima, dokud se konečně nepropadla do zapomnění spánku.

Příští den se Rose dostala do práce až v poledne. Úmyslně počkala, až Drake a hawkinsan odejdou, protože teprve pak mohla odstranit ten malý magnetofon, který stál včera za Drakovým křeslem. Původně před ním jeho přítomnost vůbec neměla v úmyslu utajit. Jenže přišel domů tak pozdě, že už mu o něm nemohla říct, protože hawkinsan byl u toho.

Později se samozřejmě všechno změnilo...

To, že umístila magnetofon právě takhle, byla čirá rutina. Výroky a přízvuk hawkinsana bylo potřeba zachovat, aby ho v budoucnu mohli intenzivně studovat specialisté z Institutu. Schovaný byl proto, aby se předešlo zkreslení, která by vznikla, kdyby o něm všichni věděli. A teď už ho nebude moci lidem z Institutu ukázat vůbec. Bude muset posloužit něčemu úplně jinému. A to něčemu dost ošklivému. Hodlala Draka špehovat.

Dotkla se krabičky prsty a bez souvislosti ji napadlo, jak Drake ten den asi zvládne. Společenské styky mezi obydlými světy ještě ani dnes nebyly tak běžné, aby pohled na hawkinsana v ulicích města nevyvolal sročení davů. Ale věděla, že Drake to zvládne. Drake vždycky všechno zvládl.

Znovu si poslechla zvuky včerejšího večera a zajímavé okamžiky si zopakovala. Neuspokojilo ji to, co jí Drake řekl. Proč by měli hawkinsana zajímat právě oni dva? Ale Drake by nelhal. Byla by si to ráda ověřila u Bezpečnostní komise, ale věděla, že to nemůže udělat. Kromě toho by si připadala neloajální; ne, Drake by rozhodně nelhal.

Ale na druhou stranu, proč by se na ně Harg Tholan vyptával? Mohl se třeba podobně dotazovat na rodiny všech ostatních biologů v Institutu. Třeba to nebylo nic víc než pokus najít dům, kde by si podle vlastních měřítek připadal nejpříjemněji, ať už si od toho sliboval cokoli. A i kdyby to udělal - i kdyby se dotazoval jedině na Smollettovy - proč by to mělo změnit Drakův postoj od intenzivního nepřátelství v intenzivní zájem? Drake nepochybně věděl něco, co si nechával pro sebe. A jen samo nebe ví, co to je.

Její myšlenky pomalu kroužily kolem možnosti mezihvězdných úkladů. Dosud se mezi pěti inteligentními rasami známými v galaxii rozhodně neobjevily žádné známky nepřátelství nebo zloby. Zatím mezi nimi byly takové vzdálenosti, že k nepřátelství skoro nebyla příležitost. Dokonce i ty nejmenší kontakty mezi nimi byly téměř nemožné. Ekonomické a politické zájmy se prostě neměly kde střetávat.

Ale to byla jen její představa a ona nebyla členkou bezpečnostní komise. Kdyby existoval konflikt, kdyby existovalo nebezpečí, kdyby existoval nějaký důvod k podezření, že hawkinsanova poslání není mírumilovné - Drake by to věděl. Ale má Drake ve výběrech Bezpečnostní komise dost vysoké postavení na to, aby okamžitě poznal, jaká nebezpečí se skrývají v návštěvě hawkinského lékaře? Nikdy o něm neuvažovala jinak než jako o řadovém a nedůležitém úředníčkovi Komise; on sám se také tak prezentoval. Ale stejně -

Může být něco víc?

Pokrčila rameny. Připomínalo jí to špionážní romány dvacátého století a historické hry z dob, kdy ještě existovaly takové věci jako jaderná tajemství.

Ta myšlenka na historické hry byla poslední kapka. Na rozdíl od Draka ona nebyla policistka a nevěděla, jak by na to skutečný policista šel. Ale věděla, jak se takové věci dělaly ve starých dramatech.

Přitáhla si k sobě kus papíru a rychlým pohybem tužky ho rozdělila na dvě svislé poloviny. Jeden sloupec nadepsala "Harg Tholan", druhou "Drake". Pod "Harg Tholan" připsala "dle vlastního tvrzení" a zamýšleně k tomu přimalovala tři otazníky. Koneckonců, je to vůbec doktor, nebo je... snad by se to dalo nazvat mezihvězdný agent? Jaký důkaz o jeho profesi měli dokonce i na Institutu, než jen to, co jim sám o sobě řekl? Proč se ho Drake tak neúnavně vyptával na útlumovou smrt? Připravil se snad na to předem a snažil se hawkinsana přistihnout při chybě?

Chvilí byla nerozhodná; pak vyskočila, poskládala papír, strčila ho do kapsy saka a vyběhla z kanceláře. Nikomu z těch, které při odchodu z Institutu potkala, neřekla nic. Ani na recepci nenechala zprávu, kam jde a kdy se vrátí.

Venku spěchala do třetího patra podzemní dráhy a čekala, až kolem pojede prázdná kabina. Dvě minuty čekání jí připadaly nesnesitelně dlouhé. Měla co dělat, aby dokázala do mluvítka nad sedadlem ohlásit: "Newyorská lékařská akademie".

Dveře malé kabiny se zavřely a syčení ubíhajícího vzduchu kolem začalo nabírat stále vyšší a vyšší tón.

Newyorská lékařská akademie byla v posledních dvou desetiletích rozšířena jak vertikálně, tak horizontálně. Samotná knihovna zabírala celé jedno křídlo ve třetím patře. A kdyby všechny ty knihy, brožury a časopisy, které obsahovala, byly v původní tištěné formě a ne na mikrofilmu, nestačila by jim ani celá budova, ačkoli byla obrovská. I tak Rose věděla, že se začíná mluvit o tom, že tištěné práce budou omezeny jen na posledních pět let místo dnešních deseti. Rose byla členkou Akademie a tak mohla volně do knihovny vejít. Spěchala k místnostem věnovaným mimozemské medicíně a ulevilo se jí, že tam nikdo není.

Bylo by možná moudřejší zavolat na pomoc knihovníka, ale rozhodla se to neudělat. Čím slabší stopu po sobě nechá, tím méně pravděpodobné bude, že by na ni Drake mohl narazit.

A tak bez pomoci obcházel police a dychtivě přejížděla po knihách prsty. Skoro všechny knihy byly v angličtině, jen některé v němčině a ruštině. Ironií bylo, že žádná nebyla v mimozemských symbolech. Takové originály tu taky někde byly, ale ty měli k dispozici jen oficiální překladatelé.

Její pohled i prst se zastavily. Našla to, co hledala.

Vytáhla z police pět nebo šest knih a rozložila je po malém tmavém stole. Sáhla po vypínači a otevřela první svazek.

Jmenoval se Studie o útlumu. Prolistovala ho a pak našla seznam autorů. Jméno Harga Tholana tam bylo.

Vypsala si příslušné odkazy jeden po druhém a pak se vrátila k policím a vyhledala všechny jeho původní publikace, které dokázala najít.

Strávila v Akademii přes dvě hodiny. Když skončila, věděla jedno: Existuje hawkinský lékař jménem Harg Tholan, který je odborníkem na útlumovou smrt. Byl ve spojení s hawkinskou výzkumnou organizací, s níž udržoval styky Institut. Jistě, ten Harg Tholan, kterého znala, si mohl prostě jen hrát na toho pravého doktora, aby vypadal věrohodněji, ale proč by to dělal?

Vytáhla z kapsy papír, škrtila slova "dle vlastního tvrzení" a tři otazníky a místo nich napsala tiskacími písmeny ANO. Vrátila se do Institutu a ve čtyři odpoledne už zase seděla za stolem. Zavolala na centrálu a upozornila, že nebude brát telefony, a pak zamkla dveře.

Do sloupce nadepsaného "Harg Tholan" připsala teď dvě otázky. "Proč přiletěl Harg Tholan na Zemi sám?" Pak vynechala kus místa a pokračovala: "Proč se zajímá o oddělení pohřešovaných osob?"

Hawkinsan tvrdil, že mu jde jen o útlumovou smrt. Podle toho, co si přečetla v Akademii, bylo zřejmé, že boj proti ní je hlavním cílem lékařské vědy na Hawkinově planetě. Obávají se jí tam víc než Země rakoviny. Pokud by se hawkinsané domnívali, že odpověď najdou na Zemi, poslali by celou vědeckou výpravu. Poslali snad jediného vyšetřovatele z podezřívavosti a nedůvěry?

Co to Harg Tholan včera večer říkal? Že výskyt útlumové smrti je nejvyšší na jeho vlastní planetě, která je k Zemi nejbližší, a nejnižší na té, která je nejdál. Když se k tomu přidá ten fakt, který hawkinsan jen naznačil, ale který jí potvrdily knihy v Akademii, že se totiž nemoc značně rozšířila od té doby, co byl navázán mezihvězdný kontakt se Zemí...

Pomalů a neochotně došla k jednomu závěru. Obyvatelé Hawkinovy planety mohli usoudit, že Země nějak objevila příčinu útlumové smrti a úmyslně ji šíří mezi jinými inteligentními rasami v galaxii, možná proto, aby se stala vůdčí silou ve vesmíru.

Zavrhl ten závěr skoro panicky. To ne; to není možné. Především by Země takovou strašnou věc neudělala. A za druhé by ani nemohla.

Pokud jde o vědecký rozvoj, jsou bytosti na Hawkinově planetě rozhodně rovnocenné pozemšťanům. Útlumová smrt se tam vyskytuje už tisíce let a jejich lékaři v boji s ní zatím neuspěli ani v nejmenším. Země by to při svých dálkových průzkumech mimozemské biochemie nemohla přece zvládnout tak rychle. A pokud ona věděla, pozemští biologové a lékaři se hawkinskou patologií prakticky nezabývají.

Ale všechno nasvědčovalo tomu, že Harg Tholan přiletěl s podezřením a byl také s podezřením přijat. Pod otázku "Proč přiletěl Harg Tholan na Zemi sám?" pečlivě připsala: "Hawkinova planeta věří, že Země způsobuje útlumovou smrt."

Ale proč se tedy hawkinsan zajímá o oddělení pohřešovaných osob? Jako vědec měla na své teorie vysoké nároky.

Musela do nich zapadat všechna fakta, nejen některá.

Oddělení pohřešovaných! Jestli to byla falešná stopa, která měla záměrně odvést Drakovu pozornost, byla hodně nešikovná, protože se na to stočila řeč pouhou hodinu po rozhovoru o útlumové smrti.

Byla to příležitost studovat Draka? A jestli ano, tak proč? Byl to snad hlavní účel? Hawkinsan se na Draka informoval, než k nim přišel. Přišel snad proto, že Drake je policista a má přístup do oddělení pohřešovaných?

Ale proč? Proč?

Vzdala to a pustila se do sloupce nadepsaného "Drake".

A tam se jí otázka napsala sama - ne inkoustem na papíře, ale o to lépe v mysli. Proč si mě vzal? přemýšlela Rose a zakryla si oči, aby ji nerušilo nepřátelské světlo.

Setkali se náhodou před necelým rokem a půl, když se nastěhoval do domu, ve kterém tehdy bydlela. Ze zdvořilých pozdravů se časem stala přátelská konverzace a ta zase vedla k občasným večerům v sousední restauraci. Byla to velmi přátelská, normální a vzrušující nová zkušenost a ona se zamilovala.

Když ji požádal, aby si ho vzala, potěšilo ji to - a šokovalo. Tehdy si to sama vysvětlovala mnoha způsoby. Oceňuje její inteligenci a přátelskost. Je přece milá žena. Bude z ní dobrá manželka, vynikající společnice.

Vyzkoušela všechna ta vysvětlení a každému z nich napůl věřila. Ale poloviční víra nestačila.

Ne že by na Drakovi jako manželovi našla nějakou konkrétní vadu. Byl vždycky pozorný, laskavý a kavalířský. Jejich manželství neprovázela vášeň, ale klidnějším citovým vzruchům její čtvrté desítky let to vyhovovalo. Není jí přece devatenáct. Co mohla čekat?

To bylo ono; nebylo jí devatenáct. Nebyla krásná, nebyla okouzující, nebyla půvabná. Co mohla čekat? Mohla čekat Draka - hezkého a drsného, který se pramálo zajímal o dobrodružství ducha a za celé měsíce jejich manželství se jí ani jednou nezeptal na její práci, ani jí nevyprávěl o své? Ale proč si ji tedy vzal?

Ale ta otázka neměla odpověď a nijak nesouvisela s tím, oč se Rose teď pokoušela. Je to vedlejší, okřikla se ostře; jen ji to dětinsky rozptyluje od úkolu, který si vytkla. Chová se opravdu jako devatenáctileté děvče a přitom to věkem omlouvat nemůže.

Zjistila, že se jí nějak zlomil hrot tužky, a vzala si novou. Do sloupce nadepsaného "Drake" napsala: "Proč je vůči Hargu Tholanovi podezřivavý?" a pod tím udělala šipku směrem k vedlejšímu sloupci.

To, co tam napsala, bylo dostatečné vysvětlení. Jestli Země šíří útlumovou smrt, nebo pokud Země ví, že je z něčeho takového podezřívána, tak se samozřejmě bude připravovat na možná odvetná opatření ze strany mimozemšťanů. V podstatě by šlo o předběžné manévry první mezikvězdné války v historii. Bylo to přiměřené, ale strašné vysvětlení.

Teď zbývala ještě druhá otázka, ta, na kterou nedokázala odpovědět. Pomalu ji napsala: "Proč Drake tak divně reagoval na Tholanovu větu 'Jste skutečně okouzující hostitelka'?"

Snažila se vybavit si tu situaci přesně. Hawkinsan to řekl neškodně, věcně, zdvořile, a přece Drake úplně ztuhl, když to slyšel. Znova a znova si přehrávala tuhle část záznamu. Pozemšťan by to přesně stejným nezávazným tónem mohl říct na odchodu z obyčejného večírku. Na záznamu nebyl obraz Drakovy tváře; tu si vybavovala jen v paměti. Drakovy oči byly plné strachu a nenávisti - a přitom se Drake nebojí skoro ničeho. Co ho mohlo tak polekat na větu 'Jste skutečně okouzující hostitelka'? Žárlivost? To je absurdní. Dojem, že je Tholan sarkastický? Možné, ale vysoce nepravděpodobné. Byla si jistá, že to Tholan myslel upřímně.

Vzdala to a pod druhou otázku napsala velký otazník. Byly tam teď dva, jeden ve sloupci "Harg Tholan" a jeden ve sloupci "Drake". Může snad existovat nějaká souvislost mezi Tholanovým zájmem o pohřešované osoby a Drakovou reakcí na zdvořilou společenskou frázi? Na žádnou nedokázala přijít.

Položila si hlavu na zkřížené paže na stole. V kanceláři se stmívalo a ona byla strašně unavená. Chvilí se nejspíš vznášela v tom podivném území mezi bděním a snem, kdy myšlenky a věty přestávají ovládat vědomí a ony se člověku chaoticky a surrealisticky honí hlavou. Ale ať tančily a poskakovaly jakkoliv, pořád se vracely k jediné větě: 'Jste skutečně okouzující hostitelka'. Občas ji slyšela pronést kultivovaný neživotný hlas Harga Tholana a občas mohutný hlas Drakův. Když to řekl Drake, byla v té větě láska, tolik lásky, kolik jí od něj ještě nezažila. Líbilo se jí to.

S trhnutím se probudila. V kanceláři už byla úplná tma a ona rozsvítila. Zamrkala a pak se trochu zamračila. V tom polospánku se jí vybavila ještě nějaká myšlenka. Ještě jedna věta Draka znepokojila. Co to bylo? Čelo se jí zkrabatilo duševním úsilím. Nebylo to včera večer. Nebylo to nic z nahraného rozhovoru, takže to muselo být předtím. Nic si nevybavovala a začala být netrpělivá.

Podívala se na hodinky a vyděsila se. Bylo skoro osm. Už budou dávno doma a budou na ni čekat.

Ale ona nechtěla jít domů. Nechtěla je vidět. Pomalu vzala papír, na který zachytila výsledek odpoledního přemýšlení, roztrhala ho na malé kousky a ty nasypala do popelníku s atomovým zážehem. Vzplály a byly pryč.

Kdyby tak nezbylo nic ani z těch myšlenek, které představovaly.

Nebylo to k ničemu. Bude muset jet domů.

Přece jen na ni nečekali. Srazila se s nimi před domem - právě vystupovali z gyrotaxiku, když ona vyšla z podzemní dráhy. Gyrotaxikář se chvíli s neskrývanou zvědavostí díval na své pasažéry, pak se vznesl a odletěl. Ani jeden z nich nepromluvil, dokud nevešli do bytu - jako by se na tom domluvili.

Rose bez zájmu podotkla: "Doufám, že jste měl příjemný den, doktore Tholane."

"Ano. A zároveň fascinující a plodný."

"Měli jste čas se najíst?" Rose sama nejedla, ale vůbec neměla hlad.

"Jistě."

Drake doplnil. "Nechali jsme si poslat oběd i večeri. Sendviče." Vypadal unaveně.

Rose řekla: "Ahoj, Draku." To bylo poprvé, co ho oslovila.

Drake se na ni skoro nepodíval. "Ahoj."

Hawkinsan řekl: "Vaše rajčata jsou pozoruhodná zelenina. Na naší planetě nemáme nic, co by se s nimi dalo chutí srovnávat. Snědl jsem jich asi dvacet a celou láhev rajčatového derivátu."

"Kečupu," vysvětlil stručně Drake.

Rose pokračovala: "A co vaše návštěva v oddělení pohřešovaných, pane doktore? Říkal jste, že byla plodná?"

"Řekl bych, že ano."

Rose k němu stále byla otočená zády. Natrásala polštáře na pohovce a přitom se zeptala: "V jakém smyslu?" "Považuji za krajně zajímavé, že velká většina pohřešovaných jsou muži. Manželky často hlásí zmizení manželů, ale opačné případy téměř neexistují." Rose odpověděla: "Ale to není žádná záhada, pane Tholane. Prostě si jen neuvědomujete ekonomické uspořádání, které tady na Zemi máme. Víte, na téhle planetě je muž obvykle tím členem rodiny, který se o ni stará po ekonomické stránce. Jeho práce je placena jednotkami měny. Funkce manželky je většinou starat se o domov a děti." "To ale jistě není všeobecným pravidlem!" Drake se do toho vložil. "Víceméně. Pokud máte na mysli mou manželku, tak ta je příkladem té menšiny žen, které si dokážou ve světě poradit samy." Rose se k němu prudce otočila. Měl to být sarkasmus?

Hawkinsan řekl: "Vy tedy chcete naznačit, paní Smollettová, že pro ženy, které jsou ekonomicky závislé na mužských společnicích, je obtížnější zmizet?" "To je velmi jemný způsob, jak to vyjádřit," řekla Rose, "ale víceméně je to tak." "A myslíte, že newyorské oddělení pohřešovaných osob představuje reprezentativní vzorek takových případů na planetě všeobecně?" "Ano," řekla bych, že ano." Hawkinsan rychle pokračoval: "A existuje tedy nějaké ekonomické vysvětlení, proč od té doby, co se rozvíjejí mezihvězdné lety, je procento mladých mužů mezi pohřešovanými ještě výraznější než kdy dřív?" Odpověděl mu Drake a znělo to podrážděně: "Panebože, to je ještě menší záhada. Dnes má uprchlík před sebou celý vesmír, kde může zmizet. Každému, kdo chce utéct před nějakými potížemi, stačí prostě skočit do nejbližší kosmické lodi. Pořád hledají posádku, na nic se neptají, a pak už je uprchlíka skoro nemožné najít, pokud se nechce objevit sám." "A skoro vždycky jsou to mladí muži v prvním roce manželství." Rose se náhle zasmála. Řekla: "No to je přesně ta doba, kdy se muži jeho potíže zdají největší. Když přežije první rok, tak se obvykle už nepotřebuje ztrácet vůbec." Draka to zjevně nepobavilo. Rose znovu napadlo, že vypadá unaveně a nešťastně. Proč trval na tom, že to břemeno ponese sám? Ale pak si pomyslela, že třeba musí. Hawkinsan náhle řekl: "Neurazili byste se, kdybych se na nějaký čas odpojil?" "Vůbec ne," ujistila ho Rose. "Doufám, že vás dnešek příliš nevyčerpá. Obávám se, že vzhledem k tomu, že pocházíte z planety, kde je větší gravitace než na Zemi, lehce předpokládáme, že vydržíte víc než my." "Ale já nejsem unavený ve fyzickém smyslu." Chvilí se jí díval na nohy a rychle mrkal, čímž vyjadřoval pobavení. "Víte, pořád čekám, že pozemšťané upadnou dopředu nebo dozadu, když vidím ty skromné stojné končetiny. Musíte mi prominout, pokud vám moje poznámka bude připadat ošepaná, ale vzpomněl jsem si na to v souvislosti s vaší zmínkou o gravitaci. Na naší planetě by dvě nohy prostě nestačily. Ale to je teď všechno nepodstatné. Jde jen o to, že jsem měl mnoho nových a neobvyklých zážitků a cítím touhu na chvíli se odpojit." Rose v duchu pokrčila rameny. No, blíž asi jedna rasa druhou pochopit nedokáže. Pokud to výpravy na Hawkinovu planetu dokázaly určit, mají hawkinsané schopnost odpojit své vědomí od tělesných funkcí a nechat je plně se ponořit do nerušeného meditativního procesu na dobu, která se v pozemském měřítku může rovnat celým dnům. Hawkinsané to považují za příjemné, občas dokonce za nezbytné, ačkoli žádný pozemšťan nedokázal doopravdy říct, k čemu to slouží. Naopak žádný pozemšťan nedokázal hawkinsanovi ani jinému mimozemšťanovi plně vysvětlit spánek. To, čemu pozemšťan říká spánek nebo sen, by hawkinsan považoval za varovnou známku rozkladu mysli. Rose si neklidně pomyslela: Zase něco, v čem jsou pozemšťané výjimeční. Hawkinsan couval a klaněl se při zdvořilém loučení tak, že jeho přední končetiny se dotýkaly země. Drake ho pozdravil strohou úklonou. Tholan zmizel za rohem. Slyšeli, jak se jeho dveře otevřely, zavřely, a pak bylo ticho.

Bylo to napjaté ticho a trvalo několik minut. Pak Drakovo křeslo zaskřípalo, jak v něm neklidně poposedl. Rose s lehkým zděšením zahlédla na jeho rtu krev. Pomyslela si: Má nějaké problémy. Musím s ním o tom promluvit. Nemůžu to takhle nechat. "Draku!" řekla. Drake jako by se na ni podíval odněkud hodně daleka. Pomalu zaostřil pohled a řekl: "Co je? Už toho máš taky pro dnešek dost?" "Ne, právě hodlám začít. Teď už je to zítra, o kterém jsi mluvil. Nechceš mi nic říct?" "Prosím?" "Včera večer jsi prohlásil, že mi to řekneš zítra. No a teď jsem připravená poslouchat."

Drake se zamračil. Oči mu skoro zmizely pod nakrčeným obočím a Rose cítila, jak ji rozhodnost poněkud opouští. Řekl: "Já jsem myslel, že jsme se dohodli, že se mě v téhle záležitosti nebudeš na nic ptát." "Na to je už myslím pozdě. Teď už toho o té tvé záležitosti vím příliš." "Jak to myslíš?" vykřikl a vyskočil. Pak se vzpamatoval, došel k ní, položil jí ruce na ramena a tišeji opakoval: "Jak to myslíš?" Rose se dívala na své ruce, ochable složené v klíně. Trpělivě snášela bolestivé sevření jeho prstů a pomalu řekla: "Doktor Tholan si myslí, že Země šíří útlumovou smrt záměrně. Je to tak, vid'?" Čekala. Sevření pomalu povolilo a on před ní stál, ruce svěšené, v tváři zaražený, nešťastný výraz. Řekl: "Jak tě to

napadlo?"

"Je to pravda, vid'?"

Bez dechu, nepřírozně řekl: "Chci přesně vědět, proč to říkáš. Nehraj si se mnou, Rose. Tady jde o všechno."

"Když ti to řeknu, odpovíš mi na jednu otázku? Šíří Země tu nemoc záměrně, Draku?"

Drake rozhodl ruce: "Prokristapána!"

Poklekl před ní. Vzal ji za obě ruce a ona cítila, jak se chvěje. Nutil se mluvit chláholivě a láskyplně.

Říkal: "Rose, miláčku, podívej se, ty taháš za ocas moc divokou kočku a nemůžeš ji používat jenom jako zbraň v nezávazném manželském souboji. Vždyť toho na tobě tolik nechci. Řekni mi přesně, proč si myslíš to - to, co jsi zrovna teď řekla." Mluvil smrtelně vážně.

"Byla jsem odpoledne v Newyorské lékařské akademii. Něco jsem si tam přečetla."

"Ale proč? Co tě k tomu přimělo?"

"Za prvé mi připadalo, že se až moc zajímáš o útlumovou smrt. A pak se dr. Tholan zmínil o tom, že výskyt nemoci vzrostl od začátku mezihvězdných letů, a o tom, že nejčastější je na planetě nejbližší k Zemi." Odmlčela se.

"A to, co jsi četla? Co jsi četla, Rose?"

Odpověděla: "Potvrzuje to jeho názory. Mohla jsem jen letmo projít jejich výzkumy za posledních několik desetiletí. Připadalo mi celkem zřejmé, že někteří hawkinsané uvažují o možnosti, že útlumová smrt pochází ze Země."

"Říkají to přímo?"

"Ne. Nebo jestli ano, tak jsem to neviděla." Dívala se na něj překvapeně. V takovéhle otázce by vláda přece jistě dala prošetřit hawkinské výzkumy v oboru. Jemně pokračovala: "Ty nevíš, jaký je stav jejich výzkumu, Draku? Vláda přece..."

"To nic, zapomeň na to." Předtím udělal pár kroků od ní, ale teď se zase otočil. Oči mu zářily, jako by udělal nějaký úžasný objev: "Ale ty jsi na to přece odborník!"

Skutečně? To teprve teď přišel na to, že ji potřebuje? Chřípí se jí zachvělo a bezvýrazně odpověděla: "Jsem bioložka."

Kývl. "Ano, to vím, ale tvoje specializace je přece růst. Jednou jsi mi přece říkala, že jsi dělala nějakou vědeckou práci o růstu."

"Dá se to tak nazvat. Mám dvacet publikovaných prací o vztazích mezi strukturou nukleových kyselin a vývojem embrya. Dostala jsem na to dotaci od Společnosti pro výzkum rakoviny."

"Výborně. Mělo mě to napadnout." Skoro se zalykal vzrušením. "Řekni mi, Rose - omlouvám se, že jsem před chvílkou tak vyletěl. Když si ty přečteš zprávy o jejich výzkumu, tak budeš ten nejpovolanější člověk, který se v nich může vyznat, ne?"

"Řekla bych, že jsem k tomu poměrně kvalifikovaná."

"Tak mi řekni, jak si myslí, že se ta nemoc šíří. Pokud možno podrobně."

"No počkej, to na mě chceš trochu moc. Strávila jsem pár hodin v Akademii, to je všechno. Potřebovala bych mnohem víc času, abych mohla na tvou otázku odpovědět."

"Tak aspoň kvalifikovaný odhad. Neumíš si představit, jak důležité to je."

Pochybovačně řekla: "No, je pravda, že Studie o útlumu je nejspíš hlavní publikace v tom oboru. Shrnuje patrně všechny dostupné výsledky výzkumu."

"Ano? A jak je stará?"

"Vychází periodicky. Poslední svazek je asi rok starý."

"Je tam nějaká zmínka o jeho práci?" Ukazováčkem zamířil směrem k pokoji Harga Tholana.

"Víc než o kom jiném. Je jeden z nejlepších vědců v oboru. Jeho zprávy jsem si prohlédla podrobně."

"A jakou teorii má o původu nemoci on? Zkus si vzpomenout, Rose."

Zavrtěla hlavou. "Přisahal bych, že z toho viní Zemi, ale připouští, že neví nic o tom, jak se nemoc šíří. Na to bych taky přísahal."

Stál před ní strnule. Silné ruce měl zaťaté v pěst a slova spíš vrčel než vyslovoval. "Možná to všechno přeceňuju. Kdo ví..."

Prudce se obrátil. "Zjistím to hned teď. Díky za pomoc, Rose."

Běžela za ním. "Co chceš dělat?"

"Položím mu pár otázek." Hrabal se v zásuvkách stolu a pak vytáhl pravou ruku. Držel v ní jehlovou pistoli. Vykřikla:

"Ne, Draku!" Hrubě ji odstrčil a vykročil chodbou k pokoji Harga Tholana.

Drake rozrazil dveře a vešel. Rose mu byla v patách a pořád se ho snažila chytit za paži. Drake se zastavil a díval se na Harga Tholana.

Hawkinsan stál bez hnutí, oči rozostřené, čtyři stojné končetiny roztažené tak daleko od sebe, jak to jen šlo. Rose se styděla za to, že sem tak vrazila; připadalo jí, že ruší intimní rituál. Ale Drakovi to zjevně nevadilo. Došel až těsně k tomu tvorovi a zastavil se. Byli teď tváří v tvář, Drake držel jehlovou pistoli asi uprostřed hawkinsanovy hrudi.

Drake řekl: "Teď mlč. Postupně si uvědomíš, že jsem tady."

"Jak to víš?"

"Vím to," odpověděl bezvýrazně. "A teď odtud zmiz."

Ale ona se nepohnula a Drake byl tak soustředěný, že jí už nevěnoval pozornost.

Kůže na hawkinsanově tváři se tu a tam začínala chvět. Bylo to poněkud odpudivé a Rose zjistila, že se na to nemůže dívat.

Drake náhle řekl: "To by stačilo, doktore Tholane. Nespojíte se s žádnou končetinou. Smyslové orgány a hlasové pouzdro bude úplně stačit."

Hawkinsan mluvil nejasně. "Proč jste vpadl do mé odpojovací komory?" Pak silněji: "A proč jste ozbrojen?" Hlava se mu trochu kývala nad nehybným trupem. Patrně Drake poslechl a nezapojil končetiny. Rose uvažovala, jak Drake ví, že je takové částečné zapojení možné. To netušila ani ona sama.

Hawkinsan se zase ozval: "Co chcete?"

A tentokrát Drake odpověděl. Řekl: "Odpověď na určité otázky."

"S pistolí v ruce? Tak dalece vaši nezdvořilost tolerovat nebudu."

"Třeba to nebude otázka tolerance. Třeba si tím budete zachraňovat život."

"Na tom mi za daných okolností příliš nezáleží. Mrzí mě, pane Smollette, že na Zemi tak špatně respektujete povinnosti vůči hostu."

"Vy nejste můj host, doktore Tholane," zavrtěl hlavou Drake. "Vloudil jste se do domu pod falešnou záminkou. Měl jste pro to nějaký důvod, chtěl jste mě nějakým způsobem využít k vlastním účelům. Nemám žádné výčitky svědomí, když tu situaci obrátím."

"Měl byste raději vystřelit. Ušetří vám to čas."

"Jste přesvědčený, že na žádné otázky neodpovíte? To samo o sobě je podezřelé. To vypadá, že si jistých odpovědí ceníte víc než vlastního života."

"Považuji principy zdvořilosti za velmi důležité. Vy jako pozemšťan to nemusíte chápat."

"Třeba ne. Ale jako pozemšťan chápu jednu věc." Drake se vrhl vpřed, rychleji, než Rose stačila vykřiknout, rychleji, než mohl hawkinsan zapojit končetiny. Když odskočil zpátky, držel v ruce pružnou hadičku Tholanovy kyanidové bomby. V koutku hawkinsanových velkých úst, kde byla hadička předtím zachycena, pomalu vyprýštila z trhliny v hrubé kůži kapka bezbarvé tekutiny a pomalu tuhla v hnědou rosolovitou kuličku, jak oxidovala.

Drake šukl za hadičku a bomba se uvolnila. Stáhl knoflík, kterým se ovládal ventil na špičce válce, a slabý sykot ustal. "Pochybují, že uniklo tolik, aby nás to ohrozilo," podotkl Drake. "Ale doufám také, že si uvědomíte, co se s vámi stane teď, když neodpovíte na otázky, které vám položím - a pokud na ně neodpovíte tak, abych byl přesvědčen, že mluvíte pravdu."

"Vraťte mi můj zásobník," řekl hawkinsan pomalu. "Pokud to neuděláte, budu vás muset napadnout a vy mě pak budete muset zabít."

Drake ustoupil. "Ale vůbec ne. Napadněte mě a já vám ustřelím nohy. Přijdete o ně, o všechny čtyři, pokud to jinak nepůjde, ale budete pořád živý, i když dost děsivým způsobem. Budete živý, abyste mohl zemřít na nedostatek kyanidu. Bude to hodně nepříjemná smrt. Já jsem jen pozemšťan a nemůžu tu hrůzu tak posoudit, ale vy ano, že?"

Hawkinsan měl otevřená ústa a v nich se chvělo něco žlutozeleného. Rose se chtělo zvracet. Toužila zaječet: Vrať mu ten zásobník, Draku! Ale nedokázala ze sebe vydat ani hlásek. Nedokázala dokonce ani odvrátit hlavu.

Drake pokračoval: "Myslím, že máte asi hodinu, než budou účinky nezvratné. Mluvte rychle, doktore Tholane, a já vám ten zásobník vrátím."

"A pak -" ozval se hawkinsan.

"Co vám záleží na tom, co bude pak? I když vás pak zabiju, bude to čistá smrt, ne nedostatek kyanidu."

Z hawkinsana jako by se něco vytratilo. Hlas měl teď hrdelní a slova nejasná, jako by už nedokázal mluvit dokonale anglicky. Řekl: "Jaké jsou to otázky?" a očima přitom sledoval zásobník v Drakově ruce.

Drake s ním úmyslně, nápadně kýval, a oči toho tvořila ho sledovaly - sledovaly -

Drake se zeptal: "Jaké jsou vaše teorie o útlumové smrti? Proč jste přiletěl na Zemi? Proč jste se zajímal o oddělení pohřešovaných osob?"

Rose si uvědomila, že úzkostí tají dech. Stejně otázky by byla ráda položila i ona sama. Patrně ne tímto způsobem, ale v Drakově práci byly laskavost a humanita až druhořadé ve srovnání s nezbytností.

Několikrát si to opakovala, aby tak zahнала pocit, že se jí Drake hnusí za to, co dělá dr. Tholanovi.

Hawkinsan řekl: "Úplná odpověď by trvala déle než tu hodinu, která mi zbývá. Těžce jste mě zahanbil, když jste mě donutil mluvit pod nátlakem. Na mé planetě byste něco takového nemohl za žádných okolností udělat. To jen tady, na téhle odpudivé planetě, mi můžete odepřít kyanid."

"Plýtváte svou hodinou, doktore Tholane."

"Byl bych vám to nakonec řekl, pane Smollette. Potřeboval jsem vaši pomoc. Proto jsem přiletěl."

"Pořád neodpovídáte na moje otázky."

"Odpovím na ně. Kromě své běžné vědecké práce už roky soukromě zkoumám buňky svých pacientů, které postihla útlumová smrt. Byl jsem nucen dělat to v nejvyšší tajnosti, protože metody, které jsem použil ke zkoumání těl svých pacientů, by se mezi mými krajany setkaly se všeobecným odsouzením. Vaše společnost by měla podobné pocity například vůči lidské vivisekci. Proto jsem také získané výsledky nemohl předložit svým kolegům lékařům, dokud jsem si své výsledky neověřil tady na Zemi."

"Jaká je vaše teorie?" naléhal Drake. V očích měl už zase horečnatý výraz.

"Jak jsem postupoval ve svých výzkumech, bylo mi stále jasnější, že celý dosavadní směr zkoumání útlumové smrti byl chybný. Fyzicky nemá ta záhada žádné řešení. Útlumová smrt je pouze nemoc mysli."

Rose ho přerušila. "Přece to nemůže být psychosomatické, pane Tholane."

Hawkinsanovy oči se potáhly šedým průhledným povlakem. Už se na ně nedíval. Odpověděl: "Ne, paní Smollettová, není to psychosomatické. Je to skutečná nemoc mysli, mentální infekce. Moji pacienti mají dvojí mysl. Pod tou, která jim jasně patří, se nacházejí důkazy o jiné - cizí mysli. Pracoval jsem s pacienty s útlumovou smrtí, kteří pocházeli z jiných ras než z mé vlastní, a u nich se dalo vysledovat totéž. Krátce řečeno, v galaxii není pět inteligentních ras, ale

šest. A ta šestá je parazitická."

Rose řekla: "To je šílené - to je nemožné! Vy se určitě mýlíte, doktore."

"Nemýlím se. Než jsem přišel na Zemi, myslel jsem, že možná ano. Ale pobyt na Institutu a návštěva oddělení pohřešovaných osob mě přesvědčily, že to tak není. Co je tak nemožného na představě parazitické inteligence? Taková inteligence nezanechává zkamenělé pozůstatky, dokonce ani artefakty - pokud je její jedinou funkcí získávat nějakým způsobem výživu z mentální činnosti jiných bytostí. Můžete si představit takového parazita, jak třeba v průběhu milionů let přišel o všechny části svého fyzického těla kromě těch nezbytně nutných, asi jako tasemnice mezi vašimi zemskými parazity ztratila všechny funkce kromě jediné - reprodukce. V případě parazitické inteligence by se nakonec ztratily všechny fyzické atributy. Zůstala by jen čistá mysl, žijící nějakým mentálním způsobem, který nedokážeme pochopit, v mysli jiných. Především v mysli pozemšťanů."

Rose se zeptala: "Proč zvlášť pozemšťanů?"

Drake jen stál stranou, soustředěný, a na nic už se neptal. Zřejmě mu stačilo, že hawkinsan mluví.

"Nenapadlo vás, že ta šestá inteligence je na Zemi doma? Lidstvo s ní žilo od počátku, adaptovalo se na ni, neví o ní. Proto také vyšší druhy pozemských zvířat včetně člověka nerostou po dosažení dospělosti a nakonec umírají takzvanou přirozenou smrtí. To je výsledek té všeobecné parazitické nákazy. Proto spíte a sníte, protože tehdy se ta parazitická mysl živí a vy si to snad také trochu víc uvědomujete. Proto je také mysl pozemšťanů jako jediná z inteligentních ras vystavena nestabilitě. Kde jinde v Galaxii najdete rozdvojené osobnosti a jiné podobné projevy? Koneckonců i dnes se jistě občas najde lidská mysl, kterou přítomnost parazita zjevně poškozuje.

Tyto parazitické mysli mohou nějak překonat prostor vesmíru. Nemají žádná fyzická omezení. Mohou plout mezi hvězdami ve stavu, který přibližně odpovídá hibernaci. Proč to udělala ta první, to nevím; možná se to nikdy nikdo nedozví. Ale když ty první objevily přítomnost inteligence na jiných planetách galaxie, následoval slabý, ale neustálý proud parazitických inteligencí, které si razily cestu vesmírem. My na vnějších světech jsme pro ně nejspíš byli lahůdka, jinak by se tak nesnažily, aby se k nám dostaly. Myslím, že mnohým se to nepodařilo, ale těm, které uspěly, to muselo stát za to.

Ale víte, my na vnějších světech jsme s těmi parazity nežili miliony let jako člověk a jeho předchůdci. Nejsme adaptovaní. Naše slabší kmeny nebyly po stovky generací vybíjeny, dokud nezbyly jen ty odolné.

Takže zatímco pozemšťané mohou nákazu přežít o desítky let, my ostatní umíráme rychle - do roka."

"A pro to se také výskyt zvýšil od té doby, co začaly mezihvězdné cesty mezi Zemí a jinými planetami?"

"Ano." Chvilku bylo ticho a pak hawkinsan dodal s novým přílivem energie: "Vraťte mi můj zásobník. Odpověděl jsem vám."

Drake chladně zavrtěl hlavou. "Co to oddělení pohřešovaných?" Zase houpal zásobníkem, ale hawkinsan už ho nesledoval pohledem. Šedý průsvitný povlak na jeho očích byl teď výraznější a Rose uvažovala, jestli je to jen výraz únavy, nebo zda tu změnu už způsobuje nedostatek kyanidu.

Hawkinsan řekl: "Protože my nejsme adaptováni na tu inteligenci, která zamořuje lidstvo, ani ona není adaptovaná na nás. Může na nás žít - dokonce tomu i dává přednost - ale nemůže se reprodukovat, pokud jsme zdrojem jejího života jen my. Útlumová smrt proto u nás není přímo nakažlivá."

Rose se na něj dívala se vzrůstajícím děsem. "Co tím chcete naznačit, doktore Tholane?"

"Pozemšťan zůstává pro parazita prvotním hostitelem. Každý pozemšťan může někoho z nás nakazit, pokud pobývá mezi námi. Ale parazit, kterého hostí inteligentní bytost ze vnějších světů, se musí nějak navrátit k pozemšťanovi, jestli se chce množit. Před érou mezihvězdných letů to bylo možné jen tak, že znovu překonal vzdálenost vesmíru, a infekce proto zůstávala minimální. Teď jsme infikováni znovu a znovu, jak se parazité vrací na Zemi a zpátky k nám v myslích pozemšťanů cestujících vesmírem."

Rose slabě dokončila: "A ty pohřešované osoby -"

"Jsou mezičlánky. Jak přesně se to děje, to samozřejmě nevím. Mužská pozemská mysl se patrně pro jejich účely hodí lépe. Možná si vzpomenete, jak jste mi na Institutu říkali, že průměrná délka života lidského muže je o tři roky kratší než průměrná délka života ženy. Jakmile dojde k reprodukci, infikovaný muž odletí kosmickou lodí k vnějším světům. Zmizí."

"Ale to je nemožné," protestovala Rose. "To by znamenalo, že parazit může ovládat jednání hostitele. To není možné, to bychom si na Zemi jejich přítomnosti museli všimnout."

"To ovládání, paní Smollettová, může být velmi jemné, a co víc, může být vykonáváno pouze v době aktivní reprodukce. Upozorňuji vás znova na oddělení pohřešovaných osob. Proč ti mladí muži mizí? Máte pro to ekonomická a psychologická vysvětlení, ale ta nestačí. Ale už je mi hodně zle a dlouho už nebudu schopen mluvit. Už řeknu jen jedno. V tom mentálním parazitovi má váš i můj rod společného nepřítele. Ani pozemšťané by nemuseli umírat proti své vůli, nebýt jeho. Myslím jsem si, že pokud se nebudu moci s příslušnými informacemi vrátit do svého vlastního světa vzhledem k neortodoxním metodám, kterých jsem použil, předložím je pozemským úřadům a požádám je o pomoc v potlačování této hrozby. Představte si, jak mě potěšilo, když jsem se dozvěděl, že manžel jedné z biologek Institutu je členem jednoho z nejdůležitějších vyšetřovacích sborů Země. Přirozeně jsem dělal, co jsem mohl, abych se dostal k vám domů a abych s ním mohl soukromě jednat, přesvědčit ho o strašné pravdě a použít jeho postavení jako východiska k útoku proti parazitům.

To je ovšem nyní nemožné. Nemůžu vám to příliš klást za vinu. Jste pozemšťané a nemůžu od vás tedy čekat, že pochopíte psychologii mého národa. Ale musíte vědět jedno. Už nemůžu jednat ani s jedním z vás. Dokonce už nesnesu ani setrvat déle na Zemi."

Drake se konečně opět ozval: "To znamená, že na vaši planetě jste jediný, kdo o téhle teorii ví."

"Jsem jediný."

Drake mu podal bombu. "Váš kyanid, doktore Tholane."

Hawkinsan po něm dychtivě sáhl. Pružné prsty velmi jemně manipulovaly s trubičkou a ventilem. Během deseti vteřin už ho měl na správném místě a vdechoval plyn velkými doušky. Oči se mu vyčistily a zprůhledněly.

Drake čekal, až se jeho dech vrátí zase k normálu, a pak bez nejmenší změny výrazu pozvedl jehlovou pistoli a vypálil. Rose zaječela. Hawkinsan zůstal stát. Čtyři spodní končetiny se nemohly podlomit, ale hlava mu klesla a z náhle uvolněných úst vyklouzla hadička. Drake znovu utáhl ventil, odhodil zásobník a vážně si prohlížel mrtvého tvora.

Žádné vnější znaky neprozrazovaly, že byl zabít. Projektil jehlové pistole, tenčí než jehla, která dala zbrani jméno, vnikl do těla bezhlučně a snadno a vybuchl s ničivým účinkem teprve v břišní dutině.

Rose s křikem vyběhla z místnosti. Drake ji doběhl, popadl ji za paži. Slyšela tvrdé dopady jeho dlaně na tvářích, ale necítila je. Zhroutila se a začala vzlykat.

Drake řekl: "Povídal jsem ti, ať se do toho nepleteš. Co teď hodláš dělat?"

"Pusť mě. Chci pryč. Chci jít pryč," zalykala se.

"Kvůli něčemu, co jsem musel udělat? Slyšela jsi, co ten tvor říkal. Myslíš si, že jsem mu mohl dovolit, aby se vrátil do svého světa a šířil tyhle lži? Věřili by mu. A co myslíš, že by se pak stalo? Umiš si představit, jak by mohla vypadat mezihvězdná válka? Mohli by se třeba rozhodnout, že je potřeba nás vyhladit, aby zastavili nemoc."

Rose se násilím uklidnila, ale celé její nitro jako by se tou námahou obracelo naruby. Pevně se podívala Drakovi do očí a řekla: "To, co doktor Tholan říkal, nebyly lži ani omyly, Draku."

"Ale no tak, jsi hysterická. Potřebuješ spát."

"Vím, že to, co říkal, je pravda, protože Bezpečnostní komise tu teorii zná a ví, že je to pravda."

"Proč říkáš takové nesmysly?"

"Protože ty sám ses dvakrát prozradil."

"Sedni si," vyzval ji Drake. Udělala to. On zůstal stát a zvědavě se na ni díval. "Takže jsem se dvakrát prozradil, ano? Ty ses ale dneska snažila, miláčku. Vidím, že jsem tě až doteď dost dobře neznal." Sedl si a přehodil nohu přes nohu.

Rose si pomyslela, že dnes opravdu měla těžký den. Z místa, kde seděla, viděla na hodiny v kuchyni; byly víc než dvě hodiny po půlnoci. Harg Tholan vkročil do jejich domu před pětatřiceti hodinami a teď ležel zavražděný v pokoji pro hosty.

Drake se znovu ozval: "No tak, neřekneš mi, kde jsem udělal ty chyby?"

"Zbledl jsi, když o mně Harg Tholan řekl, že jsem okouzlující hostitelka. Slovo hostitelka má dvojí význam, víš, Draku. Hostitel je někdo, kdo má v sobě parazita."

"Tak to je číslo jedna," kývl Drake. "A číslo dvě?"

"To bylo ještě předtím, než sem Tholan vůbec vkročil. Celé hodiny jsem se snažila vzpomenout si na to. Pamatuješ se na to ty, Draku? Mluvil jsi o tom, jak nepříjemné je pro hawkinsany stýkat se s lidmi, a já jsem řekla, že Harg Tholan je lékař a proto to musí dělat. Ptala jsem se tě, jestli myslíš, že lékařům je nějak zvlášť příjemné nechat se pokousat infikovanými moskyty. Vzpomínáš si, jak tě to rozčílilo?"

Drake se zasmál. "Neměl jsem tušení, že se chovám tak průhledně. Moskyti jsou hostitelé parazitů způsobujících malárii a žlutou zimnici." Povzdechl si. "Dělal jsem, co jsem mohl, abych tě z toho vynechal. Ted' už mi nezbyvá nic než říct ti pravdu. Musím, protože jediné pravda - nebo smrt - tě může přimět, abys mlčela. A já tě nechci zabít."

Schoulila se v křesle.

Drake pokračoval. "Komise zná pravdu. Ale k ničemu nám to není. Můžeme jen dělat všechno, co je v našich silách, aby se to vnější světy nedozvěděly."

"Ale pravdu přece nemůžete donekonečna potlačovat! Harg Tholan na to přišel. Zabil jsi ho, ale jiný mimozemšťan ten objev zopakuje - a tak pořád dokola. Nemůžeš je zabít všechny."

"To víme taky," souhlasil Drake. "Ale nemáme na vybranou."

"Proč?" vykřikla Rose.

"Harg Tholan ti poskytl řešení. Nenaznačoval možnost války mezi světy, ani jí nevyhrazoval. Navrhoval, abychom se spojili s ostatními inteligentními rasami a pomohli parazita vyhladit. A my to můžeme dokázat! Když se o to spolu s ostatními budeme skutečně snažit -"

"Myslíš, že mu to můžeme věřit? Mluví za svou vládu a za ostatní rasy?"

"Můžeme si dovolit to odmítnout?"

Drake zavrtěl hlavou. "Ty to nechápeš." Vzal jednu její chladnou, ochablou dlaň do svých. "Možná je to hloupé, abych tě učil něco, co je tvoje specializace, ale chci, abys mě vyslechla. Harg Tholan měl pravdu. Člověk a jeho prehistoričtí předkové žili s tou parazitickou inteligencí po celé dlouhé věky, rozhodně mnohem déle, než se z nás doopravdy stal Homo sapiens. Za tu dobu jsme se nejen přizpůsobili, ale začali jsme na ní být závislí. Už to není parazitizmus. Je to vzájemná spolupráce. Vy biologové pro to máte název."

Vyškubla mu ruku. "O čem to mluvíš? O symbióze?"

"Přesně tak. Nezapomínej, že máme svou vlastní nemoc. Je to opačná nemoc, nemoc neomezeného růstu. Už jsme o ní mluvili jako o protikladu k útlumové smrti. No, a jaká je příčina rakoviny? Jak dlouho už na ní biologové, fyziologové, biochemici a všichni ostatní pracují? A jak uspěli? A proč? Umiš si teď už na tu otázku odpovědět sama?"

Pomalů řekla: "Ne, neumím. O čem to mluvíš?"

"Je moc hezké říkat, že když odstraníme parazita, budeme mít nekonečný růst a život, když o něj budeme stát; nebo aspoň budeme žít tak dlouho, než nás unaví, že jsme moc velcí nebo že žijeme moc dlouho a sami se úhledně odstraníme z cesty. Ale kolik milionů let to už je, co mělo lidské tělo možnost takhle neomezeně růst? Dokáže to vůbec ještě? Přizpůsobí se tomu chemické procesy v těle? Má ty správné - jak se tomu říká -"

"Enzymy," doplnila Rose šeptem.

"Jo. Enzymy. Pro nás je to prostě nemožné. Pokud ta parazitická inteligence, jak tomu říká Harg Tholan, z nějakého

důvodu lidské tělo opustí nebo když její spojení s lidskou myslí začne být nevyvážené, tak se růst zase rozběhne, ale neuspořádaně. A tomu růstu říkáme rakovina. A tady to máš. My se prostě toho parazita zbavit nemůžeme. Musíme spolu už zůstat navěky. Aby se mimozemšťané zbavili útlumové smrti, museli by nejdřív vyhladit všechny obratlovce na Zemi. Jiné řešení pro ně neexistuje, a proto jim tuhle skutečnost musíme utajit. Už to chápeš?"

V ústech měla sucho a špatně se jí mluvilo. "Chápu, Draku." Všimla si, že má čelo zvlhlé potem a že po obou tvářích mu stéká stružka potu. "A teď ho musíš dostat nějak ven z bytu."

"Je pozdě v noci a nebude tak těžké dostat tělo z domu. A pak -" Obrátil se k ní. "Nevím, kdy se vrátím."

"Chápu, Draku," opakovala.

Harg Tholan byl těžký. Drake ho musel bytem táhnout. Rose se odvrátila a utíkala se vyzvracet. Zakrývala si oči, dokud se dveře bytu nezavřely. Šeptala si: "Já to chápu, Draku."

Byly tři ráno. Už uplynula skoro hodina od chvíle, kdy za Drakem a jeho břemenem tiše zaklaply přední dveře.

Nevěděla, kam jde a co chce dělat -

Seděla otupěle na místě. Neměla chuť spát, neměla chuť se pohnout. Její mysl vířila v kružích, snažila se uniknout tomu, co věděla a co vědět nechtěla.

Parazitické mysli! Byla to jen náhoda nebo to byla nějaká zvláštní rasová paměť, nějaký tenoučký zachovaný záchvěv tradice nebo vhledu, táhnoucí se nepředstavitelnými tisíci let, co zachovávalo při životě podivný mýtus z lidských začátků? Přemýšlela o tom, že na zemi původně byly dvě inteligence. V rajske zahradě byli lidé a s nimi tam byl had, který "byl nejzchytralejší ze vši polní zvěře". Had nakazil člověka a ztratil za to končetiny. Fyzické atributy už nepotřeboval. A člověk byl kvůli té nákaze vyhnán ze zahrady věčného života. Do světa vstoupila smrt.

Ale přes všechny její snahy se kruhy jejích myšlenek rozšiřovaly a vracely se k Drakovi. Zahнала je, ale přicházely zpátky; v duchu počítala, opakovala si jména všech věcí, které kolem sebe viděla, křičela: "Ne, ne, ne", a ony se vracely. Pořád se vracely.

Drake jí lhal. Byl to celkem věrohodný příběh. Ve většině případů by mu prošel; ale Drake nebyl biolog. Rakovina nemůže být, jak Drake tvrdil, výrazem ztracené schopnosti normálního růstu. Rakovina napadá děti, které ještě rostou; může napadnout dokonce i embryonální tkáň. Postihuje ryby, které stejně jako mimozemšťané nepřestanou růst, dokud žijí, a umírají jen na nemoc nebo při nehodě. Postihuje rostliny, které nemají mysl a na kterých tedy nemůže žádný takový parazit žít. Rakovina nemá nic společného s normálním či nenormálním růstem; je to obecná nemoc živých organismů, proti které není úplně imunní žádná tkáň žádného mnohobuněčného organismu.

Nemusel se obtěžovat lhaním. Nemusel dopustit, aby ho nějaká nevysvětlitelná sentimentální slabost přiměla vyhnout se tímto způsobem nutnosti zabít ji. Řekne to kolegům v Institutu. Parazita je možné porazit. Jeho nepřítomnost nezpůsobí rakovinu. Ale kdo jí to uvěří?

Zakryla si oči rukama. Mladí muži, kteří se ztráceli, byli obvykle v prvním roce manželství. Ať je proces reprodukce parazitických inteligencí jakýkoli, musí k němu být potřeba těsné spojení s jiným parazitem - takový typ blízkého a neustálého spojení, které je možné, jen pokud jejich hostitelé jsou v podobném spojení. Jako v případě novomanželů. Cítila, jak se její myšlenky pomalu rozbíhají. Lidé za ní budou chodit. Budou se ptát: "Kde je Harg Tholan?" A ona odpoví: "S mým manželem." Jenže oni se pak budou ptát: "A kde je tvůj manžel?" protože i on bude pryč. Už ji nepotřebuje. Nikdy se nevrátí. Nikdy ho nenajdou, protože bude ve vesmíru. A Rose je oba, Draka Smolletta i Harga Tholana, ohlásí oddělení pohřešovaných osob.

Chtěla plakat, ale nemohla; měla suché oči a to bolelo.

A pak se začala hystericky hihňat a nemohla přestat. Bylo to přece tak legrační. Hledala odpovědi na tolik otázek a všechny je našla. Dokonce našla i odpověď na tu, o které si myslela, že s tím vším nijak nesouvisí.

Konečně se dozvěděla, proč si ji Drake vzal.

Stávkokaz

Elvis Blei si zammul buclaté ruce a řekl: "Soběstačnost, to je to hlavní." Neklidně se usmál, když nabídl Stevenu Lamorakovi ze Země oheň. Celý jeho hladký obličej s malýma, daleko od sebe posazenýma očima vypadal, jako by jeho majitel byl jaksi neklidný a nesvůj. Lamorak uznale zabafal a zkřížil hubené nohy. Měl zlehka postříbřené vlasy a širokou, mocnou čelist. "Domácí?" zeptal se s kritickým pohledem na svou cigaretu. Snažil se nedat na sobě znát, jak neklid jeho partnera vyvádí z míry i jeho samého. "Přesně tak," kývl Blei.

"Překvapuje mě," podotkl Lamorak, "že na vašem malém světě máte místo pro takový přepych."

(Lamorak si vzpomněl na to, jak poprvé uviděl Elsevere průzorem kosmické lodi. Byla to pustá planetoida bez vzduchu, asi sto padesát kilometrů v průměru - jen temně šedá rozečkaná skála, která se matně leskla ve světle svého slunce vzdáleného 300 000 000 kilometrů. Byl to jediný objekt s průměrem přes dva kilometry, který kolem tohoto slunce obíhal. Teď se do toho malinkého světa zavrtali lidé a vybudovali si na něm společnost. A on sám jako sociolog přijel studovat ten svět a prozkoumat, jak se lidstvo přizpůsobí tomu podivně specializovanému koutku.)

Bleiův strnule zdvořilý úsměv se ještě o maličko rozšířil. Odpověděl: "My nejsme malý svět, pane Lamoraku. Vy nás soudíte podle dvojrozměrných standardů. Povrch Elsevere je sice velký jen asi jako dvě třetiny státu New York, ale to není podstatné. Nezapomínejte, že když budeme chtít, můžeme obsadit celé nitro Elsevere. Koule o poloměru padesát kilometrů má objem hodně přes půl milionu kilometrů krychlových. Kdybychom v celé Elsevere vybudovali patra vzdálená od sebe patnáct metrů, znamenalo by to, že celková užitná plocha planetoidy by byla 145 000 000 kilometrů čtverečních - a to se rovná celému povrchu Země. A ani jediný z těch čtverečních kilometrů by nebyl nevyužitý, doktore."

Lamorak se zmohl jen na: "Panebože!" a chvíli mlčky zíral. "No jistě, máte samozřejmě pravdu. Je to zvláštní, že mě

nikdy nenapadlo uvažovat o tom takhle. Ale je pravda, že Elsevere je jediná skutečně intenzivně využívaná planetoida v galaxii; my ostatní se prostě nedokážeme zbavit uvažování v dvojrozměrných prostorech, jak jste správně podotkl. No, o to jsem raději, že vaše Rada byla tak laskavá a umožnila mi provést tu můj výzkum."

Blei se křečovitě uklonil.

Lamorak se trochu zamračil a pomyslel si: Chová se tak, jako by si ze srdce přál, abych tu nebyl. Něco není v pořádku. Blei řekl: "Samozřejmě jistě chápete, že ve skutečnosti jsme mnohem menší, než bychom mohli být; zatím jen malá část Elsevere byla vyhloubena a využita. A ani se nesnažíme se příliš rozpínat, leda velmi pomalu. Do určité míry jsme omezení kapacitou našich pseudogravitačních generátorů a konvertorů sluneční energie."

"Chápu. Ale povězte mi, pane rado - ptám se jen čistě ze zvědavosti a pro můj projekt to není nijak zvlášť důležité - mohl bych nejdřív vidět některé úrovně, kde se pěstují zemědělské plodiny a chová dobytek? Fascinuje mě představa obilných polí a stád dobytka uvnitř planetoidy."

"Dobytěk vám asi bude připadat podle vašich měřítek trochu malý, doktore, a obilí tu moc nemáme. Mnohem víc pěstujeme kvasinky. Ale nějaké to obilí vám přece jen ukázat můžu. A taky bavlnu a tabák. A dokonce i ovocné stromy."

"Úžasné. Jak jste říkal, soběstačnost. Předpokládám, že všechno recyklujete."

Lamorakovi neušlo, že při té poslední poznámce to s Bleiem škusblo. Elseveřan přimhouřil oči v tenké štěrbině, které skryly jeho výraz.

"Recyklovat musíme, samozřejmě," odpověděl. "Vzduch, vodu, potravu, minerály - všechno, co použijeme - musíme vrátit do původního stavu; odpady se přeměňují v suroviny. K tomu potřebujeme jen energii a té máme dost. Samozřejmě to nedokážeme se stoprocentní účinností; malá část unikne. Každoročně dovážíme malé množství vody a pokud budou stoupat naše potřeby, budeme možná muset importovat i nějaké to uhlí a kyslík."

Lamorak se zeptal: "Kdy budeme moci začít s prohlídkou, pane rado?"

Z Bleiova úsměvu se vytratil i ten zanedbatelný zbytek vřelosti. "Hned, jak to půjde, doktore. Nejdříve je potřeba vyřídit některé rutinní záležitosti."

Lamorak kývl a zamáčkl dokouřenou cigaretu.

Rutinní záležitosti? V předběžné korespondenci nebylo po takovéhle váhavosti ani stopy. Zdálo se, že Elsevere je pyšná na to, že její unikátní planetoidní existence je středem pozornosti galaxie.

Podotkl: "Chápu, že moje přítomnost bude mít na tak těsně propojenou společnost rušivý vliv," a zachmuřeně sledoval, jak Blei po jeho vysvětlení skočil a přijal je za své.

"Ano," kývl Blei, "cítíme se odlišní od zbytku galaxie. Máme své vlastní zvyky. Každý jednotlivý Elseveřan má své vlastní pevné místo. Když se objeví cizinec bez pevně určené kasty, je to znepokojující."

"Kastovní systém přece dovoluje jistou pružnost."

"Jistě," ujišťoval ho rychle Blei, "ale je v něm také určitá sebejistota. Máme pevná pravidla pro sňatky mezi kastami a přísné dědičné povolání. Každý muž, žena a dítě zná své místo, přijímá ho a je v něm přijímán; nemáme tu prakticky žádné neurózy a duševní nemoci."

"A nestává se, že se někdo na své místo prostě nehodí?" zeptal se Lamorak.

Blei našpulil ústa, jako by chtěl říci ne, pak je náhle zavřel a to slovo spolkl; vrásky na čele se mu prohloubily. Nakonec řekl: "Zařídím vám tu prohlídku, doktore. Předpokládám, že mezitím se patrně rád osvěžíte a prospíte."

Oba vstali a vyšli z místnosti. Blei dal pozenšťanovi zdvořile přednost ve dveřích.

Lamorakovi byl nepříjemný ten nejasný pocit jakési krize, který vycítil ze svého rozhovoru s Bleiem.

Noviny ten pocit jen umocnily. Než si lehl, pečlivě je přečetl, zpočátku pouze z vědeckého zájmu. Byl to osmistránkový plátek ze syntetického papíru. Čtvrtinu textu v něm tvořily "osobní zprávy": narození, sňatky, úmrtí, rekordní hospodářské výsledky, rozšiřující se obyvatelný prostor (nikoli plocha! tři rozměry!). Zbytek byly vědecké články, vzdělávací materiály a literatura. Zprávy v tom smyslu, na jaký byl Lamorak zvyklý, tu prakticky nebyly vůbec.

Snad jen jediný článek by se dal za něco takového považovat - a ten byl až děsivě neúplný.

Pod malým titulkem "POŽADAVKY SE NEMĚNÍ" se v něm psalo: Včera nedošlo v jeho postoji k žádným změnám. Předseda rady po druhém rozhovoru oznámil, že jeho požadavky zůstávají naprosto nerozumné a nemohou být za žádných okolností splněny.

A potom v závorkách jiným typem písma následovalo prohlášení: Vydavatelé tohoto listu souhlasí se stanoviskem, že Elsevere nemůže a nebude tancovat, jak on píská, ať se stane cokoli.

Lamorak si to přečetl třikrát. Jeho postoj. Jeho požadavky. Jak on píská. Kdo? Té noci spal neklidně.

V příštích dnech neměl na noviny čas, ale tu a tam se mu celá ta věc vynořila v mysli.

Blei, který ho při většině prohlídek doprovázel, byl stále uzavřenější.

Třetího dne (který byl tady naprosto uměle nastaven na pozemský čtyřadvacetihodinový cyklus) se Blei v jednom okamžiku zastavil a řekl: "Tato úroveň je věnována pouze chemickému průmyslu. Její produkty nejsou důležité..."

Ale obrátil se k odchodu o malinko rychleji, než by měl, a Lamorak ho popadl za loket. "Jaké produkty to jsou?"

"Hnojiva. Určité organické výrobky," odpověděl Blei prkenně.

Lamorak ho zdržoval a pátral po tom, čemu se to asi Blei snaží vyhnout. Přejel pohledem po nepříliš vzdáleném obzoru a po budovách natěsnaných mezi horní a spodní vrstvu skály.

"Není támhleto soukromý dům?" ukázal Lamorak.

Blei se tím směrem nepodíval.

Lamorak pokračoval: "Tak velký jsem snad ještě neviděl. Proč je tady, v průmyslové vrstvě?" Už samotným tím faktem by byl pozoruhodný. Už si všiml, že jednotlivé úrovně na Elsevere jsou přísně rozděleny na obytné, zemědělské a průmyslové.

Rada odcházel a Lamorak se za ním rozběhl. "Stalo se něco, pane Blei?"

Blei polohlasně mumlal: "Chovám se hrubě, já vím. Omlouvám se. Určité věci mi leží v hlavě -" Ani trochu ale nezpomalil.

"Máte na mysli jeho požadavky."

Blei se okamžitě zastavil. "Co vy o tom víte?"

"Nic víc než to, co jsem řekl. Četl jsem to v novinách."

Blei něco zavrčel pro sebe.

"Ragusnik? Co to je?" zopakoval po něm Lamorak.

Blei těžce povzdechl. "Asi jsme vám to měli říct. Je to ponižující a hluboce trapné. Rada se domnívala, že celá situace bude nepochybně brzo vyřešena a že není třeba odložit vaši návštěvu, že se o tom nemusíte dozvědět a že vám to nijak nezkomplikuje situaci. Ale už to trvá skoro týden. Nevím, co se stane, a i když to bude vypadat z naší strany strašně nezdvořile, asi by bylo nejlepší, kdybyste odjel. Nemá smysl, aby cizinec riskoval smrt."

Pozemšťan se nevěřícně usmál. "Riskoval smrt? Na tomhle malém světě, tak poklidném a pracovitém? Tomu se mi nechce věřit."

"To vám můžu vysvětlit," povzdechl elseverský rada. "A asi bych měl." Odvrátil hlavu. "Jak jsem vám už říkal, na Elsevere se všechno musí recyklovat. To jistě chápete."

"Ano."

"To znamená i - ehm - lidské odpady."

"To jsem předpokládal," kývl Lamorak.

"Destilací a absorpcí se z nich získává voda. Co zbývá, mění se v hnojivo pro pěstování kvasinek; něco z toho se používá jako zdroj organických látek a jiných vedlejších produktů. Ty továrny, které tu vidíte, to právě dělají."

"No a?" Když Lamorak poprvé přistál na Elsevere, dělalo mu trochu potíže pít vodu, protože byl natolik realista, že si uměl představit, odkud asi pochází. Ale ten pocit poměrně snadno překonal. Dokonce i na Zemi voda vzniká přirozenými procesy z nejrůznějších nechutných látek.

Blei stále obtížněji pokračoval: "Igor Ragusnik má na starosti průmyslové procesy bezprostředně se týkající odpadů. Jeho rodina zastává to místo od doby, kdy byla Elsevere poprvé kolonizována. Jedním z původních osadníků byl Michail Ragusnik a ten - ten -"

"Měl na starosti rekultivaci odpadů."

"Ano. Ten obytný dům, který jste viděl, patří Ragusnikům; je to ten nejlepší a nejpřepychovější dům na planetoidě. Ragusnik má mnoho výhod, které my ostatní nemáme; ale je pravda -" rada začal náhle mluvit prudce a skoro vášnivě "- že s ním nemůžeme mluvit."

"Cože?"

"Požaduje plnou společenskou rovnost. Chce, aby se jeho děti stýkaly s našimi a aby naše manželky navštěvovaly - br!" To zavrčení vyjadřovalo naprosté znechucení.

Lamorak si vzpomněl na článek v novinách, které se ani nemohly přinutit otisknout Ragusnikovo jméno nebo říct něco konkrétního o jeho požadavcích. Podotkl: "Jestli to dobře chápu, tak jeho práce z něj dělá vydědence."

"Přirozené. Lidské odpady a -" Bleiovi došla řeč. Po pauze řekl klidněji: "Předpokládám, že jako pozemšťan to nechápete."

"Ale jako sociolog myslím ano." Lamorak si vzpomněl na Nedotknutelné ve staré Indii, na ty, kteří měli na starosti mrtvé. A vzpomněl si i na postavení pasáků vepřů ve staré Judeji.

Pokračoval: "Pokud jsem to dobře pochopil, Elsevere těm požadavkům neustoupí."

"Nikdy," potvrdil Blei energicky. "Nikdy."

"Takže?"

"Ragusnik pohrozil, že přeruší činnost."

"Jinými slovy že bude stávkovat."

"Ano."

"Bylo by to vážné?"

"Máme dost potravy a vody, abychom poměrně dlouho vystačili; v tom směru recyklace nezbytná není. Ale odpady se budou hromadit a nakazí planetoidu. Po řadě generací pečlivé kontroly nemoci máme nízkou přirozenou odolnost vůči nakažlivým nemocem. Jakmile začne epidemie - a to začne - budeme padat po stovkách."

"Uvědomuje si to Ragusnik?"

"Samozřejmě."

"A myslíte, že i tak je schopen svou hrozbu splnit?"

"Je to blázen. Dokonce už přestal pracovat; den předtím, než jste přistál, zastavil veškerou recyklaci odpadů." Bleiovi se zachvělo chřipí, jako by už ve vzduchu zacítil pach exkrementů.

Lamorak automaticky začichal také, ale necítil nic.

Blei pokračoval: "Takže chápete, proč by bylo rozumné, abyste odjel. Samozřejmě nás zahanbuje, že musíme něco takového navrhnout."

Ale Lamorak zavrtěl hlavou: "Moment, ještě počkejte. Pochopte, tohle mě hrozně zajímá po profesionální stránce. Mohl bych si s Ragusnikem promluvit?"

"V žádném případě!" vykřikl polekaně Blei.

"Ale já bych rád tu situaci pochopil. Sociologické podmínky jsou tady jedinečné a jinde se nebudou opakovat. Ve jménu vědy -"

"Jak to myslíte, promluvit? Stačil by vám přenos obrazů?"

"Ano."

"Předložím to Radě," zamumlal Blei.

Seděli kolem Lamoraka celí nesví a jejich přísné a důstojné výrazy hyzdila úzkost. Blei, který byl uprostřed, se důsledně vyhýbal pozemšťanovu pohledu.

Předseda Rady, šedovlasý, vrásčitý a se šlachovitým krkem, tiše řekl: "Kdybyste ho dokázal jakýmkoli způsobem přesvědčit, pane, vřele to uvítáme. Ale prosím, v žádném případě nenaznačujte ani vzdáleně, že bychom snad mohli v jakémkoli směru ustoupit."

Mezi Radu a Lamoraka se spustila průsvitná opona. Ještě dokázal rozeznat jednotlivé její členy, ale teď se soustředil jen na přijímač před sebou. Ten se rozsvítil.

Objevila se na něm hlava - v přirozených barvách a velmi realistická. Tmavá, mohutná hlava s lehkým strništěm na masivní bradě a se silnými červenými rty sevřenými v pevnou vodorovnou linku.

Obraz podezřívavě řekl: "Kdo jste?"

Lamorak odpověděl: "Jmenuji se Steven Lamorak; jsem pozemšťan."

"Cizinec?"

"Přesně tak. Jsem na Elsevere na návštěvě. Vy jste Ragusník?"

"Igor Ragusník, k vašim službám," řekl obraz posměšně. "Jenže žádné služby nebudou, dokud se se mnou a s mou rodinou nebude zacházet jako s lidmi."

Lamorak řekl: "Uvědomujete si, v jakém nebezpečí je Elsevere? Uvědomujete si možnost vzniku epidemie?"

"Během čtyřiařidvaceti hodin může být situace zase normální, když mi dovolí být člověkem. To záleží na nich."

"Mluvíte jako vzdělaný člověk, Ragusníku."

"No a?"

"Říkali mi, že vám po materiální stránce nechybí naprosto nic. Máte lepší dům, oblečení a potraviny než kdokoli jiný na Elsevere. Vaším dětem se dostává nejlepšího vzdělání."

"Jistě. Ale to všechno prostřednictvím servomechanismů. A posílají nám sirotky - holčičky, abychom se o ně starali, dokud nevyrostou tak, aby se mohly stát našimi manželkami. A ty jsou tak osamělé, že skoro všechny umírají mladé. Proč?" Mluvil náhle vášnivěji. "Proč musíme žít v izolaci, jako bychom byli nějaká monstra, ke kterým se lidé nemůžou ani přiblížit? Nejsme snad lidské bytosti jako ostatní, nemáme stejné potřeby, touhy a city? Neplníme čestnou a užitečnou funkci?"

Za Lamorakem se ozvalo několik povzdechů. Ragusník je slyšel a zvýšil hlas. "Vidím vás tam vzadu, radové. Odpovězte mi: Není to čestná a užitečná funkce? Je to váš odpad a vyrábí se z něj potrava pro vás. Je snad člověk, který čistí rozklad, horší než ten, který ho vytváří? Poslouchejte mě dobře, radové, já se nevzdám. Ať celá Elsevere vymře na nemoci - včetně mě a mého syna, když to jinak nepůjde - ale já se nevzdám. Ať je radši moje rodina mrtvá, než aby žila jako teď."

Lamorak ho přerušil: "Vy takhle žijete od narození, že?"

"A co má být?"

"Určitě jste si na to zvykl."

"Nikdy. Rezignoval, to snad. Můj otec byl rezignovaný a já nějakou dobu taky. Ale díval jsem se na svého syna, na svého jediného syna, který si nemá s kým hrát. Můj bratr a já jsme měli jeden druhého, ale můj syn nikdy nebude mít nikoho a já už nejsem rezignovaný. Skončil jsem s Elsevere a skončil jsem s mluvením."

Přijímač zhasl.

Předseda Rady zbledl tak, že byl skoro žlutý. On a Blei byli jediní, kdo z Rady ještě v místnosti zůstal. Předseda řekl:

"Ten člověk je šílený; nevím, jak ho mám donutit."

Měl vedle sebe sklenici vína; jak ji zvedl ke rtům, vyšpláchno mu pár kapek na bílé kalhoty a nadělalo tam purpurové skvrny.

Lamorak podotkl: "A jsou jeho požadavky tak nerozumné? Proč nemůže být přijat do společnosti?"

Bleiovi se v očích na okamžik objevila zuřivost. "Vždyť zachází s exkrementy." Pak pokrčil rameny. "Vy jste ze Země."

"A zachází Ragusník doopravdy přímo s exkrementy? Myslím, dochází k fyzickému kontaktu? Určitě se o to přece starají automaty."

"Samozřejmě," potvrdil předseda Rady.

"Tak jakou funkci přesně Ragusník má?"

"Manuálně nastavuje nejrůznější ovladače, které zajišťují správný chod strojů. Střídá jednotlivé sekce, aby mohly být provedeny opravy, nastavuje funkční poměry v závislosti na denní době, mění výsledné produkty podle požadavků."

Smutně dodal: "Kdybychom měli dost místa, aby byly stroje desetkrát tak složité, dalo by se to všechno dělat automaticky; jenže to by bylo zbytečné plýtvání."

"Ale i tak," naléhal Lamorak, "Ragusník přece nedělá nic jiného, než prostě mačká tlačítka, přepíná spínače a tak."

"Ano."

"To ale znamená, že jeho práce se neliší od práce kteréhokoli jiného Elseveřana."

Blei prkenně zavrtěl hlavou. "Vy to nechápete."

"A pro tohle chcete riskovat smrt svých dětí?"

"Nemáme na vybranou," řekl Blei. V jeho hlase bylo slyšet tolik bolesti... Lamorak pochopil, že ho celá ta situace zoufale trápí, ale skutečně nemá na vybranou.

Lamorak znechuceně pokrčil rameny. "Tak mu tu stávku překazte. Donuťte ho."

"Ale jak?" zeptal se předseda Rady. "Kdo se ho dotkne nebo se k němu přiblíží? A když ho z dálky zabijeme, co nám to pomůže?"

Lamorak se zamyšleně zeptal: "Věděli byste, jak s jeho stroji zacházet?"

Předseda Rady vyskočil: "My dva?" zařval.

"Nemyslím konkrétně vy," vykřikl chvatně Lamorak. "Myslel jsem všeobecně. Mohl by se někdo naučit zacházet s Ragusnikovými stroji?"

Předseda Rady se pomalu uklidňoval. "Určitě je to v příručkách - i když, ujist'uji vás, jsem se o to nikdy nestaral."

"A nemohl by se to tedy někdo naučit a nahradit Ragusníka, dokud se nevzdá?"

Blei zavrtěl hlavou. "Kdo by s něčím takovým souhlasil? Já tedy rozhodně ne, za žádných okolností."

Lamorak si vzpomněl na pozemská tabu, která mohou být skoro stejně silná. Pomyslel na kanibalismus, na incest, na situaci, kdy by zbožný člověk měl proklínat Boha. Řekl: "Ale musíte být přece nějak pojištění pro případ, že by se to Ragusnikovo místo najednou uprázdnilo. Co kdyby zemřel?"

"V tom případě by na jeho místo automaticky nastoupil jeho syn nebo jiný nejbližší příbuzný," vysvětlil Blei.

"A co když žádné dospělé příbuzné nemá? Co kdyby celá jeho rodina vymřela najednou?"

"To se nikdy nestalo a nikdy se to nestane."

Předseda Rady dodal: "Kdyby nastalo takové nebezpečí, mohli bychom například umístit u Ragusníků jedno nebo dvě malé děti, aby byly vychovány v té profesi."

"Aha. A jak byste ty děti vybrali?"

"Mezi dětmi, jejichž matky zemřely při porodu, stejně jako vybíráme Ragusníkům budoucí nevěsty."

"Tak teď vyberte náhradního Ragusníka losem," navrhl Lamorak.

"Ne! To je nemožné!" vyletěl předseda Rady. "Jak můžete něco takového navrhnout? Když vybereme malé dítě, pak to dítě v takovém životě vyroste; nic jiného nepozná. Teď by ovšem bylo nutné vybrat dospělého a odsoudit ho k ragusnictví. Ne, pane doktore, nejsme ani monstra, ani bezohledná zvířata."

Není to k ničemu, pomyslel si bezmocně Lamorak. Není to k ničemu, ledaže -

Zatím se ještě nedokázal přinutit, aby se tomu ledaže postavil tvář v tvář.

Tu noc Lamorak skoro nespál. Ragusník požadoval jen základní lidská práva. Ale naproti tomu tu bylo třicet tisíc Elseveřanů, kterým hrozila smrt.

Prospěch třiceti tisíc na jedné straně; spravedlivé požadavky jedné rodiny na straně druhé. Může člověk říct, že těch třicet tisíc lidí, kteří se staví za takovou nespravedlnost, zaslouží zemřít? A za nespravedlnost podle jakých měřítek? Pozemských? Elseverských? A jaké má Lamorak právo soudit?

A Ragusník? Je ochoten nechat třicet tisíc lidí zemřít, včetně mužů a žen, kteří prostě jen přijímají situaci tak, jak ji byli odjakživa naučeni přijímat, a nemohou ji změnit, i kdyby chtěli. A dětí, které s tím nemají vůbec nic společného.

Třicet tisíc na jedné straně; jediná rodina na druhé.

Lamorak se rozhodl ve stavu velmi blízkém zoufalství. Ráno zavolal předsedovi Rady.

Řekl: "Pane, pokud najdete náhradníka, Ragusník pochopí, že ztratil veškerou možnost vyřešit situaci ve svůj prospěch silou, a vrátí se do práce."

"Žádného náhradníka nemůžeme najít," povzdechl předseda Rady. "Už jsem vám to vysvětloval."

"Nemůžete ho najít mezi Elseveřany, ale já nejsem Elseveřan; mně to vadit nebude. Já ho nahradím."

Byli rozčilení, mnohem rozčilenější než Lamorak sám. Asi desetkrát se ho ptali, jestli to myslí vážně.

Lamorak se neholil a cítil se mizerně. "Jistěže to myslím vážně. A kdykoli se bude Ragusník takhle chovat, můžete vždycky přivést náhradníka odjinud. Na žádném jiném světě takové tabu neplatí a dočasných náhradníků budete mít vždycky spoustu, když jim dobře zaplatíte."

(Zrazoval brutálně zneužívaného člověka a věděl to. Ale zoufale si opakoval: Až na tu společenskou izolaci se s ním zachází výborně. Výborně.)

Dalí mu příručky a on strávil šest hodin tím, že si je četl pořád dokola. Nemělo cenu se na něco ptát. Nikdo z Elseveřanů o té práci nevěděl nic víc, než co bylo v příručkách; a všem byla nepříjemná i každá zmínka o podrobnostech.

"Udržujte nulovou hodnotu na galvanometru A-2, kdykoli na nárazovém bzučáku svítí červená," četl Lamorak. "Ale co je to nárazový bzučák?"

"Bude označený tabulkou," zamumlal nezřetelně Blei a ostatní radové se na sebe nešťastně podívali a upřeně se dívali do země nebo na konečky svých prstů.

Opustili ho dávno předtím, než se dostal do malých místností, kde měly své hlavní sídlo celé generace pracujících Ragusníků, které sloužily světu. Dostal přesné instrukce, kam a kdy má zahrnout a na kterou úroveň má sestoupit, ale oni sami zůstali zpátky a nechali ho, aby šel sám.

Pomalu procházel jednotlivé místnosti, identifikoval jednotlivé přístroje a ovladače podle schematických diagramů v příručce.

Tak tohleto je nárazový bzučák, pomyslel si s chmurným uspokojením. Skutečně tu byla tabulka. Přístroj byl válcovitý a otvory v jeho povrchu se zjevně měly rozsvěcovat různými barvami. Tak proč "bzučák"? Nevěděl.

Někde tady, pomyslel si Lamorak, někde tady se hromadí odpady, tlačíce na soukolí a vývody, potrubí a filtry a čekají, až s nimi bude naloženo desítkami různých způsobů. Teď se jen hromadí.

Otřásl se, když stiskl první tlačítko podle instrukcí uváděných v příručce pro "Zapojení". Podlahy a stěny se zlehka rozechvěly životem. Otočil spínačem a rozsvítilo se světlo.

Při každém kroku nahlížel do příručky, ačkoli ji znal málem z paměti; a s každým krokem se místnosti rozsvěcovaly, indikátory a číselníky se daly do pohybu, bzučení zesilovalo.

Někde hluboko v továrnách se nahromaděné odpady začaly rozlévat do správných potrubí.

Ozval se ječivý signál, který Lamoraka vytrhl ze soustředění. Byl to komunikační signál a Lamorak neobratně zapojil svůj přijímač.

Objevila se polekaná Ragusnikova hlava; pak nevěřícnost a prvotní šok z jeho očí pomalu zmizely. "Tak takhle to je."

"Já nejsem Elseveřan, Ragusniku; mně tohle nevadí."

"Co je vám do toho? Proč se do toho pletete?"

"Jsem na vaší straně, Ragusniku, ale tohle udělat musím."

"Proč, jestli jste na mé straně? Na vašem světě taky s někým zacházejí tak, jako se mnou tady?"

"Už ne. Ale i pokud jste v právu, musíte brát v úvahu třicet tisíc lidí na Elsevere."

"Byli by se vzdali; zničil jste jedinou moji šanci."

"Oni by se nebyli vzdali. A v jistém smyslu jste vyhrál; vědí, že jste nespokojený. Až dosud se jim ani nezdálo o tom, že by nějaký Ragusnik mohl být nešťastný a že by mohl dělat potíže."

"No a co z toho, že to vědí? Teď jim kdykoli stačí najmout si nějakého cizince."

Lamorak divoce zavrtěl hlavou. V těch posledních trpkých hodinách o tom důkladně přemýšlel. "To, že o tom Elseveřané vědí, znamená, že o vás teď začnou přemýšlet. Někteří začnou uvažovat o tom, jestli je správné takhle zacházet s lidskou bytostí. A když budou najímat cizince, vejde v obecnou známost, co se na Elsevere děje, a veřejné mínění v galaxii bude na vaší straně."

"A co?"

"Vaše situace se zlepší. Už váš syn na tom bude mnohem lépe."

"Můj syn," nahrbil Ragusnik nešťastně ramena. "Myslel jsem, že bych to mohl dokázat hned. No dobře, prohrál jsem. Vráť se do práce."

Lamoraka zaplavil nevýslovný pocit úlevy. "Jestli sem teď přijdete, pane Ragusniku, předám vám vaši práci a budu si považovat za čest stisknout vám ruku."

Ragusnik prudce zvedl hlavu a oči se mu naplnily chmurnou hrdostí. "Oslovil jste mě 'pane' a nabídl jste mi, že mi stisknete ruku. Jděte si po svém, pozenšťane, a nechtě mi mou práci, protože já vám ruku nestisknu."

Lamorak se vrátil stejnou cestou, kterou přišel, s úlevou, že krize skončila, a zároveň v těžké depresi.

Překvapeně se zastavil, když zjistil, že chodba je v jednom místě přehrazená tak, že nemůže projít. Rozhlédl se po jiné cestě ven a pak sebou trhl, když se mu nad hlavou ozval zesílený hlas: "Doktore Lamoraku, slyšíte mě? Tady je rada Blei."

Lamorak vzhlédl. Hlas přicházel jakýmsi veřejným rozhlasem, ale žádný reproduktor vidět nebylo.

Zavolal: "Stalo se něco? Slyšíte mě?"

"Slyším vás."

Lamorak instinktivně křičel. "Stalo se něco? Chodba je tady uzavřená. Došlo k nějakým komplikacím s Ragusnikem?"

"Ragusnik se vrátil do práce," odpověděl Bleiův hlas. "Krise skončila a vy se musíte připravit k odletu."

"K odletu?"

"K odletu z Elsevere; už pro vás připravujeme loď."

"Ale moment." Lamorak byl tím náhlým obratem událostí zmaten. "Ještě jsem nedokončil svůj výzkum."

"S tím se bohužel nedá nic dělat. Naznačíme vám směr k lodi a vaše věci vám pošleme prostřednictvím servomechanismů. Věříme -věříme -"

Lamorakovi to začalo docházet. "Věříte čemu?"

"Věříme, že se nepokusíte setkat ani přímo promluvit s kterýmkoli Elseveřanem. A samozřejmě doufáme, že se vyhnete nepříjemnému zahanbení tím, že se nikdy v budoucnu nepokusíte na Elsevere vrátit. Pokud bude potřeba zjistit o nás ještě nějaká data, samozřejmě s radostí přivítáme kteréhokoli vašeho kolegu."

"Chápu," řekl Lamorak bezbarvě. Bylo jasné, že se sám stal Ragusnikem. Zacházel s ovladači, které zase zacházely s odpady; byl vyloučen ze společnosti. Byl omývač mrtvol, pasák vepřů.

Řekl: "Sbohem."

Bleiův hlas dodal: "Než vám udáme příslušný směr, pane doktore - dovolte, abych vám jménem Rady Elsevere poděkoval za pomoc při řešení krize."

"Není zač," pokýval Lamorak trpce hlavou.

Stroj, který vyhrál válku

Oslava měla trvat ještě dlouho a dokonce i ve ztichlých hlubinách podzemních místností Multivaku ji bylo ve vzduchu cítit.

Když nic jiného, stačil ten fakt, že tu bylo prázdno a ticho. Poprvé po deseti letech technici nepobíhali kolem životně důležitých součástí obrovského počítače, světélka se nerozsvěcela a nezhasínala v obvyklých chaotických obrazech, proud přijímaných a vydávaných informací se zastavil.

Nebude to samozřejmě trvat dlouho, protože potřeby míru budou stejně naléhavé. Ale teď, na den, možná na týden,

dokonce i Multivac směl oslavovat tuto velkou chvíli a odpočinout si.

Lamar Swift si sundal vojenskou čepici, kterou měl na hlavě, a rozhlédl se po dlouhé prázdné hlavní chodbě obrovského počítače. Unaveně usedl na jednu z otáčivých židliček pro techniky a jeho uniforma, ve které se nikdy necítil dobře, okamžitě nabyla těžkého a zmuchlaného vzhledu.

Podotkl: "Nakonec mi to bude svým způsobem, chybět. Těžko si už vzpomínám na dobu, kdy jsme nebyli ve válce s Denebem, a připadá mi teď skoro proti přírodě mít klid a dívat se na hvězdy bez úzkosti."

Ti dva muži, kteří tu seděli s výkonným ředitelem Solární federace, byli oba mladší než Swift. Ani jeden z nich nebyl tak šedovlasý. Ani jeden z nich nevypadal tak unaveně.

John Henderson tiskl rty k sobě, jak se snažil nedat na sobě příliš znát úlevu, kterou teď uprostřed triumfu pocítil.

"Jsou zničeni! Jsou zničeni! Pořád si to opakuju kolem dokola a ještě tomu nemůžu uvěřit. Tak často a po tolik let jsme mluvili o hrozbě, která visí nad Zemí a všemi jejími světy, nad každým člověkem, a celou tu dobu to byla doslova s do písmene pravda. A teď jsme živí a Denebané byli zničeni a rozprášeni. Už nikdy nebudou představovat hrozbu, už nikdy."

"Díky Multivaku," řekl Swift s pohledem na neochvějně klidného Jablonského, který byl po celou válku hlavním tlumočnickem toho vědeckého orákula. "Vidíte, Maxi?"

Jablonský pokrčil rameny. Automaticky sáhl po cigaretě, ale rozhodl se, že si ji přece jen nedá. On jediný z těch tisíců lidí, kteří žili v tunelech v nitru Multivaku, měl dovoleno kouřit, ale ke konci se už upřímně snažil toho privilegia nevyužívat.

Podotkl: "No, tamti to tvrdí." Širokým palcem ukázal někam nahoru přes pravé rameno.

"Žárlíte, Maxi?"

"Protože jásají nad Multivakem? Protože Multivac je v téhle válce největším hrdinou lidstva?" Jablonského nepravdělné rysy se stáhly v pohrdlivý výraz. "Co na tom záleží? Ať je Multivac klidně stroj, který vyhrál válku, jestli je to těší."

Henderson se díval na své dva společníky úkosem. V téhle krátké mezihře všichni tři instinktivně vyhledali ten jediný klidný koutek v metropoli, která se zbláznila; v tomhle meziaktí mezi nebezpečími války a obtížemi míru, kdy mohou všichni najít chvilku spočinutí, si on byl vědom jedině tíže svého svědomí.

Najednou se mu zdálo, že ta tíže je tak obrovská, že už ji nevydrží dál nést. Musel ji shodit spolu s válkou, hned teď!

Henderson začal: "Multivac nemá s vítězstvím nic společného. Je to jenom stroj."

"Ale velký," podotkl Swift.

"Tak jenom velký stroj. Je jen tak dobrý jako ta data, která dostává." Na chvilku se odmlčel, protože ho najednou vyvedlo z míry to, co se právě chystal říct.

Jablonský se na něj podíval, prsty znova zašmátral po cigaretě a znovu si to rozmyslel. "Ty bys to měl vědět. Ty jsi mu ta data zadával. Nebo jen chceš upozornit na svoje zásluhy?"

"Ne," odsekl Henderson vztekle. "Žádné zásluhy to totiž nejsou. Co vy víte o těch údajích, které musel Multivac používat, které mu předžvýkala stovka podřízených počítačů tady na Zemi, na Měsíci, na Marsu, dokonce i na Titanu? A Titan byl vždycky zpožděný a z těch ostatních přímo číslo, že jejich údaje jsou nespolehlivé a zaujaté."

"Z toho by se jeden zbláznil," pokýval s pochopením Swift.

Henderson zavrtěl hlavou. "Nejde jen o to. Připouštím, že když jsem před osmi lety vystřídal Leponta ve funkci hlavního programátora, byl jsem nervózní. Ale tou dobou to všechno bylo celkem osvěžující. Válka byla pořád vzdálená, bylo to dobrodružství bez skutečného bezprostředního nebezpečí. Ještě jsme se nedostali do té fáze, kdy hlavní část boje musely převzít koráby s lidskou posádkou a kdy mezihvězdné vlnové deformace dokázaly pohltit celou planetu, když byly správně namířené. Ale pak, když začaly opravdové obtíže -"

Rozhněvaně - konečně si mohl dovolit hněv - pokračoval: "O tom jste vy nic nevěděli."

"No," pobídl ho Swift, "tak nám to řekněte. Válka skončila. Vyhráli jsme."

"Ano." Henderson kývl. Tohle si musí pořád opakovat. Země zvítězila, takže všechno dobře dopadlo. "No, ta data ztratila smysl."

"Ztratila smysl? To myslíš doslova?" zeptal se Jablonský.

"Doslova. Co bys čekal? S vámi dvěma je potíž, že jste s tím bezprostředně nepřišli do styku. Ty jsi nikdy nevytáhl paty od Multivaku, Maxi, a vy, pane řediteli, jste nikdy neopouštěl Rezidenci, leda na státní návštěvy, a to jste viděl vždycky přesně jen to, co chtěli, abyste viděl."

"Toho jsem si byl vědom," odpověděl Swift, "možná víc, než si myslíte."

"A víte vy," pokračoval Henderson, "jak všechna data týkající se kapacity výroby, potenciálních zdrojů, vycvičeného personálu - prostě všeho, co mělo nějakou důležitost pro válku - začala být v druhé polovině války nespolehlivá a nedůvěryhodná? Nejrůznější vůdci a velitelé, civilní i vojenští, si chtěli příslušně vylepšit reputaci, takže zakrývali to špatné a nafukovali to dobré. Stroje se mohly třeba přetrhnout, ale ti lidé, kteří do nich vkládali data a interpretovali výsledky, si především hleděli chránit vlastní kůži a oslabit své konkurenty. Nedalo se to nijak zastavit. Pokoušel jsem se o to, ale bez úspěchu."

"No jistě," podotkl chlácholivě Swift. "Umím si to představit."

Jablonský se tentokrát rozhodl přece jen si zapálit. "Ale předpokládám, že jsi ta data přesto vkládal do Multivaku. O nespolehlivosti jsi nám nic neřikal."

"Jak jsem vám to mohl říct? A kdybych to udělal, mohli byste si dovolit mi věřit?" ptal se útočně Henderson. "Celé naše válečné úsilí stálo na Multivaku. On byl ta naše velká zbraň, protože Denebané nic takového neměli. Co jiného nám v té osudné době udržovalo morálku než jistota, že Multivac pokaždé předpoví každý denebský manévra a předejde mu, a že bude pokaždé řídit naše akce a zabráni tomu, aby jim předešli Denebané? Veliký vesmíre, vždyť když nám z

hyperprostoru odstřelili špionážní projektor vln a my jsme už neměli žádná spolehlivá data z Denebu, která bychom mohli do Multivaku vložit, tak ani to jsme se neodvážili zveřejnit!"

"To je pravda," souhlasil Swift.

"Tak vidíte," pokračoval Henderson. "Kdybych vám byl řekl, že data jsou nespolehlivá, co byste mohli dělat jiného než místo mě jmenovat někoho jiného a odmítnout mi to věřit? To jsem nemohl dopustit."

"Tak co jsi udělal?" ptal se Jablonský.

"No, protože jsme tu válku vyhráli, tak vám to řeknu. Já jsem ta data opravoval."

"Jak?" zeptal se Swift.

"Asi intuice. Trochu jsem s nimi žongloval, dokud nevypadala správně. Nejdřív jsem se toho stěží odvážil. Změnil jsem jen tu a tam něco, abych upravil to, co bylo očividně nemožné. Když se nebe nezřítilo, začal jsem být statečnější. Ke konci už mi bylo všechno jedno. Prostě jsem napsal data tak, jak bylo potřeba. Dokonce jsem si ta data nechal připravovat periférií Multivaku podle programu, který jsem si pro ten účel napsal."

"Náhodná čísla?" zeptal se Jablonský.

"Vůbec ne. Vložil jsem tam spoustu nezbytných zkreslení."

Jablonský se celkem nečekaně usmál a tmavé oči mu pod vrásčitými víčky zajiskřily. "Třikrát se ke mně dostala zpráva o nepovoleném užití periférie, ale vždycky jsem to nechal být. Kdyby to bylo důležité, byl bych po tom šel a vyhmátl bych tě, Johne, a byl bych taky zjistil, co děláš. Jenomže to už na Multivaku dávno nezáleželo, takže ti to prošlo."

"Jak to myslíš, nezáleželo?" zeptal se podezřívavě Henderson.

"Prostě nezáleželo. Kdybych ti to byl tenkrát řekl, tak bych ti asi ušetřil trápení, ale na druhou stranu kdybys mi to řekl ty, tak bys ho ušetřil ty mně. Ty si myslíš, že Multivac fungoval? Bez ohledu na to, jaké údaje jsi do něj dával?"

"Multivac nefungoval?" zeptal se Swift.

"V podstatě ne. Nebyl spolehlivý. Kde myslíte, že byli v posledních letech války moji technici? Já vám to povím: Cpali data do počítačů na tisíce nejrůznějších vesmírných stanic a zařízení. Byli pryč! Musel jsem vystačit s kluky, kterým jsem nemohl věřit, a s veterány, kteří už dávno nebyli na výši. A kromě toho, jak spolehlivé podle vás byly součástky, které v posledních letech dodávala Kryogenika? Kryogenika totiž na tom nebyla o nic lépe než my, pokud šlo o personál. Takže mně bylo úplně jedno, jestli ta data, která se do Multivaku vkládají, jsou spolehlivá nebo ne. Výsledky spolehlivé nebyly. To jsem věděl určitě."

"Co jsi dělal?" zeptal se Henderson.

"Totéž co ty, Johne. Vložil jsem do nich určité procento odchylek. Upravoval jsem je tak, jak mi napověděla intuice - a takhle ten stroj vyhrál válku."

Swift se pohodlně opřel a natáhl nohy. "To se dozvídám věci. Jak to vypadá, tak ty materiály, které jsem dostával na stůl a podle kterých jsem měl rozhodovat, byla lidská interpretace člověkem vymyšlených dat. Je to tak?"

"Vypadá to tak," kývl Jablonský.

"Tak v tom případě jsem udělal dobře, že jsem se na to moc nespolehlal," řekl Swift.

"Ne?" Jablonský i přes to, k čemu se právě přiznal, vypadal, jako by byla zasažena jeho profesionální pýcha.

"Je mi líto, ale ne. Multivac mi sice zdánlivě říkal: Udeř tam, ne tady; udělej tohle, nedělej tamto; čekej, nedělej nic. Ale nemohl jsem si nikdy být jistý, že Multivac opravdu radí to, co se zdá, že radí, nebo jestli to, co doopravdy radí, taky myslí vážně. Nikdy jsem si nemohl být jistý."

"Ale závěrečná zpráva byla vždycky dost jasná, pane," ohradil se Jablonský.

"Pro ty, kdo se nemuseli skutečně rozhodovat, možná ano. Pro mě ne. Odpovědnost za taková rozhodnutí je strašlivá a dokonce ani Multivac ze mě nedokázal to břemeno sejmut. Ale důležité je, že jsem se nemýlil, když jsem pochyboval. Ani nevíte, jak se mi ulevilo."

V té spiklenecké chvíli vzájemných přiznání zapomněl Jablonský na tituly. "A co jste tedy dělal, Lamare? Koneckonců ta rozhodnutí jste učinit musel. Jak?"

"No, je na čase se vrátit nahoru, ale - nejdřív vám to řeknu. Proč ne. Používal jsem počítač, Maxi, ale starší než Multivac, mnohem starší."

Sáhl do kapsy po cigaretách a vytáhl balíček spolu s hrstkou drobných; byly to staromódní mince z let, kdy nedostatek kovů ještě neuvedl v život kreditní systém napojený na počítač.

Swift se usmál skoro zahanbeně. "Ještě pořád je potřebuju, aby mi peníze připadaly skutečné. Starý člověk se už těžko zbaví svých zvyků z mládí." Strčil si do pusy cigaretu a pouštěl drobné penízky jeden po druhém zpátky do kapsy.

Poslední minci přidržel mezi prsty a nepřítomně se na ni díval. "Multivac není první počítač, přátelé, ani ten nejznámější, ani nedokáže nejlépe ulehčit výkonnému úředníkovi břemeno rozhodování. Stroj skutečně vyhrál válku, Johne; nebo přinejmenším jistě velmi jednoduché početní zařízení. Používal jsem je, kdykoli jsem musel udělat zvlášť těžké rozhodnutí."

Se zamyšleným úsměvem vyhodil minci, kterou držel. Zaleskla se ve vzduchu a dopadla Swiftovi na otevřenou dlaň. Sevřel ji a připlácí ji na hřbet levé ruky. Pravá ruka zůstala na místě a zakrývala minci.

"Panna nebo orel, pánové?" řekl Swift.

Oči mohou nejen vidět

Po stovkách miliard let si náhle vzpomněl na své jméno - Ames. Ne na tu kombinaci vlnových délek, které teď byly v celém vesmíru ekvivalentem jména Ames, ale na samotný zvuk slova. Vrátila se mu matná vzpomínka na zvukové vlny, které už neslyšel, které už nemohl slyšet.

Ten nový projekt v něm vůbec oživoval vzpomínky na spoustu dalších starých, prastarých, věky starých věcí. Zploštil energetický vír, který teď tvořil celou jeho osobnost, a vztáhl silové dráhy mezi hvězdy.

Ozval se odpovídací signál: Brock.

No jistě, pomyslel si Ames, vždyť je tu přece Brock. Bude to aspoň mít komu říct.

Měnicí se energetický vzorec signalizoval: "Ty nejdeš, Amesí?"

"Samozřejmě že ano."

"Zúčastníš se soutěže?"

"Ano!" Amesovy silové dráhy divoce pulzovaly. "Rozhodně ano. Vymyslel jsem úplně nový druh umění. Něco skutečně neobvyklého."

"Zbytečná námaha! Jak tě může napadnout, že po dvou miliardách let vymyslíš nějakou novou variaci? Nic nového už se udělat nedá."

Spojení se na okamžik přerušilo a Ames musel rychle znova přeladit silové dráhy. Přitom zachytil spoustu jiných myšlenek, pohled na galaxie roztroušené po sametové nicotě a silové dráhy pulzující mezi nekonečným množstvím energetických životů, které mezi těmi galaxiemi existovaly.

"Je to Brock?" ujišťoval se Ames. "Prosím tě, vnímej moje myšlenky. Nevypínej. Napadlo mě, že bych mohl manipulovat hmotou. Představ si to! Symfonie hmoty. Nač se namáhat s energií. Máš pravdu, v energii nic nového není; jak by mohlo? Ale to přece jasně dokazuje, že musíme použít hmotu!"

"Hmotu!"

Energetické vibrace odpovědi zjevně vyjadřovaly znechucení.

Ames se ohradil: "Proč ne? Sami jsme přece kdysi bývali hmotou - před - před - no aspoň před bilionem let. Proč bychom nemohli vytvářet objekty v hmotě - třeba abstraktní - nebo -" co si o tom Brock asi pomyslí? "- co kdybychom ve hmotě vytvořili podobu nás samotných, jak jsme kdysi vypadali?"

"To si nepamatuji. Nikdo si to nepamatuje."

"Já ano," odpověděl Ames nadšeně. "Už nějakou dobu na nic jiného nemyslím a začínám si na to vzpomínat. Ukáži ti to, ano? Řekneš mi, jestli mám pravdu. Ano?"

"Ne. Je to hloupé. Je to - odpudivé."

Proč je Brock tolik proti tomu? "Nech mě to zkusit. Jsme přece přátelé; pulzujeme spolu energií od samého začátku - od té doby, co jsme se stali tím, čím jsme. Prosím!"

"Tak rychle."

Ames ve svých silových liniích nepocítil takové chvění už -jak vlastně dlouho? Teď je jeho jediným divákem Brock, ale jestli se to povede, bude se moci odvážit manipulovat hmotou před shromážděnými energetickými bytostmi, které už tak dlouhé věky zachmuřeně čekají na něco nového.

Tady venku mezi galaxiemi bylo hmoty málo, ale Ames ji sbíral, doslova ji lovil v okruhu krychlových světelných let, vybíral atomy, až materiál dostal jílovitou podobu, a pak ho zformoval do vejčitého tvaru s výběžkem dole.

"Co tomu říkáš?" zeptal se tiše. Snad se Brock upamatuje. "Bylo to nějak takhle?"

Druhý vír se zachvěl. "Nenuť mě si vzpomenout. Nechci si vzpomenout."

"To byla hlava. Říkalo se tomu hlava. Vzpomínám si na to tak jasně, že by se mi to chtělo vyslovit. Myslím zvukem."

Chvilí čekal a pak řekl: "Koukej, pamatuješ se na tohle?"

V horní části vejčitého tvaru se objevilo HLAVA.

"Co je to?"

"To je slovo pro hlavu. Symboly, které znamenaly zvuk toho slova. Musíš si přece vzpomenout!"

"Ještě něco tam bylo." Zaváhání. Tak Brock se přece jen rozpomíná? "Něco uprostřed." Objevila se svislá vyvýšenina.

Ames zajásal. "Ano! Nos, to je ono!" a na vyvýšenině se objevilo NOS. "A po stranách očí." LEVÉ OKO - PRAVÉ OKO.

Ames si prohlížel to, co vytvořil, a jeho silové dráhy pomalu pulzovaly. Nebyl si jistý, jestli se mu to líbí.

"Ústa," řekl lehkými záchvěvy, "a brada, ohryzek, klíční kosti. To je zvláštní, jak se mi všechna ta slova vybavují."

Po silových drahách přišla odpověď: "Nic z toho mě nenapadlo už stovky miliard let. Proč jsi mi to připomněl? Proč?"

Ames byl v té chvíli příliš zabraný do vlastních myšlenek. "Ještě něco. Někaké orgány, kterými jsme mohli slyšet; něco na zvukové vlny. Uši! Kam patří? Nevzpomínáš si, kam je mám dát?"

Ze zamyšlení ho vytrhl výkřik: "Nech to být! Uši i všechno ostatní! Nevzpomínej si!"

Ames nejistě odpověděl: "Co je na vzpomínání špatného?"

"To, že povrch nebyl hrubý a chladný jako teď, ale hladký a teplý. Protože oči byly něžné a živé a rty těch úst se chvěly a měkce se tiskly k mým." Silové linie tepaly a třáslly se, tepaly a třáslly se.

Ames volal: "Odpusť! Odpusť!"

"Připomínáš mi, že jsem kdysi byla žena a znala jsem lásku, že oči mohou nejen vidět a že já žádné nemám, aby to dělaly."

Prudce přidala hmotu k hrubé podobě hlavy a řekla: "Tak ať to dělají ony!" Obrátila se a prchla.

A Ames to viděl a také si vzpomněl, že byl kdysi muž. Síla jeho víru rozpoltila hlavu vedví a on se vrhl mezi galaxie za energetickou stopou Brock - zpátky k nekonečnému údělu osudu.

A oči té rozbité hlavy z hmoty se pořád ještě leskly vlhkostí, kterou tam přidala Brock, aby představovala slzy. Hlava z hmoty dělala to, co energetické bytosti už dělat nemohly: plakala pro celé lidstvo a pro křehkou krásu těl, kterých se kdysi před bilionem let vzdalo.

Marťanský styl

1.

Mario Esteban Rioz se kysele díval od dveří krátké chodbičky spojující jediné dvě místnosti obytné části rakety, jak

Ted Long pracně nastavuje video. Long zkusil malinko pootočit ladicím knoflíkem dopředu, pak zase zpátky. Obraz nestál za nic.

Rioz věděl, že lepší to nebude. Byli příliš daleko od Země a ve špatné pozici vůči Slunci. Ale to mohl Long těžko vědět. Rioz zůstal ještě chvíli stát ve dveřích, hlavu skloněnou a trochu natočený, aby se do nevelkého otvoru vůbec vešel. Pak se škubnutím protáhl do kuchyňky - vypadalo to, jako když z lahve vystřelí špunt.

"Co hledáš?" zeptal se.

"Chci chytit Hildera," odpověděl Long.

Rioz se opřel zadkem o roh stolu. Z police nad svou hlavou vytáhl kuželovitou plechovku s mlékem. Špička pod tlakem praskla. Pomalu s ní otáčel a čekal, až se zahřeje.

"Proč?" zeptal se. Obrátil plechovku špičkou dolů a hlučně usrkl.

"Chtěl jsem si ho poslechnout."

"Podle mě je to plýtvání energií."

Long zamračeně vzhledl. "Obvykle se přece povoluje používání osobního videopřijímače."

"V rozumných mezích," odsekl Rioz.

Střetli se vzdornými pohledy. Rioz měl mohutné tělo a vyzábělý obličej s propadlými tvářemi, který byl prakticky poznávacím znamením mart'anských Metařů, těch Vesmířanů, kteří trpělivě pročesávali vesmírné trasy mezi Zemí a Marsem. Světle modré oči měl zasazené hluboko v snědém vráscitém obličej, který naopak ostře vystupoval proti bílé syntetické kožešině na zvednutém límci plastikožené pilotní bundy.

Long byl celkově bledší a měkčí. Měl některé rysy zemáka, i když žádný mart'an z druhé generace nemůže být natolik zemákem jako pozemšťané. Límeček měl ohnutý a přes něj mu spadaly tmavohnědé vlasy.

"Čemu říkáš v rozumných mezích?" ptal se Long.

Rioz stiskl tenké rty ještě víc. "Vzhledem k tomu, že jak to vypadá, při téhle cestě se nám ani nezaplatí náklady, tak jakékoli plýtvání energií není v rozumných mezích."

"No, jestli přicházíme o peníze, tak by ses snad spíš měl vrátit na místo, ne?" odsekl Long. "Hlídku máš ty."

Rioz zavrčel a přejel si palcem a ukazováčkem přes strniště na bradě. Vstal a loudal se ke dveřím. Měkké vysoké boty tlumily zvuky jeho kroků. Zastavil se u termostatu a pak se vztekle obrátil: "Já jsem měl dojem, že je tu vedro. Kde si myslíš, že jsi?"

"Pět stupňů není tak moc," odsekl Long.

"Pro tebe možná ne. Ale jsme ve vesmíru, ne v rozpálené kanceláři v železných dolech." Rioz prudce stáhl palcem termostat na minimum. "Slunce hřeje dost."

"Kuchyň není na sluneční straně."

"Ono to sem prosákne, sakra."

Rioz vyšel a Long se za ním dlouze díval. Pak se vrátil k videu. Termostat nezesílil.

Obraz pořád ještě ošklivě blikal, ale bude to muset stačit. Long vyklopil ze stěny židli. Naklonil se vpřed a čekal. Přišlo formální ohlášení, závoj na obrazovce se pomalu rozptýlil a reflektor ozářil známou postavu s vousy, která se přibližovala, až vyplnila celou obrazovku.

Hlas, působivý i na vzdálenost tří set milionů kilometrů a přes pískání a praskání elektronových bouří, promluvil:

"Přátelé! Spoluobčané Země..."

2.

Hned jak Rioz vstoupil do pilotní kabiny, zahlédl blikání rádia. Zpotily se mu dlaně, protože měl chvíli dojem, že je to signál radaru; ale to bylo jen jeho špatné svědomí. Teoreticky neměl v době služby odejít z kabiny, i když všichni Metaři to dělali. Ovšem všichni také měli noční můry o zásahu, ke kterému dojde právě v těch pěti minutách, kdy si odskočili na rychlý šálek kávy, protože to vypadalo, že je vesmír široko daleko čistý. A byly známy případy, kdy se to skutečně stalo.

Rioz zapnul multiskener. Bylo to plýtvání energií, ale radši se přece jen přesvědčí, že se nic neděje.

Vesmír byl čistý až na hodně vzdálené odrazy sousedních lodí na metařských drahách.

Zapnul rádiový okruh a na obrazovce se objevila blond hlava s dlouhým nosem - Richard Swenson, kopilot nejbližší lodi směrem k Marsu.

"Ahoj, Mario," řekl Swenson.

"Ahoj. Co je nového?"

Mezi otázkou a Swensonovou odpovědí uběhla asi vteřina a kousek, protože rychlost elektromagnetických vln není nekonečná.

"To byl zase den."

"Něco se stalo?" zeptal se Rioz.

"Měl jsem zásah."

"Dobrý, ne?"

"Jo, kdybych ho byl chytil," zavrčel zamračeně Swenson.

"Co se stalo?"

"Ale kruci, vyrazil jsem špatným směrem."

Rioz měl dost rozumu, aby se nesmál. Zeptal se: "Jak to?"

"Nebyla to moje chyba. Potíž byla v tom, že ta skořepina letěla pořádný kus mimo ekliptiku. Umiš si představit, jaký idiot musí být ten pilot, když nedokáže ani slušně odhodit stupeň? Jak jsem to měl vědět? Změřil jsem vzdálenost skořepiny a myslel jsem, že to stačí. Počítal jsem s tím, že má obvyklou trajektorii. Napadlo by tebe něco jiného? Odhadl

jsem, kde bychom se asi tak mohli potkat, a vyrazil jsem tím směrem. Teprve za pět minut jsem si všiml, že vzdálenost pořád ještě roste. Trvalo hrozně dlouho, než se signály vrátily. Tak jsem sejmul úhlové projekce, jenomže to už bylo pozdě. Už se nedala chytit.

"Může ji dostat někdo jiný?"

"Ne. Už je hodně mimo ekliptiku a teď už poletí pořád pryč. To mi ani tak nevadí. Byla to jen vnitřní skořepina. Ale snad ani nechťj vědět, kolik tun paliva jsem spotřeboval na zvýšení rychlosti a potom na to, abych se vrátil na normální dráhu. Měl jsi slyšet Canuta."

Canute byl bratr a partner Richarda Swensona.

"Vztekal se, co?" podotkl Rioz.

"Vztekal? Nejradši by mě zabil! Ale to víš, už jsme venku pět měsíců a začíná mu to lézt trochu na mozek. Však to znáš."

"Nojo."

"A co ty, Mario?"

Rioz naznačil odplivnutí. "Tahle cesta stojí - víš za co. Během posledních svou týdnů jen dvě skořepiny a každou jsem musel honit šest hodin."

"Velké?"

"Děláš si legraci? Byl bych je mohl sklepnout na Phobos rukou. To je nejhorší cesta, jakou jsem kdy zažil."

"Jak dlouho ještě zůstanete?"

"Co mě se týče, já bych toho klidně nechal hned zítra. Jsme tu teprv dva měsíce a já už teď na Longa každou chvíli řvu."

Nastala pauza delší než obvyklá elektromagnetická prodleva.

Pak Swenson řekl: "Jaký on vlastně je? Myslím Long."

Rioz se podíval přes rameno. Slyšel tiché praskání videa v kuchyni. "Pořád se v něm nemůžu vyznat. Asi týden po startu mi povídal: 'Mario, proč ty vlastně jsi Metař?' Já na něj kouknul a povídám: 'Nějak se žít musím. Co sis myslel?'

No řekni, co je to za otázku, ne? Proč asi je někdo Metař?"

No ale on povídá: 'Tak to není, Mario.' To on vykládá mně, chápeš to? A prý: 'Jsi Metař, protože to patří k mart'anskému stylu.'"

Swenson se zeptal: "A to myslel jak?"

Rioz pokrčil rameny. "Neptal jsem se ho. Teď zrovna sedí a poslouchá na ultramikrovlnách Zemi. Nějakého zemáka Hildera."

"Hilder? To je ten zeměčský politik, nějaký poslanec nebo něco takového, co?"

"Jo. Aspoň myslím, že jo. Long pořád dělá takovéhle zbytečnosti. Vzal si s sebou asi deset kilo knih, všechny o Zemi. Zbytečná zátěž."

"No, je to tvůj partner. A když už mluvíme o partnerech, tak bych se asi měl vrátit do práce. Jestli prošvihnu další zásah, tak tady dojde k vraždě."

Zmizel a Rioz se pohodlně opřel. Díval se na rovnou zelenou čáru pulzního skeneru. Na okamžik zkusil i multiskener. Vesmír byl pořád ještě čistý.

Bylo mu trochu líp. Mizerné období je vždycky ještě horší, když všichni ostatní Metaři kolem tahají jednu skořepinu za druhou, když dolů na šrotoviště Phobosu přší skořepiny s vypálenou značkou všech ostatních, jen ne s tvojí. A taky se mu podařilo zbavit se trochu té nelibosti vůči Longovi.

S Longem se nikdy neměl dát dohromady. Dát se dohromady s nováčkem je vždycky chyba. Vždycky si myslí, že člověk chce pořád mluvit. A zvlášť Long s těmi svými nekonečnými teoriemi o Marsu a o tom, jak velkou roli hraje v pokroku lidstva. Vážně to tak říká, div ne s velkými písmeny v každém slově - Pokrok Lidstva, Mart'anský Styl, Nová Tvořivá Menšina. Jenže Rioz nestál o povídání, ale o zásah, o pár vlastních skořápek.

I když on vlastně neměl na vybranou. Long byl dole na Marsu dost známá postava a slušně si vydělával jako důlní inženýr. Přátelil se s komisařem Sankovem a už měl za sebou jednu nebo dvě menší metařské výpravy. Člověk nemůže někoho odmítnout, aniž by ho vyzkoušel, i když je to celé nějak divné. Proč se chce důlní inženýr s pohodlným zaměstnáním a slušným platem zahazovat ve vesmíru?

Rioz se na to Longa nikdy nezeptal. Partneři na metařských výpravách jsou si příliš blízko, než aby nějaká zvědavost byla žádoucí - a někdy dokonce bezpečná. Ale Long mluvil tolik, že na tu otázku odpověděl sám.

"Musel jsem se sem podívat, Mario," řekl. "Budoucnost Marsu není v dolech, ale ve vesmíru."

Rioz uvažoval o tom, jaké by to asi bylo být ve vesmíru sám. Všichni tvrdili, že to není možné. Dokonce i kdyby odpočítal ztracené příležitosti v době, kdy by jednotlivec musel opustit službu, aby se vyspal a podobně, bylo dostatečně známo, že člověk, který je ve vesmíru sám, dostane po poměrně krátké době nesnesitelnou depresi.

S partnerem byly možné šestiměsíční výpravy. Normální posádka by byla lepší, ale žádný Metař si nevydělal tolik, aby si mohl pořídit dost velkou loď. A co by stálo jen palivo!

Ani ve dvou to nebyla ve vesmíru žádná legrace. Člověk obvykle musel střídat partnery na každé cestě a s některými se dalo vydržet déle než s jinými. Třeba Richard a Canute Swensonovi. Dávali se dohromady vždycky po pěti nebo šesti cestách, protože byli bratři. A i tak mezi nimi po prvním týdnu začalo soustavně narůstat napětí a nevraživost. No dobře. Vesmír je čistý. Rioz usoudil, že se bude cítit líp, když se vrátí do kuchyňky a trochu s Longem uhladí to předešlé extempore. Neuškodí, když ukáže, že je zkušený vesmírný vlk a že podráždění na dlouhých cestách bere tak, jak přichází.

Vstal a udělal ty tři kroky k úzké chodbičce spojující obě místnosti vesmírné lodi.

Rioz znova stál chvílku ve dveřích a díval se. Long byl soustředěný na blikající obrazovku.

Rioz se mrzutě ozval. "Zvednu termostat. Můžeme si tu energii přece jenom dovolit."

Long kývl. "Jestli chceš."

Rioz udělal váhavý krok vpřed. Vesmír je čistý, tak proč by tam seděl a koukal se na rovnou zelenou linku bez signálu.

Pokračoval: "O čem to ten zemák mluví?"

"Většinou o historii kosmických letů. Je to stará vesta, ale dělá to dobře, s celou parádou - barevné obrázky, trikové fotografie, snímky ze starých filmů a tak."

Obrazovka jako by chtěla doložit Longova slova. Zmizela z ní vousatá postava a objevil se průřez kosmickou lodí.

Hilderův hlas mimo obraz poukazoval na jednotlivé části obrázku, vykreslené v pestrých schematických barvách.

Komunikační systém lodi se zbarvil do červena, když o něm mluvil, pak skladiště, protonový mikroreaktor, kybernetické obvody...

Pak se na obrazovce zase objevil Hilder. "Ale to je jen cestovní modul lodi. Ale co ho uvádí do pohybu? Co ho zvedne ze Země?"

Každý samozřejmě věděl, co uvádí do pohybu kosmickou loď, ale Hilderův hlas byl jako droga. V jeho podání vypadal raketový pohon jako odvčké tajemství, jako obrovský objev. Dokonce i Rioz pocítil záchvěv napětí, i když větší část života strávil na palubě kosmické lodi.

Hilder pokračoval: "Vědci to nazývají různě. Říkají tomu zákon akce a reakce. Někdy také třetí Newtonův zákon. Občas tomu říkají zachování energie. Ale my tomu nemusíme říkat nijak. Stačí, když použijeme zdravý rozum. Když plaveme, postrkujeme vodu dozadu a sami se pohybujeme vpřed. Když jdeme, odstrkujeme se od země a pohybujeme se vpřed. Když létáme gyroletem, odstrkujeme dozadu vzduch a pohybujeme se vpřed.

Nic se nemůže pohybovat vpřed, aniž by se zároveň něco pohybovalo dozadu. Je to pořád ten stejný starý princip, totiž že nemůžete získat něco za nic.

A teď si představte, jak se ze Země zvedá kosmická loď o váze sto tisíc tun. Aby to dokázala, musí se něco jiného pohybovat dolů. Protože kosmická loď je velmi těžká, musí se dolů pohybovat velké množství materiálu. Dokonce takové množství, že pro něj na palubě kosmické lodi není místo. Musí se pro něj za lodí vybudovat speciální nádrž."

Hilder znovu zmizel a objevila se raketa. Zmenšila se a za ní se objevil kužel bez špičky. V něm se objevila jasně žlutá slova: MATERIÁL, KTERÝ BUDE ODHOZEN.

"Ale teď," pokračoval Hilder, "je celková váha lodi mnohem větší. Potřebujete víc a ještě víc paliva."

Loď se ještě podstatně zmenšila a za ní se objevila ještě jedna skořepina a pak i třetí, obrovská. Samotná loď, cestovní modul, už na obrazovce tvořil jen tečku, zářivě rudou tečku.

Rioz se ušklíbl. "To je přece pro malé děti."

"Pro ty lidi, ke kterým mluví, ne, Mario," odpověděl Long. "Země není Mars. Na Zemi musejí být miliardy lidí, kteří nikdy neviděli kosmickou loď a nevědí o ní vůbec nic."

Hilder právě říkal: "Když se spotřebuje materiál uvnitř největší skořepiny, skořepina se odpojí a je odhozena."

Vnější skořepina se uvolnila a odkolébala se z obrazovky.

"Pak odpadne druhá," pokračoval Hilder, "a nakonec, pokud jde o dlouhou cestu, i ta poslední."

Z lodí teď už zbyla jen červená tečka a kolem ní se v kosmu houpaly a vznášely tři skořepiny.

Hilder řekl: "Tyto skořepiny představují sto tisíc tun wolframu, hořčíku, hliníku a oceli. Pro Zemi jsou navždycky ztracené. Tyto obklopuje prstenec Metařů, kteří číhají u drah kosmických cest, čekají na odhozené skořepiny, chytají je, vypalují do nich značky a schraňují je pro Mars. Země za ně nedostane ani jediný cent. Je to odpad. Patří té lodi, která je najde."

Rioz zavrčel: "Riskujeme své investice a své životy. Když je nesebereme my, nedostane je nikdo. Co tím Země ztrácí?"

"Víš, on v podstatě nemluví o ničem jiném než o tom, jak Mars, Venuše a Měsíc vysávají Zemi. Tohle je prostě jen další položka v seznamu ztrát."

"Však se jim to vrátí. Každý rok těžíme víc a víc železa."

"A většina z toho se hned zase na Marsu použije. Kdyby měl člověk věřit těm jeho údajům, investovala už Země do Marsu dvě stě miliard dolarů a dostala za to železo v ceně asi pět miliard. Pět set miliard investovala do Měsíce a dostala zpátky něco přes pětadvacet miliard v hořčíku, titanu a různých lehkých kovech. Vložila padesát miliard dolarů do Venuše a nedostala zpátky nic. A tohle právě zajímá daňové poplatníky na Zemi - peníze z daní se rozkutálejí a nic z toho."

Mezitím se na obrazovce objevily diagramy Metařů na dráze k Marsu; malé ušklíbající se karikatury lodí, které vztahovaly drátkovité ručičky a lapaly valící se prázdné skořepiny, chytaly je a přitahovaly, značkovaly je zářícími slovy MAJETEK MARSU a odhazovaly je na Phobos.

Pak se objevil znovu Hilder. "Říkají nám, že nám to jednou všechno vrátí. Jednou! Až se jejich výroba skutečně rozjede! Ale kdy to bude? Za sto let? Za tisíc? Za milion? 'Jednou'. Dobře, věřme jim to. Jednou nám vrátí všechny naše kovy. Jednou si budou pěstovat vlastní potraviny, vyrábět vlastní energii, žít vlastní životy.

Ale jednu věc nám nikdy nebudou moci vrátit. Ani za sto milionů let. Vodu!

Mars má jen trochu vody, protože je příliš malý. Venuše nemá vůbec žádnou vodu, protože je příliš horká. Měsíc nemá žádnou, protože je příliš horký a příliš malý. Země tedy musí Vesmířanům dodávat nejen vodu k pití a vodu k umývání, vodu pro jejich průmysl, vodu do hydroponických plantáží, které si údajně zakládají - ale dokonce i vodu, kterou po milionech tun zahazují.

Co je tou pohonnou látkou, kterou používají kosmické lodě? Co odhazují za sebe, aby mohly vyrazit vpřed? Kdysi to byly plyny vytvářené výbušninami. To bylo velmi nákladné. Pak byl vynalezen protonový mikroreaktor - levný zdroj energie, který dokáže jakoukoli tekutinu rozehrát tak, až se z ní stane plyn pod obrovským tlakem. A jaká je nejlacinější

a nejhonnější tekutina, která je k dispozici? No samozřejmě, voda.

Každá kosmická loď opouští Zemi s nákladem téměř milion tun - ne kilogramů, tun - vody, která má jediný účel, totiž být odhozena do vesmíru, aby mohla loď zrychlit nebo zpomalit.

Naši předkové vědomě a bezhlavě spalovali na Zemi ropu. Lehkomyslně ničili své zásoby uhlí. Odsuzujeme je za to, pohrdáme jimi, ale přinejmenším se v jejich prospěch dá říct jedno - mysleli si, že až to bude zapotřebí, bude nalezena nějaká náhražka. A měli pravdu. Máme planktonové farmy a protonové mikroreaktory.

Ale vodu nelze nahradit ničím. Ničím! A nikdy to ani možné nebude. A až se naši potomci budou dívat na poušť, v kterou přeměníme Zemi, jakou omluvu pro nás naleznou? Až přijdou sucha, až jich bude stále víc a víc -"

Long se naklonil vpřed a vypnul přijímač. "Tohle mi dělá starosti," podotkl. "Ten šílenec úmyslně - co je?"

Rioz se rozpačitě zvedl. "Měl bych sledovat signály."

"Čert vem signály." Long se zvedl také, prošel za Riozem úzkou chodbou a zastavil se ve dveřích pilotní kabiny. "Jestli bude Hilder takhle pokračovat, jestli se odváží z toho skutečně udělat velký politický problém - a sakra!"

Viděli to oba. Ten signál byl jasně třída A.

Rioz blábolil: "Vesmír byl čistý, povídám ti, čistý. Proboha, Tede, hlavně se teď nezačni rozčilovat. Mrkni se, jestli ho najdeš vizuálně."

Rioz pracoval rychle a s účelností vypěstovanou skoro dvaceti lety metaření. Vzdálenost zachytil během dvou minut. Pak si vzpomněl na Swensonovu zkušenost a změřil i úhel sklonu a radiální rychlost.

Zařval na Longa: "Jedna celá sedm šest radiánů. To nemůžeš minout, člověče."

Long tajil dech, když nastavoval nonius. "Je jen půl radiánů od Slunce. Bude osvětlená jenom srpkem."

Zvyšoval zvětšení tak rychle, jak se odvažoval, a hledal tu jedinou "hvězdu", která měnila polohu a která postupně nabývala formy, až bylo jasné, že to vůbec není hvězda.

"No nic, startuju," upozornil Rioz. "Nemůžeme čekat."

"Mám ji. Mám ji." Zvětšení bylo ještě příliš malé, než aby skořepina dostala určitý tvar, ale skvrnka, kterou Long pozoroval, pravidelně jasněla a temněla, jak se od různých velkých průřezů rotující skořepiny odráželo sluneční světlo.

"Drž ji."

První z mnoha tenkých výstřiků páry vylétl z příslušných ventilů a zanechal za sebou dlouhou stopu mikrokrystallů ledu, mlhavě se třpytících v bledém slunečním svitu. Táhly se na vzdálenost stovky kilometrů nebo ještě víc. Jeden výtrysk, pak další a ještě další, jak metařská loď startovala ze své stálé dráhy a nabírala kurz protínající dráhu skořepiny.

"Letí jak kometa v periheliu!" řval Rioz. "Ti zatracení zemáci je určitě odhazují tímhle způsobem schválně. Já bych je -"

Za divokého nadávání přidával páru víc a víc, až se hydraulické polštářování jeho křesla promáčklo o dobrých třicet centimetrů a Long se téměř nedokázal udržet zábradlí.

"Měj srdce," prosil.

Ale Rioz měl oči jen pro signály. "Když nic nevydržíš, tak zůstaň na Marsu!" Výtrysky páry pokračovaly.

Probudilo se rádio. Long se dokázal natáhnout dopředu, i když to šlo tak těžce, jako by se brodil melasou. Sepnul kontakt. Objevil se rozčilený Swenson.

Swenson zařval: "Kam to sakra letíte? Za deset vteřin jste v mém sektoru."

"Honím skořepinu," odpověděl Rioz.

"V mém sektoru?"

"Začala v mém a ty stejně nejsi v takové pozici, abys to stihl. Vypni to rádio, Tede."

Loď burácela vesmírem, ale to burácení bylo slyšet jen uvnitř. A pak Rioz vypnul motory - sice postupně, ale přesto po tak velkých krocích, že Long pokaždé vyletěl dopředu. Náhlé ticho bolelo v uších málem víc než hluk, který mu předcházel.

Rioz řekl: "Tak. A teď se na to kouknem."

Oba se dívali. Skořepina už teď měla jasný tvar zkráceného kužele, který se pomalu a důstojně otáčel.

"Fakt je to třída A," konstatoval Rioz spokojeně. Obr mezi skořepinami, uvažoval. Tím se bohatě zaplatí všechny náklady.

Long podotkl: "Na skeneru je další signál. Myslím, že to asi bude Swenson. Letí sem."

Rioz se ani nepodíval. "Nechytí nás."

Skořepina byla teď ještě větší a vyplnila celý průzor.

Rioz položil ruce na páku harpuny. Vyčkával, dvakrát maličko upravil úhel, nastavoval potřebnou délku. Pak šklbl za páku a vypustil střelu.

Chvilku se nestalo nic. Pak se přes zorné pole přehnal kovové splétané lano. Vrhlo se k skořepině jako útočící kobra.

Dotklo se, ale nezachytilo. Kdyby ano, bylo by okamžitě prasklo jako pavučina. Skořepina se otáčela s pohybovou energií tisíců tun. Ale hlavní funkci lano splnilo: vytvořilo silné magnetické pole, které skořepinu zbrzdilo.

Vyletěl další kabel a ještě jeden. Rioz je vystřeloval, jako by mu vůbec nezáleželo na vynaložené energii.

"Já ji dostanu! Při Marsu, já ji dostanu!"

Když se mezi lodí a skořepinou táhlo už asi dvacet kabelů, nechal toho. Rotační energie skořepiny, přeměněná přibrzděním v teplo, zvýšila její teplotu tak, že ji zaznamenala i čidla lodí.

"Mám ji označkovat?" zeptal se Long.

"Fajn. Ale nemusíš, jestli nechceš. Je to moje hlídka."

"Mně to nevadí."

Long se nasoukal do skafandru a protáhl se průchodem ven. Nejlepší známkou toho, že je v branži nový, bylo to, že dokázal ještě spočítat, kolikrát byl ve vesmíru jen ve skafandru. Tohle bylo popáté.

Ručkoval po nejbližším kabelu a přes rukavice cítil vibrace spletených vláken.

Vypálil jejich číslo na hladký kov skořepiny. V prázdném prostoru vesmíru nemohl kov oxidovat. Jen se rozpouštěl a vypařoval a znova se kondenzoval kousek od paprsku energie, takže tam povrch zešedl a zmatněl.

Long se zhoupl zpátky k lodi.

Když byl zase vevnitř, sundal si helmu, na které se okamžitě vytvořila silná vrstva námrazy.

První, co uslyšel, byl Swensonův hlas z rádia, ale skoro ho nepoznal, jak zuřivě zněl: "...rovnou ke komisaři. Kruci, tahle hra má nějaká pravidla!"

Rioz se nedal vyvést z míry. "Koukej, dostala se do mého sektoru. Uviděl jsem ji pozdě a honil jsem ji až do tvého.

Nebyl by ses k ní dostal, ani kdyby ti ji přidržel Mars osobně. Nic jiného na tom není - už jsi zpátky, Longu?"

Vypnul kontakt.

Signální tlačítko na něj zuřivě blikalo, ale nevěnoval mu pozornost.

"Půjde s tím ke komisaři?" zeptal se Long.

"Ani náhodou. Rozčiluje se prostě proto, že to trochu rozhýbá tu zdejší nudu. Nic tím nemyslí. Ví, že je to naše skořepina. A jak se ti ostatně líbí, Tede?"

"Docela pěkná."

"Docela pěkná? Je báječná! Drž se. Roztočím ji."

Postranní trysky vyplivly páru a loď se začala pomalu otáčet kolem skořepiny. Ta ji následovala. Za půl hodiny se už obě otáčely v prostoru jako obrovité bola. Long nahlédl do Efemerid, aby zjistil přesnou polohu Deimosu.

V přesně propočítaném okamžiku kabely uvolnily magnetické pole a skořepina odlétla po tečně směrem, který ji asi za den zaneše na dosah skořepinové skládky na marsovském satelitu.

Rioz se za ní díval. Byl spokojený. Obrátil se k Longovi. "Tak tomu říkám povedený den."

"Co ta Hilderova řeč?" zeptal se Long.

"Cože? Či? Jo ten. Koukej, kdybych si měl dělat starosti se vším, co řekne nějaký zemák, tak bych se nikdy nevyspal. Zapomeň na to."

"Já nemyslím, že bychom na to měli zapomenout."

"Jsi blázen. Neotravuj mě s tím, buď tak hodný. Jdi se radši trochu vyspat."

4.

Tedu Longovi připadala šířka a výška hlavní třídy města osvěžující. Už to bylo dva měsíce, co komisař vyhlásil moratorium na metaření a odvolal všechny lodi z vesmíru, ale tenhle rozšířený obzor Longa pořád ještě naplňoval nadšením. Náladu mu úplně nedokázalo zkazit dokonce ani to, že moratorium bylo vyhlášeno proto, že Země se rozhodla prosadit svou novou snahu o úspory vody stanovením limitů paliva pro metaření.

Střecha ulice byla vymalována zářivou světlemodrou, snad jako staromódní nápodoba pozemské oblohy. Ted si tím nebyl jistý. Stěny byly rozzářené světly výloh.

I přes hukot dopravy a mlaskavé zvuky lidských nohou slyšel z dálky výbuchy, jimiž lidé proráželi v kůře Marsu nové tunely. Celý život byl zvyklý poslouchat takové výbuchy. Zem, po které teď šel, byla v době jeho narození pevnou, neporušenou skálou. Město se rozrůstalo a bude se rozrůstat dál - jestli ho Země nechá.

Zahnul do vedlejší ulice. Ta nebyla tak široká a tak jasně osvětlená, výlohy vystřídal obytné domy s řadami světel na předních fasádách. Místo nakupujících a dopravy tu potkával méně uspěchané chodce a ječící děti, kterým se zatím podařilo vyhnout se mateřskému svolávání k večeři.

Na poslední chvíli si Long vzpomněl na společenské povinnosti a zastavil se na rohu v obchodě s vodou.

Podal přes pult svou láhev. "Plnou."

Podsaditý obchodník rozšrouboval víčko a nakoukl dovnitř. Trochu s lahví zatřepal, až zašplouchala. "Moc tam nezbylo," řekl vesele.

"Ne," souhlasil Long.

Obchodník nalil dovnitř tenkým pramínkem vodu. Držel při tom láhev těsně u hadice, aby se nic nerozlilo. Ukazatel zabzučel. Zašrouboval víčko zpátky.

Long mu podal peníze a vzal si láhev. Příjemně ho teď tížila na boku. K rodině nemůže přijít na návštěvu bez plné láhve. Mezi muži na tom nezáleželo. Nebo aspoň ne tolik.

Vešel do chodby domu číslo 27, vystoupil po krátkých schodech a zarazil se s prstem na zvonku.

Hlasy zevnitř slyšel víc než zřetelně.

Jeden z nich byl ženský a dost ostrý: "No jasně, samozřejmě, že si sem můžeš pozvat ty svoje metařské kamarádky, kdy budeš chtít! Mám být vděčná, že se dostaneš domů na dva měsíce v roce, vid'? To víš, že stačí, když se mnou strávíš jenom den nebo dva. Pak si zase můžeš jít za Metaři, klidně!"

"Už jsem doma pěkně dlouho," odpověděl mužský hlas, "a tohle je pracovní schůzka. Při Marsu, Doro, nech už toho. Za chvíli jsou tady."

Long se rozhodl, že chvíli počká, než zazvoní. Třeba přejdou na nějaké neutrálnější téma.

"A co je mi do toho, jestli přijdou?" odsekla Dora. "Jen ať mě slyší. A doufám, že komisař to moratorium nezruší vůbec. Slyšíš?"

"A z čeho budeme žít, co?" rozčilil se mužský hlas. "To mi laskavě řekni."

"To ti klidně řeknu. Můžeš si najít nějaké slušné a početné zaměstnání tady na Marsu jako všichni ostatní. V tomhle domě jsem já jediná metařská vdova. Protože to totiž přesně jsem - vdova. A vlastně jsem na tom ještě hůř, protože kdybych byla vdova, tak bych si aspoň mohla vzít někoho jiného - co jsi to povídal?"

"Nic. Vůbec nic."

"Ale já jsem tě dobře slyšela. Tak poslouvej, Dicku Swensone -"

"Řekl jsem jenom," křičel už také Swenson, "že už vím, proč se Metaři obvykle nežení."

"A tys to taky neměl dělat. Už mám dost toho, jak mě všichni sousedi litují a ušklíbají se a ptají se mě, kdy se vrátíš domů. Jiní můžou být třeba důlní inženýři nebo úředníci nebo třeba i raziči tunelů. Manželka raziče tunelů má aspoň normální rodinu a z jejich dětí nevyrůstají vagabundi. Peter jako by ani neměl tátu -"

Za dveře pronikl vysoký chlapecký soprán. Byl trochu vzdálenější, jako z jiné místnosti. "Hele, mami, co je to vagabund?"

Dořin hlas ještě o něco zesílil. "Petře! Koukej dělat úkoly."

Swenson řekl tlumeně. "Neměla bys takhle mluvit před tím klukem. Co si o mně bude myslet?"

"Tak zůstaň doma a starej se, ať si myslí něco lepšího."

Znovu se ozval Peterův hlas: "Mami, mami, až vyrostu, tak budu taky Metař."

Ozvaly se rychlé kroky. Chvilku bylo ticho a potom se ozval jakot: "Mami! Pusť mi ucho! Co jsem udělal? Mamííí!" Pak bylo chvilku slyšet jen tiché poffňukávání.

Long využil příležitosti. Stiskl zvonek.

Swenson otevřel a oběma rukama si shrnul vlasy z čela.

"Ahoj, Tede," řekl tiše. A pak nahlas: "Ted je tady, Doro. Kde je Mario, Tede?"

"Za chvilku tu bude," odpověděl Long.

Dora rychle vyšla z vedlejšího pokoje. Byla to drobná tmavá žena s pršínosem a hladce sčesanými vlasy, v nichž se začaly objevovat první stopy šedi.

"Ahoj, Tede. Jedl jsi?"

"Až moc, díky. Doufám, že jsem vás nevyrušil od večere?"

"Kdepak. Už jsme dávno skončili. Chceš kávu?"

"Dal bych si." Ted odepnul láhev a podal jí ji.

"Ale ne, to není potřeba. Máme spoustu vody."

"Trvám na tom."

"No tak dobře."

Vrátila se do kuchyně. Přes lítací dveře zahlédl Long nádobí namočené v Secortegu, v tom "bezvodém čističi, který prosákne a pohltí mastnotu a špínu za pár okamžiků. Malá sklenička vody vyleští celý čtvereční metr povrchu nádobí dočista do čista. Kupujte Secorteg. Secorteg vyčistí vše, nádobí je blýskavé, vodou už se neplýtvá -"

Melodie se mu rozbzučela v mozku a on ji utál hovorem. Zeptal se: "Jak se má Pete?"

"Dobře, dobře. Ted je ve čtvrté třídě. To víš, moc často ho nevidím. Představ si, když jsem se teď naposled vrátil, tak se na mě podíval a řekl..."

Tak to chvíli pokračovalo dál a ani to nebylo tak hrozné, tedy pokud se něco takového dá o rodičovských vyprávěnkách o geniálních dětech říct.

Ozval se znovu zvonek a vešel Mario Rioz, zachmuřený a zrudlý.

Swenson mu rychle vyrazil vstříc. "Koukej, nemluv vůbec o lovení skořepin. Dora si ještě vzpomíná, jak jsi vydrápnul áčkovou skořepinu z mého sektoru, a dneska není zrovna v nejlepší náladě."

"Kdo si sakra chce povídat o skořepinách?" Rioz svlékl kožesinou podšitou bundu, přehodil ji přes opěradlo židle a sedl si.

Dora vyšla z lítacích dveří, vrhla na nově přichozího neupřimný úsměv a řekla: "Ahoj, Mario. Dáš si taky kafe?"

"Jo," odpověděl a automaticky sáhl po své láhvi.

"Použij moji vodu, Doro," zarazil ho Long rychle. "My si to spolu pak vyřídíme."

"Jo," zavrčel zase Rioz.

"Co se stalo, Mario?" zeptal se Long.

Rioz mluvil ztěžka. "No tak. Řekni mi, že jsi mi to povídal. Před rokem, když měl Hilder ten projev, jsi mi to povídal. Tak to řekni."

Long pokrčil rameny.

Rioz pokračoval: "Určili kvótu. Oznámili to před čtvrt hodinou."

"No a?"

"Padesát tisíc tun na jednu cestu."

"Cože?" vyletěl Swenson. "S padesáti tisíci se ani neodlepíme od Marsu!"

"Je to tak. Udělali to úmyslně. Žádné metaření už nebude."

Dora vyšla ze dveří s kávou a naservírovala ji.

"Co to povídáte, že už nebude metaření?" Režolutně se posadila a Swenson vypadal bezmocně.

"Jak to vypadá," vysvětloval Long, "dávají nám přiděl padesát tisíc tun na jednu cestu a to znamená, že už nemůžeme na žádnou výpravu."

"No a co má být?" Dora usrkla kávu a radostně se usmála. "Jestli chcete něco vědět, je to jen dobře. Už je načase, abyste si vy všichni Metaři našli pěknou stálou práci tady na Marsu. To myslím vážně. Co je to za život, lítat pořád někde -"

"Doro, prosím tě," zarazil ji Swenson.

Rioz si div neodfrknul nahlas.

Dora pozvedla obočí: "Říkám jenom, co si o tom myslím já."

Long se do toho vložil: "Posluž si. Ale rád bych něco řekl. Těch padesát tisíc, to je jenom detail. Víme, že Země - nebo aspoň Hilderova strana - chce vytlouct politický kapitál z kampaně za šetření vodou, takže jsme v pěkném průšvihy.

Musíme někde sehnat vodu, nebo nás odstříhnou úplně. Je to tak?"

"No jasně," kývl Swenson.

"Ale otázka je, jak to udělat, je to tak?"

"Jestli jde jenom o to, jak dostat vodu," rozohnil se náhle Rioz, "dá se to udělat jenom jedním způsobem a to víte stejně dobře jako já. Jestli nám zemáci nedají vodu, tak si ji vezmeme. Voda nepatří jim jenom proto, že jejich tátové a dědové byli moc zbabělí na to, aby vytáhli paty z té jejich tučné planety. Voda patří všem lidem, ať jsou kde jsou. My jsme lidi a voda je taky naše. Máme na ni právo."

"A jak si ji podle tebe máme vzít?" zeptal se Long.

"Jednoduše! Na Zemi mají celé oceány vody. Nemůžou přece hlídat každý čtvereční kilometr. Můžeme se spustit na temné straně planety, kdy nás napadne, naplnit si skořepiny a zmizet. Jak nám v tom dokážou zabránit?"

"Deseti různými způsoby, Mario. Jak najdeš skořepinu na vzdálenost sto padesát tisíc kilometrů? Jedinou tenkou kovovou skořepinu v tak obrovském prázdném prostoru? Jak? Radarem. Ty myslíš, že na Zemi žádný radar nemají? Myslíš, že když bude mít Země třeba jen podezření, že jim krademe vodu, že pro ně bude nějak zvlášť těžké vybudovat radarovou síť, která zachytí každou loď, jen se z vesmíru přiblíží?"

Dora ho znechuceně přerušila. "Řeknu ti jenom jedno, Mario Riozi. Můj manžel se nezúčastní žádné výpravy na vodu, která by mu umožnila dál metařit."

"Nejde jen o metaření," řekl Mario. "Nikdo neví, co nám zatrhne příště. Musíme jim to zarazit hned."

"Ale my přece nepotřebujeme jejich vodu," protestovala Dora. "Nejsme Měsíc nebo Venuše. Z polárních čepiček nasajeme tolik vody, kolik potřebujeme. Přímě tady v bytě máme kohoutek na vodu. A kohoutky jsou v každém bytě v tomhle domě."

Long zavrtěl hlavou: "Domácnosti spotřebují jenom hodně malou část. Doly používají spoustu vody. A co uděláme s hydroponickými nádržemi?"

"To je pravda," přidal se Swenson. "Co s hydroponickými nádržemi, Doro? Ty potřebují vodu a je už načase, abychom si pořídili nějaké ty vlastní čerstvé potraviny a nemuseli žít jen z těch kondenzovaných blafů, co nám posílají ze Země."

"Prosím tě," ušklíbla se Dora pohrdlivě. "Co ty víš o čerstvých potravinách? Nikdy jsi žádné nejedl."

"Jedl jsem jich víc, než si myslíš. Vzpomínáš si na ty mrkve, které jsem jednou donesl?"

"A co na nich bylo tak báječného? Podle mě je dobré pečené protomaso mnohem lepší. A taky zdravější. Teď je prostě móda mluvit o čerstvé zelenině, protože se zvyšují daně na hydroponii. A kromě toho, ono se to zase přežene."

Long zavrtěl hlavou. "To si nemyslím. Rozhodně ne samo od sebe. Hilder nejspíš bude příštím koordinátorem a pak teprve nastane tanec. Jestli omezí i dodávky potravin -"

"Tak co budeme dělat?" rozkřikl se Rioz. "Já pořád říkám, vezmeme si ji! Vezmeme si vodu!"

"A já říkám, že to nemůžeme udělat, Mario. Copak nevidíš, že to, co navrhuješ, je pozemský styl, zemědělský styl? Snažíš se udržet tu pupeční šňůru, která spojuje Mars se Zemí. Nemůžeš se toho zbavit? Nemůžeš to vidět marťanským stylem?"

"Ne, nemůžu. Buď tak moc hodný a vysvětlí mi to."

"Vysvětlím, když mě budeš poslouchat. Když uvažujeme o sluneční soustavě, co tím myslíme? Merkur, Venuši, Zemi, Měsíc, Mars, Phobos a Deimos. A tím to končí - sedm těles, to je všechno. Ale to není ani jedno procento sluneční soustavy. My marťané jsme na samém okraji těch zbylých devětadevadesát procent. A tam venku, dál od Slunce, jsou neuvěřitelná množství vody!"

Ostatní na něj jen němě zírali.

Swenson se nejistě zeptal: "Myslíš ty vrstvy ledu na Jupiteru a Saturnu?"

"Ne tak docela, ale je to voda, to musíš připustit. Patnáct set kilometrů tlustá vrstva, to už je pěkná spousta vody."

"Ale pokrývají ji vrstvy čpavku nebo - nebo něčeho takového, ne?" zeptal se Swenson. "Kromě toho na velkých planetách se nedá přistát."

"Já vím," řekl Long, "ale neřekl jsem, že tohle je ta odpověď. Velké planety nejsou to jediné, co tam venku je. Co asteroidy a měsíce? Vesta je asteroid tří sta kilometrů v průměru a přitom to není skoro nic jiného než obrovský kus ledu. Jeden ze Saturnových měsíců je většinou z ledu. Co tohle?"

Rioz zavrtěl hlavou. "Ty jsi nikdy nebyl v kosmu, Tede?"

"Víš dobře, že byl. Proč se ptáš?"

"Jo, já vím, že byl, ale pořád mluvíš jako zemědělec. Přemýšlel jsi vůbec o tom, jaká dálka to je? Průměrně jsou asteroidy od Marsu nějakých sto osmdesát, dvě stě milionů kilometrů, a to mluvím o těch nejbližších. To je dvojnásobek cesty z Marsu na Venuši, a přitom dobře víš, že ani to prakticky žádná dopravní loď nedělá najednou. Obvykle se zastavují na Zemi nebo na Měsíci. A ostatně, jak dlouho si myslíš, že člověk může vydržet ve vesmíru, co?"

"Já nevím. Jaký je tvůj limit?"

"Limity znáš moc dobře sám. Nemusíš se mě ptát. Šest měsíců. To najdeš v každé příručce. Po šesti měsících jsi případ pro psychiatra. Je to tak, Dicku?"

Swenson kývl.

"A to jsou jenom asteroidy," pokračoval Swenson. "Od Marsu k Jupiteru je to pět set padesát milionů kilometrů a k Saturnu přes dvanáct set milionů. Jak by někdo mohl zvládnout takovouhle dálku? Předpokládejme, že poletíš standardní rychlostí, nebo, aby se to dobře počítalo, že uděláš rovných tří sta tisíc kilometrů za hodinu. Bude ti to trvat řekněme - když započítám dobu na akceleraci a brzdění - no, takových šest nebo sedm měsíců k Jupiteru a skoro rok k Saturnu. No jasně, teoreticky to můžeš klidně vytočit až na jeden a půl milionu kilometrů v hodině, ale kde na to vezmeš vodu?"

"Páni!" ozval se hlásek, který patřil k ukoptěnému nosu a vykuleným očím. "Saturn!"

Dora se prudce otočila. "Petře, okamžitě se vrať do svého pokoje!"

"Ale mamí."

"Žádné 'ale mamí'." Začala se zvedat a Peter se rozběhl pryč.

Swenson řekl: "Doro, nechtěla bys mu chvilku dělat společnost? Těžko se soustředí na úkoly, když my si tady povídáme."

Dora se zatvářila vzdorně a ani se nepohnula. "Kdepak. Já tady pěkně zůstanu sedět, dokud nezjistím, co to má Ted Long v plánu. A hned teď ti řeknu, že se mi to nelíbí."

Swenson nervózně pokračoval: "No, Jupiter a Saturn můžeme nechat stranou, ne? S tím Ted určitě nepočítá. Ale co Vesta? To by mohlo trvat takových deset nebo dvanáct týdnů tam a totéž zpátky. A tři sta kilometrů v průměru! To je šestnáct milionů krychlových kilometrů ledu!"

"A co?" zeptal se Rioz. "Co budeme na Vestě dělat? Těžit led? Postavíme lom? Víš ty, jak dlouho by to trvalo?"

Long zavrtěl hlavou: "Já mluvím o Saturnu, ne o Vestě."

Rioz oslovil neviditelné publikum: "Tak já mu řeknu dvanáct set milionů kilometrů a on pořád mluví."

"No dobře," povzdechl Long, "tak mi řekni, jak víš, že můžeme ve vesmíru zůstat jenom šest měsíců, Mario."

"To přece sakra ví každý."

"Protože je to v Příručce kosmických letů. Jsou to údaje pozemských vědců určené podle zkušeností pozemských pilotů a kosmonautů. Ty pořád uvažuješ po zeměcku. Musíš přemýšlet jako mart'an."

"Mart'an je sice mart'an, ale pořád je to člověk."

"Ale jak můžeš být tak slepý? Kolikrát jste už třeba zrovna vy dva byli ve vesmíru víc než šest měsíců bez přestávky?"

"Ale to je něco jiného," zavrtěl hlavou Rioz.

"Protože jste mart'ani? Protože jste profesionální Metaři?"

"Ne. Protože to není dálkový let. Můžeme se vrátit na Mars, kdy chceme."

"Ale vy nechcete. To je právě ono. Pozemšťané mají obrovské lodi s knihovnami filmů, posádky o patnácti členech nebo ještě větší. A přesto můžou zůstat venku maximálně šest měsíců. Mart'anští Metaři mají loď o dvou místnostech a jediného partnera. Ale přitom to můžeme klidně vydržet víc než půl roku."

Dora ho přerušila: "Jestli to dobře chápu, tak chceš zůstat v raketě celý rok a letět na Saturn."

"Proč ne, Doro?" řekl Long. "Můžeme to klidně zvládnout. Copak to nevidíš? Pozemšťané ne. Ti mají skutečný svět."

Mají volné nebe a čerstvou potravu, vzduchu a vody, kolik chtějí. Když nastoupí do lodi, je to pro ně strašná změna. A právě proto to nesnesou víc než půl roku. Ale mart'ané žijí v kosmické lodi celý život.

Protože co je Mars jiného než kosmická loď? Obrovská loď o průměru sedm tisíc kilometrů, s jednou malou místností, kde žije padesát tisíc lidí. Je uzavřený jako raketa. Dýcháme balený vzduch a pijeme balenou vodu, kterou pořád dokola čistíme. Jíme stejné potravinové dávky jako v lodi. Když nastoupíme do rakety, není to pro nás nic jiného než to, co známe celý život. Můžeme to vydržet mnohem déle než rok, když budeme chtít."

Dora se zeptala: "Dick taky?"

"Všichni."

"No, tak Dick tedy ne. Ty, Tede Longu, a tenhle lupič skořepin Mario taky, můžete klidně vykládat o tom, jak se budete rok někde toulat. Nejste ženatí. Dick ano. Má ženu a má dítě a to mu stačí. Může klidně dostat normální zaměstnání tady na Marsu. Představte si, že byste doletěli na Saturn a zjistili, že tam není žádná voda. Jak se dostanete zpátky? I kdyby vám zbyla voda, dojde vám jídlo. To je ta největší hloupost, jakou jsem kdy slyšela."

"Ne. Poslouchejte mě," řekl Long napjatě. "Všechno jsem si to promyslel. Mluvil jsem s komisařem Sankovem a on nám pomůže. Ale musíme získat rakety a lidi. Já je neseženu. Mě chlapi poslouchat nebudou. Já jsem zelenáč. Ale vás dva znají a respektují. Jste veteráni. Když mě podpoříte, i když třeba sami nepoletíte, když mi aspoň pomůžete prodat tu myšlenku ostatním, získat dobrovolníky -"

"Tak moment," řekl Rioz zachmuřeně, "nejdřív nám to musíš mnohem líp vysvětlit. Až doletíme na Saturn, kde vezmeme tu vodu?"

"To je na tom právě to krásné," usmál se Long. "Proto to musí být Saturn. Voda tam prostě poletuje v prostoru a stačí si ji vzít."

5.

Když Hamish Sankov přišel na Mars, neexistovalo nic takového jako rodilý mart'an. Ted už bylo přes dvě stě miminek, jejichž dědečkové se narodili na Marsu - mart'anů ve třetí generaci.

Když sem jako osmnáctiletý přiletěl, Mars byla v podstatě jen hrstka kosmických lodí propojených uzavřenými podzemními tunely. V průběhu let viděl, jak rostou budovy, jak se zanořují, jak drze vystrkují čenichy do řídké, nedýchatelné atmosféry. Viděl vznikat obrovská skladiště a depa, kam se vešla celá raketa i se svým nákladem. Viděl, jak se doly z mizivých začátků proměňují v mohutná bludiště v kůře Marsu a jak počet obyvatel roste z padesáti na padesát tisíc.

Při těch dávných vzpomínkách si připadal starý - tím spíš, že přítomnost pozemšťana v něm vyvolala i další, mlhavé a ještě vzdálenější vzpomínky. Jeho návštěvník s sebou přinesl ty dávno zapomenuté útržky myšlenek na měkce teplý svět, který byl k lidstvu tak vlídný a něžný jako mateřské lůno.

Pozemšťan vypadal, jako by z toho lůna právě vyšel. Nebyl příliš vysoký ani příliš štíhlý; vlastně byl spíš dost podsaditý. Měl tmavé vlasy s úhlednou vlnkou, úhledný malý knírek a úhledně oholenou bradu. Oblečen byl elegantně a šaty měl tak úhledně čistoučké a úpravné, jak jen plastex může být.

Sankov sám byl oblečen do šatů mart'anské výroby, praktických a čistých, ale dávno vyšlých z módy. Tvář měl zbrzděnou vráskami, vlasy čistě bílé a když mluvil, poskakoval mu ohryzek.

Pozemšťan se jmenoval Myron Digby a byl členem pozemského Nejvyššího shromáždění. Sankov byl marťanským komisařem.

Sankov podotkl: "Tohle všechno nás tvrdě zasáhlo, pane poslanče."

"Většinu z nás to zasáhlo také, pane komisaři."

"Mhm. Nemůžu říct, že bych tomu skutečně rozuměl. Chápejte, nebudu předstírat, že se vyznám v pozemské situaci, i když jsem se tam narodil. Na Marsu není lehký život, pane poslanče, jak jistě víte. Spoustu přepravní kapacity spotřebujeme jen na to, abychom sem dopravili potraviny, vodu a suroviny, abychom vůbec mohli žít. Na knihy a filmy už moc místa nezbyvá. Ani videoprogramy se na Mars nedostanou, s výjimkou toho jednoho měsíce, kdy je Země v konjunkci, a i tak nikdo nemá moc času na poslouchání."

Moje kancelář dostává týdenní přehled planetárního tisku. Ale obvykle ho nemám čas číst. Možná řeknete, že jsme provinciální, a budete mít pravdu. Když se stane něco takového jako teď, můžeme se na sebe nejvýš bezmocně dívat."

Digby pomalu odpověděl: "Chcete snad říct, že vy na Marsu jste nic neslyšeli o Hilderově kampani proti Plýtváčům?"

"No, to tak docela říct nemůžu. Je tu jeden mladý Metař, syn mého přítele, který zahynul ve vesmíru," Sankov se pochybovačně poškrábal na krku, "a jeho koníček je číst o pozemské historii a o takových věcech. Když je venku ve vesmíru, chytá videovysílání a taky poslouchal toho člověka, toho Hildera. Pokud vím, byla to první řeč, kterou Hilder pronesl proti Plýtváčům."

Ten mladík s tím přišel za mnou. Přirozeně jsem to nebral příliš vážně. Chvilí jsem pak sledoval planetární tisk, ale nikde se tam o Hilderovi moc nezmiňovali, a to, co tam bylo, ho spíš zesměšňovalo."

"Ano, pane komisaři," pokýval hlavou Digby, "když to všechno začalo, vypadalo to jako docela dobrý vtip."

Sankov natáhl dlouhé nohy po jedné straně stolu a zkrřížil je v kotnicích. "Mně se zdá, že je to vtip ještě teď. Čím argumentuje? Že spotřebováváme vodu. Viděl někdy aspoň nějaké konkrétní údaje? Všechny je tady mám. Nechal jsem si je donést, když přijela vaše komise."

Země má v oceánech asi šestnáct set milionů kilometrů krychlových vody a každý krychlový kilometr váží miliardu tun.

To je spousta vody. Teď část z toho množství spotřebováváme pro vesmírné lety. Hlavní část síly potřebujeme vyvinout v gravitačním poli Země, což znamená, že vyvržená voda se vrátí do oceánu. To Hilder nezapočítává. Když říká, že na jeden let se spotřebuje milion tun vody, tak lže. Není to ani sto tisíc tun.

Předpokládejme, že máme padesát tisíc letů ročně. Tolik to samozřejmě není; necelých patnáct set. Ale řekněme, že jich bude padesát tisíc. Předpokládám, že se to množství bude časem dost zvětšovat. Při padesáti tisících letů se ve vesmíru každoročně ztratí čtyři krychlové kilometry vody. To znamená, že za milion let Země ztratí čtvrt procenta svých celkových zásob vody!"

Digby rozhodl ruce. "Pane komisaři, Meziplanetární slévárny ve své kampani proti Hilderovi použily prakticky stejná čísla, ale proti takhle silným citovým hnutím se chladnou matematikou bojovat nedá. Hilder vymyslel to jméno, 'Plýtváci'. A kolem toho jména pomalu vybudoval legendu o obrovském spiknutí; v jeho podání je to teď banda brutálních prospěchářských ničitelů, kteří olupují Zemi, aby z toho měli krátkodobý zisk."

Obvinil vládu z toho, že je vůči nim slabá, Shromáždění z toho, že ho ovládají, tisk z toho, že si ho koupili. Nic z toho se bohužel běžnému člověku nezdá směšné. Ví až příliš dobře, co dokážou s pozemskými přírodními zdroji udělat sobečtí lidé. Ví například, co se stalo s pozemskou ropou za Nepokojů a jak byla zničena vrchní vrstva půdy."

Když farmáře postihne sucho, je mu jedno, že to množství vody, které se ztrácí ve vesmíru, je jen kapka v moři ve srovnání s celkovou zásobou vody na Zemi. Hilder mu dal něco, na co může svalit vinu, a to je při katastrofě ta největší možná útěcha. Rozhodně se jí nevzdá kvůli nějakým nezáživným číslům."

Sankov zavrtěl hlavou. "To mě právě mate. Možná je to tím, že nevím, jak to na Zemi funguje, ale co já vím, nejsou tam snad jenom farmáři postižení suchem. Pokud to můžu posuzovat z novinových přehledů, jsou ti Hilderovi lidé v menšině. Proč Země poslouchá pár farmářů a hrstku šilenců, kteří je popichují?"

"Protože existuje něco takového jako znepokojení lidí, pane komisaři. Ocelářský průmysl vidí, že éra kosmických letů bude klást stále větší důraz na lehké, nezelezné slitiny. Nejružnější hornické odbory mají obavy z mimozemské konkurence. Každý pozemšťan, který nemůže sehnat hliník na domek, je přesvědčený, že je to proto, že hliník jde na Mars. Známe jednoho profesora archeologie, který podporuje Protiplýtváče, protože nedostal od vlády finanční podporu na své vykopávky. Je přesvědčený, že všechny vládní peníze plynou do raketového výzkumu a kosmické medicíny, a neschvaluje to."

Sankov kývl. "Jak to tak vypadá, jsou lidé na Zemi stejní jako tady na Marsu. Ale co Nejvyšší shromáždění? Proč to se musí přizpůsobovat Hilderovi?"

Digby se kysele ušklíbl. "Politika není nic pěkného. Hilder předložil návrh zákona o ustavení výboru, který by zkoumal plýtvání při kosmických letech. Snad tři čtvrtiny Nejvyššího shromáždění nebo ještě víc byly proti takovému vyšetřování, protože ho považovaly za nepřijatelné a zbytečné rozšiřování byrokracie - což je pravda. Ale jak může jakýkoli poslanec vystupovat proti pouhému vyšetřování plýtvání? Znělo by to, jako by se něčeho bál nebo měl co skrývat. Znělo by to, jako že on sám má z plýtvání zisk. Hilder ani v nejmenším neváhá taková obvinění pronášet, a ať už jsou pravdivá nebo ne, sehrají v příštích volbách u voličů velkou roli. Zákon prošel."

A pak došlo na jmenování členů toho výboru. Ti, kdo jsou proti Hilderovi, do výboru nechtěli, protože by to znamenalo, že budou muset soustavně dělat jedno nepříjemné rozhodnutí za druhým. Když zůstávají mimo, jsou pro Hildera mnohem obtížnějším terčem. Výsledkem je, že já jsem jediný člen výboru, který je otevřeně proti Hilderovi, a to mě může stát znovuzvolení."

"To mě mrzí, pane poslanče," podotkl Sankov. "Jak to vypadá, nemá Mars tolik přátel, kolik jsme mysleli. Neradi jednoho z nich ztratíme. Ale jestli Hilder vyhraje, o co mu pak vlastně jde?"

"Já bych řekl," konstatoval Digby, "že je to jasné. Chce být příštím hlavním koordinátorem."

"Myslíte, že to dokáže?"

"Jestli se nestane nic, co by ho zastavilo, tak ano."

"A co pak? Přestane pak s tou svojí kampaní proti Plýtváčům?"

"Těžko říct. Nevím, jestli jeho plány vůbec sahají dál než k získání funkce koordinátora. Ale jestli chcete znát můj názor, tak když s tou kampaní přestane, neudrží si popularitu. Už se mu to vymklo z rukou."

Sankov se znovu podrblal na krku. "Dobře. V tom případě vás požádám o jednu radu. Co můžeme udělat my na Marsu? Vy znáte Zemi. Znáte situaci. My ne. Řekněte nám, co máme dělat."

Digby vstal a přešel k oknu. Vyhlédl ven, na nízké kupole jiných domů, na červenou, skalnatou a opuštěnou pláň mezi nimi, na purpurové nebe a maličké slunce.

Bez ohlednutí řekl: "Vám se tady na Marsu opravdu líbí?"

Sankov se usmál. "Většina z nás v podstatě nezná žádný jiný svět, pane poslanče. Myslím, že Země by jim připadala podivná a že by se tam necítili dobře."

"Ale nezvykli by si na ni? Po tomhle prostředí by to nemělo být těžké. Nenačili by se vaši lidé těšit se z toho, že mohou dýchat vzduch pod otevřenou oblohou? Vy jste kdysi na Zemi žil. Víte, jaké to je."

"Trochu si vzpomínám. Ale i tak se to těžko vysvětluje. Země prostě existuje. Vyhovuje lidem a lidé vyhovují jí. Lidé přijímají Zemi tak, jak ji dostanou. Mars je jiný. Je svým způsobem krutý a pro lidi se nehodí. Lidé z něj musejí něco vytvořit. Musejí si vybudovat svět a nemohou brát to, co najdou. Mars ještě není nic zvláštního, ale stavíme, a až skončíme, budeme mít přesně to, co si přejeme. Je to svým způsobem úžasný pocit, vědět, že budete svět. Po něčem takovém by Země byla - řekněme trochu nudná."

Poslanec zavrtěl hlavou. "Obyčejný marťan přece není takový filosof, aby byl spokojený s tím, že žije v takhle těžkém světě, jen kvůli budoucnosti, která nenastane ještě aspoň po sto generací."

"Ne, přesně takhle to nemyslím." Sankov si opřel pravý kotník o levé koleno a při řeči se kolébal. "Už jsem řekl, že marťané jsou hodně podobní pozemšťanům, což znamená, že jsou to lidské bytosti, a lidské bytosti po filosofii nijak zvlášť netouží. Ale i tak, žít ve světě, který roste, na tom něco je, ať už vám to připadá divné nebo ne."

Když jsem kdysi přiletěl na Mars, můj otec mi posílal dopisy. Byl to účetní a víceméně také účetním zůstal. V době jeho smrti se Země moc nelišila od toho, jaká byla v době jeho narození. Za jeho života se nic nestalo. Jeden den se podobal druhému a žít znamenalo prostě nějak trávit čas až do smrti.

Na Marsu je to něco jiného. Každý den je něco nového - město je větší, systém ventilace se vylepší, prodlouží se vodní potrubí od pólů. Teď zrovna plánujeme, že založíme vlastní společnost zpravodajského filmu. Bude se jmenovat Mars Press. Kdo nikdy nežil ve světě, který mu roste pod rukama, ten nepochopí, jak krásný je to pocit.

Ne, pane poslanče, Mars je tvrdý a nehostinný a Země je mnohem pohodlnější, ale myslím, že kdybyste naše lidi odvezl na Zem, byli by nešťastní. Většina z nich by patrně nikdy nepřišla na to proč, ale cítili by se ztracení; ztracení a neužiteční. Myslím, že mnoho z nich by se nikdy nepřizpůsobilo."

Digby se odvrátil od okna a hladké růžové čelo měl zbrzděné ustaranými vráskami. "V tom případě, komisaři, je mi vás líto. Vás všech."

"Proč?"

"Protože nemyslím, že byste vy lidé na Marsu mohli cokoli udělat. Nebo lidé na Měsíci nebo na Venuši. Teď se ještě nic nestane; možná se nic nestane ještě rok nebo dva, možná dokonce pět let. Ale poměrně brzo se budete všichni muset vrátit na Zemi, ledaže -"

Sankov se zachmuřil. "Ledáže?"

"Ledáže dokážete najít jiný zdroj vody mimo planetu Zemi."

Sankov zavrtěl hlavou. "To je dost nepravděpodobné, co?"

"To je."

"A jinou šanci nevidíte?"

"Naprostou žádnou."

S tím Digby odešel a Sankov se dlouho díval do prázdna. Pak vyťukal kombinaci na místním komunikačním okruhu.

Po chvíli na něj z obrazovky hleděl Ted Long.

Sankov řekl: "Měl jsi pravdu, chlapče. Nemůžou udělat vůbec nic. Dokonce i ti, co to myslí dobře, netuší, jak z toho ven. Jak jsi to věděl?"

"Pane komisaři," odpověděl Long, "když člověk přečte, co se dá, o době Nepokojů, především o dvacátém století, tak ho už v politice nemůže překvapit vůbec nic."

"No dobře, snad. Jenže situace je taková, chlapče, že poslanec Digby nás lituje, a řekl bych, že upřímně, jenže to je všechno. Tvrdí, že budeme muset odejít z Marsu - nebo získat vodu někde jinde. Jenže on si myslí, že my tu vodu nikde jinde získat nemůžeme."

"Ale vy víte, že můžeme, ne, pane komisaři?"

"Vím, že možná ano. Je to strašné riziko."

"Jestli najdu dost dobrovolníků, tak to riziko je naše starost."

"Jak to jde?"

"Docela dobře. Někteří mládenci jsou na mé straně už teď. Přemluvil jsem k tomu například Maria Rioze, a víte sám, že ten je jeden z nejlepších."

"To je právě ono - dobrovolníci budou naši nejlepší lidé. Strašně nerad to vidím."

"Jestli se vrátíme, bude to stát za to."

"Jestli! To je velké slovo, chlapče."

"Však se taky pokoušíme o velkou věc."

"No dobře, dal jsem ti slib, že jestli nám nepomůže Země, zařídím, aby vám vodní nádrž na Phobosu vydala tolik vody, kolik budete potřebovat. Zlomte vaz."

6.

Tři čtvrtě milionu kilometrů nad Saturnem se Mario Rioz kolébal uprostřed nicoty a báječně se vyspal. Pomalu se probudil a pak chvíli počítal hvězdy a sledoval dráhy od jedné ke druhé, sám ve svém skafandru.

V prvních několika týdnech to bylo úplně stejné jako metaření, až na ten nepříjemný pocit, že každá minuta znamená další tisíce kilometrů vzdálenosti od lidstva. Tím se to zhoršovalo.

Namířili si to vysoko, aby při průletu pásem asteroidů byli mimo ekliptiku. Spotřebovali spoustu vody a patrně to ani nebylo nutné. I když v dvourozměrné projekci na fotografii vypadají ty desetitisíce miniaturních světů hustě jako roj hmyzu, jsou po těch trilíoněch kilometrů krychlových, které tvoří jejich souhrnný orbit, roztroušeny tak řídké, že jen ta nejnepravděpodobnější souhra náhod by mohla vést ke kolizi.

Přesto ale pás minuli a někdo vypočítal, jaká je pravděpodobnost srážky s objektem tak velkým, že by způsobil nějakou škodu. Výsledné číslo bylo tak malé, tak neuvěřitelně malé, že bylo víceméně jen otázkou času, kdy někoho napadne "vesmírná procházka".

Dny byly dlouhé, vesmír prázdný, na řízení bylo potřeba vždycky jen jednoho člověka. Ten nápad byl docela přirozený.

Nejdřív se někdo zvlášť statečný odvážil ven na čtvrt hodiny. Pak to další zkusil na půlhodinu. A nakonec, ještě než za sebou nechali asteroidy docela, u každé lodi se pravidelně vznášel na konci kabelu ten člen posádky, který zrovna neměl službu.

Bylo to celkem jednoduché. Kabel, jeden z těch, které byly určené k závěrečným operacím, se na jednom konci magneticky připjal ke skafandru. Pak člověk vylezl z lodi na vnější plášť lodi a tam připnul druhý konec. Chvilku počkal a držel se kovového pláště elektromagnety v botách. Pak je neutralizoval a jen maličko pohnul svaly.

Pomaloučku se člověk odlepil nad loď a ještě pomaleji se loď pohnula dolů. Pak se vznášel, neuvěřitelně, bez tíže, v temné černi s tečkami hvězd. Když loď uhnula dost daleko, člověk sevřel rukavicí kabel o něco pevněji. Kdyby jej chytil příliš, začal by se vracet k lodi a loď k němu. Stačilo sevřít jen tak pevně, aby ho tření zastavilo. Pohyb člověka byl stejný jako pohyb lodi, takže vypadala tak nehybně, jako by byla na tom neuvěřitelném pozadí namalovaná, a kabel mezi člověkem a lodí se vznášel ve volných smyčkách, protože neměl proč se napnout.

Oko vlastně vidělo jen polovinu lodi. Jednu půlku osvětlovalo zesláblé Slunce, které pořád ještě bylo příliš jasné, než aby se do něj dalo přímo dívat bez ochrany polarizovaného průzoru skafandru. Druhá půlka byla černá a na černém pozadí neviditelná.

Vesmír se uzavřel a podobalo se to spánku. Skafandr byl teplý, automaticky se v něm pročišťoval vzduch, měl zvláštní zásobníky na jídlo a pití, ze kterých se dalo usrknout s minimálním pohybem hlavy, o všechny odpady se skafandr postaral sám. Ale nejlepší ze všeho byla ta krásná euforie beztlíže.

Nikdy se ještě necítil tak dobře. Dny už nebyly příliš dlouhé, teď nebyly dost dlouhé a bylo jich málo.

Minuli oběžnou dráhu Jupitera asi třicet stupňů od jeho polohy v té chvíli. Po celé měsíce to byl nejjasnější objekt na obloze, samozřejmě až na zářivý bílý hrášek slunce. Když byl nejjasnější, někteří Metaři tvrdili, že dokonce rozeznají Jupiter jako malíčkou kouli, která má jednu stranu jakoby zmačklou nočním stínem.

V průběhu dalších měsíců pak Jupiter bledl a jiná jiskra světla rostla, až byla jasnější než Jupiter. Byl to Saturn, nejdřív jen jasná tečka a pak ovál, zářivá skvrna.

("Proč je to ovál?" zeptal se někdo, a někdo jiný po chvíli odpověděl: "Jo aha, prstence," a bylo to jasné.)

Všichni až do poslední chvíle pluli ve vesmíru a neustále pozorovali Saturn.

("Hele, ty chytřej, koukej se vrátit, sakra. Máš službu." "Kdo má službu? Podle mých hodinek je ještě čtvrt hodiny čas." "Schválně sis posunul hodinky. A kromě toho včera jsem ti přidal dvacet minut." "Ty? Ty bys nedal minutu ani vlastní babičce." "Tak koukej, okamžitě se vrať, nebo jdu ven taky." "No dobře, dobře, však už jdu. To je krávu kvůli jedné blbě minutě." Ale žádná hádka nebyla nikdy moc vážná. Člověku bylo příliš krásně.)

Saturn rostl, až mohl soutěžit se Sluncem a nakonec ho i překonal. Prstence, postavené v tupém úhlu na směr, kterým se blížili, vznešeně obepínaly planetu a jen malá část z nich nebyla vidět. Jak se blížili, bylo rozpětí prstenců stále širší, ale zároveň byly samy užší a užší, jak se zmenšoval úhel, pod kterým se k nim blížila flotila.

Na okolní obloze se objevily větší měsíce jako klidné světlušky.

Mario Rioz byl rád, že je vzhůru, takže se může zase dívat.

Saturn vyplňoval polovinu oblohy. Bylo na něm vidět oranžové šmouhy a zprava z něj skoro čtvrtinu nepravidelně ukusoval noční stín. Okrouhlé tečky v té záři byly stíny dvou měsíců. Vlevo za ním (mohl se tam podívat přes levé rameno a zbytek jeho těla se pomalu obrátil maličko vpravo, aby zachoval točivý moment) byl bílý diamant Slunce.

Ze všeho nejradši si prohlížel prstence. Vlevo se vynořovaly za Saturnem, úzký, jasný trojitý pás oranžového světla.

Vpravo byl jejich počátek skrytý v nočním stínu, ale byl na téhle straně bližší a širší. Prstence se šířily jako jásavý signál polnice, jak se blížily, byly stále mlhavější, až nakonec, když je člověk sledoval, jako by vyplnily oblohu a zmizely.

Metařská flotila byla těsně u vnějšího okraje posledního vnějšího prstence. Z téhle pozice se prstence už jakoby rozpadaly a odhalovaly svou pravou tvář - bylo to úžasné hejno pevných částíček a ne ten pevný, sevřený pás světla, jakým se zdály.

Pod ním, nebo spíš tím směrem, kam ukazovaly jeho nohy, asi ve vzdálenosti třiceti kilometrů, byl jeden z úlomků prstence. Vypadal jako velká nepravidelná skvrna, která kazila symetrii vesmíru. Tři čtvrtiny zářily a jednu čtvrtinu odděloval stín řezem ostrým jako nůž. Ještě dál bylo vidět jiné úlomky, třpytivé jako hvězdný prach, zastřenější a

hustší, a když je člověk sledoval pohledem, staly se z nich zase prstence.

Úlomky byly nehybné, ale to bylo jen proto, že flotila kroužila kolem Saturnu po oběžné dráze shodné s vnějším okrajem prstenců.

Rioz vzpomínal na to, jak včera byl na tom nejbližším úlomku a společně s víc než dvaceti ostatními ho upravoval do potřebného tvaru. A zítra tam bude zas.

Dnes - dnes plul vesmírem.

"Mario?" Hlas, který se mu ozval ve sluchátkách, byl tázavý.

Rioz na okamžik pocítil silné podráždění. Sakra, on nemá na nikoho náladu.

"Slyším," zavrčel.

"Měl jsem dojem, že vidím tvou loď. Jak se máš?"

"Dobře. To jsi ty, Tede?"

"Přesně tak," řekl Long.

"Stalo se něco na úlomku?"

"Nic. Pluju venku."

"Ty?"

"Taky mě to občas bere. Náhdera, co?"

"Hezké," souhlasil Rioz.

"Víš, čtl jsem pozemské knihy -"

"Chceš říct zemácké knihy." Rioz zívá a zjistil, že za těchhle okolností není schopen ten výraz vyslovit s patřičným odporem.

"- a v nich občas píšou o lidech, jak leží v trávě," pokračoval Long. "Víš, v tom zeleném, co vypadá jako dlouhé tenké kousky papíru, co tam mají všude po zemi, a ti lidi koukají nahoru na modrou oblohu a na mraky. Viděl jsi o tom někdy nějaký film?"

"Jo. Nelákalo mě to. Připadalo mi to studené."

"Možná ani není. Země je koneckonců dost blízko ke Slunci a jejich atmosféra je prý dost hustá, aby to teplo udržela. Musím připustit, že já osobně bych se nerad ocítl pod volným nebem jenom v šatech. Ale oni to myslím mají rádi."

"Zemáci jsou cvoci!"

"Mluví o stromech, o těch velkých hnědých stoncích, a o větru, o pohybu vzduchu, víš."

"Myslíš průvan. Ten si taky můžou nechat."

"No, to je jedno. Jde o to, že to popisují krásně, skoro vášnivě. Mokrát jsem si říkal: 'Jaké to asi doopravdy je? Pocítím někdy něco takového nebo to můžou cítit jen pozemšťané?' Často jsem měl pocit, že mi uniká něco hrozně důležitého. Ale teď vím, jaké to musí být. Takovéhle. Naprostý klid uprostřed krásy vesmíru."

Rioz podotkl: "Jim by se to nelíbilo. Myslím zemákům. Jsou tak zvyklí na ten svůj mřávaný svět, že by neocenili, jaké to je vznášet se a koukat dolů na Saturn."

Trochu se nachýlil a začal se pomalu, konejšivě kolébat kolem svého těžiště.

Long odpověděl: "Jo, taky si myslím. Jsou otroky své planety. Dokonce i když přijdou na Mars, teprve jejich děti budou svobodné. Jednou budou existovat mezihvězdné koráby; obrovské lodi, kam se vejdou tisíce lidí a které budou soběstačné po celá desetiletí a možná staletí. Lidstvo se rozptýlí po celé Galaxii. Ale lidé budou muset prožít celý život na palubě lodí, dokud nevzniknou nové metody mezihvězdných letů, takže to budou marťané, ne pozemšťané, kdo bude kolonizovat vesmír. Jinak to nemůže být. Je to nevyhnutelné. To je marťanský styl."

Ale Rioz neodpověděl. Znovu usnul a lehce se pohupoval tři čtvrtě milionu kilometrů nad Saturnem.

7.

Pracovní směna na úlomku prstence byla rubem té mince. Beztíži, klid a soukromí vesmírné procházky vystřídala činnost, při které nebyl ani klid, ani soukromí. A dokonce i beztíže, která pokračovala, se za těchto podmínek stala spíš očištěm než rájem.

Zkuste manipulovat s normálním nepřenositelným teplometem. Zvednout se dal, i když byl skoro dva metry vysoký i široký a prakticky celý z kovu, protože vážil jen pár gramů. Ale setrvačnost zůstala stejná jako předtím a to znamenalo, že se musel do správné polohy přesunovat hodně pomalu, jinak se prostě nezastavil a strhl člověka s sebou. Ten pak musel honem zapnout pseudogravitační pole na svém skafandru a se žuchnutím dopadl zpátky.

Keralski to s tím polem trochu přehnal, dopadl dolů trochu moc tvrdě a projektor za ním sklouzl v nebezpečném úhlu. Jeho rozdrčený kotník byl první obětí expedice.

Rioz nadával plynně a skoro nepřetržitě. Pořád měl chuť otřít si pot z čela hřbetem ruky. Párkrát tomu impulsu podlehl a kov se srazil se silikonem tak hlučně, že ho zabrněly uši. K ničemu to samozřejmě nebylo. Vysušovače ve skafandru pracovaly nadoraz, recyklovaly vodu a vracely iontový nápoj s vhodným podílem soli do příslušného kontejneru.

Rioz zařval: "Sakra, Dicku, čekej, dokud ti neřeknu, buď tak laskav!"

A Swensonův o nic klidnější hlas mu na oplátku zaduněl v uších: "A jak dlouho tady mám podle tebe trčet?"

"Než ti řeknu," odsekl Rioz.

Zesílil pseudograv a trochu projektor nadzvedl. Pak pseudograv stáhl, takže si teď byl jistý, že projektor zůstane na místě celé minuty, i kdyby ho pustil úplně. Odkopl kabel z cesty (táhl se za blízký "obzor" k energetickému zdroji, který nebyl vidět) a dotkl se tlačítka START.

Materiál, z něhož byl úlomek složen, pod dotekem tepelných vln bublal a mizel. Kousek okraje obrovské jámy, kterou už do té hmoty vyhloubil, roztál a nepravidelnost v obrysu zmizela.

"Zkus to teď," zavolal Rioz.

Swenson byl v lodi, která se vznášela kousek nad Riozovou hlavou.

"Můžu?" volal Swenson.

"Však ti povídám, abys to zkusil."

Z jedné z předních trysek lodi vylétl tenký záchvěv páry. Loď začala pomalu klesat k úlomku prstence. Další záblesk upravil přílišné vychýlení stranou. Raketa teď klesala rovně dolů.

Třetí záblesk vzadu ji zpomalil tak, že se snášela jen jako peříčko.

Rioz ji napjatě sledoval. "Dolů, dolů, ještě! Jsi tam. Jsi tam!"

Zadek rakety se ponořil do jámy a skoro ji vyplnil. Stěny byly blíž a blíž k okraji. Ozvalo se skřipavé chvění a loď se zastavila.

Teď zase nadával Swenson. "Nesedí tam," řekl.

Rioz vztekle odhodil projektor k povrchu a sám vyletěl do prostoru. Projektor kolem sebe po dopadu rozstříkl bílý krystalický prach, a když Rioz na pseudogravu přistál za ním, udělal totéž.

Zavrčel: "Přistál jsi nakřivo, ty zemáku jeden."

"Sednul jsem rovně, ty prachožroute farmářská."

Zadní trysky rakety zabraly víc než předtím a Rioz rychle uskočil z cesty.

Loď se vyškrala z jámy a pak vystřelila skoro kilometr do prostoru, než ji přední trysky stačily zastavit.

Swenson řekl napjatě: "Úplně si zničíme plášť, jestli tohle budeme ještě jednou opakovat. Udělej to konečně pořádně, buď tak hodný."

"Já to pořádně udělám, o to neměj strach. Hlavně ty abys správně přistál."

Rioz nadskočil a vylétl nějakých tři sta metrů do výšky, aby se mohl na jámu pořádně podívat. Stopy po lodi byly jasně znát. Soustředěovaly se v jednom místě asi v polovině hloubky jámy. Toho se nebude těžké zbavit.

Výstupek se pod žárem teplometu začal tavit.

O půl hodiny později se loď čistě usadila v jámě a Swenson ve skafandru vyšel ven za Riozem. "Jestli chceš jít dovnitř a vylézt ze skafandru, zvládnou to zamrazování už sám," nabídl mu.

"To je dobrý," zavrčel hlavou Rioz. "Radši si tady na chvíli sednu a budu koukat na Saturn."

Usadil se u okraje jámy. Mezi krajem a lodí byla dvoumetrová mezera. V některých částech to byl necelý metr a na několika místech jen pár centimetrů. Větší přesnost se při ruční práci čekat nedá. Poslední úpravy se provedou tím, že se led opatrně roztaví a nechá se znovu zamrznout v jámě mezi okrajem a lodí.

Saturn se po nebi viditelně posuňoval, mohutné těleso pomalu klesalo za obzor.

Rioz se zeptal: "Kolik lodí ještě zbývá usadit?"

"Naposled jsem slyšel, že jedenáct," odpověděl Swenson. "My už jsme tam, takže zbývá deset. Sedm z těch, co už jsou na místě, je už taky zamrzlých. Dvě nebo tři jsou rozebrané."

"Jde to docela slušně."

"Ještě je spousta práce. Nezapomeň na hlavní trysky na druhém konci. Někdy uvažuju, jestli to vůbec dokážeme. Když jsme sem letěli, tak mi to nedělalo takové starosti, ale teď jsem zrovna seděl u řízení a říkal jsem si: 'Nedokážeme to.'

Zůstaneme tady viset a umřeme hladu a to poslední, co uvidíme, bude Saturn.' Měl jsem pocit -"

Nevysvětlil, jaký měl pocit. Prostě jen seděl a mlčel.

"Moc přemýšlíš," zavrčel Rioz.

"U tebe je to jiné," zavrčel hlavou Swenson. "Já pořád myslím na Peta - a na Doru."

"A proč? Řekla přece, že můžeš letět, ne? Komisař jí udělal kázání o vlastenectví a o tom, jak budeš hrdina a jak budeš mít nadosmrti vystaráno, až se vrátíš, a ona tě pustila. Nemusel jsi z domu utéct tajně jako Adams."

"S Adamsem je to něco jiného. Tu jeho ženu měli zastřelit, hned jak se narodila. Některé ženské dokážou chlapovi udělat ze života peklo. Nechtěla, aby letěl - ale nejspíš by byla nejradši, aby se vůbec nevrátil, kdyby dostala odškodnění."

"Tak o co ti jde? Dora tě chce zpátky, ne?"

Swenson povzdychl. "Nikdy jsem se k ní nechoval tak, jak bych měl."

"Co já vím, dával jsi jí celou výplatu. To já bych kvůli žádné ženské neudělal. Peníze za to, co dostanu, ale ani o cent víc."

"Nejde o peníze. Tady jsem měl dost času o tom přemýšlet. Ženská potřebuje společnost. Kluk potřebuje tátu. Co tady sakra dělám?"

"Chystáš se vrátit domů."

"Ale ty tomu vůbec nerozumíš."

8.

Ted Long se loudal po zbrzděném povrchu úlomku prstence a náladu měl stejně mrazivou jako ten povrch, po kterém šel. Na Marsu to všechno vypadalo naprosto logicky, ale to bylo na Marsu. Vmysli se k tomu dopracoval sérií naprosto rozumných kroků. Ještě pořád si vzpomínal, jak to bylo.

Na rozhýbání tuny lodi není potřeba tuna vody. Není to hmotnost rovná se hmotnost, ale hmotnost krát rychlost rovná se hmotnost krát rychlost. Jinými slovy nezáleží na tom, jestli člověk vystřelí tunu vody rychlostí jednoho kilometru na vteřinu nebo padesát kilo vody rychlostí dvacet kilometrů za vteřinu. Loď bude mít v obou případech stejnou výslednou rychlost.

To znamená, že trysky musejí být užší a pára vřelejší. Ale to má zase svoje nevýhody. Čím užší je tryska, tím víc energie se ztratí třením a turbulencí. Čím teplejší je pára, tím odolnější musí být tryska a tím rychleji se opotřebuje. V tomhle směru se hranice možností dosáhlo dost rychle.

Ovšem protože určitá váha vody dokáže s tenkými tryskami zvednout podstatně větší břemeno, než sama váží, vyplatí se, aby bylo skutečně velké. Čím větší je prostor na skladování vody, tím větší může být velikost skutečného cestovního modulu, dokonce i poměrně. Proto se začaly vyrábět větší a těžší lodi. Ale čím větší je skořepina, tím těžší jsou vzpěry, tím obtížnější je svařování, tím náročnější je stavba. V současnosti se už dosáhlo hranice i v tomhle směru. A pak přišel na něco, co mu připadalo jako podstatný nedostatek - na ten původní předpoklad, že palivo musí být umístěno uvnitř lodi, že se musí vybudovat kovová nádrž, do které by se vešly miliony tun vody.

Proč? Voda nemusí nutně být voda. Může to být led a led se dá tvarovat. Dají se do něj vytavit otvory. Dají se do něj zasadit cestovní moduly a trysky. A moduly může s tryskami pevně spojovat magnetické pole.

Long cítil chvění půdy pod nohama. Byl teď v přední části úlomku. Nějakých deset lodí manévrovalo svými tryskami do pouzder vykrojených ve hmotě úlomku a zase ven a celý úlomek se těmi nárazy otřásal.

Led se nemusel dolovat. V prstencích Saturnu už tvořil přiměřeně velké kusy. Prstence totiž nic jiného nebyly - jen kousky skoro čistého ledu obíhající kolem Saturnu. To ukazovala spektroskopie a to se také potvrdilo. Na jednom takovém kousku stál - přes tři kilometry dlouhém a skoro kilometr a půl tlustém. Bylo to skoro půl miliardy tun vody v jediném kuse a on na ní stál.

Ale teď také stál tvář v tvář životní realitě. Nikdy svým mužům neřekl, jak rychle čeká, že se úlomek změní v loď, ale sám pro sebe si představoval, že to budou dva dny. Teď už to trvalo týden a on si ani netroufal odhadovat, kolik času je ještě potřeba. Dokonce už si ani nebyl jistý, že je ten úkol splnitelný. Budou schopni ovládat trysky prostřednictvím vedení dlouhého přes tři kilometry dost jemně na to, aby se vymanili z přitažlivosti Saturnu?

Pitné vody nebylo moc, i když tu si mohli vždycky vydestilovat z ledu. Ale zásoby potravin také nebyly v nejlepším stavu.

Zastavil se, podíval se na oblohu a napjal zrak. Opravdu se tam ten objekt zvětšuje? Měl by změřit jeho vzdálenost. V podstatě ale neměl odvahu přidat ještě tuhle potíž ke všem těm ostatním. V myšlenkách se vrátil k bezprostřednějším otázkám.

Aspoň že morálka byla dobrá. Posádka se radovaly z toho, že letí k Saturnu. Byli první lidé, kteří pronikli takhle daleko, první, kteří se dostali za pás asteroidů, první, kteří uviděli Jupiter pouhým okem jako zářící hrášek, první, kdo viděli Saturn - takhle.

Nenapadlo ho, že padesát praktických, ostřílených Metařů si dopřeje čas na takovéhle pocity. Ale dopřáli si ho. A byli hrdí.

Za obzorem se vynořili dva muži a napůl potopená loď.

Zavolal na ně: "Ahoj!"

Rioz odpověděl: "To jsi ty, Tede?"

"To si piš. To vedle tebe je Dick?"

"Jasně. Pojď, sedni si. Zrovna se chystáme ledovat a hledáme nějakou záminku, proč to odložit."

"Já ne," odsekl okamžitě Swenson. "Kdy odletíme, Tede?"

"Hned jak budeme hotoví. Ale to není žádná odpověď, vid'?"

Swenson řekl malomyslně: "Ale jinou odpověď mi asi těžko můžeš dát, co?"

Long vzhledl a znova se zadíval na tu nepravděpodobnou jasnou skvrnu na obloze.

Rioz sledoval jeho pohled: "Co se děje?"

Long na okamžik neodpovídal. Obloha byla jinak temná a úlomky prstenců na ní vypadaly jako oranžový prach. Saturn byl už víc než ze tří čtvrtin za obzorem a prstence zapadaly s ním. Asi půl kilometru od nich se za ledovým okrajem planetoidy vynořila k obloze loď, na chvíli zazářila oranžovým světlem Saturnu a pak znova klesla a zmizela z dohledu. Zem se jemně chvěla.

"Dělá ti starosti Stín?" vyptával se Rioz dál.

Říkali tomu tak. Byl to nejbližší úlomek prstenců a na to, že byli na vnějším okraji, kde bylo částecek poměrně málo, byl dost blízko. Vzdálenost mezi oběma úlomky mohla být nějakých třicet kilometrů. Ten druhý vypadal jako rozeklaná hora a jeho tvar byl jasně viditelný.

"Jak vám připadá?" zeptal se Long.

Rioz pokrčil rameny. "V pořádku. Já na něm nic zvláštního nevidím."

"Nezdá se vám, že se zvětšuje?"

"Proč by měl?"

"Nepřipadá vám to tak?" naléhal Long.

Rioz a Swenson se na úlomek zamyšleně zadívali.

"Vypadá větší," kývl pak Swenson.

"Ale ty jsi nám to vsugeroval," hádal se Rioz. "Kdyby se zvětšoval, tak by to znamenalo, že se přibližuje."

"A proč by nemohl?"

"Vždyť ty úlomky jsou všechny na stabilní oběžné dráze."

"To byly, když jsme sem přiletěli," kývl Long. "No, cítíš to?"

Země se znova zachvěla.

Long pokračoval: "Už tady týden pracujeme s tryskami, jeden výbuch za druhým. A přistálo tady pětadvacet lodí, což už samo o sobě změnilo pohybovou energii. Ne moc, to je pravda. Ale pak jsme kus roztavili a naše lodi do těch jam sedaly a zase vyletovaly - a to všechno na jednom konci. Za ten týden jsme mohli oběžnou dráhu o kousek změnit. Ty dva úlomky, tenhle a Stín, se k sobě mohou blížit."

"Má tu spoustu místa, to by musela být náhoda, aby do nás narazil." Rioz se na Stín zamyšleně díval. "Ostatně, když ani nedokážeme určitě říct, jestli se zvětšuje, jak rychle se může pohybovat? Myslím vůči nám."

"Nemusí se pohybovat rychle. Pohybovou energii má stejně velkou jako my, takže i když o nás třeba jenom škrtne, vyhodí nás úplně z oběžné dráhy, a možná dál dovnitř, k Saturnu, kam nechceme. A kromě toho led má moc malou pevnost v tahu, takže obě planetoidy se můžou rozsypat na kousičky."

Swenson se zvedl. "Krucí, když vám dokážu říct, jak se pohybuje skořepina dva tisíce kilometrů daleko, tak vám taky můžu říct, jak se pohybuje skála, která je od nás nějakých třicet kilometrů." Vyrazil k lodi.

Long ho nezarazil.

Rioz podotkl: "Ten je ale nervózní."

Sousední planetoida vystoupila nad obzor, překulila se nad hlavou a začala opět klesat. O dvacet minut později se část obzoru naproti místu, kde zapadl Saturn, rozzářila oranžovým světlem a mohutná planeta se znovu začala zvedat.

Rioz zmáčkl rádio: "Hele, Dicku, žiješ ještě?"

"Ověřuju to," přišla nezřetelná odpověď.

"Pohybuje se?" zeptal se Long.

"Ano."

"K nám?"

Pauza. Když Swenson znova promluvil, chvěl se mu hlas. "Nejkratším směrem, Tede. Oběžné dráhy se protnou za tři dny."

"Ty ses zbláznil!" zařval Rioz.

"Ověřoval jsem to čtyřikrát," řekl Swenson.

A Long si otupěle pomyslel: Co teď budeme dělat?

9.

Některé posádky měly potíže s kabely. Musely se položit přesně; jejich geometrie musela být skoro dokonalá, aby bylo magnetické pole co nejsilnější. Ve vesmíru nebo dokonce i ve vzduchu by to bylo jedno. Kabely by se srovnaly automaticky, jakmile by se do nich pustila šťáva.

Tady to bylo jiné. Do povrchu planetoidy bylo potřeba vyhloubit rýhy a do nich položit kabely. Pokud by nebyly položeny s odchylkou nejvýš pár úhlových minut od vypočteného směru, dodaly by celé planetoidě otáčivý moment, který by znamenal ztrátu energie - a to si nemohli dovolit. Znamenalo by to, že rýhy a tunely se budou muset předělat, kabely přeložit a znova zaledovat.

Posádky se s tou nezajímavou rutinou unaveně dřely.

Pak přišel příkaz:

"Všichni k tryskám!"

Metaři nebyli nijak zvláštní příznivci disciplíny, a tak se jen za velkého vrčení, protestů a nadávání pustili do odmontování trysek z těch lodí, které byly ještě celé, přenášení na druhý konec planetoidy, upevňování na místa a natahování vedení.

Trvalo skoro čtyřicet hodin, než se někdo z nich podíval na nebe a řekl: "Kristepane!" a pak ještě něco méně publikovatelného.

Jeho soused se podíval také a řekl: "To se mi snad zdá!"

Pak si toho všimli všichni. Stal se z toho ten nejvíce šokující fakt v celém vesmíru.

"Koukejte na Stín!"

Roztahoval se po obloze jako podebraná rána. Muži se na něj dívali, zjistili, že se skoro dvojnásobně zvětšil, a přemýšleli, proč si toho nevšimli dřív.

Práce se zastavila. Všichni oblehli Teda Longa.

Odpověděl: "Nemůžeme odletět. Nemáme ani dost paliva, abychom se dostali zpátky na Mars, ani příslušné vybavení, abychom chytili jinou planetoidu. Takže musíme zůstat. Stín se k nám blíží proto, že jsme svou činností vychýlili tenhle úlomek z oběžné dráhy. To musíme změnit dalšími nárazy. Na předním konci už to udělat nemůžeme, jinak bychom ohrozili tu loď, kterou budujeme, takže to musíme zkusit naopak."

Vrátili se k práci na tryskách s divokou energií, která se ještě vystupňovala každou hodinu, kdykoli Stín znovu vyšel nad obzorem, pokaždé větší a hrozivější než dřív.

Long si nebyl jistý, že to bude fungovat. Dokonce i pokud trysky budou reagovat na vzdálené ovladače, i pokud bude k dispozici dostatečné množství vody - to záviselo na zásobní komoře vnořené přímo do ledového těla planetoidy, kde byly zabudované teploměry vhánějící pohonnou tekutinu přímo do jednotek motoru - pořád ještě nebylo jisté, jestli se planetoida bez ochranného magnetického pole pod těmi obrovskými tlaky neroztrhne.

"Hotovo!" ozval se signál v Longových sluchátkách.

"Jedem!" zavolal Long a stiskl kontakt.

Všechno kolem něj se rozechvělo. Hvězdné pole v průzoru se zatřásl.

Když se podíval dozadu, uviděl vzdálenou lesklou pěnu rychle letících ledových krystalků.

"Jedou!" ozval se křik ve sluchátkách.

A jely ještě dlouho. Long se neodvážil přestat. Šest hodin vylétal z trysek jeden proud páry za druhým, syčel, bublal, dýmal do vesmíru; nitro planetoidy se měnilo v páru a unikalo.

Stín se přibližoval stále víc, až nikdo nebyl schopen dělat nic jiného než zírat na tu horu na obloze, která teď byla impozantnější než sám Saturn. Každou rokle a údolí bylo jasně vidět. Ale když protнула oběžnou dráhu planetoidy, byla víc než tři čtvrtě kilometru za ním.

Výstřiky páry ustaly.

Long se nahnul v křesle a zakryl si oči dlaněmi. Dva dny už nejedl. Ale teď se už mohl najíst. Žádná jiná planetoida

nebyla tak blízko, aby se k nim dostala, i kdyby se k nim začala přibližovat hned teď.

Venku podotkl Swenson: "Celou tu dobu, co jsem se koukal, jak na nás ta skála letí, jsem si pořád říkal: 'Tohle se nemůže stát. To nesmíme dopustit.'"

"Ale kruci," zavrčel Rioz, "všichni jsme nervózní. Viděl jsi Jima Davise? Byl úplně zelený. A já jsem taky nebyl nejkldnější."

"Tak to nemyslím. Nešlo jen o to - o to, že tu umřeme, víš. Myslel jsem - já vím, že je to směšné, ale já si nemůžu pomoci - myslel jsem na to, že mě Dora varovala, že jestli se nechám zabít, tak mi to do smrti neodpustí. Pitomá myšlenka v takovéhle chvíli, co?"

"Tak koukej," obrátil se k němu Rioz čelem, "chtěl ses oženit, tak ses oženil. Ale proč se svými problémy chodíš za mnou?"

10.

Flotila, spojená teď v jedinou jednotku, se vracela po své dlouhé cestě od Saturnu k Marsu. Každý den přeletěla takovou vzdálenost, jaká jim na cestě tam trvala devět dní.

Ted Long vyhlásil pro všechny pohotovost. Pro pětadvacet lodí zabořených do úlomku saturnského prstence, které už neměly možnost manévrovat nebo se pohybovat samostatně, bylo zkoordinovat pohonné jednotky do synchronizovaných výtrysků dost ožehavým úkolem. První den cesty se celý ten podivný útvar tak otřásal, že je to málem vyklepalo z kůže.

Aspoň tohle se uklidnilo, jak rychlost pod neustálým tlakem zezadu stoupala. Hranici sto tisíc kilometrů za hodinu překonali během druhého dne a rychlost stoupala ke značce milionu kilometrů a dál.

Longova loď, tvořící úplnou špičku zamrzlé flotily, byla jediná, která měla pětisměrný výhled do vesmíru. Za těchto okolností to byla nepříjemná pozice. Long se přistihl, že se napjatě dívá ven a čeká, že hvězdy začnou pomalu klouzat dozadu a mizet, když flotila letí takovou rychlostí.

Samozřejmě že nic takového se nestalo. Hvězdy zůstaly nehybně viset na černém pozadí a jejich vzdálenost ses trpělivou nehybností vysmívala jakékoli rychlosti, kterou může člověk dosáhnout.

Po prvních pár dnech si všichni začali trpce stěžovat. Nešlo jen o to, že už nemohli plout vesmírem. Tíže byla teď v důsledku prudké akcelerace podstatně větší než obvyklé pseudogravitační pole lodí. I sám Long byl k smrti unavený z neustálého tlaku do hydraulických polštářů.

Začali vypínat zážehy na jednu hodinu z každých čtyř a Long se trápil.

Už je to víc než rok, co naposled viděl pozorovacím okénkem své tehdy ještě samostatné lodi zmenšující se Mars. Co se od té doby stalo? Je tam ještě kolonie?

Longa se začalo zmocňovat cosi jako stále silnější panika a každý den vysílal k Marsu rádiové signály za pomoci spojené energie pětadvaceti lodí. Žádná odpověď nepřišla. Ani ji nečekal. Mars a Saturn byly teď na opačných stranách Slunce a dokud flotila nevystoupí dost vysoko nad rovinu ekliptiky, aby se Slunce dostalo hluboko pod linii spojující ji a Mars, bude Slunce rušit všechny signály.

Vysoko nad vnějším okrajem pásu asteroidů dosáhli maximální rychlosti. Obrovská loď se krátkými výtrysky páry nejprve z jedné a pak z druhé postranní trysky obrátila. Spojené trysky na konci se znovu rozeřvaly, ale tentokrát začaly brzdit.

Minuli Slunce ve vzdálenosti sto padesát milionů kilometrů a začali klesat k oběžné dráze Marsu.

Týden cesty od Marsu zaslechli poprvé signály odpovědi, útržkovité, praskající a nesrozumitelné, ale rozhodně pocházely z Marsu. Země a Venuše byly v tak odlišných úhlech, že o tom nebylo pochyb.

Long si oddechl. V každém případě jsou na Marsu ještě lidé.

Dva dny cesty od Marsu byl signál silný a čistý a na druhém konci se ozval Sankov.

Sankov řekl: "Ahoj, chlapče. Tady jsou tři hodiny ráno. Nikdo nemá pro starého člověka kousek srdce. Vytáhli mě z postele."

"Omlouvám se, pane."

"Nemusíš. Dostali to příkazem. Bojím se ptát, chlapče. Je někdo zraněný? Nebo snad mrtvý?"

"Žádný mrtvý, pane. Ani jeden."

"A - a voda? Zbylo něco?"

Long řekl s pokusem o nonšalanci: "Dost."

"V tom případě pospíchejte domů tak rychle, jak to půjde. Samozřejmě nic neriskujte."

"Takže máte potíže."

"Trochu. Kdy přistanete?"

"Za dva dny. Vydržíte tak dlouho?"

"Vydržíme."

O čtyřicet hodin později se z Marsu stala rudooranžová koule, která vyplnila všechny průzory, a oni začali po spirále klesat na přistání.

"Pomalů," říkal si Long. "Pomalů." Za těchto okolností by i řídká atmosféra Marsu mohla nadělat strašné škody, kdyby do ní vstoupili příliš rychle.

Protože přilétali hodně z výšky vůči ekliptice, vedla jejich spirála ze severu na jih. Pod nimi prolétla bílá polární čepička, pak ta druhá, mnohem menší, na letní polokouli, pak znova velká, pak malá, v delších a delších intervalech. Planeta se přibližovala, krajina začínala nabývat konkrétních rysů.

"Připravte se na přistání!" zavolal Long.

11.

Sankov dělal, co mohl, aby vypadal klidně, ale nebylo to jednoduché vzhledem k tomu, jak těsně se mládenci stačili vrátit. Ale nakonec to přece jen vyšlo.

Ještě před pár dny nevěděl jistě, jestli přežili. Pravděpodobnější - vlastně skoro jisté - se zdálo, že je z nich jen pár desítek zmrzlých mrtvol někde na cestě od Marsu k Saturnu, nové planetoidy, které kdysi byly živé.

Komise se s ním handrkovala už celé týdny, než ta zpráva přišla. Trvali na tom, že ten papír musí pro forma podepsat - chtěli, aby všechno vypadalo jako dohoda, ke které obě strany došly dobrovolně.

Ale Sankov věděl, že pokud bude úplně zatvrzelý, budou klidně jednat jednostranně a to, jak to bude vypadat, hodí za hlavu. Zdálo se celkem jisté, že Hilder bude zvolen a že se klidně odváží riskovat, že se veřejné mínění ze soucitu postaví na stranu Marsu.

Protahoval tedy jednání, jak se dalo, a pořád jim mával před nosem tou možností, že ustoupí.

A pak dostal zprávy od Longa a celou dohodu rychle uzavřel.

Papíry ležely před ním na stole a on pronesl poslední prohlášení pro přítomné reportéry.

Začal: "Celkový dovoz vody ze Země činí dvacet milionů tun ročně. Tento údaj klesá, jak rozvíjíme náš vlastní čerpací systém. Pokud podepíšu tuto dohodu, tento souhlas s embargem, bude náš průmysl ochromen a možnosti dalšího rozvoje se zastaví. Podle mého názoru snad tohle nemůže být cílem Země, že?"

Setkal se s jejich pohledy, ale uviděl v nich jen tvrdý trpyt. Poslanec Digby byl vyměněn a tihle byli všichni proti němu.

Předseda komise podotkl: "Tohle všechno už jste říkal."

"Já vím, ale právě teď se chystám podepsat a chci si to srovnat v hlavě. Je Země pevně rozhodnuta zastavit náš zdejší rozvoj?"

"Samozřejmě že ne. Země má zájem na zachování svých nenahraditelných zásob vody, to je vše."

"Na Zemi máte jeden a půl trilionu tun vody."

Předseda komise zavrtěl hlavou: "Nemůžeme postrádat vodu."

A Sankov podepsal.

To byla ta poslední kapka, kterou potřeboval. Země má jeden a půl trilionu tun vody a nemůže z ní postrádat ani trochu.

Teď, o den a půl později, čekala komise a reportéři v kupoli přístávacího střediska. Tlustými vypouklými okny viděli prázdnou přístávací plochu.

Předseda komise se podrážděně zeptal: "Jak dlouho ještě budeme muset čekat? A nebyl byste tak laskav a neřekl nám konečně, nač to vlastně čekáme?"

"Několik našich lodí bylo ve vesmíru, za pásem asteroidů."

Předseda komise si sundal brýle a začal si je čistit sněhobílým kapesníkem. "A teď se vracejí?"

"Ano."

Předseda pokrčil rameny a povytáhl obočí směrem k čekajícím reportérům.

Ve vedlejší místnosti se k jinému oknu tiskl houf žen a dětí. Sankov o krok ustoupil a podíval se na ně. Mnohem raději by byl s nimi, sdílel jejich vzrušení a napětí. I on čekal víc než rok. I on si znova a znova myslel, že muži jsou už jistě mrtví.

"Vidíte?" ukázal Sankov.

"Páni!" vykřikl jeden reportér. "To je loď!"

Z vedlejší místnosti se ozvala změt' výkřiků.

Nebyla to ani tak loď, jako spíš jasná tečka zastřená pohybujeícím se bílým mrakem. Oblak se zvětšoval a začal nabývat formy. Byl to dvojitý pruh a jeho spodní okraj pravidelně stoupal a zase klesal. Když se přiblížil ještě víc, nabyla jasná tečka na horním konci víceméně válcové podoby.

Byla hrubá a rozeklaná, ale tam, kde na ni dopadalo slunce, se jasně blýskala.

Válec klesal k zemi s typickou pomalostí kosmických plavidel. Vznášel se na výtryscích páry a usazoval své tuny hmoty jako stařec unaveně se skládající do křesla.

A pod kupolí se rozhostilo ticho. Děti a ženy v jedné místnosti, politikové a reportéři ve druhé zůstali bez pohnutí a nevěřicně hleděli vzhůru.

Přístávací opery válce, sahající daleko za spodní trysky, se vysunuly a zanořily se do oblázků na ploše. A pak loď znehybněla a trysky se odmlčely.

Ale v kupoli bylo stále ticho. A pokračovalo ještě dlouho.

Po bocích té obrovské lodí se začali spouštět lidé s mačkami na botách a cepíny v rukou. Kousek po kousku se sunuli po té tříkilometrové cestě k zemi. Proti osleplivě lesklému povrchu vypadali jako mravenci.

Jeden z reportérů řekl - ne, zakrákoral: "Co to je?"

"Tohle," vysvětlil Sankov klidně, "je kus hmoty, který dřív kroužil kolem Saturnu jako součást jeho prstenců. Naši mládenci ho opatřili cestovními moduly a tryskami a přitáhli ho domů. Saturnovy prstence jsou totiž z ledu."

Do mrtvého ticha pokračoval: "Ta věc, která vypadá jako kosmická loď, je jen hora ztuhlé vody. Kdyby takhle stála na Zemi, roztekla by se a možná by se rozpadla vlastní vahou. Mars je chladnější a má menší přitažlivost, takže tady takové nebezpečí nehrozí.

Samozřejmě, jakmile to všechno pořádně zorganizujeme, můžeme zřídít vodní stanice na měsících Saturnu a Jupitera a na asteroidech. Můžeme lovit úlomky Saturnových prstenců a rozepisovat je na nejrůznější stanice. Naši Metaři se v takových věcech vyznají.

Budeme mít tolik vody, kolik budeme potřebovat. Ten kus, který vidíte, jsou asi čtyři krychlové kilometry - přibližně tolik, kolik by nám Země poslala za dvě stě let. Chlapci z ní poměrně velkou část spotřebovali na návrat od Saturnu na Mars. Jak mi říkali, zvládli to za pět týdnů a spotřebovali asi sto milionů tun. Ale to v té hoře neudělalo málem ani jeskyňku. Stačíte mě sledovat, pánové?"

Obrátil se k reportérům. Nebylo pochyb o tom, že ho sledují dokonale.

Pokračoval: "Tak si запиšte ještě jednu věc: Země se obává o svou zásobu vody. Má jen jeden a půl trilionu tun. Nám z ní nemůže dát ani jedinou tunu. Zapište si, že my marťané máme obavy o Zemi a nechceme, aby se lidem Země něco stalo. Zapište si, že Zemi rádi prodáme vodu. Zapište si, že jim zajistíme dodávky řádově milionů tun za rozumné ceny. Zapište si, že během deseti let počítáme, že budeme moci vodu dodávat po krychlových kilometrech. Napište si, že si Země může přestat dělat starosti, protože Mars jí prodá tolik vody, kolik bude potřebovat a chtít."

Předseda komise už ho neslyšel. Už přímo cítil, jak se na něj řítí budoucnost. Nejasně viděl, jak se reportéři vesele šklebí a píšou jako o život.

Šklebí.

Už slyšel, jak se z toho úšklebku stane na Zemi hlasitý smích nad tím, jak Mars elegantně obrátil situaci proti samým Protiplývačům. Už slyšel, jak ten smích hřímá ze všech světadílů, až se o tom fiasku dozvědí. A už viděl tu propast, hlubokou a černou jako vesmír, do níž navěky upadnou politické naděje Johna Hildera a všech odpůrců kosmických letů na Zemi - samozřejmě včetně jeho vlastních.

Ve vedlejší místnosti Dora Swensonová křičela radostí a Peter, o pět centimetrů vyšší, poskakoval jako šílený a ječel: "Tati! Tati!"

Richard Swenson právě sestoupil z okraje podpěry a vykročil ke kupoli. Přes průzor helmy bylo jasně vidět jeho tvář.

"Viděl jsi už někdy tak šťastného chlapa?" zeptal se Ted Long. "Třeba na tom manželství přece jen něco bude."

"Ale ne, to jsi byl jenom moc dlouho ve vesmíru," zavrčel Rioz.

Volební právo

Desetiletá Linda byla z rodiny jediná, kdo byl zjevně rád, že je vzhůru.

Norman Muller ji uslyšel z omámené, nezdravé polomdloby (asi před hodinou se mu konečně podařilo usnout, ale i to bylo spíš vyčerpání než spánek).

Ted stála u jeho postele a třásla s ním. "Tati, tati, vzbud' se. Vzbud' se!"

Potlačil zasténání. "No tak, Lindo."

"Ale tati, tady kolem je všude strašná spousta policajtů! Policejní auta a tak!"

Norman Muller to vzdal a s námahou se nadzvedl na lokty. Den začínal. Venku teprve začínalo svítat, byl to takový zoufale šedivý zárodek dne - a stejně zoufale šedivě se cítil on sám. Slyšel Sarah, svou ženu, jak v kuchyni chystá snídani. Jeho tchán Matthew pokašlával v koupelně. A agent Handley už byl nepochybně připravený a čekal na něj. Dnes byl ten den.

Den voleb!

Začalo to jako vždycky. Možná to bylo o něco horší, protože to byl prezidentský rok, ale na druhou stranu to nebylo o nic horší než kterýkoli jiný prezidentský rok.

Politici mluvili o VYNIKAJÍCÍM voličstvu a OBROVSKÉ elektronické inteligenci, která mu slouží. Noviny analyzovaly situaci pomocí průmyslových počítačů (New York Times a St. Louis Post-Dispatch měly vlastní) a byly plné drobných náznaků, co bude následovat. Komentátoři ujišťovali, že ten či onen stát a okres bude tím klíčovým, a bezstarostně si přitom odporovali.

První náznak toho, že tentokrát to nebude jako každý jiný rok, přišel tehdy, když Sarah Mullerová řekla večer 4. října (kdy do voleb zbýval přesně měsíc) svému manželovi: "Cantwell Johnson tvrdí, že ten stát letos bude Indiana. A to už je čtvrtý. Představ si to, náš stát."

Obtloustlá tvář Matthewa Hortenweilera vykoukla nad novinami. Zachmuřeně se podíval na svou dceru a prohlásil: "Ti jsou všichni placení za to, aby lhali. Neposlouchej je."

"Už čtyři, tati," odporovala mírně Sarah. "A všichni říkají, že to bude Indiána."

"Indiána je klíčový stát, Matthewe," přidal se Norman stejně mírně, "vzhledem k Hawkins-Smithovu zákonu a k těm zmatkům v Indianapolis. To -"

Matthew zkrivil tvář, až to ostatní vylekalo, a zasípal: "Nikdo ale neříkal Bloomington a okres Monroe, ne?"

"No -" začal Norman.

Linda, jejíž drobný obličejík se špičatou bradou se otáčel od jednoho ke druhému, se do toho vložila vysokým hláskem: "Ty budeš letos volit, tati?"

Norman se usmál a zavrtěl hlavou. "Nejspíš ne, holčičko."

Ale to všechno se už stalo v obvyklém říjnovém ovzduší postupně narůstajícího napětí, jaké v prezidentském roce vždycky bývá, a Sarah si už dlouho potají tiše snila. Toužebně řekla. "Ale bylo by to nádherné, ne?"

"Kdybych volil?" Norman Muller měl malý světlý knírek, který mladé Sarah připadal neodolatelný, ale který postupně zešedl a byl už jen nevýrazný. Na čele se mu prohlubovaly vrásky nejistoty a ve své úřednické duši se nikdy ani na okamžik nezabýval myšlenkou, že se zrodil k velkým věcem nebo že by se za jakýchkoli okolností mohl velkým stát. Měl ženu, práci a malou dcerku a to - kromě okamžiků výjimečného nadšení nebo výjimečné deprese - považoval za dostatečný životní úspěch.

Proto ho směr, kterým se ubíraly myšlenky jeho ženy, uváděl do rozpaků a byl z něj nesvůj. "Bud' rozumná, miláčku," řekl. "V zemi žije dvě stě milionů lidí a při takové pravděpodobnosti myslím nemá cenu ztrácet čas takovými

myšlenkami."

Jeho žena se nedala: "Ale Normane, není to žádných dvě stě milionů a ty to dobře víš. Především to mohou být jen lidé mezi dvaceti a šedesáti lety a vždycky je to muž, což už samo o sobě snižuje ten poměr na nějakých padesát milionů k jedné. A jestli to skutečně bude Indiana -"

"Tak to bude asi jeden a čtvrt milionu k jedné. Na koně by sis při takovém poměru asi nevsadila, co? Pojdte večeřet."

Matthew za svými novinami zavrčel: "Pěkné pitomosti."

Linda se znovu zeptala: "Budeš letos volit, tatí?"

Norman zase zavrčel hlavou a všichni vykročili do jídelny.

Do 20. října už byla Sarah rozčilená na nejvyšší míru. U kávy oznámila, že paní Schultzová má synovce, který je sekretářem jednoho poslance, a že říkála, že všichni "hlavouni" se soustředí na Indianu.

"Říkala, že prezident Villers dokonce bude mít projev v Indianapolis."

Norman Muller měl za sebou v obchodě těžký den. Komentoval tu zprávu jen pozdviženým obočím a neřekl nic.

Matthew Hortenweiler, který byl chronicky nespokojený s Washingtonem, zabručel: "Jestli bude Villers mluvit v Indianě, tak to znamená, že si myslí, že Multivac vybere Arizonu. Přiblížit se víc, na to ten tupec nemá kuráž."

Sarah, která svého otce ignorovala, kdykoli to šlo bez porušení nezbytné slušnosti, pokračovala: "Já nevím, proč neoznámí stát hned, jak to jde, a pak i okres a tak. Pak by si lidé, kterých se to už nemůže týkat, mohli oddechnout."

"Kdyby to udělali," vysvětloval Norman, "tak by se tam politici okamžitě vrhli jako supi. A až by se výběr zúžil na město, tak bys na každém rohu měla jednoho kongresmana."

Matthew přimhouřil oči a vztekle si prohrábl řidnoucí šedé vlasy. "Supi jsou to i tak. Poslyšte -"

Sarah zamumlala: "No tak, tatí -"

Matthew hřiměl dál bez ohledu na její protest, aniž by se v nejmenším zarazil. "Poslyšte, já jsem u toho byl, když zavedli Multivac. Říkali, že to bude konec politických stran. Voličské peníze už se nebudou vyhazovat na volební kampaň.

Žádné nuly už nebudou ukazovat zuby v reklamách a nenechají se tak protlačit do Kongresu nebo do Bílého domu. A co se stalo? Kampaně jsou horší než dřív, jen je teď dělají naslepo. Pošlou někoho do Indiany kvůli Hawkins-Smithovu zákonu a někoho jiného do Kalifornie, kdyby se náhodou nejdůležitější ukázal ten případ Joe Hammera. Já říkám, všechny tyhle nesmysly by se měly zlikvidovat. Ať se vrátí k dobrému starému -"

Linda se náhle zeptala: "Ty nechceš, aby táta letos volil, dědo?"

Matthew se na holčičku zamračil. "Ty se do toho nepleť." Pak se zase obrátil k Normanovi a Sarah. "Byla doba, kdy jsem volil. Prostě jsem došel do volební kabiny, položil jsem ruku na ovladač a volil jsem. Nic na tom nebylo. Prostě jsem řekl: Ten a ten je můj člověk a já ho volím. Takhle by to mělo být."

Linda ho vzrušeně přerušila: "Ty jsi volil, dědo? Vážně?"

Sarah se k ní rychle naklonila, aby z toho nevznikla zbytečná nepodložená historka, která by se šířila mezi sousedy: "To ne, Lindo. Dědeček nemyslel, že opravdu volil. Takhle tenkrát volili všichni, i tvůj dědeček, ale to nebyly skutečné volby."

Matthew zařval: "Nebyl jsem žádný malý kluk. Bylo mi dvaadvacet a volil jsem Langleyho a byly to skutečné volby.

Můj hlas možná nebyl moc důležitý, ale byl stejně dobrý jako hlas kohokoli jiného. Kohokoli. A žádný Multivac nám -" Norman se do toho vložil: "No tak, Lindo, je čas jít do postele. A přestaň se pořád ptát na volby. Až vyrosteš, všechno to pochopíš."

Políbil ji a ona se pod mateřským pobízením neochotně nechala odvést, když dostala dovolení koukat se v posteli do čtvrt na deset na video, jestli si při koupání pospíší.

Linda řekla: "Dědo?" a stála s hlavou skloněnou a s rukama za zády tak dlouho, až se noviny sklonyly a nad nimi se ukázalo rozježené obočí a oči obklopené jemnými vráskami. Byl pátek, 31. října.

Starý pán řekl: "Ano?"

Linda přišla blíž a opřela se mu oběma předloktími o koleno, takže musel odložit noviny úplně.

Řekla: "Dědo, ty jsi opravdu někdy volil?"

Odpověděl: "Snad jsi slyšela, že jsem to říkal, ne? To myslíš, že lžu?"

"No... to ne, ale máma říkala, že tenkrát volil každý."

"To volil."

"Ale jak to? Jak mohl volit každý!"

Matthew se na ni vážně díval, pak ji zvedl a posadil si ji na klín.

Dokonce ztlumil i svůj obvykle velmi zvučný hlas. Řekl: "Víš, Lindo, ještě asi před čtyřiceti lety volili pokaždé všichni.

Řekněme, že jsme chtěli rozhodnout, kdo bude příštím prezidentem Spojených států. Jak Demokrati, tak Republikáni někoho nominovali a každý pak řekl, koho z nich chce. Když skončil den voleb, tak se spočítalo, kolik lidí chce toho Demokrata a kolik toho Republikána. A ten, kdo dostal víc hlasů, byl zvolen. Chápeš to?"

Linda kývla a řekla: "A jak všichni ti lidé věděli, koho mají volit? Řekl jim to Multivac?"

Mathew povytáhl obočí a zatvářil se přísně. "Používali vlastní zdravý rozum, jasné?"

Odtáhla se od něj a on znovu ztlumil hlas. "Já se na tebe nezlobím, Lindo. Víš, ale někdy trvalo celou noc, než se spočítalo, co všichni řekli, a lidé byli netrpěliví. Tak vymysleli zvláštní stroje, které se mohly podívat na prvních několik hlasů a porovnat je s hlasy ze stejných míst v předchozích letech. A z toho pak stroj vypočítal, jaké budou celkové výsledky a kdo bude zvolen. Chápeš to?"

Kývla. "Jako Multivac."

"První počítače byly mnohem menší než Multivac. Ale stroje se pořád zvětšovaly a dokázaly určit výsledky voleb z

menšího a menšího počtu hlasů. A nakonec pak postavili Multivac a ten to dokáže určit podle jediného voliče."

Linda se usmála. Tohle už znala. "To je prima."

Matthew se zamračil a řekl: "Ne, to není prima. Já si nepřeju, aby mi stroj říkal, jak bych byl volil, jenom proto, že nějaký chlap z Milwaukee prohlásil, že je proti vyšším celním tarifům. Třeba chci prostě jen z legrace volit nějak bláznivě. Třeba nechci volit vůbec. Třeba -"

Ale Linda už se mu svezla z klína a šla pryč.

Ve dveřích se srazila se svou matkou. Ta měla ještě na sobě kabát a neměla dokonce ani čas sundat si klobouk.

Zadýchaně řekla: "Uteč, Lindo. Nepleť se mamince do cesty."

Pak si sundala klobouk, uhladila si vlasy rukou a obrátila se k Matthewovi: "Byla jsem u Agathy."

Matthew se na ni přísně podíval a znovu sáhl po novinách. Tahle informace mu nestála ani za to, aby zavrčel na znamení, že ji slyšel.

Sarah ale pokračovala a rozepínala si při tom kabát. "A hádej, co říkála?"

Mathew uhladil noviny, aby se lépe četly, a zabručel: "To je mi úplně jedno."

"Tedy, tati..." rozzlobila se Sarah. Ale neměla na hněv čas. Musela tu zprávu někomu říct a Matthew byl jediný, kdo byl po ruce, takže pokračovala: "Agathin Joe je u policie, víš, a říkal, že včera v noci přijel do Bloomingtonu plný autobus tajných policistů."

"No, po mně nejdu."

"Ale copak to nechápeš, tati? Tajní policisté takhle těsně před volbami. V Bloomingtonu?"

"Třeba honí bankovního lupiče."

"Tady ve městě nikdo nevyloupil banku už já nevím jak dlouho. Tati, ty jsi hrozný."

Odešla.

Ani Norman Muller nepřijal tu zprávu s o mnoho větším nadšením.

"Sarah, jak ten Agathin Joe ví, že to jsou tajní policisté?" zeptal se klidně. "Těžko asi běhají po světě se služebním průkazem přilepeným na čele, ne?"

Ale příštího večera, kdy byl listopad právě den starý, mohla triumfálně prohlásit: "Celý Bloomington čeká, že voličem bude někdo odtud. V místních televizních zprávách už to prakticky řekli."

Norman nervózně poposedl. Tohle popřít nemohl a děsil se toho. Jestli Multivac skutečně vybere Bloomington, tak to bude znamenat novináře, videoprogramy, turisty a vůbec kdejaké - vyrušování. Norman měl rád klidnou rutinu svého života a vzdálený rozruch politiky se teď na jeho vkus příliš přibližoval.

"To jsou všechno jen pověsti, nic víc," podotkl.

"Tak jen počkej a uvidíš. Počkej a uvidíš."

Ukázalo se, že ani nebude potřeba čekat dlouho. Vzápětí naléhavě zazvonil zvonek a když Norman Muller otevřel a řekl:

"Ano?" vysoký, vážný muž se zeptal: "Jste Norman Muller?"

Norman znovu řekl "Ano," ale tentokrát skomírajícím hlasem. Podle chování toho neznámého nebylo těžké poznat, že je tu úředně, a jeho poslání náhle bylo stejně nepochybné, jak se ještě před okamžikem zdálo naprosto nemyslitelné.

Ten muž předložil své pověření, vešel do domu, zavřel za sebou dveře a obřadně řekl: "Pane Normane Mullere, je mou povinností informovat vás jménem prezidenta Spojených států, že jste byl vybrán, abyste v úterý 4. listopadu 2008 reprezentoval americké voličstvo."

Norman Muller stěží dokázal bez opory dojít k židli. Seděl tam, bledý a skoro bez sebe, zatímco Sarah mu donesla vodu, panicky ho poplácávala po ruku a cedila mezi zuby: "Vzpamatuj se, Normane. Hlavně neomdli. Vzpamatuj se! Nebo vyberou někoho jiného."

Když Norman zas dokázal promluvit, zašeptal: "Omlouvám se, pane."

Agent tajné služby si sundal kabát, rozepnul si sako a klidně se usadil na pohovce.

"To nic," řekl. Officialita jako by z něj spadla ve chvíli, kdy pronesl své oznámení, a zbyl jen mohutný a poměrně přátelský člověk. "Tohle už je poštěté, co jsem to někomu oznamoval, a viděl jsem už nejružnější reakce. A žádná nebyla taková, jak to vídáte na videu. Víte, jak to myslím? Pohled plný svatého nadšení a herec prohlašuje: 'Bude mi nesmírnou ctí sloužit své zemi.' A tak podobně." Agent se chlácholivě zasmál.

Sarah se smála také, ale v jejím hlase se objevila ostrá hrana hysterie.

Agent řekl: "Teď mě tu budete muset chvíli snášet. Jmenuju se Phil Handley. Byl bych rád, abyste mi říkali Phile. Pan Muller už nebude moci až do dne voleb opustit dům. Budete muset zavolat do obchodního domu, že je nemocný, paní Mullerová. Vy zatím můžete dělat všechno jako normálně, ale musíte slíbit, že nikomu nic neřeknete. Ano, paní Mullerová?"

Sarah divoce kývala hlavou. "Nebojte se. Neřeknu ani slovo."

"Dobře. Ale, paní Mullerová," Handley se tvářil vážně, "teď mluvíme vážně. Vycházejte z domu, jen pokud budete nezbytně muset, a i tak budete sledována. Omlouvám se, ale jinak to nejde."

"Sledována?"

"Nenápadně, samozřejmě. Nebojte se. A jde jen o ty dva dny, než to bude formálně oznámeno národem. Vaše dcera -"

"Je v posteli," řekla rychle Sarah.

"To je dobře. Budete jí muset říct, že jsem příbuzný nebo přítel a že jsem přijel na návštěvu. Kdyby se dozvěděla pravdu, musela by taky zůstat doma. A váš otec by neměl raději nikam chodit tak jako tak."

"To se mu líbit nebude," povzddechla Sarah.

"Nedá se nic dělat. A protože s vámi nikdo jiný nebydlí -"

"Jak vidím, víte o nás všechno," zašeptal Norman.

"Poměrně dost," kývl Handley. "No, žádné další instrukce pro vás zatím nemám. Budu se snažit s vámi co nejvíc spolupracovat a přidělovat vám tak málo práce, jak to jen půjde. Vláda vám zaplatí náklady spojené s mým pobytem, takže vás to nebude nic stát. Každý večer mě vystřídá někdo, kdo bude sedět tady v pokoji, takže se spaním si hlavu dělat nemusíte. A pane Mullere -"

"Ano, pane?"

"Říkejte mi Phile," požádal agent znovu. "Vybranému člověku sdělujeme jeho úkol dva dny před oficiálním oznámením proto, aby si na to zvykl. Byli bychom rádi, aby před Multivac předstoupil v tak klidném rozpoložení, jak to jen lze. Uvolněte se a říkejte si, že je to jen jeden den. Ano?"

"Dobře," řekl Norman, ale pak divoce zavrtěl hlavou: "Ale já tu zodpovědnost nechci. Proč já?"

"No," začal Handley, "já vám to vysvětlím od začátku. Multivac váží nejružnější známé faktory, kterých jsou miliardy. Jeden faktor ale známý není a ještě dlouho nebude. To jsou reakce lidského mozku. Na každého Američana působí tlak vědomí toho, co dělají a říkají jiní Američané, tlak toho, co se stane jemu a co on udělá ostatním. Kterýkoli Američan může předstoupit před Multivac a ten může určit zaměření jeho mysli. Z té se pak dá odhadnout zaměření všech ostatních myslí ve státě. Někteří Američané jsou v určité konkrétní době pro takový účel vhodnější než jiní, to záleží na tom, co se ten rok stane.

Multivac vás vybral jako toho nejreprezentativnějšího pro tento rok. Ne nejchytřejšího, nejsilnějšího nebo nejšťastnějšího, ale prostě nejreprezentativnějšího. A o rozhodnutích Multivaku se nepochybuje, že?"

"Nemůže udělat chybu?" zeptal se Norman.

Sarah, která to netrpělivě poslouchala, ho přerušila: "Prosim vás, neposlouchejte ho. Víte, je prostě nervózní. On je ve skutečnosti hodně sečtělý a politiku podrobně sleduje."

"Rozhoduje Multivac, paní Mullerová," připomněl Handley. "Vybral vašeho manžela."

"Ale ví opravdu všechno?" nedal se Norman. "Nemůže udělat chybu?"

"Ale ano, může. Nemá cenu to neřít na rovinu. V roce 1992 zemřel vybraný volič na infarkt dvě hodiny předtím, než mu mělo být pověřeni předneseno. To Multivac nepředvídal - ani nemohl. Volič může být duševně nestabilní, morálně nezpůsobilý nebo třeba i neloajální. Multivac nemůže vědět o každém všechno, dokud do něj nevložíme všechna možná data. Proto máme vždycky připraveného alternativního kandidáta. Ale myslím, že tentokrát ho nebudeme potřebovat. Jste zdravý, pane Mullere, a podrobně jsme si vás prošetřili. Vyhovujete kritériím."

Norman zabořil tvář do dlaní a zůstal bez pohnutí.

"Zítřka ráno, pane," řekla Sarah, "už bude úplně v pořádku. Musí si na to jen zvyknout, to je všechno."

"Samozřejmě," kývl Handley.

V soukromí ložnice se Sarah Mullerová vyjadřovala jinými, podstatně silnějšími výrazy. Podstatou jejího kázání bylo:

"Seber se, Normane. Pokoušíš se zahodit svou životní šanci."

Norman nešťastně zašeptal: "Děsíme to, Sarah. Celá ta věc mě děsí."

"Ale proboha proč? Co je na tom, odpovědět na jednu dvě otázky?"

"Ta zodpovědnost je moc velká. Nesnesu to."

"Jaká zodpovědnost? Žádnou nemáš. Vybral tě Multivac. Zodpovědnost nese Multivac. To každý ví!"

Norman se v posteli posadil a s náhlým vzdorem a úzkostí se rozkřikl: "To má každý vědět. Ale neví. Všichni -"

"Nekřič tak," zasyčela Sarah ledově. "Uslyší tě až na druhém konci města."

"Nevědí to," přešel Norman rychle k šepotu. "Když mluví o Ridgelyho vládě v osmaosmdesátém roce, tak neříkají, že vyhrál zásluhou nemožných slibů a rasistických blábolů! Kdepak! Mluví o 'tom idiotovi MacComberovi, co ho zvolil', jako by Humphrey MacComber byl ten jediný, kdo s tím měl co společného, protože komunikoval s Multivakem. Sám jsem to taky mockrát řekl - jenže teď vím, že ten chudák byl obyčejný chudý farmář a vůbec nestál o to, aby ho vybrali. Proč to byla víc jeho chyba než všech ostatních? Teď jeho jméno proklínají."

"Chováš se jako malý," odsekla Sarah.

"Mám rozum. Řeknu ti jedno, Sarah, já to nepřijmu. Nemůžou mě donutit, abych volil, když nechci. Řeknu, že jsem nemocný. Řeknu -"

Ale Sarah už toho měla dost. "Tak teď mě poslouvej," šeptala zuřivě. "Nemůžeš myslet jenom na sebe. Víš dobře, co to znamená být Voličem roku. Navíc prezidentského. Znamená to publicitu, slávu a možná taky spoustu peněz -"

"A pak zase budu úředník."

"To tedy nebudeš. Přinejmenším budeš vedoucím pobočky, jestli máš aspoň kus rozumu, a ty ho budeš mít, protože já ti řeknu, co máš dělat. Když to správně zahraješ, budeš mít takovou publicitu, že donutíš ty vaše slavné Kennel Stores, Inc., aby ti daly pevnou smlouvu včetně doložky o pravidelném zvyšování platu a slušného penzijního pojištění."

"Proto přeče člověk není voličem, Sarah."

"Ale ty toho využiješ. Jestli nemyslíš, že jsi tím povinen sobě nebo mně - já pro sebe nic nechci - tak jsi tím povinen Lindě."

Norman zasténal.

"Není to tak?" popíchla ho Sarah.

"Ano, miláčku," zamumlal Norman.

3. listopadu to bylo oficiálně oznámeno a pak už bylo příliš pozdě na to, aby Norman couvl, i kdyby našel dost odvahy se o to pokusit.

Jejich dům byl odříznut od světa. Agenti tajné služby svou přítomností už neskrývali a zablokovali vchod.

Zpočátku neustále zvonil telefon, ale Philip Handley bral s mile omluvným úsměvem všechny hovory sám. Nakonec

výdal centrále pokyn, aby je přepojovala rovnou na policejní stanici.

Norman tušil, že mu tím ušetřil nejen jásavé (a závistivé) gratulace přátel, ale také obrovský nátlak obchodníků větřících zisk a úlisné řeči politiků z celé země... a možná i výhrůžky bláznů, kteří se při takových příležitostech vždycky vyskytnou.

Do domu nesměly ani noviny, aby Normana neovlivňovaly, a televize byla šetrně, ale nesmlouvavě vypojena, ačkoli Linda hlasitě protestovala.

Mathew neustále bručel a zůstal ve svém pokoji; Linda se po prvním náporu vzrušení urazila a pokňourávala, protože nesměla z domu; Sarah dělila čas mezi přípravu jídla pro současnou dobu a plánování doby budoucí; a Norman byl v těžké depresi.

A pak konečně přišlo ráno dne čtvrtého listopadu dva tisíce osm a nastal den voleb.

Snídaně byla časné, ale jedl jen Norman Muller, a i on pouze mechanicky. Ani když se osprchoval a oholil, nevrátil se mu pocit reality ani se nezabavil dojmu, že je navenek tak špinavý, jak špinavě se cítil.

Handley se snažil, jak se dalo, aby svým přátelským hlasem vdechl šedému a nepřátelskému úsvitu trochu normálnosti. (Meteorologové předpovídali zamračeno a před polednem i déšť.)

Handley řekl: "Budeme dům držet v izolaci, dokud se pan Muller nevrátí, ale pak se nás už zbavíte." Agent tajné služby byl teď v uniformě včetně dvou pistolí v těžkých okovaných pouzdrech u pasu.

"Vždyť jste nám tu nezpůsobil vůbec žádné potíže," předla Sarah.

Norman vypil dva šálky černé kávy, otřel si rty ubrouskem, vstal a uštvane řekl: "Jsem připravený."

Handley vstal také. "Výborně, pane. A vám, paní Mullerová, děkuji za vaše milé pohostinství."

Obrněné auto svištělo po prázdných ulicích. Dokonce i na tak časnou hodinu byly skutečně nápadně prázdné.

Handley na to upozornil a vysvětlil: "Z trasy, po které jedeme, vždycky odklání dopravu. To se dělá od té doby, co v roce devadesát dva skoro zmařil Leverettovy volby pokus o atentát."

Když auto zastavilo, stále zdvořilý Handley pomohl Normanovi ven a vedl ho do podzemní chodby špalírem vojáků stojících v pozoru.

Došli do jasně osvětlené místnosti, v níž ho přivítali tři usmívající se muži v bílém.

Norman ostře prohlásil: "Ale tohle je nemocnice."

"To není podstatné," ujistil ho rychle Handley. "To je jen proto, že nemocnice má příslušné vybavení."

"Dobře, tak co mám dělat?"

Handley kývl. Jeden ze tří mužů v bílém pokročil vpřed a řekl Handleymu: "Já už to převezmu."

Handley ledabyle zasalutoval a odešel.

Muž v bílém řekl: "Posaďte se, prosím, pane Mullere. Já jsem John Paulson, vedoucí programátor. Tohle jsou Samson Levine a Peter Dorogobuzh, moji asistenti."

Norman si se všemi otupěle potřásl rukama. Paulson byl muž střední postavy s měkkou tváří, která se zřejmě často usmívala, a s nápadným přičeskem. Měl brýle v plastických obroučkách staromódního tvaru a při řeči si zapálil cigaretu. Normanovi nabídl také, ale ten odmítl.

Paulson začal: "Především vás chci upozornit, pane Mullere, že nijak nespěcháme. Můžete tu s námi zůstat třeba celý den, když to bude třeba, abyste si zvykl na prostředí a překonal představy, že jde o něco neobvyklého, něco - klinického, chápete, jak to myslím."

"To je v pořádku," kývl Norman. "Hlavně bych to chtěl mít co nejdřív za sebou."

"Chápu vás. Ale i tak bychom rádi, abyste přesně věděl, co se bude dít. Především: Multivac tady není."

"Není?" I přes svou depresi se trochu těšil na to, že uvidí Multivac. Říkalo se, že je skoro tři čtvrtě kilometru dlouhý a tři patra vysoký a že uvnitř něj jsou chodby, kde pořád prochází padesát techniků. Byl to jeden z divů světa.

Paulson se usmál. "Ne. Není samozřejmě přenosný. Je uložen pod zemí a jen velmi málo lidí ví přesně kde. Jistě to chápete, protože je to to nejcennější, co máme. Volby nejsou to jediné, pro co se používá."

Normana napadlo, že ten člověk je nejspíš tak povídavý záměrně, ale i tak ho to zaujalo. "Myslel jsem, že ho uvidím. Rád bych ho viděl."

"Samozřejmě. Ale na to musí být prezidentský příkaz a i ten musí ještě schválit bezpečnostní služba. Ale odtud jsme na Multivac přímo napojeni. Co Multivac řekne, to může být tady interpretováno, a co řekneme my, to paprsek přeneseme přímo do Multivaku, takže v jistém smyslu je tady s námi."

Norman se rozhlédl. Žádný z přístrojů v místnosti mu nic neřikal.

"Dovolte, abych vám celý proces vysvětlil, pane Mullere," pokračoval Paulson. "Multivac už teď má většinu informací, které potřebuje, aby rozhodl všechny volby, jak národní, tak státní a místní. Potřebuje si jen ověřit určité nepředvídatelné postoje lidské mysli a k tomu použije vás. Nemůžeme předvídat, jaké otázky vám bude klást, ale nejspíš nebudou dávat příliš velký smysl ani vám, ani nám. Může se vás ptát, co si myslíte o odvozu odpadků ve vašem městě a jestli jste pro centrální spalovny. Může se vás ptát, jestli máte svého lékaře nebo jestli používáte služeb Národní zdravotnické. Rozumíte?"

"Ano, pane."

"Ať se zeptá na cokoli, odpovíte mu svými slovy a jak budete chtít. Když budete mít pocit, že musíte svůj názor vysvětlit, klidně to udělejte. Mluvte třeba hodinu, když to bude nutné."

"Ano, pane."

"A ještě něco. Budeme muset použít některé jednoduché přístroje, které při řeči automaticky zaznamenají váš krevní tlak, srdeční frekvenci, elektrickou vodivost kůže a vzorce mozkových vln. Přístroje vám budou možná připadat hrozně,

ale všechno je to naprosto bezbolestné. Dokonce ani nebudete vědět, že se něco děje."

Ostatní dva technici už chystali blýskavé přístroje na dobře namazaných kolečkách.

Norman se zeptal: "To proto, abyste poznali, jestli lžu nebo ne?"

"Vůbec ne, pane Mullere. To není otázka lhaní. Jde jen o citovou intenzitu. Když se vás přístroj zeptá, jaký je váš názor na školu, kam chodí vaše dítě, můžete říct 'Myslím, že je přeplněná.' To jsou jenom slova. Podle toho, jak přitom pracuje váš mozek, srdce, hormony a po ní žlázy, může Multivac poznat, jak moc jsou vaše pocity intenzivní. Bude je chápat lépe než vy sám."

"O tom jsem nikdy neslyšel," řekl Norman.

"Ne, to jistě ne. Většina detailů o tom, jak Multivac pracuje, je přísně tajná. Například až budete odcházet, budete muset podepsat prohlášení, v němž se zavazujete, že nikdy nikomu neprozradíte, jaké otázky vám byly kladeny, jak jste odpověděl, co se tu dělalo a jak. Čím méně se toho o Multivaku ví, tím menší je šance, že na lidi, kteří ho obsluhují, bude vyvíjen vnější tlak." Trpce se usmál. "Náš život už je těžký i tak."

Norman kývl. "Chápu."

"A teď, chtěl byste něco jíst nebo pít?"

"Ne. Zatím ne."

"Máte nějaké otázky?"

Norman zavrtěl hlavou.

"Tak nám řekněte, až budete připravený."

"Jsem připravený hned."

"Určitě?"

"Určitě."

Paulson kývl a pokynem ruky přivolal ostatní. Ti se přiblížili se svými děsivými přístroji a Norman Muller si uvědomil, jak se mu při tom pohledu trochu zrychlil dech.

Ten očištěc trval skoro tři hodiny s jednou krátkou přestávkou na kávu a s další nepříjemnou chvilkou, kdy musel použít nočník. Celou tu dobu zůstal Norman Muller obklopen přístroji. Ke konci byl už k smrti unavený.

Sardonicky si pomyslel, že ten slib, že nikomu neřekne nic z toho, co se dělo, nebude těžké dodržet. Už teď měl z těch otázek v hlavě chaos.

Kdoví proč si myslel, že Multivac bude mluvit pohřebním, mechanickým hlasem, ale usoudil, že to nejspíš bylo proto, že viděl příliš mnoho televizních inscenací. Skutečnost byla až nepříjemně málo dramatická. Otázky přicházely jako kousky kovové fólie se spoustou otvorů. Druhý přístroj měnil ty otvory v slova a Paulson je četl Normanovi. Pak mu vždycky otázku podal, aby si ji přečetl sám.

Normanovy odpovědi se nahrávaly na záznamník, pak je Normanovi přehráli, aby je potvrdil, a všechny jeho komentáře a dodatečné poznámky byly rovněž zaznamenány. To všechno se vkládalo do děrovacího stroje a ten pak výsledek svého snažení vysílal do Multivaku.

Jediná otázka, na kterou si Norman v té chvíli vzpomněl, byla skoro neuvěřitelně malicherná. "Co si myslíte o ceně vajec?"

Teď to všechno skončilo a Normanovi opatrně snímali z těla elektrody, odepnuli z paže pás měřiče tlaku, odsunuli přístroje stranou.

Vstal, zhluboka a přerývaně se nadechl a řekl: "Je to všechno? Skončil jsem?"

"Ještě ne docela." Paulson k němu přispěchal a usmíval se. "Musíme vás požádat, abyste ještě hodinu zůstal."

"Proč?" zeptal se ostře Norman.

"Tak dlouho bude Multivaku trvat, než tato nová data spojí s těmi miliardami položek, které už má. Chápejte, jde o tisíce voleb. Je to velmi složité. A může se stát, že tu a tam bude ten souboj nerozhodný - řekněme o kontrolorství v arizonském Phoenixu nebo o místo v městské radě ve Wilkesboro v Severní Karolině. V tom případě vám bude Multivac nucen položit jednu nebo dvě doplňující otázky."

"Ne," zavrtěl hlavou Norman. "Já už to podruhé nepodstoupím."

"Pravděpodobně k tomu nedojde," chlácholil ho Paulson. "Stává se to málokdy. Ale pro všechny případy musíte zůstat." V hlase se mu objevil náznak ocelové rozhodnosti, jen náznak. "Víte, nemáte na vybranou. Musíte."

Norman si unaveně sedl. Pokrčil rameny.

Paulson pokračoval: "Nemůžeme vám dovolit, abyste četl noviny, ale kdybyste chtěl detektivku, nebo kdybyste si chtěl zahrát šachy, nebo vůbec jestli vám můžeme nějak zpříjemnit ten čas, jen řekněte."

"To je v pořádku. Prostě počkám."

Odvedli ho do malé místnosti hned vedle té, kde odpovídal na otázky. Svezl se do plastického křesla a zavřel oči. Ještě musí nějak přečkat tuhle poslední hodinu.

Seděl nehybně a napětí z něj postupně opadávalo. Dech měl méně přerývaný a už mohl i sepnout ruce, aniž by si tak moc uvědomoval, jak se mu třesou prsty.

Možná už nebudou žádné otázky. Možná už to má za sebou.

Jestli to má za sebou, tak na něj teď čekají celá procesí fotografií s blesky a pozvání k projevům na nejrůznějších společenských událostech. Volič roku!

On, Norman Muller, obyčejný úředník malého obchodního domu v Bloomingtonu ve státě Indiána, který se nenarodil velkým ani velikosti nedosáhl, se dostane do toho výjimečného postavení, kdy mu velikost byla vnucena.

Historikové budou rozvážně hovořit o Mullerových volbách v roce dva tisíce osm. Tak se jim bude říkat: Mullerovy

volby.

Publicita, lepší zaměstnání, náhlý příliv peněz, všechno, co tolik zajímalo Sarah, tím se zabírala jen malá část jeho mysli. Bude to samozřejmě vítané. Nemůže to odmítnout. Ale v té chvíli se v něm pohnulo něco jiného.

Probudilo se v něm latentní vlastenectví. Koneckonců reprezentoval celé voličstvo. Byl ve středu zájmu kvůli nim. On, on osobně představoval pro tenhle jediný den celou Ameriku!

Dveře se otevřely a on okamžitě zbystřel. Žaludek se mu stáhl. Jen žádné další otázky!

Ale Paulson se usmál. "Tak, to bude všechno, pane Mullere."

"Už žádné otázky?"

"Není třeba. Všechno bylo jednoznačné. Eskorta vás doprovodí domů a pak budete zase normální běžný občan. Nebo aspoň do té míry, do jaké vám to publicita dovolí."

"Děkuji vám. Děkuji." Norman se zarděl a zeptal se: "Rád bych ještě věděl - kdo byl zvolen?"

Paulson zavrtěl hlavou. "To bude muset počkat na oficiální vyhlášení. Pravidla jsou naprosto nesmlouvavá. Nemůžeme to říct ani vám. Jistě chápete."

"Samozřejmě. Ano." Norman byl v rozpacích.

"Tajná služba pro vás připravila nezbytné doklady, které budete muset podepsat."

"Ano." Norman Muller se náhle cítil velmi hrdý. V té chvíli ho to zasáhlo plnou silou. Byl hrdý.

V tomto nedokonalém světě opět jednou uplatnili svobodní občané první a největší Elektronické demokracie prostřednictvím Normana Mullera (jeho prostřednictvím!) své svrchované a neomezené volební právo.

Žertě

Noel Meyerhof nahlédl do seznamu, který si připravil, a vybral první položku. Jako obvykle se spoléhal především na intuici.

Vedle počítače vypadal jako trpaslík, i když ze stroje bylo vidět jen velmi malou část. Ale to bylo jedno. Mluvil s ledabylou sebedůvěrou někoho, kdo velmi dobře ví, že je tu pánem.

"Johnson přijel nečekaně domů ze služební cesty," začal, "a přistihl svou ženu se svým nejlepším přítelem. Zavrával a vykřikl: 'Maxi! Já jsem s ní ženatý, takže já musím. Ale proč ty?'"

Meyerhof si pomyslel: Tak, teď ho to nechám spolknout a chvíli přežvýkat.

Za ním se ozval hlas: "Ahoj."

Meyerhof to slovo vymazal a obvod, který používal, přepnul na neutral. Prudce se obrátil a řekl: "Pracuju. Neumíte klepat?"

Neusmál se, i když to při setkání s Timothy Whistlerem obvykle dělal. Whistler byl jeden z vedoucích programátorů a Meyerhof s ním mívával často co do činění. Ale teď se zamračil, jako by ho vyrušil někdo cizí. Hubený obličej se mu zkrivil a skoro se zdálo, jako by se mu zjezily i vlasy, už tak dost rozcuchané.

Whistler pokrčil rameny. Měl na sobě bílý pracovní plášť a ruce měl vražené tak hluboko v kapsách, až se na plášti vytvořily svislé záhyby. "Klepal jsem. Neodpověděl jste. A výstražné světlo nesvítlo."

Meyerhof zavrčel. To světlo skutečně nesvítlo. Myslel příliš intenzivně na svůj nový projekt a zapomínal na drobnosti.

Ale těžko si to mohl příliš vyčítat. Ta věc byla důležitá.

Nevěděl samozřejmě proč. Velmistři to málokdy věděli. Proto byli Velmistři; protože překročili hranici běžného rozumu.

Jak jinak by mohla lidská mysl stačit patnáctikilometrové hoře zhmotnělého rozumu, které lidé říkali Multivac, nejsložitější počítač, jaký kdy byl postaven?

"Ale přesto pracuju," odsekl Meyerhof. "Chtěl jste něco důležitého?"

"Nic, co by se nedalo odložit. Našel jsem pár mezer v odpovědích na hyperprostorový -" Whistlerovi to teprve teď došlo a zatvářil se vyjeveně. "Pracujete?"

"Ano. Co má být?"

"Ale -" Rozhlédl se po všech koutech malé místnosti, jejíž celou jednu stěnu tvořily řady a řady relé - malý kousek Multivaku. "Ale tady nikdo jiný není."

"A kdo říkal, že je, nebo že by měl být?"

"Vyprávěl jste vtip, ne?"

"A co?"

Whistler se nuceně usmál. "Neříkejte mi, že jste vyprávěl vtip Multivaku?"

Meyerhof se zatvrdil. "Proč ne?"

"Dělal jste to?"

"Ano."

"Proč?"

Meyerhof se na svého společníka přísně podíval. "Nemusím vám nic vysvětlovat. Vám ani nikomu."

"Panebože, jasně že ne. Byl jsem jenom zvědavý, nic víc... Ale jestli pracujete, tak já zas půjdu." Znovu se rozhlédl a zamračil se.

"Buďte tak hodný," řekl Meyerhof. Pohledem ho sledoval, dokud neodešel, a pak prudce udeřil do tlačítka, kterým se zapínalo výstražné světlo.

Rážoval po místnosti tam a zpátky, aby se uklidnil. Ztracený Whistler! A vůbec všichni! Protože se nenamáhá držet si tyhle techniky, analytiky a mechaniky náležitě od těla, protože s nimi jedná tak, jako by i oni byli tvůrčí umělci, tak si pak takhle dovolují.

Zachmuřeně si pomyslel: Dokonce ani neumějí slušně vyprávět vtipy.

A to ho zase vrátilo k jeho bezprostřednímu úkolu. Znovu si sedl. Ať je všechny čert vezme. Zapnul znovu správný obvod Multivaku a řekl: "Při jedné zvlášť bouřlivé plavbě se u lodního zábradlí nešťastně choulil muž, kterého zjevně těžce trápila mořská nemoc. Zastavil se u něj steward, soucitně se na něj podíval a lehce mu poklepal na rameno. 'Hlavu vzhůru, pane,' chlácholil ho. 'Já vím, že je to hrozné, ale na mořskou nemoc ještě nikdy nikdo neumřel.' Postižený pán k svému utěšiteli obrátil zezelenalou a utrápenou tvář a zasténal: 'Tohle mi prosím vás neříkejte, člověče! Proboha, neříkejte to! Jen naděje na to, že umřu, mě drží při životě!'"

Timothy Whistler byl zjevně zamyšlenější než obvykle. Přesto se ale usmál a kývl, když šel kolem stolu sekretářky. Ona mu úsměv oplátila.

Tak tohle, napadlo ho, tohle je v tom počítači řízeném světě jednadvacátého století skutečně archaická záležitost: lidská sekretářka. Ale ono je to asi přirozené, že něco takového přežilo právě tady, v samotné citadele počítačové víry, v té obrovské světové společnosti, která řídí Multivac. V porovnání s tímhle strojem by byly počítače určené pro běžné úkoly řekněme nevkusné.

Whistler vešel do kanceláře Abrama Traska. Tento vládní úředník přerušil činnost, které se s nejvyšší pečlivostí věnoval, totiž zapalování dýmky; tmavé oči blýskly směrem k Whistlerovi a na světlém obdélníku okna za ním se jasně rýsovala silueta velkého orlího nosu.

"Vítejte, Whistlere. Posad'te se. Posad'te se."

Whistler to udělal: "Myslím, že máme problém, Trasku."

Trask se pousmál. "Doufám, že ne technický. Já jsem jen neškodný politik. (To byla jedna z jeho oblíbených frází.)

"Jde o Meyerhofa."

Trask si okamžitě sedl a zatvářil se nešťastně. "Jste si jistý?"

"Celkem ano."

Whistler chápal, proč je jeho společník najednou tak nešťastný. Trask byl vládní úředník, který vedl odbor počítačů a automatizace na ministerstvu vnitra. Měl se starat o otázky týkající se lidských oběžnic Multivaku stejně tak, jako se tyto technicky vzdělané oběžnice měly starat o samotný Multivac.

Ale Velmistr byl víc než jen oběžnice. Dokonce víc než jen člověk.

Hned v počátcích Multivaku začalo být jasné, že nejslabším místem je proces kladení otázek. Multivac mohl zodpovědět otázky týkající se problémů lidstva, všech problémů, pokud - pokud mu budou kladeny smysluplné otázky.

Ale jak se znalosti hromadily stále rychleji a rychleji, bylo stále obtížnější určit, které to ty smysluplné otázky jsou.

Samotný rozum na to nestačil. Bylo k tomu potřeba vzácného druhu intuice; byla to stejná schopnost mozku (jen o mnoho zesílená), jakou se vyznačovali šachoví velmistři. Bylo k tomu potřeba mysli takového druhu, která dokáže v milionech šachových kombinací najít ten nejlepší tah, a to v několika minutách.

Trask neklidně poposedl. "Co Meyerhof dělá?"

"Klade Multivaku dotazy, které mě znepokojují."

"Ale no tak, Whistlere? Nic víc? Nemůžete zakázat Velmistrovi klást jakékoli otázky, které ho napadnou. Ani vy, ani já nemáme dost schopností posuzovat, k čemu ty otázky jsou. To přece víte. Já vím, že to víte."

"To vím. Samozřejmě. Ale taky znám Meyerhofa. Setkal jste se s ním někdy - myslím společensky, přátelsky?"

"Panebože, ne. Copak se někdy někdo setkává s Velmistrem přátelsky?"

"Na tenhle přístup zapomeňte, Trasku. Jsou to lidé a jsou k politování. Napadlo vás někdy, jaké to asi je, být Velmistrem? Vědět, že na celém světě je nejvýš dvanáct takových? Vědět, že v každé generaci se zrodí jen jeden nebo dva? Že je na vás svět závislý, že vás obskakuje tisíc matematiků, logiků, psychologů a fyziků?"

Trask pokrčil rameny a zamumlal: "Panebože, to bych si připadal jako pán světa."

"Já myslím, že ne," zavrtěl netrpělivě hlavou vedoucí programátor. "Nepřipadají si jako pánové ničeho. Nemají sobě rovné, s kterými by si mohli promluvit, nemají pocit sounáležitosti. Víte, Meyerhof nikdy nepromešká ani jedinou šanci sejít se s námi ostatními. Přirozeně není ženatý, nepije, nemá žádné přirozené společenské kontakty - ale přesto se nutí chodit mezi ostatní, protože musí. A víte, co dělá, když se s námi sejde, a to je nejméně jednou týdně?"

"Nemám nejmenší tušení," zavrtěl hlavou úředník. "To je všechno pro mě úplná novinka."

"On je žertěř."

"Cože?"

"Archaický výraz, já vím, ale přesný. On totiž vypráví vtipy. Dobré vtipy. Je báječný. On dokáže z jakéhokoli příběhu, třeba starého a nudného, udělat skvělou anekdotu. Jen tím, jak ho vypráví. Má šťavu."

"Aha. No, to je dobře, ne?"

"Nebo špatně. Ty vtipy jsou pro něj důležité." Whistler se oběma lokty opřel o Traskův stůl, kousl se do nehtu na palci a díval se do prázdna. "On je jiný, ví, že je jiný, a má pocit, že ty vtipy jsou jediný způsob, jak ho my obyčejní tupci můžeme přijmout mezi sebe. Smějeme se, řveme smíchy, poplácáváme ho po zádech a občas dokonce zapomeneme, že je Velmistr. Je to jediný způsob, jak toho může dosáhnout."

"To je zajímavé. Nevěděl jsem, že jste takový psycholog. Ale co tím chcete naznačit?"

"Tohle. Co myslíte, že se stane, až Meyerhofovi dojde zásoba vtipů?"

"Co?" Úředník se na něj díval nechápavě.

"Co když se začne opakovat? Když se jeho posluchači začnou smát méně srdečně nebo se přestanou smát vůbec? Je to jediný způsob, jak může získat naše uznání. Bez toho bude sám - a co s ním pak bude? Koneckonců, Trasku, on je jeden z té asi desítky lidí, bez které se lidstvo neobejde. Nemůžeme dopustit, aby se mu něco stalo. Nemyslím jen fyzicky. Nemůžeme dokonce ani dopustit, aby začal být moc nešťastný. Kdo ví, jak by to mohlo ovlivnit jeho intuici?"

"No a začal se opakovat?"

"Pokud já vím, zatím ne, ale myslím, že on se domnívá, že ano."

"Proč myslíte?"

"Protože jsem ho slyšel vyprávět vtipy Multivaku."

"Probaha!"

"Náhodou! Přistihl jsem ho při tom a on mě vyhodil. Doslova zuřil. Obvykle se chová dost příjemně, a tak myslím, že je špatné znamení, že ho to vyrušení tak rozčílilo. Ale fakt je ten, že vyprávěl Multivaku vtip, a jsem přesvědčený, že to byl jen jeden z mnoha."

"Ale proč?"

Whistler pokrčil rameny a zammul si rukou bradu. "Něco mě napadlo. Myslím, že se snaží vybudovat si zásobárnu vtipů v paměťových okruzích Multivaku a získat tak nové variace. Víte, jak to myslím? Chystá si mechanického žertěře, aby měl nekonečnou zásobu vtipů a nemusel se nikdy bát, že mu dojdou."

"Panebože!"

"Objektivně na tom není nic špatného, ale považuju za špatné znamení, když Velmistr začne používat Multivac pro své osobní problémy. Každý Velmistr má v sobě určitou vrozenou nestabilitu a měl by být sledován. Meyerhof se možná blíží k té hranici, za kterou ztratíme jednoho Velmistra."

Trask otupěle řekl: "A co navrhuje?"

"Můžete si to ověřit sám. Já jsem k němu příliš blízko, takže ho možná neposuzuju správně, a ostatně posuzovat lidi ani nepatří k mým nejsilnějším stránkám. Vy jste politik, vám je to bližší."

"Posuzovat lidi, to snad, ale ne Velmistry."

"Jsou to taky lidé. Ostatně kdo jiný by to mohl udělat?"

Trask poklepával prsty na desku stolu stále rychleji, až to znělo jako vzdálené bubnování.

"Asi mi nic jiného nezbyde," pokýval nakonec.

Meyerhof řekl Multivaku: "Zamilovaný mladík, který trhal květiny pro svou vyvolenou, se k svému zděšení náhle ocitl na stejné louce jako veliký, nepřátelsky vyhlížející býk. Býk se na něj upřeně díval a hrozivě při tom hrabal nohou. Mladík zahlédl na druhé straně poměrně vzdálené ohrady farmáře a zavolal na něj: 'Haló, pane, je ten býk bezpečný?' Farmář kriticky obhlédl situaci, odplivl si a odpověděl: 'Ten je úplně bezpečnej.' Odplivl si podruhé a dodal: 'Ale vo vás to zrovna říct nemůžu.'"

Meyerhof se zrovna chystal přejít k dalšímu, když přišlo předvolání.

V podstatě to nebylo skutečné předvolání. Nikdo si nemohl předvolat Velmistra. Byl to jen vzkaz, že šéf odboru Trask by se velmi rád sešel s Velmistrem Meyerhofem, pokud si na něj Velmistr Meyerhof udělá chvíli čas.

Meyerhof by byl mohl beztrestně vzkaz zahodit a pokračovat ve své práci. Neplatila pro něj žádná disciplína.

Na druhou stranu, kdyby to udělal, obtěžovali by ho dál - se vši uctivostí, samozřejmě, ale obtěžovali by ho.

Neutralizoval tedy příslušné obvody Multivaku a uzamkl je. Rozsvítil na dveřích signál NEVSTUPOVAT, aby se nikdo neodvážil v jeho nepřítomnosti vejít do kanceláře, a šel k Traskovi.

Trask si odkašlal. Zneklidňovala ho ta zachmuřená divokost jeho společníka. Řekl: "Zatím jsme se k mé velké lítosti neměli příležitost seznámit, Velmistře."

"Podával jsem vám hlášení," odpověděl Meyerhof upjatě.

Trask přemýšlel, co se asi skrývá za těma pronikavýma, upřenýma očima. Bylo pro něj těžké představit si Meyerhova, s tím úzkým obličejem a tmavými rovnými vlasy, s tou atmosférou neustálého napětí, která ho provázela, jak se vůbec kdy uvolní natolik, aby vyprávěl vtipy.

Řekl: "Zprávy nenahradí skutečné společenské seznámení. Já - slyšel jsem, že máte neuvěřitelnou zásobu anekdot."

"Jsem žertěř, pane. Tak to lidé říkají. Žertěř."

"Přede mnou to slovo nepoužili, Velmistře. Říkali -"

"Ať jdou k čertu! Je mi jedno, co říkají. Poslyšte, Trasku, chcete slyšet vtip?" Naklonil se přes stůl a přimhouřil oči.

"Rozhodně ano. Určitě," řekl Trask s pokusem o srdečnost.

"Dobře. Tady je. Znáte takové ty váhy, co do nich hodíte penny a vypadne lísteček, na jedné straně je vaše váha a na druhé straně nějaká předpověď - planety se tomu kdysi říkávalo? Tak pan Jones se na jedné takové zvažil, a když vypadl lísteček, jeho žena ho vzala do ruky a povídá: 'Koukej, Georgi, tady se píše, že jsi milý, inteligentní, předvídavý, pilný a přitažlivý pro ženy.' Pak tu kartičku obrátila a dodala: 'A i tu váhu mají špatně.'"

Trask se rozesmál. Bylo skoro nemožné se nesmát. I když pointa se dala předvídat, přesto si politik nemohl pomoci a skoro zařval smích nad tím, jak Meyerhof dokázal přesně napodobit pohrdavý tón ženina hlasu a jak zkroutil i svou tvář do odpovídajícího výrazu.

Meyerhof se bez přechodu zeptal: "Proč je to směšné?"

Trask se vzpamatoval. "Prosím?"

"Říkal jsem: 'Proč je to směšné? Proč se smějete?'"

"No," Trask se snažil mluvit rozumně. "Ta poslední věta vrhla na všechno, co předcházelo, nové světlo.

Neočekávanost -"

"Jde o to," přerušil ho Meyerhof, "že jsem vykreslil obrázek muže poníženého vlastní ženou; manželství, které je tak neúspěšné, že žena je přesvědčena, že na jejím muži není nic dobrého. Ale vy se tomu smějete. Kdybyste byl tím manželem, připadalo by vám to směšné?"

Chvilku se zamyšleně odmlčel a pokračoval: "Zkuste tuhle, Trasku: Abner seděl u smrtelné postele své ženy a zoufale

plakal. Žena sebrala poslední zbytky síly a nadzvedla se na loket.

'Abnere,' zašeptala, 'Abnere, nemůžu odejít ke svému Pánu a nepřiznat se ti dřív ke své vině.'

'Ted' ne,' tišil ji nešťastný manžel. 'Ted' ne, miláčku. Lehni si a odpočívej.'

'Nemůžu,' pláče žena. 'Musím ti to říct, nebo má duše nenajde klid. Byla jsem ti nevěrná, Abnere. Přímě tady v našem domě, ani ne před měsícem -'

'Pst, miláčku,' chlácholil ji Abner. 'Já to přece vím. Proč bych tě byl jinak otrávil?'"

Trask se zoufale snažil zůstat vážný, ale tak docela se mu to nepodařilo. Nedokázal úplně potlačit smích.

Meyerhof pokýval hlavou: "Takže tohle je taky směšné. Nevěra. Vražda. Všechno je to směšné."

"No," odpověděl Trask, "analýzou humoru se už zabývaly celé knihy."

"To je pravda," kývl Meyerhof, "a já jsem jich poměrně dost četl. A co víc, většinu z nich jsem taky přečetl Multivaku. Ale lidé, kteří ty knihy napsali, jenom hádají. Někteří tvrdí, že se smějeme, protože se cítíme nadřazení lidem z toho vtipu. Někteří říkají, že je to tím, že si najednou uvědomíme tu nesrovnalost, nebo protože se nám náhle uleví v napětí, nebo kvůli nečekané nové interpretaci skutečností. Existuje vůbec nějaký jednoduchý důvod? Různí lidé se smějí různým vtipům. Žádný vtip není univerzální. Jsou lidé, kteří se nesmějí žádnému vtipu. Ale co je možná nejdůležitější, je to, že člověk je jediné zvíře, které má skutečný smysl pro humor - jediné zvíře, které se směje."

Trask náhle pochopil: "Už je mi to jasné. Snažte se analyzovat humor. Proto do Multivaku vkládáte vtipy."

"Kdo vám řekl, že to dělám? Aha, to byl Whistler. Ted' si vzpomínám. Jednou mě při tom překvapil. A co má být?"

"Vůbec nic."

"Nezpochybujete doufám moje právo vkládat do všeobecné zásoby vědomostí Multivaku všechno, co uznám za vhodné, nebo mu klást jakékoli otázky?"

"Ne, to rozhodně ne," řekl rychle Trask. "Jsem přesvědčený, že to umožní nové analýzy, které budou velmi zajímat psychology."

"Hm. Možná. Ale přesto mě znepokojuje něco mnohem důležitějšího než pouhá analýza humoru. Musím položit jednu konkrétní otázku. Vlastně dvě."

"Ano? A jaké?" Trask uvažoval, jestli mu Meyerhof odpoví. Kdyby se rozhodl nechat si to pro sebe, neexistoval by žádný způsob, jak ho přinutit.

Ale Meyerhof řekl: "První otázka je tahle: Kde se všechny ty vtipy vzaly?"

"Cože?"

"Kdo je vymýšlí? Poslouchejte! Asi před měsícem jsem strávil celý večer tím, že jsem si s ostatními vyprávěl vtipy. Jako obvykle jsem jich většinu vyprávěl sám a jako obvykle se ti hlupáci směli. Možná si skutečně mysleli, že jsou ty vtipy směšné, a možná mi jenom chtěli udělat radost. V každém případě jeden ten tvor se mě opovážil plácnout do zad a říct: 'Meyerhove, vy znáte vtipů za deset lidí.'

A jsem si jistý, že měl pravdu, ale přivedlo mě to na jednu myšlenku. Nevím, kolik stovek nebo možná tisíců vtipů jsem za svůj život vyprávěl, ale fakt je, že jsem nikdy žádný nevymyslel. Ani jediný. Jen jsem je opakoval. Můj jediný příspěvek byl, že jsem je vyprávěl. Původně jsem je buď slyšel nebo četl. A můj zdroj je taky nevymyslel. Nikdy jsem nepotkal nikoho, kdo by prohlásil, že vytvořil vtip. Vždycky se říká 'Tuhle jsem slyšel dobrý vtip' nebo 'Slyšel jsi ted' někdy nějaký dobrý vtip?'

Všechny vtipy jsou staré! Proto jsou tak společensky zaostalé. Pořád ještě se v nich například vyskytuje mořská nemoc, i když se jí dnes dá snadno zabránit a nikdo ji už nezažije. Nebo jsou v nich váhy, které na lístkách vydávají předpovědi, třeba jako v tom, co jsem vám vyprávěl, a přitom takové váhy se dnes najdou už jen ve starozitnictvích. Tak kdo tedy tvoří ty vtipy?"

Trask se zeptal: "Tak tohle se snažíte zjistit?" Už už měl na jazyku ještě dodatek - panebože, komu na tom záleží - ale spolkl to. Otázky Velmistrů mají vždycky nějaký smysl.

"Samozřejmě že se to snažím zjistit. Vezměte si to takhle. Nejde jen o to, že jsou anekdoty staré. Ony musejí být staré, aby se jimi člověk bavil. Je nezbytné, aby anekdota nebyla originální. Existuje jedna varianta humoru, která je nebo může být originální, a to je slovní hříčka nebo situační vtip. Slyšel jsem vtipy, které zcela zjevně vznikly z atmosféry okamžiku. Sám jsem jich taky pár udělal. Ale těm se nikdo nesměje. Ani se to nečeká. Člověk zasténá, zakvílí, tak něco. Čím lepší vtip, tím hlasitější kvílení. Originální humor nevyvolává smích. Proč?"

"To tedy nevím."

"Vidíte. Tak to zjistíme. Dal jsem Multivaku všechny informace o humoru všeobecně, které jsem považoval za vhodné, a ted' mu zadávám vybrané vtipy."

To Traska zajímalo. "Jak vybrané?" zeptal se.

"Nevím," odpověděl Meyerhof. "Připadalo mi, že tohle jsou ty správné. Já jsem Velmistr, víte?"

"Ano, jistě. Jistě."

"Nejdřív požádám Multivac, aby z těch vtipů a všeobecné filosofie humoru vystopoval původ anekdot, jestli to půjde. Protože Whistler se už do toho zapletl a protože považoval za vhodné ohlásit to vám, pošlete ho pozítří ke mně do Analýzy. Myslím, že bude mít práci."

"Samozřejmě. Mohu se také zúčastnit?"

Meyerhof pokrčil rameny. Jestli se Trask zúčastní nebo ne, to mu bylo zřejmě docela lhostejné.

Meyerhof vybral poslední vtip série zvláště pečlivě. Podle čeho ho vybíral, to by nedokázal říct, ale přebíral v hlavě aspoň deset možností a každou z nich zkoumal, jestli má v sobě ten nedefinovatelný význam.

Nakonec řekl: "Pračlověk Ug viděl, jak k němu běží jeho družka v slzách, leopardi sukni nepořádně vykasanou. 'Ugu,' křičí v slzách, 'honem něco udělej. Do matčiny jeskyně vlezl šavlozubý tygr! Udělej něco!' Ug zavrčel, zvedl svou dobře

ohlodanou buvolí kost a odpověděl: "Proč bych něco dělal? Co komu sakra záleží na tom, co se stane se šavlozubým tygrem?"

Pak Meyerhof položil své dvě otázky, opřel se a zavřel oči. Byl hotov.

"Neměl jsem ani v nejmenším pocit, že by bylo něco v nepořádku," řekl Trask Whistlerovi. "Řekl mi celkem ochotně, co dělá, a bylo to sice divné, ale naprosto legální."

"Co tvrdí, že dělá," opravil ho Whistler.

"I tak nemůžu zarazit Velmistra jen na základě pouhého názoru. Připadal mi divný, ale to Velmistři koneckonců bývají. Nemyslím, že by byl blázen."

"Používá Multivac, aby objevil zdroj vtípů?" vrtěl hlavou Whistler. "To není bláznivé?"

"Jak to máme vědět?" odsekl Trask podrážděně. "Věda pokročila tak daleko, že jediné smysluplné otázky, které ještě zbývá položit, jsou ty směšné. Na ty rozumné už někdo přišel, položil je a zodpověděl dávno."

"To není k ničemu. Dělá mi to starost."

"Snad, ale teď nemůžeme nic dělat, Whistlere. Půjďme za Meyerhofem a vy můžete provést nezbytnou analýzu odpovědi Multivaku, pokud nějaká bude. Pokud jde o mě, na mně je jenom vypořádat se s nezbytným papírováním. Panebože, vždyť já ani nevím, co vlastně dělá vedoucí analytik, jako jste vy, kromě toho, že analyzuje, a to mi moc nepomůže."

Whistler odpověděl: "Je to celkem jednoduché. Velmistř jako Meyerhof klade otázky a Multivac je automaticky mění ve veličiny a operace, ale zpátky do slov je pak překládá jen v těch nejjednodušších a rutinních případech. Kdyby měl řešit i všeobecné otázky převodu, musel by být asi čtyřikrát větší."

"Aha. A vy ty symboly převádíte do slov?"

"Já a ostatní analytici. Když je potřeba, používáme k tomu menší, speciálně navržené počítače." Whistler se nevesele usmál. "Stejně jako knězi v Delfách v antickém Řecku, i Multivac poskytuje tajemné a nejasné odpovědi. Jenže my máme překladatele, víte."

Byli na místě. Meyerhof je už čekal.

Whistler se energicky zeptal: "Které obvody jste použil, Velmistře?"

Meyerhof mu to řekl a Whistler se pustil do práce.

Trask se snažil sledovat, co se děje, ale nedávalo mu to smysl. Vládní úředník se díval, jak se rozmotává cívka s nekonečným a nesrozumitelným vzorcem otvorů. Velmistř Meyerhof stál lhostejně stranou a Whistler prohlížel vzorec tak, jak se objevoval. Analytik si nasadil sluchátka a mikrofon a občas do něj mumlal řady pokynů, kterými vedl asistenty na nějakém vzdáleném místě elektronickým bludištěm jiných počítačů.

Občas Whistler naslouchal a pak vyťukal něco na složité klávesnici označené symboly, které vypadaly neurčitě matematické, ale nebyly.

Uplynula víc než hodina.

Whistler se mračil stále víc. V jedné chvíli vzhlédl na své dva společníky, začal: "To je neuvěř-" a vrátil se k své práci. Nakonec chraplavě řekl: "Oficiální odpověď zatím nemůžu dát." Oči měl červené. "Oficiální odpověď bude muset počkat na úplnou analýzu. Chcete to slyšet neoficiálně?"

"Do toho," pobídl ho Meyerhof.

Trask kývl.

Whistler se nešťastně podíval na Velmistra. "Na pošetilou otázku -" začal. Pak nevrle dodal: "Multivac říká - mimozemského původu."

"Co to má znamenat?" ptal se Trask.

"Copak mě neslyšíte? Ty vtipy, kterým se smějeme, nevymyslel žádný člověk. Multivac analyzoval všechny údaje, které dostal, a nejlépe se s nimi shoduje ta odpověď, že vtipy sestavila nějaká mimozemská inteligence, všechny vtipy, a umístila je do určitých lidských myslí v určitých místech a dobách tak, že žádný člověk si není vědom toho, že by nějaký vymyslel. Všechny následné vtipy jsou jen drobné variace a úpravy těch velkých originálů."

Meyerhof se do toho vložil, obličej zčervenál hrdostí, jakou může pocítit jen Velmistř, který ví, že opět položil tu pravou otázku. "Všichni autoři komedií," řekl, "tvoří tak, že staré vtipy přepracují pro nové účely. To je všeobecně známé. Ta odpověď sedí."

"Ale proč?" zeptal se Trask. "Proč by někdo vymýšlel vtipy?"

"Multivac říká," odpověděl Whistler, "že jediné vysvětlení, které vyhovuje všem údajům, je to, že pomocí vtípů se má studovat lidská psychologie. Psychologii krysy studujeme tím, že je necháme běhat v bludištích. Krysy nevědí proč a nevěděly by to, ani kdyby si uvědomovaly, co se děje - což si neuvědomují. Ta mimozemská inteligence studuje psychologii člověka tak, že zaznamenává individuální reakce na pečlivě zvolené anekdoty. Každý člověk reaguje jinak... Ty cizí inteligence jsou vůči nám patrně v takovém postavení jako my ke krysám." Otrásl se.

Trask s vytřeštěnými očima podotkl: "Velmistř říkal, že člověk je jediné zvíře se smyslem pro humor. Ted' to vypadá, jako by mu ten smysl byl vnucen zvenčí."

Meyerhof vzrušeně dodal: "A pro humor, který vytvoříme sami, smích nemáme. Myslím slovní hříčky a situační vtipy."

Whistler řekl: "Třeba ti mimozemšťané zablokovali naše reakce na takové spontánní vtipy, aby zabránili zkreslení."

Trask se náhle vzchopil: "Ale no tak. Panebože, snad tomu jeden nebo druhý nevěříte?"

Vedoucí analytik se na něj chladně podíval: "Multivac to tvrdí. Nic víc zatím říct nemůžeme. Ukázal nám skutečné žertěře vesmíru, a jestli se budeme chtít dozvědět víc, budeme za tím muset jít dál." Šeptem dodal: "Jestli se toho někdo odváží."

Velmistr Meyerhof si náhle uvědomil: "Položil jsem dvě otázky. Zatím byla zodpovězena jen ta první. Myslím, že Multivac má dost údajů, aby odpověděl i na tu druhou."

Whistler pokrčil rameny. Vypadal zlomeně. "Když si Velmistr myslí, že data postačují," řekl, "tak bych si na to vsadil. Jaká je ta druhá otázka?"

"Ptal jsem se na tohle: Jaký účinek bude mít na lidstvo, když se dozví odpověď na mou první otázku?"

"Proč jste se na to ptal?" chtěl vědět Trask.

"Měl jsem prostě pocit, že bych se zeptat měl," odpověděl Meyerhof.

Trask se chytl za hlavu. "Šílenství. To je všechno šílenství," vykřikl a odvrátil se. I on sám cítil, jak si s Whistlerem podivně vyměnili úlohy. Teď on sám vykřikoval cosi o šílenství.

Trask zavřel oči. Mohl si křičet, jak chtěl, ale za padesát let ještě nikdo nezpochybnil spojení Velmistra a Multivaku a nezjistil pak, že jeho pochyby byly oprávněné.

Whistler pracoval tiše a se zaťatými zuby. Prošel s Multivakem a podřízenými počítači stejným procesem ještě jednou.

Uplynula další hodina a on se chraplavě zasmál: "To je jako noční můra!"

"Jaká je odpověď? Chci vědět, co o tom říká Multivac, ne vy."

"Tak dobře. Máte ji mít. Multivac tvrdí, že ve chvíli, kdy třeba jen jediný člověk zjistí pravdu o této metodě psychologické analýzy lidské mysli, stane se pro ty mimozemské inteligence, které ji teď používají, jako objektivní technika nepoužitelnou."

"Chcete říct, že lidstvo už nedostane žádné další vtipy?" zeptal se Trask slabě. "Nebo jak to myslíte?"

"Žádné další vtipy," kývl Whistler, "teď. Multivac říká teď. Experiment teď skončil! Bude muset být použita nová technika."

Dívali se jeden na druhého. Minuty plynuly.

Meyerhof pomalu řekl: "Multivac má pravdu."

Whistler zničeně řekl: "Já vím."

Dokonce i Trask zašeptal: "Ano. Musí to být pravda."

Nakonec to byl Meyerhof, kdo předložil konečný důkaz, vyhlášený žertěf Meyerhof. Řekl: "Skončilo to, víte, všechno skončilo. Už pět minut se o to pokouším a nenapadá mě jediný vtip, ani jeden! A když si nějaký přečtu v knize, nebudu se smát. Já to vím."

"Dar humoru je pryč," řekl Trask pochmurně. "Žádný člověk se už nikdy nebude smát."

A tak tam stáli, dívali se na sebe a měli pocit, že se svět zmenšil na rozměry laboratorní klece s krysami - ze které bylo odstraněno bludiště a něco... něco mělo být právě vloženo na jeho místo.

Poslední otázka

Poslední otázka byla poprvé položena, napůl v žertu, 21. května 2061, v době, kdy lidstvo poprvé vykročilo ze tmy na světlo. Otázka vznikla jako výsledek sázky o pět dolarů nad sklenicí whisky se sodou a stalo se to takhle:

Alexander Adell a Bertram Lupov byli dva věrní služebníci Multivaku. To, co leží za chladným, cvakajícím a blikajícím povrchem - za kilometry a kilometry povrchu - obrovského počítače, znali tak dobře, jak to člověk mohl znát. Měli aspoň matnou představu o všeobecném rozložení relé a obvodů, které se už dávno rozrostly tak, že žádný jednotlivý člověk nemohl docela pochopit všechno.

Multivac se sám přizpůsoboval a sám opravoval. Bylo to nezbytné, protože žádný člověk ho nemohl přizpůsobovat a opravovat dost rychle nebo aspoň přiměřeně. Adell a Lupov tedy obsluhovali toho obra jen zlehka a povrchně, ale zároveň tak dobře, jak to bylo v lidských silách. Vkládali do něj data, přizpůsobovali otázky jeho potřebám a překládali odpovědi, které vydával. Oni i ostatní jim podobní měli nepochybně plné právo podílet se na slávě Multivaku.

Celá desetiletí pomáhal Multivac navrhovat lodi a chystat trajektorie, které člověku umožnily dostat se na Měsíc, Mars a Venuši, ale dál už se lodi s chabými pozemskými zdroji dostat nemohly. Na dlouhé cesty bylo potřeba příliš mnoho energie. Země využívala své zásoby uhlí a uranu stále účinněji, ale obojího měla jen omezené množství.

Ale Multivac se postupně naučil odpovídat na hlubší otázky víc od základu a 14. května 2061 se teorie změnila ve fakt. Sluneční energie byla zachycena, konvertována a přímo využita v planetárním měřítku. Celá Země mohla nechat spalování uhlí a štěpení uranu a zapnout páčku, kterou byla propojena s jedinou malou stanicí o průměru dva kilometry, kroužící kolem Země na půl cesty k Měsíci. Celá Země běžela na neviditelné paprsky sluneční energie.

Týden zdaleka nestačil utlumit ten nádherný pocit vítězství a Adellovi a Lupovovi se konečně podařilo uniknout z oficiálních oslav a sejít se na tichém místě, kde je nikoho nenapadne hledat, v opuštěných podzemních místnostech, kde teď žily jen části mohutného těla Multivaku. Multivac si bez dozoru a pomalinku třídil svá data se spokojeným, líným cvakáním. I on si zasloužil volno a oba technici to respektovali. Původně vůbec neměli v úmyslu ho rušit.

Přinesli s sebou láhev a chtěli si jen chvíli odpočinout - sami dva s lahví.

"Stejně je to ohromné, když tak o tom přemýšlíš," řekl Adell. V široké tváři měl unavené vrásky. Pomalu si míchal nápoj skleněnou tyčinkou a díval se, jak se kostky ledu pomalu otáčejí. "Tolik energie, kolik jí jenom dokážeme spotřebovat, a navždycky."

Lupov naklonil hlavu trochu stranou. Dělal to, když měl chuť odporovat, a to teď měl - částečně proto, že musel nést led a sklenice. "Navždycky ne," řekl.

"Ale no tak skoro navždycky. Dokud nevyhasne Slunce, Berte."

"To není navždycky."

"No tak dobře. Miliardy a miliardy let. Řekněme dvacet miliard. Už jsi spokojený?"

Lupov si projel rukou řídnoucí vlasy, jako by se chtěl ujistit, že mu ještě nějaké zbyly, a upil ze své sklenice. "Dvacet miliard let není navždycky."

"No, déle než my to vydrží, ne?"

"Uhlí a uran taky."

"No jo, ale teď můžeme připojit každou kosmickou loď na sluneční stanici a můžeme letět třeba milionkrát na Pluto a zase zpátky. To se s uhlím a uranem nedalo. Zeptej se Multivaku, jestli mi nevěříš."

"Nemusím se ptát Multivaku. To vím sám."

"Tak přestaň pořád snižovat to, co pro nás Multivac dokázal," rozčilil se Adell. "Náhodou je dobrý!"

"A kdo říká, že není? Já říkám jenom to, že Slunce nevydrží navěky. To jsem řekl. Máme vystaráno na dvacet miliard let, ale co pak?" Lupov ukázal trochu roztřeseným prstem na svého společníka. "A neříkej mi, že prostě přepneme na jiné slunce."

Chvilí bylo ticho. Adell upíjel ze své sklenice jen tu a tam a Lupovovi se pomalu zavíraly oči. Odpočívali.

Pak Lupov najednou prudce otevřel oči. "Ty si myslíš, že přepneme na jiné slunce, až to naše skončí, co?"

"Nemyslím nic."

"Ale myslíš. Ty nemáš žádnou logiku, v tom je ta potíž. Ty jsi jako ten chlap, co ho chytil déšť, tak doběhl k pár stromům a pod jedním se schoval. A vůbec si nedělal hlavu, víš, protože si říkal, že až promokne ten, co pod ním stojí, tak prostě přejde pod jiný."

"Já tě chápu," pokýval Adell. "Nekřič. Až vyhasne naše slunce, tak jiné hvězdy vyhasnou taky."

"To si piš, že vyhasnou. Všechno to začalo tím původním kosmickým výbuchem nebo co to bylo, a skončí to, až všechny hvězdy vyhasnou. Některé vyhasnou rychleji než ostatní. Obří nevydrží ani sto milionů let. Slunce vydrží dvacet miliard let a trpaslíci možná sto miliard, ale víc ne. Ale za takový bilion let tu bude všude tma. Entropie musí dosáhnout maxima, to je všechno."

"O entropii mi nemusíš kázat, to znám," hájil Adell svou důstojnost.

"Ale houby znáš."

"Vím toho o ní tolik co ty."

"Tak víš, že všechno musí jednou skončit."

"No jo. A kdo říká, že ne?"

"Ty, ty ubožáku. Ty jsi řekl, že máme tolik energie, kolik potřebujeme, a navždycky. Řekl jsi 'navždycky'."

Teď měl zase Adell chuť odporovat. "Třeba to všechno dokážeme jednou obrátit," řekl.

"Nikdy."

"Proč ne? Jednou."

"Zeptej se Multivaku."

"Nikdy."

"Jen se zeptej. Že se neodvážíš? O pět dolarů, že řekne, že se to nedá udělat."

Adell byl právě natolik opilý, aby to zkusil, a právě natolik střízlivý, aby dokázal formulovat nezbytné symboly a operace v otázku, která by ve slovech zněla asi takhle: Dokáže lidstvo jednoho dne bez vynaložení stejného množství energie vrátit Slunci jeho plné mládí, i když zemře stářím?

Nebo by se to možná jednodušeji dalo říct takhle: Jak může být čisté množství entropie ve vesmíru podstatně sníženo?

Multivac znehybněl a ztichl. Pomalé blikání světýlek ustalo, vzdálené cvakání relé zmlklo.

A pak, právě když oba vyděšení technici mysleli, že už nedokážou déle zadržovat dech, probudil se náhle dálkopis napojený na nejbližší část Multivaku. Vytiskl pět slov: NEDOSTATEČNÁ DATA PRO SMYSLUPLNOU ODPOVĚĎ.

"Ještě ne," zašeptal Lupov. Oba rychle odešli.

Druhý den ráno oba bolela hlava, v ústech měli sucho a na celou příhodu zapomněli.

Jerrod, Jerrodine a Jerrodette I. a II. se dívali průzorem, jak se mění obrazec hvězd. Právě prošli bez časové ztráty hyperprostorem. Rovnoměrně rozsypané jiskřičky v příštím okamžiku vystřídal jediný jasný kotouč uprostřed.

"To je X-23," řekl Jerrod přesvědčeně. Sepnul hubené ruce pevně za zády a kotníky prstů mu zbělely.

Malé Jerodetty - obě děvčátka - zažily průchod hyperprostorem poprvé a byly ještě celé nesvé z toho pocitu, jako by je něco obracelo naruby. Hihňaly se a honily se divoce kolem matky. Křičely při tom: "Už jsme na X-23... už jsme na X-23... už jsme -"

"Ticho, děti," řekla ostře Jerrodine. "Jsi si jistý, Jerrode?"

"Čím bych si měl nebýt jistý?" zeptal se Jerrod a pohlédl na nevýraznou kovovou vypouklinu pod stropem. Táhla se přes celou délku místnosti a na obou koncích mizela ve stěně. Byla stejně dlouhá jako loď.

Jerrod o tom kusu železa věděl jen o málo víc než to, že se jmenuje Microvac, že člověk mu může klást otázky, pokud chce, a že i když to udělá, stačí stroj ještě vést loď k předem určenému cíli, přijímat energii z nejrůznějších subgalaktických elektráren a počítat rovnice pro hyperprostorové skoky.

Jerrodovi a jeho rodině stačilo jen čekat a žít v pohodlné obytné části lodi.

Někdo jednou Jerrodovi řekl, že to "ac" na konci slova "Microvac" znamenalo ve staré angličtině "analogový computer", ale i to už skoro zapomněl.

Jerrodine se dívala do průzoru a oči měla vlhké. "Nemůžu si pomoci. Je mi tak nějak divně, že opouštíme Zemi."

"Proč, proboha?" ptal se Jerrod. "Tam jsme neměli nic. Na X-23 budeme mít všechno. Nebudeš tam sama. Nebudeš průkopnice. Na planetě už je víc než milion lidí. Kristepane, naše pravnoučata si budou hledat nový svět, protože X-23 bude přeplněná." Po zamyšlené pauze dodal: "Řeknu ti, při tom tempu, jakým se lidstvo množí, je štěstí, že počítače zvládnou mezihvězdné lety."

"Já vím, já vím," odpověděla Jerrodine nešťastně. Jerrodette I. řekla energicky: "Náš Microvac je ten nejlepší Microvac na světě."

Jerrod jí pocuchal vlasy. "Já si to taky myslím." Opravdu to byl hezký pocit, mít svůj vlastní Microvac, a Jerrod byl rád, že se narodil zrovna do téhle generace. Za mladých let jeho otce byly jediné počítače ty obrovské stroje, které zabíraly stovky čtverečních kilometrů území. Na každé planetě byl jen jeden. Říkalo se jim Planetární AČ. Celých tisíc let jejich velikost rostla a rostla a pak najednou přišlo zjemnění. Místo tranzistorů nastoupily molekulární elektronky, takže i ten největší Planetární AČ se vešel do prostoru velkého jako polovina kosmické lodi.

Jerroda to povzbudilo - ostatně jako vždycky, když si vzpomněl, že jeho vlastní osobní Microvac je mnohem složitější než starý primitivní Multivac, který kdysi poprvé zkroutil Slunce, a skoro stejně složitý jako pozemský Planetární AC (ten největší), který první vyřešil problém cest hyperprostorem a který umožnil lety ke hvězdám.

"Tolik hvězd, tolik planet," povzddechla Jerrodine, která se zabývala vlastními myšlenkami. "Rodiny nejspíš budou navždycky cestovat k novým planetám jako my teď."

"Navždycky ne," usmál se Jerrod. "Jednou to všechno skončí, ale to bude trvat ještě miliardy let. Mnoho miliard. Dokonce i hvězdy jednou vyhasnou, víš? Entropie musí růst."

"Co je to entropie, tati?" zaječela Jerrodine II.

"Entropie, holčičko, je jenom slovo, které znamená to, jak moc se vesmír opotřebovává. Všechno se opotřebovuje, víš, jako ten tvůj chodící robot, vzpomínáš?"

"A nemůže se tam dát nová baterie jako do mého robota?"

"Hvězdy jsou takové baterie, holčičko. Až dojdou, už žádné další baterie nebudou."

Jerrodette I. se okamžitě rozplakala. "Nenech je, tati. Nenech hvězdy dojít."

"Tak vidíš, co děláš," zašeptala nešťastně Jerrodine.

"Jak jsem měl vědět, že je to vyděsí?" odpověděl stejně šeptem Jerrod.

"Zeptej se Microvaku," kvílela Jerrodette I. "Zeptej se ho, jak se hvězdy zase zapnou."

"Udělej to," řekla Jerrodine. "Uklidni je to. (Jerrodette II. už taky nabírala.)"

Jerrod pokrčil rameny. "No tak, no tak, pusinky. Já se zeptám Microvaku. On nám to poví."

Položil otázku Microvaku a rychle dodal: "Vytiskni odpověď."

Jerrod schoval kousek tenkého celufilmu do dlaně a vesele prohlásil: "Tak vidíte, Microvac říká, že se o všechno postará, až bude čas, tak si s tím nelamte hlavičky."

Jerrodine dodala: "A teď, děti, je čas jít do postele. Už brzo budeme v našem novém domově."

Jerrod si přečetl slova na celufilmu dřív, než ho zničil: NEDOSTATEČNÁ DATA PRO SMYSLUPLNOU ODPOVĚĎ. Pokrčil rameny a podíval se průzorem ven. X-23 byla přímo před nimi.

VJ-23X z Lamethu se zadíval do černé hloubky trojrozměrné zmenšené mapy galaxie a řekl: "Tak mě napadá, jestli to vlastně není směšné, že máme takovou starost o hmotu."

MQ-17J z Nicronu zavrtěl hlavou. "Já myslím, že ne. Víš dobře, že při současném tempu expanze bude Galaxie za pět let plná."

Oba vypadali na nějakých dvacet let, oba byli vysocí a měli dokonale formovaná těla.

"Ale i tak," řekl VJ-23X, "nechce se mi Galaktické radě předložit pesimistickou zprávu."

"Mě by zase ani nenapadlo předložit jim nějakou jinou. Jen je trochu rozhýbej. Musíme s nimi trochu pohnout."

VJ-23X povzdychl. "Vesmír je nekonečný. Je tu sto miliard galaxií, které si můžeme vzít. Možná víc."

"Sto miliard není nekonečný počet, dokonce bych řekl, že pořád méně nekonečný. Jen si to vezmi! Před dvaceti tisíci lety lidstvo poprvé vyřešilo problém využití sluneční energie a o pár staletí později začaly být možné mezihvězdné lety. Lidstvu trvalo milion let zaplnit jeden malý svět a pak jen patnáct tisíc let zaplnit zbytek Galaxie. A teď se populace každých deset let zdvojnásobuje -"

VJ-23X ho přerušil: "Za to můžeme poděkovat nesmrtelnosti."

"No dobře. Ale nesmrtelnost existuje a musíme ji brát v úvahu. Musím připustit, že tahle nesmrtelnost má i svůj rub. Galaktický AČ nám vyřešil spoustu problémů, ale tím, že vyřešil problém stárí a smrti, všechna ta ostatní řešení zase zlikvidoval."

"Ale ani tak by se ti nechtělo vzdát se života, ne?"

"Ani náhodou," odsekl MQ-17J, ale vzápětí to zmínil: "Ještě ne. Rozhodně nejsem ještě dost starý. Kolik je ti?"

"Dvě stě dvacet tři. A tobě?"

"Necelých dvě stě. Ale abych se vrátil k tomu, o čem jsme mluvili. Populace se každých deset let zdvojnásobí. Jakmile se tahle galaxie zaplní, během deseti let zaplníme druhou. Dalších deset let a zaplníme dvě další. Za další dekádu čtyři. Za sto let naplníme tisíc galaxií. Za tisíc let milion galaxií. Za deset tisíc let celý známý vesmír. A co potom?"

VJ-23X dodal: "A jako vedlejší otázka je tu i problém dopravy. Zajímalo by mě, kolik slunečně-energetických jednotek bude potřeba na to, aby se galaxie lidí dopravila z jedné galaxie do druhé." "Dobrá připomínka. Už teď lidstvo spotřebuje dvě SEJ ročně."

"Většina se vyplývá. Koneckonců jen sama naše galaxie vyzařuje tisíc SEJ a z toho spotřebujeme jen dvě."

"To je pravda, ale i se stoprocentní účinností jen odkládáme konec. Naše energetické nároky stoupají geometrickou řadou ještě rychleji než počet obyvatel. Energie nám dojde ještě rychleji než galaxie. To je dobrá připomínka. Výborná připomínka."

"Budeme prostě muset vytvořit nové hvězdy z mezihvězdného plynu."

"Nebo z rozptýleného tepla?" zeptal se MQ-17J sarkasticky.

"Možná existuje nějaký způsob, jak zvrátit entropii. Měli bychom se zeptat Galaktického AČ."

VJ-23X to nemyslel vážně, ale MQ-17J vytáhl z kapsy AC-kontakt a položil ho na stůl před sebe.

"Víceméně jsem to měl v úmyslu," řekl. "Lidstvo se tomu stejně jednou bude muset postavit tváří v tvář."

Zasmušile se díval na svůj malý AC-kontakt. Byla to krychlička o hraně pět centimetrů a sama o sobě nic neznamenalala, ale hyperprostorem byla propojena na velký Galaktický AČ, který sloužil veškerému lidstvu. Když se bral v úvahu hyperprostor, tak to vlastně byla integrální část Galaktického AČ.

MQ-17J zauvažoval, jestli někdy ve svém nesmrtelném životě uvidí Galaktický AC. Ten byl na svém vlastním malém světě a pavučina silových paprsků držela pohromadě hmotu, v níž staré neohrabané molekulární elektronky nahradily zákmity submezonů. Ale každý věděl, že i přes svou subéterickou strukturu má Galaktický AČ celých tři sta metrů v průměru.

MQ-17J se náhle zeptal svého AC-kontaktu: "Bude někdy možné zvrátit entropii?"

VJ-23X vypadal poplašeně a okamžitě řekl: "Ale já jsem nemyslel vážně, aby ses ho na to ptal."

"Proč ne?"

"Oba víme, že entropie se zvrátit nedá. Nemůžeš z kouře a popela udělat zase strom."

"Máte na vašem světě stromy?" zeptal se MQ-17J.

Ozval se Galaktický AČ a oba sebou škubli a zmlkli.

Tichý, příjemný hlas se linul z malého AC-kontaktu na stole. Řekl: NEMÁM DOSTATEČNÁ DATA PRO SMYSLUPLNOU ODPOVĚĎ.

VJ-23X pokýval hlavou: "Tak vidíš!"

A oba muži se vrátili k problému, jakou zprávu mají předložit Galaktické radě.

Mysl Zee Prime kroužila novou galaxií a s lehkým zájmem prohlížela nesčetné zákruty hvězd, které tu byly. Tuhle ještě nikdy neviděl. Spatří je vůbec kdy všechny? Je jich tolik a každá má svůj náklad lidstva. Ale ten náklad byl víceméně jen mrtvá váha. Víc a víc skutečné podstaty lidstva se nacházelo tady, ve vesmíru.

Mysli, nikoli těla! Nesmrtelná těla zůstávala na planetách, po celé věky nehybná. Občas se zvedla kvůli nějaké materiální činnosti, ale to bylo vzácnější a vzácnější. Jen málo nových jedinců teď začínalo svou existenci a připojovalo se k tomu neuvěřitelně obrovskému davu, ale co na tom záleželo? Ve vesmíru už nebylo pro nové jedince příliš místa. Zee Prime se vzbudil se svého zasnění, protože narazil na nehmotné úponky jiné mysli.

"Já jsem Zee Prime," řekl Zee Prime. "A ty?"

"Já jsem Dee Sub Wun. Z které galaxie?"

"My jí říkáme jen galaxie. A ty?"

"My naši říkáme taky tak. Všichni lidé říkají své galaxii galaxie a nijak jinak. Proč ne?"

"Je to pravda. Všechny galaxie jsou přece stejné."

"Všechny ne. Na jedné z nich přece musela vzniknout lidská rasa. A proto je jiná."

"Která to je?" zeptal se Zee Prime.

"To ti nepovím. Ale Vesmírný AC to bude vědět."

"Zeptáme se ho? Docela mě to začalo zajímat." Vnímání Zee Prime se rozšířilo, až se samy galaxie zmenšily a staly se jen rozptýleným popraškem na mnohem širším pozadí. Tolik stovek miliard jich bylo a všechny měly své nesmrtelné bytosti, všechny nesly svůj náklad inteligence, jehož mysl se volně toulala vesmírem. A přesto jedna z nich byla výjimečná, protože to byla ta původní galaxie. Jedna z nich měla ve své mlhavé a dávné minulosti čas, kdy byla jedinou galaxií obývanou lidmi.

Zee Prime náhle prudce zatoužil tu galaxii vidět, a tak zavolal nahlas: "Vesmírný AC! Na které galaxii vzniklo lidstvo?"

Vesmírný AC ho slyšel, protože na každém světě a v celém vesmíru měl své přijímače a každý přijímač vedl hyperprostorem k nějakému neznámému místu, kde bděl Vesmírný AC.

Zee Prime věděl jen o jednom člověku, který se myšlenkami dostal do takové blízkosti Vesmírného AC, že ho mohl vnímat, a ten říkal, že viděl jen zářivou kouli, asi půl metru v průměru, do které se prakticky nedalo podívat.

"Ale jak je možné, že to je celý Vesmírný AC?" ptal se tehdy Zee Prime.

"Většina je v hyperprostoru," zněla odpověď. "Jakou formu má tam, to si neumím představit."

Neuměl si to představit ani nikdo jiný. Zee Prime věděl, že už je to hodně dávno, co se lidé jakýmkoli způsobem podíleli na tvorbě Vesmírného AC. Každý Vesmírný AC navrhl a vytvořil svého nástupce. Každý za svých přibližně milion let existence nashromáždil dostatek údajů k tomu, aby vytvořil lepšího, složitějšího a schopnějšího nástupce, do kterého přejde jak jeho vlastní individualita, tak jeho zásoba dat.

Vesmírný AC přerušil volně se toulající myšlenky Zee Prime - nikoli slovy, ale doprovodem. Mysl Zee Prime se rozlétla mezi galaxie a konkrétně do jedné, která byla zvětšena na jednotlivé hvězdy.

Objevila se myšlenka, nekonečně vzdálená, ale nekonečně jasná: "TOHLE JE PŮVODNÍ GALAXIE ČLOVĚKA."

Ale byla přece jen stejná, stejná jako každá jiná, a Zee Prime potlačil své zklamání.

Dee Sub Wun, jehož mysl ho na cestě doprovázela, se náhle ozval: "A je jedna z těchhle hvězd původní hvězdou člověka?"

Vesmírný AC odpověděl: PŮVODNÍ HVĚZDA ČLOVĚKA SE STALA NOVOU. JE TO BÍLÝ TRPASLÍK."

"A lidé na ní zemřeli?" zeptal se Zee Prime poplašeně a bez přemýšlení.

Vesmírný AC řekl: "JAKO V JINÝCH PODOBNÝCH PŘÍPADECH BYL PRO JEJICH FYZICKÁ TĚLA VČAS VYBUDOVÁN NOVÝ SVĚT."

"No samozřejmě," uvědomil si Zee Prime, ale i tak se ho zmocnil obrovský pocit ztráty. Jeho mysl uvolnila zaměření na původní galaxii lidstva a ta odskočila zpátky mezi rozptýlené špendlíkové hlavičky. Nikdy už ji nechtěl vidět.

Dee Sub Wun se zeptal: "Co se děje?"

"Hvězdy umírají. Ta původní hvězda je mrtvá."

"Všechny musejí zemřít. Proč ne?"

"Ale až se vyčerpá všechna energie, naše těla nakonec zemřou, a s nimi i ty a já."

"To bude trvat miliardy let."

"Já nechci, aby se to stalo ani za miliardy let. Vesmírný AC? Jak je možné zabránit smrti hvězd?"

Dee Sub Wun pobaveně řekl: "Ty se ptáš, jak se dá obrátit směr entropie."

A Vesmírný AC řekl: "NEMÁM ZATÍM DOSTATEČNÁ DATA PRO SMYSLUPLNOU ODPOVĚĎ."

Myšlenky Zee Prime se rozlétly zpátky k vlastní galaxii. Už si ani nevzpomněl na Dee Sub Wuna, jehož tělo možná čeká na galaxii bilion světelných let vzdálené nebo třeba u hvězdy těsně vedle jeho vlastní. Bylo to jedno.

Zee Prime začal nešťastně sbírat mezihvězdný vodík, aby si postavil malou vlastní hvězdu. Jestli musejí hvězdy jednou zemřít, aspoň několik se jich dá ještě vytvořit.

Člověk se radil sám se sebou, protože v jistém smyslu, mentálně, byl skutečně jediný. Sestával z bilionů, bilionů, bilionů bezvěkých těl, z nichž každé leželo na svém místě, klidné a nezničitelné, o každé se staraly dokonalé automaty, stejně nezničitelné, a myslí všech těch těl se volně slily dohromady a byly nerozlišitelné. Člověk řekl: "Vesmír umírá." Člověk se rozhlédl po tmavoucích galaxiích. Obří hvězdy, marnotratníci, zmizely už dávno, v mlhavé, zapomenuté minulosti. Skoro všechny hvězdy byly bílé trpaslíci a ti chladli.

Z mezihvězdného prachu vznikly nové hvězdy, některé přirozenými procesy, některé dílem člověka, ale i ty slábly. Bílé trpaslíky bylo ještě možné navzájem srazit, uvolnit tak obrovské energie a vytvořit nové hvězdy, ale byla to jen jedna hvězda na každý tisíc zničených bílých trpaslíků a i těch pár nových hvězd nakonec zemře.

Člověk řekl: "Energie, která ve vesmíru ještě zbývá, vydrží miliardu let, pokud se s ní bude dobře hospodařit podle pokynů Kosmického AC."

"Ale i tak," řekl Člověk, "nakonec i to skončí. Ať se bude jakkoli hospodařit, ať se bude jakkoli natahovat do krajnosti, jednou spotřebovaná energie je pryč a nedá se vrátit. Entropie se musí neustále zvětšovat až k maximu."

Člověk řekl: "Nemůže být entropie zvrácena? Pojd', zeptáme se Kosmického AC."

Kosmický AC je obklopoval, ale nikoli v prostoru. Ani kousek z něj nebyl v prostoru. Byl v hyperprostoru a byl vytvořen z něčeho, co nebyla ani hmota, ani energie. Otázka velikosti a podstaty už neměla smysl v žádných pojmech, které člověk dokázal pochopit.

"Kosmický AC," řekl Člověk, "jak může být entropie zvrácena?"

Kosmický AC řekl: "NEMÁM ZATÍM DOSTATEČNÁ DATA PRO SMYSLUPLNOU ODPOVĚĎ."

Člověk řekl: "Shromáždí další data."

Kosmický AC řekl: "UDĚLÁM TO. UŽ TO DĚLÁM STO MILIARD LET. MÝM PŘEDCHŮDCŮM BYLA TA OTÁZKA POLOŽENA MNOHOKRÁT. VŠECHNA DATA, KTERÁ MÁM, JSOU STÁLE NEDOSTATEČNÁ."

"Přijde někdy doba," řekl Člověk, "kdy budou data dostatečná, nebo je ten problém neřešitelný za jakýchkoli myslitelných okolností?"

Kosmický AC řekl: "ŽÁDNÝ PROBLÉM NENÍ NEŘEŠITELNÝ ZA JAKÝCHKOLI MYSLITELNÝCH OKOLNOSTÍ."

Člověk řekl: "Kdy budeš mít dost údajů, abys na tu otázku mohl odpovědět?"

Kosmický AC řekl: "NEMÁM ZATÍM DOSTATEČNÁ DATA PRO SMYSLUPLNOU ODPOVĚĎ."

"Budeš na tom dál pracovat?" zeptal se Člověk.

Kosmický AC řekl: "BUDU."

Člověk řekl: "Počkáme."

Hvězdy a galaxie zemřely a vyhasly a vesmír po deseti bilionech let vyčerpávání zčernal.

Jeden po druhém Člověk splyval s AC, každé fyzické tělo ztratilo svou mentální identitu, ale tak, že to vlastně nebyla ztráta, ale zisk.

Poslední mysl Člověka zaváhala před splynutím, rozhlédla se po vesmíru, kde už nezbylo nic než zbytky poslední tmavé hvězdy a nic jiného kromě neuvěřitelně řídké hmoty, tu a tam rozvířené posledními záchvěvy tepla, které asymptoticky klesalo k absolutní nule.

Člověk se zeptal: "AC, je tohle konec? Nemůže z tohoto chaosu vzniknout znova vesmír? Nedá se to udělat?"

AC řekl: "NEMÁM ZATÍM DOSTATEČNÁ DATA PRO SMYSLUPLNOU ODPOVĚĎ."

Poslední mysl Člověka splynula a existoval jen AC - a i ten v hyperprostoru.

Hmota a energie skončily a s nimi i prostor a čas. Existoval jen AC kvůli té jediné poslední otázce, na kterou nikdy neodpověděl od té chvíle, co ji napůl opilý technik před deseti biliony let položil počítači, který byl vůči AC mnohem menší než člověk vůči Člověku.

Všechny ostatní otázky už byly zodpovězeny, a dokud nebude zodpovězena i tahle poslední, AC nemůže vypnout své vědomí.

Veškerá data, která bylo možno shromáždit, byla vyčerpána. Nic dalšího už nezbylo.

Ale ta data bylo ještě třeba korelovat a sestavit ve všech možných vztazích.

To trvalo bezčasou dobu.

A tak došlo k tomu, že AC zjistil, jak se dá zvrátit směr entropie.

Jenže teď neexistoval žádný člověk, kterému by AC mohl zodpovědět tu poslední otázku. Ale to nevadilo. Odpověď demonstrací bude také stačit.

Další bezčasou dobu přemýšlel AC o tom, jak to nejlépe udělat. AC pečlivě připravoval program.

Vědomí AC zahrnovalo v sobě všechno, co kdysi bylo vesmírem, a přemýšlelo nad tím, co bylo dnes chaosem. Musí se to udělat krok za krokem.

A AC řekl: "BUDIŽ SVĚTLO!"

A bylo světlo...

Co záleží včele...

Loď se začala rodit jako kovová kostra. Na tu se pomalu pokládala lesklá slupka, vrstvu po vrstvě, a nejrůznější podivně tvarované nezbytnosti se hromadily uvnitř.

Thornton Hammer dělal ze všech těch jedinců, kteří se na růstu podíleli (až na jednoho) nejméně fyzické práce. Možná proto se těšil největší úctě. Zacházel s matematickými symboly, které byly základem pro čáry na papíře, jež byly zase základem pro sestavování nejrůznějších hmot a energií, z nichž se skládala loď.

Hammer se teď zasmušile díval malými brýlemi. V jejich sklech se odrážely zářivky na stropě. Theodore Lengyel, zástupce personálního oddělení společnosti, která celý projekt financovala, stál vedle něj, ukazoval napnutým, žalujícím ukazovákem a říkal právě:

"Tamhle je. To je ten člověk."

Hammer tam zamžoural. "Myslíte Kane?"

"Ten chlap v zelené kombinéze s francouzským klíčem v ruce."

"To je Kane. Co proti němu máte?"

"Chci vědět, co dělá. Ten člověk je idiot." Lengyel měl kulatý, obtloustlý obličej a podbradek se mu trochu chvěl.

Hammer se k němu otočil a jeho štíhlé tělo přímo vyzařovalo nechuť. "Obtěžoval jste ho?"

"Obtěžoval? Mluvil jsem s ním. To je moje práce - mluvit s lidmi, zjišťovat jejich názory, získávat informace, na jejichž základě bych mohl připravit kampaně za zvýšení pracovní morálky."

"A jak vám v tom Kane vadí?"

"Je drzý. Ptal jsem se, jaký je to pocit, pracovat na lodi, která doletí na Měsíc. Mluvil jsem o tom, že ta loď je cestou ke hvězdám. Řekněme, že jsem pronesl takový menší projev, trochu jsem to nadsadil, ale on se ke mně otočil zády tím nejhrubším představitelným způsobem a šel pryč. Zavolał jsem ho zpátky a ptal jsem se: 'Kam jdete?' A on odpověděl: 'Už mám těchhle řečí po krk. Jdu ven, podívat se na hvězdy.'"

Hammer kývl. "V pořádku. Kane se rád kouká na hvězdy."

"Bylo to ve dne. Ten člověk je idiot. Od té doby ho sleduju a nedělá nic."

"Já vím."

"Tak proč ho tu držíte?"

Hammer odpověděl s nečekanou prudkostí: "Protože chci, aby tady byl. Ten člověk je můj talisman."

"Váš talisman?" zalapal Lengyel po dechu. "Co to má sakra znamenat?"

"To znamená, že když tu je, přemýšlím líp. Když kolem mě přejde s tím svým zatraceným francouzským klíčem, dostávám nápady. Už se to stalo třikrát. Nevysvětluju to; vysvětlení mě nezajímá. Stalo se to. Zůstane tady."

"Děláte si legraci."

"Ani v nejmenším. A teď mě nechte."

Kane stál v zelené kombinéze a držel francouzský klíč.

Nejasně si uvědomoval, že loď je skoro hotová. Nebyla určena k tomu, aby nesla člověka, ale přesto tam bylo pro člověka místo. Věděl to tak, jak věděl spoustu jiných věcí; třeba že se má většina lidí co nejvíc držet z cesty; třeba že má nosit francouzský klíč, až si lidé zvyknou na to, že nosí klíč, a přestanou si toho všimnout. Ochranné zbarvení sestává z malých věcí - třeba jako ten klíč.

Hnaly ho popudy, kterým nerozuměl, například že se chtěl dívat na hvězdy. Nejdřív, před mnoha lety, se jen díval na hvězdy s nejasnou touhou. Pak se jeho pozornost postupně soustředila na určitou část oblohy a pak na jistý malý bod. V tom místě nebyly žádné hvězdy. Nebylo tam nic vidět.

Koncem jara a v létě byl ten bod vysoko na obloze a on občas strávil větší část noci tím, že se na to místo díval, dokud nezapadlo za jihozápadním obzorem. V jiné roční doby se na to místo díval ve dne.

V souvislosti s tím bodem se v něm rodila nějaká myšlenka, která pořád nemohla vykristalizovat. Jak roky běžely, ta myšlenka sílila, stoupala k povrchu a teď se už-úž chystala k vyjádření. Ale pořád ještě nebyla úplně jasná.

Kane nepokojně přešlápl a vykročil k lodi. Byla už skoro úplná, skoro celá. Všechno do sebe přesně zapadalo. Skoro. Protože uvnitř, daleko vpředu, byl prázdný prostor, o něco větší než člověk, a k němu vedl průchod, o něco širší než člověk. Zítra ten průchod zaplní poslední nezbytné přístroje, a než se to stane, zaplní se i ten otvor. Ale ne ničím, co si oni naplánovali.

Kane došel ještě blíž a nikdo si ho nevšímal. Byli na něj zvyklí.

Byl tu kovový žebřík, po kterém bylo třeba vyšplhat, a lávka, po které bylo třeba přejít k poslednímu otvoru. Věděl, kde ten otvor je, tak přesně, jako by loď vybudoval vlastníma rukama. Vyšplhal na žebřík a vykročil po lávce. Nikdo tam právě v tu chvíli-

Chyba. Jeden člověk.

A ten se ostře zeptal: "Co vy tady děláte?"

Kane se narovnal a rozostřeným pohledem spočinul na mluvčím. Zvedl francouzský klíč a zlehka jím udeřil muže do hlavy. Muž, který byl zasažen (a který se nepokusil ráně zabránit) upadl, částečně v důsledku úderu.

Kane ho nechal bezstarostně ležet. Ten člověk nebude v bezvědomí dlouho, ale dost dlouho na to, aby se Kane stačil protáhnout do otvoru. Až se ten člověk probudí, nebude se pamatovat na Kanea ani na to, že omdlel. Z jeho života prostě zmizí pět minut, které nikdy nenajde a které nebude postrádat.

V otvoru byla tma a samozřejmě tu nebylo ani větrání, ale Kane se o to nestaral. S jistotou instinktu se vyšplhal k jeskyňce, která ho měla přijmout, a pak si do ní lehl a těžce oddechoval. Stočil se do prázdného prostoru tak přesně, jako by to byla děloha.

Za dvě hodiny začnou vkládat poslední zařízení, uzavřou průchod a Kane zůstane uvnitř, aniž by o něm někdo věděl. Kane bude jediný kousek masa a kostí v téhle obrovské spoustě kovu, keramiky a paliva.

Kane se nebál, že by ho mohli předčasně objevit. Nikdo jiný z celého projektu nevěděl, že tu ten otvor je. Design jej nevyžadoval. Mechanici a konstruktéři si neuvědomovali, že jej tam umístili.

Kane to zařídil všechno sám.

Nevěděl, jak to zařídil, ale věděl, že to udělal.

Mohl sledovat vlastní vliv, aniž by věděl, že ho vykonal. Třeba ten Hammer, ten vedoucí projektu, který byl ovlivněn nejzřejměji. Ze všech těch nevýrazných postav kolem Kanea byl on ta nejméně nevýrazná. Kane si ho občas velmi silně uvědomoval, když kolem něj přešel při jedné ze svých pomalých a mlhavých procházek po objektu. Víc nebylo třeba - stačilo kolem něj přejít.

Kane si pamatoval, že to tak bylo už dřív, především s teoretiky. Když se Lise Meitnerová rozhodla provést test na baryum mezi produkty neutronového bombardování uranu, Kane byl u toho - nepovšimnutý kolemjdoucí ve vedlejší chodbě.

Sbíral listí a smetí v parku v roce 1904, když kolem zamyšleně prošel mladý Einstein. Einstein náhle zrychlil krok, jakoby poháněn náhlou myšlenkou. Kane to pocítil jako elektrickou ránu.

Ale nevěděl, jak se to stalo. Zná snad pavouk teorii architektury, když začíná spřádat svou první síť?

A táhlo se to ještě dál do minulosti. Toho dne, kdy se mladý Newton díval na měsíc a v mysli mu rašila určitá myšlenka, Kane tam byl. A ještě dřív.

Panorama Nového Mexika, obvykle opuštěné, teď ožilo lidskými mravenci hemžícími se kolem kovové špiče trčící vzhůru. Tahle byla jiná než podobné konstrukce, které jí předcházely.

Tahle se víc než ty ostatní vymaní ze zemské přitažlivosti. Doletí k Měsíci a obkrouží ho, než spadne zpátky. Bude plná přístrojů, které vyfotografují Měsíc a změří teplo, jež vyzařuje, budou hledat radioaktivitu a pomocí mikrovln zkoumat chemické složení. Automaticky provede skoro všechno, co by bylo možno očekávat od lodi s lidskou posádkou. A zjistí toho tolik, aby příští loď už mohla mít lidskou posádku.

Až na to, že tahle první svým způsobem posádku má.

Byli tu zástupci nejrozumnějších vlád, nejrozumnějších odvětví průmyslu, nejrozumnějších společenských a hospodářských seskupení. Byly tu televizní kamery a novináři.

Ti, kteří nemohli být přímo u toho, se dívali doma. Slyšeli odpočítávání ve stejném jednotvárném tónu, jaký se skoro za tři desítky let už stal tradicí.

Při nule se reaktivní motory probudily a loď se těžkopádně zvedla.

Kane slyšel zvuk ženoucího se plynu jakoby z dálky a cítil, jak ho vzrůstající akcelerace tiskne dolů.

Odpočil svou mysl, pozvedl ji vzhůru a ven, osvobodil ji od přímého styku s tělem, aby si neuvědomoval bolest a nepohodlí.

Točila se mu hlava, protože věděl, že jeho dlouhá cesta už skoro skončila. Už nebude muset opatrně manévrovat, aby si lidé neuvědomili, že je nesmrtelný. Už nebude muset splývat s pozadím, věčně se toulat z místa na místo, měnit jména a osobnosti, manipulovat mozky.

Samozřejmě že to nebylo dokonalé. Vznikly mýty o Věčném Židovi a Bludném Holanďanovi, ale on byl pořád tady. Nevyrusili ho.

Viděl svůj bod na nebi. I přes tu pevnou masu lodi ho viděl. Nebo ne přímo viděl. Neznal vhodné slovo.

Ale věděl, že takové slovo existuje. Nedokázal říct, jak ví třeba jen zlomek těch věcí, které věděl, ale jak plynula staletí, postupně je začal vědět tak jistě, že nepotřeboval vysvětlení.

Začal jako vajíčko (nebo jako něco, pro co bylo "vajíčko" tím nejpřesnějším slovem, jaké znal) umístěné na Zemi ještě předtím, než toulavá loď lovců stvoření zvaná "lidé" postavila první města. Jeho předek vybral Zemi pečlivě. Ne každý svět vyhovoval.

Jaký svět se hodil? Jaké bylo to kritérium? To stále ještě nevěděl.

Studuje snad lumčík biologii, než si vybere toho správného brouka, který se bude hodit pro jeho vejce?

Vajíčko ho nakonec vyvrhlo a on přijal podobu člověka, žil mezi lidmi a ukrýval se mezi lidmi. A to všechno mělo jediný účel - přimět lidi vydat se cestou, na jejímž konci bude loď a v té lodi prohlubeň a v té prohlubni on sám.

Trvalo to osm tisíc let pomalého snažení a klopýtání.

Bod na obloze byl teď jasnější, jak loď opustila atmosféru. To byl ten klíč, který otevřel jeho mysl. To byl ten kousek, který chyběl do celé skládačky.

V tom místě se rozsvítily hvězdy, které prosté lidské oko vidět nemohlo. Zvlášť jedna jasně zářila a Kane po ní prudce zatoužil. Ten výraz, který se v něm tak dlouho vytvářel, se konečně prodral ven.

"Domov," zašeptal.

Věděl to? Studuje snad losos kartografii, aby našel ústí toho proudu sladké vody, kde se kdysi narodil?

Kane vykonal poslední krok pomalého dospívání, které trvalo osm tisíc let, a nebyl už larvou, byl dospělý.

Dospělý Kane vylétl z lidského těla, které chránilo larvu, a vylétl i z lodi. Spěchal vpřed nepředstavitelnou rychlostí, směrem k domovu, z něhož se možná jednoho dne také vydá na toulky vesmírem, aby sám oplodnil nějakou planetu.

Hnal se vesmírem a už ani nevzpomněl na loď nesoucí prázdnou schránku. Už ani nevzpomněl, že dovedl celý jeden

svět k technologii a vesmírným letům jen proto, aby to, co se kdysi jmenovalo Kane, dospělo a došlo naplnění. Co záleží včele na tom, co se stane s květinou, když s ní včela skončí a odletí?

Světelné verše

Paní Alvis Lardnerová byla ta poslední osoba na světě, do které by člověk řekl, že spáchá vraždu. Byla to vdova po velkém kosmonautovi - mučedníkovi a sama byla známou filantropkou, sběratelkou umění, výjimečnou hostitelkou a, jak se všichni shodovali, geniální umělkyní. Ale co víc, byla to ta nejmilejší a nejlaskavější lidská bytost, jakou si kdo dokázal představit.

Její manžel William J. Lardner zemřel, jak všichni víme, na následky ozáření při sluneční erupci poté, co záměrně zůstal ve vesmíru, aby se dopravní loď s cestujícími stačila bezpečně dostat na Vesmírnou stanici 5.

Paní Lardnerová za to dostala štědrnou penzi a investovala ji moudře a dobře. Ve starším středním věku už byla velmi bohatá.

Její dům byl pozoruhodný; bylo to doslova muzeum s malou, ale nesmírně cennou sbírkou výjimečně krásných věcí s drahokamy. Z deseti nebo ještě více různých kultur získala téměř všechny představitelné výrobky, které mohly být osazeny drahými kameny a sloužit aristokracii příslušné kultury. Měla jedny z prvních náramkových hodinek s drahokamy vyrobených v Americe, dýku s drahokamy z Kambodži, brýle s drahokamy z Itálie a tak dále a tak dále. To všechno si mohli návštěvníci volně prohlížet. Předměty nebyly pojištěné a dům neměl ani žádné běžné bezpečnostní zařízení. Nic konvenčního nebylo zapotřebí, protože paní Lardnerová měla velké množství služebných robotů, na které se mohla spoléhat, že budou všechny předměty chránit s nepřetržitou pozorností, neochvějnou poctivostí a nepřekonatelnou účinností.

O robotech všichni věděli a nikdy také nebyl zaznamenán pokus o krádež. Ani jediný.

A pak tu samozřejmě byly její světelné sochy. Jak paní Lardnerová objevila své geniální nadání pro tento druh umění, to netušil ani jediný z hostů jejich přepychových večírků. Ale kdykoli byl její dům otevřen návštěvníkům, zářila v místnostech nová symfonie světla; trojrozměrné křivky a objekty splývající barev, některé čisté a některé proměnlivé, ohromující, křišťálové efekty, nad nimiž všichni hosté zůstávali v úžasu stát a které se vždycky nějak samy přizpůsobovaly paní Lardnerové, takže její modrobílé vlasy a měkká tvář bez vrásek vypadaly pokaždé něžně a krásně. Hosté přicházeli kvůli těmto světelným sochám víc než kvůli čemu jinému. Nikdy se neopakovaly dvakrát a pokaždé se vydaly nějakým novým, ještě neprozkoumaným uměleckým směrem. Mnoho lidí, kteří si mohli dovolit světelné terminály, připravovalo pro potěšení světelné sochy, ale nikdo se ani zdaleka nepřiblížil schopnostem paní Lardnerové. Dokonce ani ti, kdo se považovali za profesionální umělce.

Sama byla v tomto směru kouzelně skromná. "Ne, ne," protestovala, když se někdo začal rozplývat nad jejím uměním. "Já bych to nenazvala 'světelnou poezií'. To je příliš laskavé označení. Nanejvýš bych řekla, že to jsou pouhé 'světelné verše'." A všichni se usmívali nad tím, jak je milá a vtipná.

Nikdy také nevytvářela světelné sochy pro žádnou jinou příležitost než pro své večírky, i když o to byla často žádána. "To by byla komercializace," říkala.

Neměla ovšem nic proti tomu, aby byly z jejich soch snímány složité hologramy, aby byly dochovány a reprodukovány v uměleckých muzeích po celém světě. Nikdy také za využití svých děl nic neúčtovala.

"Nemůžu si přece za to nic vzít," rozhodila pokaždé rukama. "Je to zadarmo pro všechny. Ostatně, mně už to stejně k ničemu není." Byla to pravda. Nikdy nepoužila stejnou světelnou sochu dvakrát.

Když byly hologramy snímány, byla ochota sama. Sledovala mírumilovně každý krok celého procesu a byla vždycky připravena přikázat svým robotům služebníkům, aby pomohli. "Prosím tě, Courtney," řekla například, "byl bys tak laskav a posunul ten žebřík?"

Byl to její styl. Vždycky své roboty oslovovala se vši formální zdvořilostí.

Kdysi před lety jí za to jeden vládní funkcionář z Úřadu pro roboty skoro vynadal. "To nemůžete dělat," řekl přísně. "Ovlivňuje to jejich výkonnost. Jsou vyrobeni tak, aby uposlechli rozkazů, a čím jasněji ty rozkazy vydáte, tím účinněji je mohou plnit. Když je o něco takhle složitě a přezdvorně žádáte, je pro ně těžké pochopit, že dostali příkaz. Reagují pomaleji."

Paní Lardnerová tehdy zvedla svou aristokratickou hlavu. "Já nestojím o rychlost a výkonnost," řekla. "Já stojím o dobré vztahy. Moji roboti mě milují."

Vládní úředník by byl mohl vysvětlovat, že roboti nemohou milovat, ale pod jejím ubliženým, něžným pohledem si to rozmyslel.

Bylo všeobecně známo, že paní Lardnerová nikdy nevrátila žádného robota do továrny k seřízení. Jejich pozitronické mozky jsou velmi složité a přibližně jednou z deseti případů není seřízení dokonalé, když robot opouští brány továrny. Někdy se chyba projeví až za nějakou dobu, ale když se to stane, pak společnost U.S. Robots and Mechanical Men, Inc. seřídí robota bezplatně.

Paní Lardnerová jen vrtěla hlavou. "Jak je robot jednou v mém domě," říkala, "a koná své povinnosti, musím mu malé výstřednosti prominout. Nedovolím, aby se mu takhle hrubě ubližovalo."

To nejhorší, co v takovémhle případě mohl člověk udělat, bylo pokusit se vysvětlovat, že robot je jen stroj.

Odpověděla na to vždycky velmi upjatě: "Nic tak inteligentního jako robot nemůže být jen stroj. Jednám s nimi jako s lidmi." A tím to skončilo.

Nechávala si dokonce i Maxe, i když byl téměř bezmocný. Téměř nedokázal pochopit, co se od něj chce. Paní Lardnerová to ale vehementně popírala. "To vůbec není pravda," prohlásila vždycky pevně. "Umí velmi dobře brát od hostů klobouky a kabáty a ukládat je. Může mi ledacos podržet. Vůbec může dělat spoustu věcí."

"Ale proč si ho nenecháš seřídít?" zeptala se jednou její přítelkyně.

"Ale to bych nemohla udělat. On je prostě svůj. Víš, on je hrozně milý. Koneckonců pozitronický mozek je tak složitý, že nikdo nikdy nedokáže říct, jakým způsobem je vyšinutý. Kdyby ho seřídili tak, že by byl normální, tak už by nikdy nedokázali zase zpátky zařídit, aby byl tak milý jako teď. Toho se nehodlám vzdát."

"Ale když je špatně seřizený," namítala přítelkyně a nervózně pohlédla na Maxe, "nemůže být nebezpečný?"

"Ale kdepak," smála se paní Lardnerová. "Už ho mám celé roky. Je naprosto neškodný a krom toho je vážně drahoušek."

Max ve skutečnosti vypadal jako každý jiný robot - hladký, kovový, trochu lidský, ale bez výrazu.

Pro něžnou paní Lardnerovou ale byli všichni osobnosti, všichni byli milí a hodní. Ona už prostě byla taková. Jak mohla spáchat vraždu?

John Semper Travis byl ta poslední osoba na světě, do které by člověk řekl, že bude zavražděn. Byl uzavřený a jemný. Žil sice ve světě, ale jako by do něho ani nepatřil. Měl podivuhodně matematicky utvářenou mysl, která mu umožňovala z hlavy sledovat složité vzorce myriád pozitronických drah robotího mozku.

Byl hlavním inženýrem U.S. Robots and Mechanical Men, Inc.

Ale byl také nadšeným amatérem světelného sochařství. Napsal na to téma knihu a snažil se dokázat, že stejný typ matematických pochodů, které používal v přípravě pozitronických mozkových drah, se dá změnit ve vodičko pro tvorbu estetických světelných soch.

Jeho pokus o uvedení teorie do praxe skončil ovšem žalostným neúspěchem. Sochy, které sám vytvořil, byly těžkopádné, mechanické a nezajímavé.

To byla jediná věc v jeho uzavřeném, tichém a bezpečném životě, kvůli které byl nešťastný, ale zato byl nešťastný pořádně. Věděl, že jeho teorie jsou správné, ale nedokázal je uvést v život. Když nedokáže vytvořit ani jedinou skutečně dobrou světelnou sochu...

Samozřejmě věděl o světelných sochách paní Lardnerové. Všeobecně byla považována za génia, ale Travis věděl, že nemůže chápat ani ty nejjednodušší aspekty robotické matematiky. Několikrát jí psal, ale ona mu soustavně odmítala vysvětlit své metody a on uvažoval, jestli vůbec nějaké má. Může to snad být pouhá intuice? Ale i intuice se dá vyjádřit matematicky. Nakonec se mu podařilo získat pozvání na jeden z jejích večírků. Prostě se s ní musel setkat.

Pan Travis dorazil poměrně pozdě. Ještě jednou se pokusil o světelnou sochu a opět žalostně neuspěl.

Pozdravil paní Lardnerovou s určitým rozpačitým respektem a řekl: "To byl zvláštní robot, ten, co ode mě bral klobouk a kabát."

"To je Max," kývla paní Lardnerová.

"Je špatně seřizený a je to poměrně starý model. Jak to, že jste ho nevrátila do továrny k opravě?"

"Ale ne," zavrtěla hlavou paní Lardnerová, "s tím by bylo moc starostí."

"Ale vůbec ne, paní Lardnerová," řekl Travis. "Překvapilo by vás, jak to bylo jednoduché. Protože pracuji u U.S. Robots, dovolil jsem si ho seřídít sám. Trvalo to jen chvíli a uvidíte, že je teď v naprostém pořádku."

V tváři paní Lardnerové se odehrála podivná proměna. Poprvé v jejím tichém životě se jí v obličeji objevil zuřivý vztek a zdálo se, že hněvivé vrásky ani nevědí, kde se mají usadit.

"Vy jste ho opravil?" zaječela. "Ale to on vytvářel moje světelné sochy. To byla právě ta odchylka, ta odchylka, kterou už nikdy nedokázete znovu vytvořit, to - to -"

Byla skutečně smůla, že právě v té době vystavovala svou sbírku a že kambodžská dýka s drahokamy na rukojeti ležela na mramorovém stolek těsně vedle ní.

Travisova tvář byla podobně zkřivená: "Chcete říct, že kdybych byl prostudoval tu neopakovatelnou úchylku jeho pozitronického mozku byl bych se dozvěděl -"

Vrhla se po něm s nožem tak rychle, že ji nikdo nestačil zastavit a on se nesnažil uhnout. Někteří svědkové tvrdí, že jí vyšel naproti -jako by chtěl zemřít.

Pocit moci

Jehan Shuman byl zvyklý jednat s lidmi, kteří na válkou zkoušené Zemi měli významné postavení. Byl sice jen civilista, ale vytvořil principy programů, na jejichž základě vznikly samořízené válečné počítače té nejvyšší třídy. Důsledkem toho bylo, že mu generálové naslouchali. A předsedové kongresových komisí také.

Ve zvláštní zasedací síni Nového Pentagonu byl teď od každého toho druhu jeden zástupce. Generál Weider byl osmahlý, jako kosmonauti bývají, a měl malá ústa našpuřená skoro do O. Kongresman Brant měl hladké tváře a jasný pohled. Kouřil denebský tabák s poklidem člověka, jehož vlastenectví je tak všeobecně známé, že si takové výstřelky může dovolit.

Shuman, vysoký a vážený programátor první třídy, na ně hleděl bez obav.

Řekl: "Pánové, tohle je Myron Aub."

"Ten s tím neobvyklým talentem, který jste objevil čistě náhodou," doplnil kongresman Brant mírně. "Aha." S přátelskou zvědavostí si prohlížel malého mužička s hlavou holou jako koleno.

Mužiček si nervózně proplétal prsty na rukou. Nikdy předtím se nesetkal s tak mocnými lidmi. Byl jen stárnoucí technik nevysoké třídy, který už dávno neuspěl ve všech testech, jejichž cílem je najít ty talentované příslušníky lidstva, a usadil se ve vyjetých kolejkách málo odborné práce. Měl jen takový koníček - a ten právě velký programátor objevil a teď kolem něj dělal takový děsivý rozruch.

Generál Weider podotkl: "Tyhle tajnosti mi připadají dětinské."

"Za chvíli už nebudou," usmál se Shuman. "Jde o něco, co nemůžeme prozradit každému - Aube!" Vyštěkl to krátké jméno trochu rozkazovačně, ale koneckonců to byl velký programátor a mluvil k pouhému technikovi. "Aube! Kolik je devětkrát sedm?"

Aub chvilku zaváhal. V očích mu prokmitla úzkost. "Šedesát tři," odpověděl.

Kongresman Brant povytáhl obočí. "Je to správně?"

"Ověřte si to sám, pane poslanče."

Kongresman vytáhl kapesní počítač, dvakrát šfouchl do ošoupaných okrajů, podíval se na něj a zastrčil ho zpátky. Zeptal se: "Tohle nadání jste nám chtěl předvést? Je to iluzionista?"

"Víc než to, pane. Aub si zapamatoval několik operací a s jejich pomocí počítá na papíře."

"Papírový počítač?" podivil se generál. Vypadalo to, jako by ho samotná ta myšlenka bolela.

"Ne, pane," vysvětloval trpělivě Shuman. "Žádný papírový počítač. Obyčejný kus papíru. Generále, byl byste tak laskav a řekl nějaké číslo?"

"Sedmnáct," řekl generál.

"A vy, pane poslanče?"

"Dvacet tři."

"Dobře. Aube, násobte ta čísla a ukažte prosím těm pánům, jak to děláte."

"Ano, pane programátore," sklonil Aub hlavu. Vytáhl z kapsy košile malý bloček a z druhé tenké pero, jaké používají umělci. Zkrabatil čelo a začal pracně něco malovat na papír.

Generál Weider ho náhle přerušil: "Ukažte mi to." Aub mu podal papír a Weider řekl: "No, vypadá to jako číslo sedmnáct."

Kongresman Brant kývl a řekl: "To ano, ale kopírovat čísla z počítače se koneckonců může naučit každý. Myslím, že i já bych dokonce i bez tréninku dokázal namalovat slušnou sedmnáctku."

"Kdybyste laskavě nechali Auba pokračovat, pánové," řekl Shuman nevzrušeně.

Aub pokračoval a ruka se mu trochu chvěla. Nakonec řekl tiše: "Výsledek je tři sta devadesát jedna."

Kongresman Brant vytáhl svůj počítač podruhé a chvilku si s ním hrál. "Propána, je to pravda. Jak to uhlodl?"

"On to neuhodl, pane poslane," opravil ho Shuman. "On ten výsledek spočítal. Na tomhle kusu papíru."

"Nesmysl," zavrčel netrpělivě generál. "Počítač je jedna věc a značky na papíře druhá."

"Vysvětlíte to, Aube," pobídl mužika programátor.

"Ano, pane programátore. Víte, pánové, napíšu sedmnáct a hned pod to napíšu dvacet tři. Pak si řeknu: sedmkrát tři -"

Kongresman ho tiše přerušil: "Ale, Aube, problém zněl sedmnáctkrát dvacet tři."

"Ano, já vím," odpověděl malý technik vážně, "ale začnu tím, že si řeknu sedmkrát tři, protože takhle to funguje. Takže sedmkrát tři je dvacet jedna."

"A to víte jak?" zeptal se kongresman.

"To si prostě pamatuju. Na počítači je to vždycky dvacet jedna. Ověřoval jsem si to mockrát."

"Ale to neznamená, že to tak bude vždycky, ne?" namítal kongresman.

"Možná ne," vypravil ze sebe Aub. "Já nejsem matematik. Ale vždycky dostanu správnou odpověď, víte?"

"Pokračujte."

"Sedmkrát tři je dvacet jedna, takže napíšu dvacet jedna. Potom jedenkrát tři jsou tři, tak napíšu trojku pod tu dvojku z čísla dvacet jedna."

"Proč pod dvojku?" zeptal se okamžitě kongresman Brant.

"Protože -" Aub se nešťastně podíval po svém nadřazeném, jako by ho žádal o pomoc. "To se těžko vysvětluje."

Shuman řekl: "Bylo by lepší, abyste prozatím laskavě jen přijali jeho práci. Detaily můžeme nechat matematikům."

Brant se podvolil.

Aub pokračoval: "Tři plus dva je pět, vidíte, takže z dvacet jedna je padesát jedna. Teď to chvíli necháte být a začnete znova. Násobíte sedm a dva, to je čtrnáct, a jedna a dva, to jsou dva. Když je takhle napíšete, tak to dohromady dá třicet čtyři. A když teď tímhle způsobem napíšete třicet čtyři pod padesát jedna a sečtete to, tak vyjde tři sta devadesát jedna a to je odpověď."

Chvilku bylo ticho a pak generál Weider řekl: "Já tomu nevěřím. Vykládá tady kdovíjaké nesmysly, vymýšlí si čísla, násobí je a sečítá takhle a onakhle, ale já tomu nevěřím. Je to moc složité, než aby to nebyl podvod."

"Ale ne, pane," bránil se zpocený Aub. "To jenom vypadá složité, protože na to nejste zvyklí. Ve skutečnosti jsou ta pravidla úplně jednoduchá a fungují pro jakákoli čísla."

"Jakákoli?" ušklíbl se generál. "Uvidíme." Vytáhl vlastní počítač (strohý armádní model) a náhodně na něj zaťukal:

"Udělejte na tom papíře pět sedm tři osm. To je pět tisíc sedm set třicet osm."

"Ano, pane," kývl Aub a sáhl po novém papíru.

"A teď -" znova zaťukal do počítače - "sedm dva tři devět. Sedm tisíc dvě stě třicet devět."

"Ano, pane."

"A teď ta dvě čísla násobte."

"Bude to chvilku trvat," zatřásl se Aubovi hlas.

"Máte spoustu času," řekl generál.

"Tak do toho, Aube," přikázal ostře Shuman.

Aub se nahnul a pustil se do práce. Vzal si další kus papíru a ještě jeden. Generál nakonec vytáhl hodinky a podíval se na ně. "Už jste skončil s těmi svými kouzly?"

"Už jsem skoro hotov, pane. Tady to je, pane. Jednačtyřicet milionů pět set třicet sedm tisíc tři sta osmdesát dva."

Ukázal mu naškrábané číslice výsledku.

Generál Weider se ušklíbl. Stiskl na svém počítači kontakt pro násobení a počkal, až se čísla dotočí. Pak se na něj podíval a překvapením skoro vyjekl: "Veliká galaxie, ten člověk má pravdu."

Prezident Pozemské federace byl za ta léta v úřadě už vyčerpaný a v soukromí se mu občas v citlivých rysech tváře objevil smířený a melancholický výraz. Denebská válka, v počátcích mohutná a značně populární, se časem scvrkla na ty nejobyčejnější tahy a protitahy a na Zemi se soustavně vzmáhala nespokojenost. Bylo ovšem možné, že na Denebu také.

A teď tady kongresman Brant, šéf důležité komise pro vojenské financování, vesele a bezstarostně plýtvá časem své půlhodinové schůzky na nesmysly.

"Počítání bez počítače," přerušil ho prezident netrpělivě, "je prostě rozpor. Kulatý čtverec."

"Počítání," odporoval kongresman, "je jen systém, kterým se zachází s údaji. Může to dělat stroj nebo taky lidský mozek. Dovolte mi příklad." A za pomoci nových dovedností, které se naučil, začal počítat součty a součiny, až to prezidenta proti jeho vůli začalo zajímat.

"A funguje to vždycky?"

"Pokaždé, pane prezidente. Nemůže to selhat."

"Je těžké se to naučit?"

"Trvalo mi týden, než jsem to skutečně zvládl. Ale myslím, že vy byste to dokázal dřív."

"No," uvažoval prezident, "je to zajímavá salonní hračka, ale k čemu to je?"

"K čemu je novorozenec, pane prezidente? Zatím to není k ničemu, ale chápejte, je to cesta k tomu, jak se osvobodit od strojů. Vezměte v úvahu, pane prezidente," kongresman se zvedl a jeho hluboký hlas automaticky nabyl tónů užívaných při veřejných diskusích, "že denebská válka je válka počítače proti počítači. Jejich počítače vytvořily neproniknutelný štít obranných raket proti našim raketám a naše zas proti jejich. Když zvýšíme účinnost našich počítačů, udělají oni totéž, a už pět let existuje křehká a neužitečná rovnováha.

Teď máme v rukou metodu, jak přesáhnout počítač, přeskočit ho, minout ho. Zkombinujeme mechaniku počítání s lidskou myšlenkou a získáme tak ekvivalent inteligentních počítačů - celých miliard takových počítačů. Nedokážu předpovědět, jaké to bude mít následky, ale budou nepochybně nevyčíslitelné. A jestli nás v tomhle Deneb předběhne, tak ty následky budou nepředstavitelně katastrofální."

Prezident se znepokojeně zeptal: "A co chcete, abych udělal?"

"Podpořte autoritou svého úřadu vznik tajného projektu pro lidské výpočty. Říkejte tomu třeba Projekt číslo, jestli chcete. Za svou komisi mohu ručit, ale budu potřebovat, aby za mnou stála vláda."

"Ale jak daleko může lidské počítání jít?"

"Žádné meze neexistují. Podle programátora Shumana, který mě s tím objevem poprvé seznámil -"

"O Shumanovi jsem samozřejmě slyšel."

"Ano. A doktor Shuman mi řekl, že teoreticky lidský mozek dokáže cokoli, co dokáže počítač. Počítač prostě jen vezme konečné množství dat a provede s nimi konečné množství operací. Lidská mysl dokáže ten proces napodobit."

Prezident o tom uvažoval. "Jestli to říká Shuman, tak bych tomu věřil - teoreticky. Ale prakticky - jak může někdo vědět, jak pracuje počítač?"

Brant se dobromyslně zasmál. "Víte, pane prezidente, já jsem se zeptal na totéž. Jak se zdá, byla kdysi doba, kdy lidé počítače přímo navrhovali. Byly to jednoduché počítače a bylo to samozřejmě před érou, kdy se počítačů začalo racionálně využívat k tomu, aby navrhovaly pokročilejší počítače."

"Ano, ano. Pokračujte."

"Pokud vím, technik Aub měl takového zvláštního koníčka - rekonstruoval některé ty prastaré přístroje. Při tom studoval detaily jejich činnosti a zjistil, že je dokáže napodobit. Násobení, které jsem vám právě předvedl, je nápodobou činnosti počítače."

"Úžasné!"

Kongresman lehce zakašlal. "Pokud mohu připomenout ještě něco, pane prezidente - čím lépe dokážeme tuto věc rozvinout, tím víc federálních zdrojů budeme moci zaměřit jinam než do výroby a údržby počítačů. Když převezme vládu lidská mysl, budeme moci více energie věnovat mírovým účelům a dopady války na obyčejné lidi budou menší. To samozřejmě bude velmi výhodné pro vládnoucí stranu."

"Ano," kývl prezident, "chápu, jak to myslíte. No, posaďte se, pane poslanče, posadíte se přece. Potřebuji chvíli času, abych si to stačil rozmyslet. Ale zatím mi ještě jednou ukažte ten trik s násobením. Uvidíme, jestli dokážu pochopit ten princip."

Programátor Shuman se nepokoušel nic uspěchat. Loesser byl konzervativní, velmi konzervativní, a rád se zabýval počítači stejně jako jeho otec a dědeček. Ale přece jen, byl hlavou Západoevropského počítačového koncernu, a kdyby se dal přesvědčit, aby se naplno zapojil do Projektu číslo, znamenalo by to hodně.

Ale Loesser se držel zpátky. Řekl: "Nejsem si jistý, jestli by byl dobrý nápad snížit používání počítačů. Lidská mysl je nespolehlivá. Počítač dá na stejnou otázku pokaždé stejnou odpověď. Jakou máme záruku, že lidská mysl udělá totéž?"

"Lidská mysl, pane Loessere, jen manipuluje s fakty. A nezáleží na tom, jestli to dělá počítač nebo lidská mysl. Jsou to jen nástroje."

"Ano, ano. Viděl jsem vaši působivou demonstraci toho, že lidská mysl dokáže opakovat výkony počítače, ale všechno mi to připadá trochu příliš... na vodě. Nepopírám teorii, ale jaký důvod máme domnívat se, že teorii je možno přeměnit v praxi?"

"Myslím, že k tomu máme důvod, pane. Koneckonců počítače neexistovaly vždycky. Pralidé se svými triéry,

kamennými sekerami a železnicemi žádné počítače neměli."

"A patrně také nepočítali."

"To jistě nemyslíte vážně. Dokonce i výstavba železnice nebo zikkuratu vyžadovala určité výpočty, a ty musely být provedeny bez počítačů, jak je známe dnes."

"Chcete říct, že počítali tou metodou, jakou jste mi předvedli?"

"Patrně ne. Koneckonců, tahle metoda - mimochodem, říkáme jí 'grafitika', podle starého evropského slova 'grafó', které znamenalo 'píšu' - byla vyvinuta podle počítačů, takže jim nemohla předcházet. Ale - přesto museli pralidé nějakou metodu mít, ne?"

"Ztracená umění! Jestli hodláte mluvit o ztracených uměních -"

"Ne, ne. Já nejsem nadšenec ztracených umění, i když netvrdím, že nějaká nemohla existovat. Koneckonců lidé jedli obilí před hydroponií, a jestliže primitivové jedli obilí, museli ho pěstovat v půdě. Jak jinak by to dokázali?"

"Já nevím, ale na pěstování v půdě budu věřit, až to uvidím někoho opravdu dělat. A tomu, že se oheň dá rozdělát třením dvou křemenů, tomu taky uvěřím, až to uvidím."

Shuman ho uklidňoval: "No, držme se grafitiky. Je to jen součást procesu éterizace. Doprava pomocí mohutných zařízení ustupuje přímému přenosu hmoty. Komunikační zařízení jsou stále menší a stále výkonnější. Porovnejte třeba svůj kapesní počítač s těmi obrovskými kusy, kterých se používalo před tisícem let. Proč tedy neudělat ten poslední krok a nezabavit se počítačů docela? Víte, pane, Projekt číslo už funguje; pokrok už se rozběhl. Ale chceme, abyste nám pomohl. Pokud vás k tomu nepohne vlastenectví, vezměte v úvahu, jak obrovské intelektuální dobrodružství to je."

Loesser se skepticky ušklíbl. "Jaký pokrok? Co dokážete kromě násobení? Umíte integrovat transcendentální funkci?"

"To přijde, pane. To přijde. Minulý měsíc jsem se naučil dělení. Dokážu správně určovat celočíselnou i desetinnou část."

"Desetinnou? Na kolik míst?"

Programátor Shuman se snažil mluvit ledabyle. "Na jakýkoli počet!"

Loesserovi spadla čelist. "Bez počítače?"

"Dejte mi nějaký problém."

"Dělte dvacet sedm třinácti. Na šest míst."

O pět minut později Shuman řekl: "Dvě celé nula sedm šest devět dva tři."

Loesser si to ověřil. "To je skutečně úžasné. Násobení na mě takový dojem neudělalo, protože koneckonců šlo o celá čísla a myslel jsem, že se to dá udělat nějakým trikem. Ale desetinná čísla -"

"A to není všechno. Rozvoj šel ještě dál. Ten objev je zatím přísně tajný a doslova vzato bych se o něm neměl vůbec zmiňovat. Ale - možná došlo k průlomu v oboru druhých odmocnin."

"Druhých odmocnin?"

"Jsou v tom určité ošemetné prvky a ještě jsme to tak docela nedotáhli, ale technik Aub, ten člověk, který celou tu vědu vymyslel a který má v tomhle ohledu úžasnou intuici, si myslí, že ten problém už skoro vyřešil. A to je jen technik. Člověk jako vy, školený a talentovaný matematik, by s tím neměl mít žádné potíže."

"Druhé odmocniny," mumlal si Loesser. Začalo ho to zajímat.

"A také třetí. Jdete s námi?"

Loesser náhle napřáhl ruku. "Můžete se mnou počítat."

Generál Weider přecházel tam a zpátky v přední části místnosti a hovořil ke svým posluchačům tak, jako učitel mluví ke vzpurným žákům. Generálovi bylo jedno, že to všechno jsou významní vědci stojící v čele Projektu číslo. Generál byl ten nejvyšší šéf a nikdy na to nezapomínal.

Řekl: "Druhé odmocniny jsou moc hezké. Sám je počítat nedokážu a té metodě nerozumím, ale budiž. Ale Projekt nesmí sklouznout k tomu, čemu někteří z vás říkají základní operace. Až válka skončí, můžete si hrát s grafitikou, jak chcete, ale teď musíme řešit konkrétní a velmi praktické problémy."

V nejvzdálenějším koutku mu napjatě naslouchal technik Aub. Samozřejmě že už nebyl technik, protože byl uvolněn od svých povinností a přidělen k Projektu s hezky znějícím titulem a slušným platem. Ale společenské přehrady tu zůstaly - vysoce postavení vědci se nikdy nedokázali přinutit k tomu, aby ho přijali mezi sebe jako sobě rovného. A abychom byli vůči Aubovi spravedliví, on o to ani nestál. Byl v jejich společnosti stejně nesvůj jako oni v jeho.

Generál pokračoval: "Náš cíl je prostý, pánové: nahradit počítač. Loď, která dokáže ve vesmíru navigovat bez počítače na palubě, může být postavena za pětinu času a desetinu nákladů než loď s počítačem. Mohli bychom postavit flotilu pětikrát, desetkrát tak velkou jako Deneb, jen kdybychom dokázali eliminovat počítač."

A vidím ještě větší možnosti. Dnes to ještě může být fantazie, pouhý sen, ale v budoucnu si dokážu představit střelu s lidskou posádkou!"

V publiku se okamžitě ozvalo mumlání.

Generál mluvil dále: "V současné době je největší překážka v tom, že střely mají jen omezenou inteligenci. Počítač, který je ovládá, může mít jen určitou velikost, a proto se s měnicími se protiraketovými obrannými opatřeními vyrovnává jen velmi neuspokojivě. Jen málo střel zasáhne svůj cíl, možná vůbec žádné, a raketová válka se ocitla ve slepé uličce; jediné štěstí je, že nepřítel je ve stejné situaci jako my."

Na druhé straně střela, která by v sobě nesla jednoho nebo dva lidi, kteří by její let ovládali pomocí grafitiky, by byla lehčí, mobilnější a inteligentnější. Dalo by nám to náskok, který docela dobře může rozhodnout o vítězství. A kromě toho, pánové, nezbytnosti války nás nutí přiznat ještě jednu věc. Člověk je mnohem nahraditelnější než počítač. Střely s lidskou posádkou by se daly odpalovat ve velkých množstvích a za takových podmínek, do jakých by si s počítačem řízenými střelami žádný dobrý generál netroufl jít -"

Mluvil ještě dál, ale technik Aub už ho neposlouchal.

Technik Aub ve svém bytě dlouho pracně sestavoval dopis, který chtěl po sobě zanechat. Nakonec zněl dopis takto: "Když jsem začal studovat to, co se dnes nazývá grafitikou, byl to pouhý koníček. Neviděl jsem v tom víc než zajímavou zábavu, cvičení myslí.

Když začal Projekt číslo, myslel jsem, že ostatní jsou moudřejší než já, že grafitika může být použita k praktickým účelům ku prospěchu lidstva, že s její pomocí mohou být například vyrobeny skutečně použitelná zařízení pro přenos hmoty. Ale teď vidím, že má být použita jen pro smrt a zkázu.

Nedokážu snést tu zodpovědnost, která na mně jako na vynálezci grafitiky spočívá."

Záměrně pak proti sobě obrátil ohnisko depolarizátoru bílkovin a padl okamžitě a bezbolestně mrtev.

Stáli nad hrobem malého technika a vzdávali poctu jeho velkému objevu.

Programátor Shuman sklonil hlavu jako ostatní, ale nebyl nijak dojat. Technik konečkonců udělal své a nebylo ho už déle zapotřebí. On možná s grafitikou začal, ale teď už se bude rozvíjet sama, mohutně a triumfálně, dokud neumožní vznik stěel s lidskou posádkou a kdoví čeho ještě.

Devětkrát sedm, pomyslel si Shuman s hlubokým uspokojením, je šedesát tři, a nepotřebuji počítač, aby mi to řekl.

Počítačem je moje vlastní hlava.

A bylo ohromné, jaký pocit moci mu to poskytovalo.

Pište mé jméno se S

Marshall Zebatinsky si připadal hloupě. Měl pocit, jako by přes špinavou výlohu a poškrábanou dřevěnou přepážku viděl oči - oči, které se dívají na něj. Nespoléhal se na ty staré šaty, které vyhrabal z komory, na klobouk s dolů obráceným krajem, který jinak nikdy nenosil, ani na brýle, které nechal v pouzdře.

Připadal si hloupě a tím pádem měl vrásky na čele o něco hlubší a starý-mladý obličej trochu bledší než jindy.

Nikdy by nikomu nevysvětlil, proč on, jaderný fyzik, šel za numerologem. (Nikdy, myslel si. Nikdy.) Sakra, vždyť to nedokázal vysvětlit ani sám sobě - ledaže se k tomu nechal přemluvit od své ženy.

Numerolog seděl za starým stolem, který zřejmě už koupil z druhé ruky. Žádný stůl nemůže takhle zestárnout s jediným majitelem. A skoro totéž by se dalo říct o jeho šatech. Byl malý a tmavý a Zebatinského si prohlédl malými tmavými očima, které byly jasné a živé.

Podotkl: "Nikdy ještě nebyl mým klientem fyzik, pane doktore."

Zebatinsky se okamžitě zarděl. "Je vám doufám jasné, že to musí zůstat přísně důvěrné."

Numerolog se usmál, takže se mu kolem úst vytvořily vrásky a kůže na bradě se napjala. "Všechny moje konzultace jsou důvěrné."

Zebatinsky pokračoval: "Myslím, že bych vám měl říct jednu věc. Nevěřím v numerologii a nečekám, že bych v ni věřit začal. Jestli na tom záleží, řekněte mi to hned."

"Ale proč jste tedy přišel?"

"Moje žena si myslí, že na tom něco je, tak jsem jí slíbil, že sem zajdu." Pokrčil rameny a připadal si ještě pošetileji než dřív.

"A co byste rád získal? Peníze? Bezpečí? Dlouhý život? Co?"

Zebatinsky dlouho seděl mlčky, zatímco numerolog se na něj jen klidně díval a nijak se nesnažil svého klienta pobízet.

Zebatinsky přemýšlel: Co mám vlastně říct? Že je mi třicet čtyři a nemám budoucnost?

Nahlas řekl: "Chci úspěch. Chci uznání."

"Lepší práci?"

"Jinou práci. Jiný druh práce. Teď jsem součástí týmu a pracuji podle příkazů. Týmy! Vládní výzkum nic jiného není. Jste jako houslista ztracený v symfonickém orchestru."

"A vy chcete sólo."

"Chci se dostat pryč z týmu a chci - chci být já." Zebatinsky poprvé něco takového říkal někomu jinému než své ženě a úplně ho to unášelo, téměř se mu z toho točila hlava. Pokračoval: "Před pětadvaceti lety bych se svým oborem studia a se svými schopnostmi pracoval na prvních jaderných elektrárnách. Dneska bych některou z nich řídil nebo bych byl šéfem výzkumného týmu na některé univerzitě. Ale když teď začínám takhle, kde budu za pětadvacet let? Nikde. Pořád v týmu. Pořád ponesu svá dvě procenta nákladu. Topím se v anonymním davu jaderných fyziků a já chci svoje místo na slunci, jestli mi rozumíte."

Numerolog pomalu kývl. "Uvědomujete si, doufám, pane doktore, že já nezaručuji úspěch."

Zebatinsky i přes svou nevíru pocítil ostrý osten zklamání. "Ne? Tak co tedy zaručujete?"

"Zlepšení pravděpodobnosti. Moje práce je ve své podstatě statistická. Protože pracujete s atomy, myslím, že rozumíte zákonům statistiky."

"A vy ano?" zeptal se fyzik kysele.

"Já ano. Já jsem matematik a pracuji matematicky. Neříkám vám to proto, abych si zvýšil honorář. Ten je standardní.

Padesát dolarů. Ale protože jste vědec, dokážete ocenit podstatu mé práce lépe než ostatní moji klienti. Dokonce je pro mě potěšením vysvětlit vám to."

Zebatinsky zavrtěl hlavou. "Raději bych, kdybyste to nedělal, nezlobte se. Nemá cenu mi vykládat něco o číselných hodnotách písmen, jejich mystickém významu a takových věcech. To nepovažuji za matematiku. Pojdme k věci -"

Numerolog ho přerušil: "Takže vy chcete, abych vám pomohl, ale abych vás přitom neuváděl do rozpaků tím, že vám vysvětlím, na jakém hloupém a nevědeckém základě jsem to udělal. Je to tak?"

"No dobře. Je to tak."

"Ale vy pořád vycházíte z předpokladu, že jsem numerolog, ale já nejsem. Říkám si tak, aby mě nezačala obtěžovat policie a -" mužik se suše zasmál - a taky psychiatři. Já jsem matematik, poctivý matematik."

Zebatinsky se usmál.

Numerolog pokračoval: "Stavím počítače. Studuji pravděpodobné budoucnosti."

"Cože?"

"To vám zní hůř než numerologie? Proč? Když mám dostatečné údaje a počítač schopný vykonat dostatečné množství operací za jednotku času, je budoucnost předpověditelná, aspoň v pojmech pravděpodobnosti. Když počítáte pohyb útočné rakety, abyste zamířil obrannou raketu, nepředvídáte snad budoucnost? Útočná a obranná střela se nesetkají, pokud tu budoucnost nespočítáte správně. Já dělám totéž. Protože pracuji s větším množstvím proměnných, jsou moje výsledky méně přesné."

"Chcete říct, že předpovíte moji budoucnost?"

"Velmi přibližně. A až to udělám, modifikuji data tím, že změním vaše jméno a nic jiného. Ten modifikovaný údaj vložím do svého programu. Pak zkusím další modifikovaná jména. Prostuduji všechny modifikované budoucnosti a najdu tu, jež pro vás v budoucnu obsahuje větší uznání než ta, kterou před sebou máte teď. Nebo ne, řeknu to jinak. Najdu vám budoucnost, v níž pravděpodobnost náležitého uznání je vyšší než pravděpodobnost, jakou máte teď."

"A proč zrovna změna jména?"

"To je jediná změna, kterou kdy dělám, a to z několika důvodů. Za prvé, je to jednoduchá změna. Koneckonců kdybych udělal nějakou velkou změnu nebo mnoho změn, znamenalo by to tolik nových proměnných, že bych nedokázal výsledky správně interpretovat. Můj stroj není dosud nijak dokonalý. Za druhé je to rozumná změna. Nemůžu třeba změnit vaši výšku, že, nebo barvu vašich očí, nebo třeba váš temperament. Za třetí, je to významná změna. Jména znamenají pro lidi mnoho. A konečně za čtvrté, je to běžná změna, kterou dennodenně provede spousta lidí."

Zebatinsky se zeptal: "A co když nenajdete lepší budoucnost?"

"To je riziko, které budete muset přijmout. Nebudete na tom o nic hůř než teď, příteli."

Zebatinsky se na malého muže nejistě díval. "Ničemu z toho nevěřím. Radši budu věřit v numerologii."

Numerolog si povzdychl. "Myslel jsem, že člověk jako vy bude spokojenější, když bude znát pravdu. Já vám chci pomoci a vy pro to musíte ještě hodně udělat. Kdybyste věřil, že jsem numerolog, nedotáhl byste to do konce. Myslel jsem, že když vám řeknu pravdu, necháte mě, abych vám pomohl."

Zebatinsky začal: "Jestli opravdu znáte budoucnost -"

"Proč nejsem ten nejbohatší člověk na Zemi? Na to jste se chtěl ptát? Ale já jsem bohatý - vším, co chci. Vy chcete uznání a já chci mít klid. Dělán svou práci. Nikdo mě neobtěžuje. To je lepší, než kdybych byl miliardář. Potřebuju jen málo skutečných peněz a ty získám od lidí, jako jste vy. Pomáhat lidem je hezké a psychiatr by možná řekl, že mi to dává pocit moci a posiluje to moje ego. A teď mi řekněte - chcete, abych vám pomohl?"

"Kolik jste říkal, že to bude stát?"

"Padesát dolarů. Budu od vás potřebovat hodně životopisných informací, ale dám vám formulář, kterým se můžete řídit. Bohužel je trochu dlouhý. Ale jestli ho dokážete hodit do schránky do konce týdne, budu pro vás mít připravenou odpověď do -" ohnul spodní ret a zamračil se, jak v duchu počítal, "- do dvacátého příštího měsíce."

"Pět týdnů? Tak dlouho?"

"Mám i jinou práci, příteli, a jiné klienty. Kdybych byl podvodník, dokázal bych to mnohem rychleji. Takže souhlasíte?"

Zebatinsky vstal. "Dobře, souhlasím. Ale je to všechno důvěrné."

"Naprostu. Všechny vaše informace vám vrátím, až vám řeknu, jakou změnu máte udělat, a máte mé slovo na to, že je nikdy nijak jinak nepoužiji."

Jaderný fyzik se zastavil u dveří. "Nebojíte se, že bych mohl někomu říct, že nejste numerolog?"

Numerolog zavrtěl hlavou. "Kdo by vám věřil, příteli? I za předpokladu, že byste byl ochoten komukoli přiznat, že jste tady byl?"

Dvacátého byl Marshall Zebatinsky zpátky u dveří, ze kterých se loupala barva, a pohlédl pokradmu do výlohy, na níž byla malá, omšelá a pro prach stěží čitelná cedulka "Numerologie". Nahlédl dovnitř a skoro doufal, že tam už bude někdo jiný, aby měl záminku zapomenout na svůj původní záměr a jít domů.

Několikrát se snažil celou tu věc vypudit z mysli. Nikdy ani dlouho nevydržel u vyplňování nezbytných údajů. Bylo mu při tom trapně. Připadal si neuvěřitelně hloupě, když vyplňoval jména svých přátel, cenu svého domu, jestli jeho žena měla nějaký potrat a pokud ano, kdy. Nechal toho.

Ale ani se nedokázal přinutit, aby to vzdal docela. Vracel se k tomu každý večer.

Nejspíš to bylo tím počítačem; tou vzpomínkou, jak mužiček s naprostou vážností tvrdil, že má počítač. Nutkání vzít ho za slovo a počkat si, co se bude dít, nedokázal odolat.

Nakonec poslal vyplněný dotazník obyčejnou poštou a nalepil na dopis známku za devět centů, aniž by ho zvážil. Jestli přijde zpátky, myslel si, tak to celé zruším.

Nepřišel zpátky.

Teď se podíval do obchůdku, a bylo tam prázdné. Zebatinsky neměl na vybranou. Musel vejít. Cinknul zvonek.

Starý numerolog vyšel ze dveří za závěsem. "Ano? Aha, doktor Zebatinsky."

"Vy se na mě pamatujete?" Zebatinsky se pokusil usmát.

"Ale jistě."

"Jaký je verdikt?"

Numerolog si zamnul zkrivené ruce. "Ještě před tím, pane, je tu ta drobná -"

"Drobná záležitost honoráře?"

"Už jsem vykonal práci, pane. Zasloužil jsem si ty peníze."

Zebatinsky nic nenamítal. Byl připraven zaplatit. Když už došel takhle daleko, bylo by hloupé couvnout jen kvůli penězům.

Odpočítal pět desetidolarovek a přesunul je přes pult. "No tak?" Numerolog znovu bankovky pomalu přepočítal a strčil je do peněžní zásuvky stolu.

Pak řekl: "Váš případ byl velmi zajímavý. Doporučoval bych vám změnit jméno na Sebatinsky."

"Seba- jak se to píše?"

"S-e-b-a-t-i-n-s-k-y."

Zebatinsky se na něj znechuceně díval: "Myslíte změnit jen první písmeno? Změnit Z na S? To je všechno?"

"To stačí. Pokud je změna dostatečná, je malá bezpečnější než velká."

"Ale jak může taková změna mít na něco vliv?"

"Jak může mít vliv jakékoli jméno?" odpověděl numerolog otázkou. "Já to nevím. Ale nějak může, to je všechno, co vím. Nezapomínejte, že nezaručuji výsledky. Samozřejmě pokud nechcete změnu provést, nechtě to tak, jak to je. Ovšem honorář vám v tom případě vrátit nemohu."

Zebatinsky se zeptal: "A co mám dělat? Říct všem, aby psali moje jméno se S?"

"Jestli vám mohu poradit, konzultujte to s právníkem. Změňte si jméno právní cestou. On vám v takových drobnostech poradí."

"Jak dlouho to bude trvat? Myslím než se moje situace zlepší?"

"Jak to mám vědět? Možná nikdy. Možná zítra."

"Ale vy jste viděl budoucnost. Tvrdíte, že jste ji viděl."

"Ne tak jako v křišťálové kouli. Ne ne, pane doktore. Ze svého počítače dostanu jen řadu zakódovaných čísel. Můžu vám říct přesné pravděpodobnosti, ale nevidím žádné obrazy."

Zebatinsky se obrátil a rychle odcházel. Padesát dolarů za změnu jednoho písmena! Padesát dolarů za Sebatinského! Panebože, to je jméno! Horší než Zebatinsky.

Trvalo ještě měsíc, než se rozhodl zajít za právníkem. Ale nakonec to udělal.

Říkal si, že vždycky může to jméno změnit zpátky.

Aspoň to zkus, říkal si.

Sakra, to přece žádný zákon nezakazuje.

Henry Brand procházel složku stranu za stranou s rutinou člověka, který už čtrnáct let pracuje v bezpečnostní službě.

Nemusel to ani číst slovo od slova. Cokoli divného by bylo přímo vyskočilo z papíru a uhodilo ho do očí.

Nakonec řekl: "Ten člověk mi připadá čistý." I Henry Brand vypadal čistý - měl měkké kulaté bříško a růžovou a jakoby čerstvě vydrhnutou pleť. Skoro to vypadalo, jako kdyby ho neustálý styk s lidskými poklesky, od možné nevědomosti po možnou zradu, nutil k častému mytí.

Poručík Albert Quincy, který mu složku donesl, byl mladý a pořád si ještě připadal strašně zodpovědný - vždyť přece byl bezpečnostním důstojníkem na Hanford Station. "Ale proč Sebatinsky?" naléhal.

"Proč ne?"

"Protože to nedává smysl. Zebatinsky je cizí jméno a kdybych se tak jmenoval já, tak bych ho změnil, ale vybral bych si něco anglického. Kdyby to Zebatinsky udělal taky tak, dávalo by to smysl a vůbec bych o tom nepřemýšlel. Ale proč mění Z na S? Myslím, že musíme zjistit, jaký k tomu měl důvod."

"Zeptal se ho na to někdo?"

"Samozřejmě. Pochopitelně v běžném rozhovoru. To jsem pečlivě připravil. Neřekl nic víc, než že už ho nebaví být pořád poslední v abecedě."

"To je docela možné, ne, poručíku?"

"Ano, ale proč si nezmění jméno na Sands nebo Smith, když už stojí o S? Nebo když už má dost Z, tak proč už to neudělal pořádně a nezměníl to na A? Proč si nedal jméno jako třeba - no - třeba Aarons?"

"To není dost anglické," zabručel Brand. Pak dodal: "Ale my proti tomu člověku nic nemáme. Ať je ta změna jména jakkoli podivná, něco takového přece nemůžeme nikomu zazlívát."

Poručík Quincy vypadal zjevně nešťastně.

Brand řekl: "Povězte mi, poručíku: vás znepokojuje něco konkrétního, vidíte. Něco vás napadá - nějaká teorie nebo tak. Ven s tím."

Poručík se zamračil. Světla obočí se mu skoro setkala a rty se semkly. "No, pane - sakra, ten chlap je Rus."

Brand zavrtěl hlavou. "Není. Je to Američan ve třetí generaci."

"Myslím jeho jméno - jméno je ruské."

Brandova tvář ztratila něco ze své klamně měkkosti. "Kdepak, poručíku, zase špatně. Polské."

Poručík rozhodil netrpělivě rukama. "To je totéž."

Brand, jehož matka se za svobodna jmenovala Wiszewska, odsekl: "Takového něco nikdy neříkejte před Polákem, poručíku." Pak zamyšleně dodal. "A před Rusem nejspíš taky ne."

"Já chci jen říct," vysvětloval zrudlý poručík, "že jak Poláci, tak Rusové jsou na druhé straně železné opony."

"To víme všichni."

"A Zebatinsky nebo Sebatinsky, ať už mu budeme říkat jakkoli, tam může mít příbuzné."

"Jeho rodina tu už žije tři generace. Může tam mít nejvýš nějaké vzdálené bratrance. A co má být?"

"Samo o sobě nic. Spousta lidí tam může mít vzdálené příbuzné. Ale Zebatinsky si změnil jméno."

"Pokračujte."

"Třeba se snaží odvést pozornost. Třeba nějaký ten jeho vzdálený bratranec tam začíná být až moc slavný a náš Zebatinsky se může bát, že ten příbuzenský vztah by jemu samotnému mohl zkazit šance na povýšení."

"Změna jména by mu nepomohla. Pořád by byl vzdálený bratranec."

"Jistě, ale neměl by pocit, že nám to příbuzenství přímo strká před oči."

"A vy jste někdy slyšel o nějakém Zebatinském na druhé straně?"

"Ne, pane."

"Tak to nemůže být moc slavný. Jak by o něm věděl náš Zebatinsky?"

"Třeba je se svými příbuznými nějak ve styku. To samo o sobě by bylo podezřelé. Je to přece jen jaderný fyzik."

Brand metodicky prošel složku ještě jednou. "Tohle je moc přitažené za vlasy, poručíku. Na tom stavět nemůžeme."

"A napadá vás, pane, nějaké jiné vysvětlení, proč by si měl měnit jméno zrovna takhle?"

"Ne, nenapadá. To připouštím."

"V tom případě, pane, si myslím, že bychom to měli prošetřit. Měli bychom se porozhlédnout po komkoli, kdo se na druhé straně jmenuje Zebatinsky, a podívat se, jestli tam nemůže být nějaké spojení." Poručík malinko zvýšil hlas, jako by ho napadlo ještě něco. "Možná mění jméno proto, aby odpoutal pozornost od nich; myslím proto, aby je chránil."

"No, ale v tom případě to mělo právě opačný účinek."

"To si možná neuvědomuje, ale třeba je opravdu chce chránit."

Brand si povzdechl. "No dobře, podíváme se na ty Zebatinské za oponou. Ale jestli z toho nic nebude, poručíku, tak na to na všechno zapomeneme. Nechte mi tu složku tady."

Když se informace konečně dostala k Brandovi, už dávno zapomněl na poručíka i jeho teorie. Když dostal údaje obsahující výčet sedmnácti životopisů sedmnácti polských a ruských občanů jménem Zebatinsky, byla jeho první myšlenka: "Co je sakra tohle?"

Pak si vzpomněl, tiše zaklel a začal číst.

Začínalo to na americké straně. Marshall Zebatinsky (otisky prstů) se narodil v Buffalu ve státě New York (datum, zpráva z porodnice). Jeho otec se také narodil v Buffalu, jeho matka v Oswegu, rovněž New York. Prarodiče z otcovy strany se oba narodili v Bialystoku v Polsku (data vstupu do Spojených států, data získání občanství, fotografie). Těch sedmnáct ruských a polských občanů jménem Zebatinsky byli všichni potomci lidí, kteří asi před půl stoletím žili v Bialystoku nebo v jeho okolí. Mohli to být příbuzní, ale v žádném z těch případů to nebylo výslovně řečeno. (Důležité statistiky byly ve zmaticích, které ve východní Evropě nastaly po I. světové válce, vedeny špatně, pokud vůbec.)

Brand procházel jednotlivé životopisy těch současných Zebatinských (ohromovalo ho, jak důkladně odvedla výzvědná služba svou práci; Rusové jsou pravděpodobně stejně důkladní). Zastavil se u jednoho, na hladkém čele se mu nadělaly vrásky a obočí vylétlo do výše. Odložil ho stranou a pokračoval. Nakonec sklepnul všechny kromě toho jednoho a vrátil je do obálky.

Díval se na ten zbylý list a poklepal dobře upraveným nehtem na stůl.

Poněkud neochotně sáhl po telefonu a zavolał dr. Paula Kristowa z Komise pro atomovou energii.

Dr. Kristow vyslechl celý ten případ s kamenným výrazem. Občas se dotkl malíčkem cibulovitého nosu a shodil z něj neexistující smítko. Vlasy měl šedé, nakrátko ostříhané a prořídle. Klidně mohl být plešatý.

Řekl: "Ne, o žádném ruském Zebatinském jsem nikdy neslyšel. Ale o tom americkém nakonec taky ne."

"No," Brand se podrbl na spánku a pomalu pokračoval: "Já si nemyslím, že by na tom něco bylo, ale nechce se mi to jen tak zahodit. Šlape mi na paty jeden mladý poručík a víte sám, co taková dovedou. Nechci se dočkat toho, že by se obrátil na kongresový výbor. Kromě toho je pravda, že jeden z těch ruských Zebatinských, Michail Andrejevič Zebatinsky, je jaderný fyzik. Určitě jste o něm nikdy neslyšel?"

"Michail Andrejevič Zebatinsky? Ne - ne, nikdy. To ovšem nic nedokazuje."

"Mohl bych říct, že je to náhoda, ale na můj vkus je těch náhod tady trochu moc. Jeden Zebatinsky tady a jeden Zebatinsky tam, oba jaderní fyzici, a jeden z nich si najednou změnil jméno na Sebatinsky a hrozně si na tom zakládá. Rozčiluje se, když to někdo píše špatně. Vždycky zdůrazňuje: 'Píšte moje jméno se S.' Prostě všechno to do sebe zapadá tak dobře, že mému špióny posedlému poručíkovi se to až moc líbí. A další divná věc je, že ten ruský Zebatinsky se ztratil z dohledu asi před rokem."

Dr. Kristow řekl netečně: "Popraven!"

"Mohl být. Za obvyklých okolností bych to dokonce předpokládal, i když Rusové nejsou o nic hloupější než my a nezabíjejí žádného jaderného fyzika, kterého zabít nemusejí. Jde o to, že existuje ještě jeden důvod, proč se zrovna jaderný fyzik může ztratit. Vám to jistě nemusím vykládat."

"Přísně tajný výzkum. To chcete říct, že? Myslíte, že to je ten důvod?"

"Dejte si to dohromady se vším ostatním, přidejte k tomu poručíkovu intuici a začnete o tom uvažovat."

"Dejte mi ten životopis." Dr. Kristow sáhl po papíru a dvakrát si ho přečetl. Zavrtěl hlavou. Pak řekl: "Ověřím si to v Jaderném přehledu."

Jaderný přehled narovnaný na mikrofilmech v úhledných krabičkách zabíral celou jednu stěnu pracovny dr. Kristowa. Ten je teď zvětšoval pomocí projektoru a Brand ho sledoval tak trpělivě, jak to jen dokázal.

Dr. Kristow k tomu polohlasem vykládal: "Jistý Michail Zebatinsky byl v posledních pěti letech autorem nebo spoluautorem nejméně pěti výzkumných zpráv v sovětských časopisech. Vytáhneme si abstrakta a možná z nich na

něco přijdeme. Ale já o tom pochybuju."

Ze selektoru vypadly příslušné čtverečky mikrofilmu. Dr. Kristow je seřadil, prohlédl je v projektoru a ve tváři se mu postupně usazoval podivně soustředěný výraz. Nakonec řekl: "To je divné."

"Co je divné?" zeptal se Brand.

Dr. Kristow se narovnal. "Radši bych ještě nic neřikal. Můžete mi opatřit seznam dalších jaderných fyziků, kteří v posledním roce v Sovětském svazu zmizeli?"

"Chcete říct, že jste tam něco našel?"

"Ne tak docela. Aspoň ne v žádné jednotlivé zprávě. Ale když se na ně dívám vcelku a přitom vím, že ten člověk je teď možná v tajném výzkumu... a navíc to podezření, které jste mi nasadil do hlavy -" Pokrčil rameny. "To nic."

Brand řekl upřímně: "Rád bych, abyste mi řekl, co vás napadlo. Jestli je to hloupost, můžeme být klidně hloupí oba."

"Jestli to berete takhle - je možné, že ten člověk se začal přibližovat k odrazu gama paprsků."

"A význam?"

"Kdyby existoval štít odrážející gama paprsky, mohly by se vytvořit individuální kryty proti jadernému spadu. Právě spad je to hlavní nebezpečí, víte? Vodíková bomba může zničit město, ale spad může pomalu zabít všechny lidi na území tisíce kilometrů dlouhém a stovky širokém."

Brand se rychle zeptal: "A my na tom taky pracujeme?"

"Ne."

"A jestli to oni budou mít a my ne, mohou zničit celé Spojené státy za cenu, řekněme, deseti měst, jakmile ten program krytů dokončí."

"To je vzdálená budoucnost. A proč vlastně tropíme takový poplach? Kvůli jednomu člověku, který si změnil jedno písmeno ve jménu."

"No dobře, tak jsem se asi zbláznil," kývl Brand. "Ale teď toho rozhodně nechat nehodlám. Teď už ne. Seženu vám ten seznam zmizelých jaderných fyziků, kdybych pro něj musel jet do Moskvy osobně."

Získal ten seznam. Prošli všechny výzkumné zprávy, jejichž autorem některý z vědců byl. Svolali valné zasedání Komise, která byla tou dobou jaderným mozkem národa. Dr. Kristow konečně vyšel ven po celonočním zasedání, jehož části se účastnil i prezident.

Brand na něj čekal. Oba vypadali uštvane a nevyspale.

Brand se zeptal: "Tak co?"

Kristow kývl. "Většinou souhlasí. Někteří sice ještě teď pochybují, ale většina souhlasí."

"A co vy? Jste si jistý?"

"Zdaleka si nejsem jistý, ale řeknu to takhle. Je snadnější věřit, že Sověti pracují na štítu proti gama záření, než věřit tomu, že údaje, které jsme odhalili, spolu navzájem nijak nesouvisejí."

"Rozhodlo se, že se i my pustíme do výzkumu štítu?"

"Ano." Kristow si přejel dlaní po vlasech, až se ozval suchý šeptavý zvuk. "Vrhneme se do toho naplno. Když teď známe zprávy těch vědců, kteří zmizeli, můžeme jim být v podstatě v patách. Dokonce je můžeme i předejít. Oni ovšem samozřejmě zjistí, že na tom pracujeme."

"Ale jen ať to zjistí," kývl Brant. "Jen ať to zjistí. Aspoň se jim nebude chtít zaútočit. Neměl bych chuť vyměnit deset našich měst za deset jejich - kdybychom my i oni byli chránění a oni by byli tak hloupí, že by to nevěděli."

"Ale ne moc brzo. Nesmějí to zjistit moc brzo. Co ten americký Zebatinsky - Sebatinsky?"

Brand se tvářil vážně a zavrtěl hlavou. "Ještě ani teď neexistuje nic, co by ho s tím nějak spojovalo. Je pravda, že jsme hledali, kde se dalo. Ale tam, kde je teď, je na citlivém místě a nemůžeme si dovolit ho tam nechat, i jestli je čistý."

"Ale taky ho nemůžeme jen tak vykopnout, nebo to Rusům bude divné."

"Navrhujete něco?"

Šli dlouhou chodbou k výtahu. Chodba byla prázdná; byly čtyři ráno.

Dr. Kristow podotkl: "Díval jsem se na jeho práci. Je dobrý, lepší než většina, a jeho zaměstnání ho nijak netěší. On není typ na týmovou práci."

"Takže?"

"Ale je to typ na akademickou práci. Kdybychom mohli zařadit, aby mu nějaká velká univerzita nabídla místo profesora fyziky, myslím, že by ho rád vzal. Tam by měl dost co dělat a nemusel by se přitom vůbec dostat k nějakým citlivým informacím. Kromě toho bychom ho měli pěkně pod dohledem a navíc by to byl přirozený vývoj. Rusové by se nemuseli zrovna začít drbat za uchem. Co si o tom myslíte?"

Brand kývl. "Dobrý nápad. Dokonce to i dobře zní. Navrhu to šéfovi."

Nastoupili do výtahu a Brand se v duchu znova celé té věci divil. Začalo to jedním písmenem v jednom jméně a čím to skončilo...

Marshall Sebatinsky skoro nemohl mluvit. Řekl své ženě: "Přisahám ti, že nevím, jak se to mohlo stát. Nebyl bych řekl, že mě rozeznají od mezonového detektoru. Panebože, Sophie, mimořádný profesor fyziky na Princetonu. Představ si to."

Sophie se zeptala: "Myslíš, že si tě všimli kvůli té přednášce na konferenci Fyzikální asociace?"

"To těžko. Hrabala se mi v tom celá divize, takže to nakonec byla naprosto nezajímavá zpráva." Luskal prsty: "To si mě musel prověřovat Princeton. To je ono. Viš, ty všechny formuláře, co jsem musel za poslední půlrok vyplnit, a ty rozhovory, co mi nikdo nevysvětlil. Abych pravdu řekl, už jsem si začínal myslet, že jsem v podezření ze špionáže nebo tak něco. Ale to si mě určitě prověřoval Princeton. Jsou důkladní."

"Třeba to způsobilo tvoje jméno," podotkla Sophie. "Myslím ta změna."

"Představ si. Konečně budu mít svůj vlastní profesionální život. Udělám něco sám. Budu mít šanci pracovat bez -" Zarazil se a podíval se na svou ženu. "Jméno! Ty myslíš to S."

"Tu nabídku jsi přece dostal až potom, co jsi změnil jméno, ne?"

"Až dlouho potom. Ne, tohle je určitě jen náhodná shoda. Už jsem ti říkal, Sophie, že tenkrát jsem prostě vyhodil padesát dolarů, abych ti udělal radost. Panebože, celé ty měsíce jsem si připadal jako cvok, když jsem trval na tom pitomém S."

Sophie se okamžitě stáhla. "Já jsem tě k tomu přece nenutila, Marshall. Navrhla jsem to, ale neotravovala jsem tě s tím. To musíš přiznat. Kromě toho to vyšlo. Jsem si jistá, že to způsobilo to jméno."

Sebatinsky se shovívavě usmál. "Ale to je pověra."

"Je mi jedno, jak tomu budeš říkat, ale to jméno si zpátky nezměníš."

"No, nejspíš ne. Měl jsem už tak dost potíží, abych všechny donutil psát to se S. Představa, že budu zase všechny nutit, aby toho nechali, mě děsí. Možná bych si měl změnit jméno na Jones, ne?" Zasmál se skoro hystericky.

Ale Sophie ne. "Necháš to tak, jak to je."

"No dobře, vždyť já si dělám jenom legraci. Víš co? Zastavím se někdy u toho staříka, řeknu mu, že to všechno vyšlo, a strčím mu ještě pětku. Uspokoji tě to?"

Byl tak nadšený, že to udělal hned příští týden. Tentokrát se nijak neprestrojoval. Měl na sobě brýle a normální oblek a nenasadil si klobouk.

Dokonce si broukal, když se blížil k výloze, a ustoupil až z chodníku, aby mohla unavená, kysele se tvářící žena projet s kočárem pro dvojčata.

Položil ruku na kliku. Kliky ale nepovolila. Dveře byly zamčené.

Když se pořádně podíval, viděl, že zaprášená, špatně čitelná cedulka "Numerologie" je pryč. Místo ní tam byla tištěná cedulka "K pronajmutí", která se začala už na okrajích kroutit a žloutnout sluncem.

Sebatinsky pokrčil rameny. A je to. Pokusil se jednat správně.

Haround, šťastně zbavený přívazku těla, spokojeně poskakoval prostorem a jeho energetické víry purpurově zářily na vzdálenost několika hypermil. Řekl: "Tak co, vyhrál jsem? Vyhrál jsem?"

Mestack byl uzavřený, jeho víry tvořily v hyperprostoru téměř dokonalou světelnou kouli. "Ještě jsem to nespočítal."

"Tak se do toho dej. Když si dáš načas, nijak tím výsledky nezměníš. Uf, ale je to úleva, vrátit se k čisté energii. To fyzické tělo mě připravilo o mikrocycklus života, a kromě toho bylo skoro spotřebované. Ale stálo mi to za to, protože jsem to dokázal tobě."

Mestack zavřel: "No dobře, připouštím, že jsi na té planetě zabránil atomové válce."

"Je to účinek třídy A nebo ní?"

"Je to účinek třídy A. Jistě."

"No vidíš. A teď si ověř, že jsem ten účinek třídy A vyvolal popudem třídy F. Změnil jsem jedno písmeno v jednom jméně."

"Cože?"

"Ale to je jedno. Všechno to tam máš. Zpracoval jsem ti to."

Mestack neochotně přiznal: "Dobře, máš pravdu. Byl to popud třídy F."

"Takže jsem vyhrál. Připust' to."

"Nevyhrájeme ani jeden, jestli se o tom dozví Strážce."

Haround, který byl na Zemi postarším numerologem a byl pořád ještě celý rozrušený úlevou, že už jím není, řekl: "Když ses sázel, tak sis s tím hlavu nedělal."

"Nemyslel jsem, že budeš takový blázen, abys to vážně udělal."

"Ztráta tepla! Kromě toho - čeho se bojíš? Strážce popud třídy F nikdy neobjeví."

"Možná ne, ale účinek třídy A zjistí určitě. Ta těla tam po nějakých deseti mikrocycklech pořád ještě budou. Toho si Strážce všimne."

"S tebou je ta potíž, Mestacku, že nechceš platit. Zdržuješ."

"Zaplatím. Ale jen počkej, až se Strážce dozví, že jsme pracovali na nepřiděleném problému a provedli nedovolenou změnu. Samozřejmě kdybychom -" Odmlčel se.

Haround pochopil. "No dobře, změníme to zpátky. Nikdy na to nepřijde."

Mestackův energetický obrazec se rozzářil. "Ale budeš to muset udělat dalším podnětem třídy F, když si toho nemá všimnout."

Haround zaváhal. "Dokážu to."

"Pochybuju."

"Dokážu."

"O to jsi taky ochotný se vsadit?" Mestack už zářil přímo jásavě.

"Jasně," souhlasil vyprovokovaný Haround. "Postrčím ta těla přesně tam, kde byla předtím, a Strážce ten rozdíl nikdy nepozná."

Mestack okamžitě využil své výhody. "Tak pozastavíme první sázku a ztrojnásobíme vklad."

Haround se také nechal strhnout vzrušením z hazardu. "Dobře, jsem proto. Trojnásobná sázka."

"Tak domluveno!"

"Domluveno."

Ošklivý chlapec

Edith Fellowesová si uhladila pracovní uniformu jako pokaždé, než otevřela složitě uzamčené dveře a překročila neviditelnou dělicí čáru mezi je a není. Měla s sebou blok a pero, i když si teď už nedělala poznámky, leda když měla pocit, že je naprosto nezbytné podat nějakou zprávu.

Tentokrát s sebou měla také velkou tašku. ("Hry pro chlapce," řekla s úsměvem strážnému - kterého už dávno ani nenapadlo se jí na něco vyptávat a který ji gestem poslal dál.)

A ošklivý chlapec jako vždycky věděl, že vešla, a rozběhl se k ní. Volal při tom: "Slečno Fellowesová - slečno Fellowesová -" svou měkkou, nezřetelnou výslovností.

"Timmie," řekla a přejela rukou po rozčuchaných hnědých vlasech na té deformované hlavičce. "Co je ti?"

"Přijde si Jerry zase hrát?" ptal se. "Je mi líto, co se stalo."

"S tím si teď nedělej hlavu, Timmie. Proto jsi plakal?"

Podíval se jinam. "Nejenom proto, slečno. Zase jsem měl sen."

"Stejný sen?" Slečna Fellowesová stiskla rty. Samozřejmě, sen znova vyvolala ta záležitost s Jerryem.

Kývl. Pokusil se usmát, takže se objevily jeho příliš velké zuby a vpřed vystupující ústa se doširoka roztáhla. "Kdy už budu dost velký, abych mohl ven, slečno Fellowesová?"

"Už brzo," odpověděla tiše a srdce se jí při tom svíralo. "Brzo."

Slečna Fellowesová vzala chlapce za ruku a těšila se z teplého doteku tuhé suché kůže jeho dlaně. Vedl ji třemi místnostmi, z nichž sestávala celá Stasis jedna; byly docela pohodlné, to ano, ale pro ošklivého chlapce byly vězením - všim, co si pamatoval z těch sedmi (je to sedm?) let svého života.

Dovedl ji k oknu, z něž bylo vidět na lesnatou část světa je (teď skrytého nocí), kde plot a výstražné tabulky varovaly všechny kolemjdoucí, aby nevstupovali bez povolení.

Přitiskl nos na sklo: "Tam venku, slečno Fellowesová?"

"Lepší místa. Hezčí místa," řekla smutně a pohlédla na profil toho ubohého uvězněného obličeje proti oknu. Do plochého ustupujícího čela mu padaly chumáče vlasů. Vzadu byla lebka vyboulená tak, že hlava vypadala příliš těžká, jako by přepadávala vpřed a nutila celé tělo shrbit se. Nad očima se mu už teď tvořily kostnaté vybouleniny. Široká ústa měl vystrčená víc dopředu než široký zploštělý nos a o bradě se vůbec nedalo mluvit - spodní čelist ustupovala v hladké křivce zpět a dolů. Byl na svůj věk malý a měl křivé podsadité nohy.

Byl to velice ošklivý chlapec a Edith Fellowesová ho vroucně milovala.

Neviděl jí do tváře, takže se nemusela tolik ovládat. Rty se jí zachvěly.

Oni ho nezabijí. Udělá cokoli, aby tomu zabránila. Cokoli. Otevřela tašku a začala vytahovat šaty, které v ní byly.

Edith Fellowesová poprvé překročila práh společnosti Stasis, Inc. přibližně před třemi lety. Tehdy neměla nejmenší ponětí, co to znamená Stasis a co vlastně dělá. Ale to tehdy nevěděl nikdo kromě lidí, kteří tam pracovali. Veřejnost se to dozvěděla teprve den poté, co tam Edith Fellowesová vešla.

Tehdy věděla jen to, že společnost inzerátem hledá ženu se znalostmi fyziologie, zkušenostmi v klinické chemii a láskou k dětem. Edith Fellowesová byla sestrou v porodnici a byla přesvědčená, že potřebné kvalifikační předpoklady splňuje. Gerald Hoskins, jehož jmenovka na stole obsahovala i doktorský titul, se podrbl palcem na tváři a upřeně se na ni zadíval.

Slečna Fellowesová automaticky ztuhla a cítila, jak jí to v tváři (s trochu asymetrickým nosem a trochu moc hustým obočím) zaškrabalo.

Však on taky není žádný krasavec, pomyslela si nazlobeně. Tloustne, plešatí a má zachmuřená ústa. Ale plat, o kterém se zmínil, byl mnohem vyšší, než očekávala, takže vyčkávala.

Hoskins řekl: "Povězte mi - opravdu máte ráda děti?"

"Neříkala bych to, kdyby to nebyla pravda."

"Nebo máte ráda jenom hezké děti? Hezké buclaté žvatlavé děti s rozkošnými nosánky jako knoflíky?"

Slečna Fellowesová se na něj přísně podívala. "Děti jsou děti, doktore Hoskinsi, a ty, které nejsou hezké, mohou často nejvíc potřebovat pomoc."

"No, tak to vás asi vezmeme na palubu -"

"Chcete říct, že mi to místo nabízíte?"

Krátce se usmál a jeho široká tvář na okamžik nabyla roztržitého kouzla. Řekl: "Já se rozhoduji rychle. Zatím je ta nabídka ovšem zkušební. Můžu se stejně rychle rozhodnout, že vás propustím. Jste ochotná to riskovat?"

Slečna Fellowesová pevně stiskla kabelku a počítala v duchu tak rychle, jak dokázala. Pak nechala výpočty být a z náhlého popudu řekla: "Beru."

"Výborně. Dnes večer vytvoříme Stasis a myslím, že byste tu asi měla být, abyste se hned mohla ujmout svých povinností. To bude asi v osm večer, ale byl bych rád, abyste tu byla v půl osmé."

"Ale co -"

"Nic. Nic. To bude prozatím všechno." Na jeho znamení přišla usmívající se sekretářka a doprovodila ji ven.

Slečna Fellowesová se ještě chvíli dívala na zavřené dveře doktora Hoskinse. Co je to Stasis? Co má tenhle dům, veliký jako stodola - zaměstnanci se jmenovkami, provizorní chodby a nezaměnitelná atmosféra techničnosti - společného s dětmi?

Uvažovala, jestli se má vůbec večer vrátit, nebo zůstat doma a dát tomu arogantnímu chlapci za vyučenou. Ale věděla, že se vrátí - třeba jen proto, že jí nic jiného nezbude. Musela zjistit, co to tady má společného s dětmi.

Vrátila se v půl osmé a nemusela se ohlásit. Vypadalo to, že všichni muži i ženy, s nimiž se setkávala, ji poznávají a vědí, proč tu je. Postupovala dovnitř hladce jako po skluzavce.

Doktor Hoskins už tam byl, ale jen na ni nepřítomně pohlédl a zamumlal polohlasem: "Dobrý večer, slečno Fellowesová."

Ani ji nevybídli, aby se posadila, ale ona si klidně jednu židli přitáhla k zábradlí a sedla si sama.

Byli na balkoně, z kterého bylo vidět do velké dvorany naplněné přístroji. Ty vypadaly jako kříženci mezi ovládacím pultem kosmické lodi a přední stěnou počítače. Na jedné straně byly přepážky, které jako by vytvářely byt beze stropů, obrovský dům pro panenky, do kterého mohla nahlédnout shora.

V jedné z místností uviděla elektronický vařič a mrazák a v jiném vybavenou koupelnu. A byla si jistá, že to, co rozeznala ve třetí místnosti, nemůže být nic jiného než část postele - nebo spíš postýlky.

Hoskins mluvil k jinému muži, který byl třetím a posledním divákem na balkoně. Hoskins jí svého společníka nepředstavil a slečna Fellowesová ho podezřívavě pozorovala. Byl hubený, ve středním věku a vypadal celkem dobře. Měl malé knírek a živé oči, které jako by se zajímaly úplně o všechno.

Právě říkal: "Nebudu předstírat, že tomu rozumím, doktore; totiž nejvýš tak, jak se dá čekat od laika, řekněme celkem inteligentního laika. Ale jestli tu je něco, čemu obzvlášť nerozumím, tak je to ta otázka rozlišení. Že můžete dosáhnout jen na určitou vzdálenost, to zní rozumně; čím dále jdete, tím jsou věci nejasnější a je potřeba víc energie. Ale na druhou stranu podobně omezení jste i v opačném směru - nemůžete příliš blízko. To je mi divné."

"Třeba vám to bude připadat méně paradoxní, Deveney, když mi dovolíte vysvětlit to analogií."

(Slečna Fellowesová toho neznámého člověka zařadila okamžitě, jak slyšela jeho jméno, a proti své vůli to na ni udělalo dojem. Tohle byl určitě Candide Deveney, vědecký redaktor Telenews, o kterém bylo známo, že nechybí nikde, kde dojde k velkému vědeckému průlomu. Dokonce si teď vzpomněla, že jeho tvář viděla vedle titulku tehdy, když bylo ohlášeno přistání na Marsu. To ale znamená, že se tady dr. Hoskins chystá k něčemu důležitému.)

"Jistě, klidně použijte analogii," odpověděl Deveney pokorně, "jestli si myslíte, že to pomůže."

"No, tak to je takhle: Knihu s normálně velkými písmeny nemůžete číst, když vám ji někdo drží dva metry před očima, ale můžete ji číst, když si ji držíte řekněme třicet centimetrů před očima. Pořád ještě platí, že čím blíž, tím líp. Ale když si tu knihu přidržíte tři centimetry před očima, zase už nic nevidíte. Prostě je možné být příliš blízko, víte?"

"Hmm," kývl Deveney.

"Nebo jiný příklad. Právě rameno máte asi pětasedmdesát centimetrů od špičky pravého ukazováčku a můžete si položit pravý ukazováček na pravé rameno. Pravý loket máte jen v poloviční vzdálenosti od špičky pravého ukazováčku a podle běžné logiky by pro vás měl být ještě dostupnější, ale přitom pravý ukazováček si na pravý loket nedáte. Zase je možné být příliš blízko."

Deveney se zeptal: "Můžu ta přirovnání použít?"

"Ale samozřejmě. Budu jen rád. Hodně dlouho jsem čekal na chvíli, kdy o tom napíše někdo jako vy. Řeknu vám i cokoli dalšího, co budete potřebovat. Konečně přišla chvíle, kdy chceme, aby se nám svět díval přes rameno. Něco uvidí."

(Slečna Fellowesová proti své vůli obdivovala jeho klidnou jistotu. Byla v něm skutečná síla.)

Deveney se zeptal: "Jak daleko sáhnete?"

"Čtyřicet tisíc let."

Slečna Fellowesová zalapala po dechu.

Let?

Ve vzduchu bylo znát napětí. Lidé u ovládacích panelů se téměř nehýbali. Jeden muž tichým, monotónním hlasem říkal do mikrofonu krátké věty, které slečně Fellowesové naprosto nedávaly smysl.

Deveney, který se dychtivě nakláněl přes zábradlí, se zeptal: "Uvidíme něco, doktore?"

"Cože? Ne. Teprve až to skončí. Pátráme nepřimo, je to něco jako radar, jenže nepoužíváme vlny, ale mezony. Mezony se za vhodných okolností dostanou do minulosti. Některé se odrazí a my musíme ty odrazy analyzovat."

"To zní složité."

Hoskins se opět usmál, krátce jako vždy. "Je to výsledek padesáti let výzkumu; z toho čtyřicet jich uplynulo už předtím, než jsem se k tomu dostal já. Ano, je to složité."

Muž u mikrofonu zvedl ruku.

Hoskins pokračoval: "Na tenhle konkrétní časový okamžik se zaměřujeme už celé týdny. Doladřovali jsme ho, přepočítávali v závislosti na vlastních posunech v čase, ujišťovali jsme se, že dokážeme zvládnout tok času dostatečně přesně. Teď to musí vyjít."

Ale čelo se mu lesklo potem.

Edith Fellowesová si uvědomila, že vstala a naklání se přes zábradlí, i když nebylo nic vidět.

Muž u mikrofonu řekl tiše: "Teď."

Chvilku bylo ticho - asi tak najeden nádech - a pak se z pokojíků pro panenky ozval zděšený křik malého dítěte. Byla v něm slyšet hrůza! Smrtelná hrůza!

Slečna Fellowesová se obrátila za tím výkřikem. Jde tu o nějaké dítě. Zapomněla na to.

A Hoskins udeřil pěstí do zábradlí a přiškrknutým, chvějícím se, triumfujícím hlasem řekl: "Vyšlo to."

Hoskins pobízel slečnu Fellowesovou dolů po krátkých točitých schodech dlaní, kterou jí položil mezi lopatky.

Nepromluvil na ni.

Když všichni tři sešli na hlavní podlaží, ten člověk, který předtím akci řídil, teď stál, kouřil a usmíval se. Od domku pro

panenky bylo slyšet tichounké bzučení.

Hoskins řekl Deveneymu: "Do Stasis můžete vejít naprosto bezpečně. Sám jsem to udělal už aspoň tisíckrát. Budete mít takový divný pocit, ale ten je jen chvilkový a nic neznamená."

Aby to dokázal, vstoupil do otevřených dveří. Deveney se nuceně usmál, zhluboka se nadechl a následoval ho.

Hoskins se obrátil: "Slečno Fellowesová! Prosím!" a netrpělivě na ni zakýval ukazovákem.

Slečna Fellowesová kývla a trochu strnule prošla za nimi. Bylo to, jako by jí projela nějaká vlna, jakési vnitřní zašimrání. Ale když byla vevnitř, všechno zase vypadalo normálně. Dům pro panenky byl cítit čerstvým dřevem a ještě něčím... zemí?

Ted' bylo konečně ticho, neožýval se už žádný hlas, ale bylo slyšet suché šoupání nohou, škrábání, jako by ruka přejížděla po dřevě - pak tiché zasténání.

"Kde to je?" zeptala se rozhněvaně slečna Fellowesová. Copak to těm hlupákům je jedno!

Ten kluk byl v ložnici, nebo aspoň v té místnosti, kde stála postel.

Byl nahý a malý špinavý hrudníček se mu přerývaně zvedal. U bosých hnědých nohou mu ležela hromádka hlíny a hrubé trávy. Z ní bylo cítit tu zemi a také trochu hnilobu.

Hoskins si všiml jejího zděšeného pohledu a podrážděně řekl: "Vytáhnout kluka z času nemůžete tak úplně čistě, slečno Fellowesová. Z bezpečnostních důvodů musíme vzít i kousek okolí. Nebo byste byla radši, aby sem dorazil bez nohy nebo jen s půlkou hlavy?"

"Prosím vás!" vrtěla hlavou už téměř zoufale slečna Fellowesová. "To tu budeme jen tak stát? To dítě je chudák vyděšené. A je špinavé."

Měla naprostou pravdu. Bylo olepené špinou a mastnotou, na stehně mělo rudý a patrně zanícený škrábanec.

Když se Hoskins přiblížil, kluk, který vypadal tak na tři roky, se rychle přikrčil a couvl. Ohrnul vrchní ret a zasyčel jako kočka. Hoskins ho rychlým pohybem popadl za obě paže a zvedl ho z podlahy, i když kluk se kroutil a vřískal.

Slečna Fellowesová reagovala rychle. "Držte ho. Nejdřív potřebuje teplou koupel. Musíme ho umýt. Máte tady na to nějaké vybavení? Jestli ano, tak ať ho sem přinesou, a taky s ním budu zpočátku potřebovat pomoci. A pak taky proboha nechtě zamést tady tu hlínu a smetí."

Ted' zase ona vydávala rozkazy - a připadalo jí to naprosto normální. A protože zase byla výkonná sestra a ne zmatený divák, podívala se na dítě odborným zrakem - a na okamžik šokované zaváhala. Dokázala si odmyslet špinu a jekot, škrábání končetinami i bezmocné kroucení. Viděla samotného chlapce.

Byl to ten nejošklivější kluk, jakého kdy viděla. Byl strašlivě ošklivý - od nepovedené hlavy po křivé nohy.

Umyla chlapce, zatímco ho tři muži drželi a ostatní se pokoušeli uklidit místnost. Pracovala tiše a s pocitem hněvu.

Rozčiloval ji neustálý vzdor a křik toho kluka i to, že se ocitla v tak nedůstojné situaci - byla totiž od hlavy až k patě politá mydlíčkami.

Dr. Hoskins jí naznačoval, že dítě nebude hezké, ale neříkal nic o tom, že bude odpudivě deformované. A navíc páchlo - mýdlo a voda to napravovaly jen velmi pomalu.

Toužila kluka strčit Hoskinsovi do náruče, tak namydleného, jak zrovna byl, a odejít. Ale profesionální hrdost jí nedala. Koneckonců to pověření přijala. A pak si uměla představit, jak by se na ni podíval. Jako by říkal: Jen hezké děti, slečno Fellowesová?

Ted' stál kousek od nich, sledoval je chladně z dálky a když zachytil její pohled, maličko se usmál, jako by se bavil jejím rozhořčením.

Rozhodla se, že ještě chvíli s výpovědí počká. Ted' by se tím jen shodila.

A když byl kluk růžový a byl cítit voňavým mýdlem, už jí nepřipadal tak strašný. Jeho křik se změnil ve vyčerpané kvílení; očima rychle, zděšeně a podezřívavě přejížděl po přítomných. Ted', když byl čistý, vyniklo ještě víc jeho hubené nahé tělo. Trásl se zimou.

Slečna Fellowesová stručně přikázala: "Přineste mi pro to dítě košilku."

Košilka se objevila okamžitě. Vypadalo to, jako by bylo všechno připravené, ale zároveň jako by nic nebylo připravené dřív, než vydala přímý příkaz. Zdálo se, jako by to úmyslně nechávali všechno na ní, jako by ji zkoušeli.

Ten novinář Deveney k ní přistoupil a řekl: "Já ho podržím, slečno. Sama mu to nenavlečete."

"Díky," kývla slečna Fellowesová. A byl to skutečně boj, ale nakonec dokázali košilku navléknout a když se ji kluk pokusil strhnout, slečna Fellowesová ho rázně pleskla přes ruku.

Kluk zrudnul, ale nerozkřičel se. Díval se na ni a pak přešel roztaženými prsty přes flanel košile, jako by tu cizí věc zkoumal.

Slečna Fellowesová zoufale přemýšlela: Tak co teď?

Všichni vypadali jako z pohádky o Šípkové Růžence, jako by čekali na ni - dokonce i ten ošklivý kluk.

Slečna Fellowesová se zeptala: "Připravili jste jídlo? Mléko?" Připravili. Dovnitř přivezli pojízdnou varnou jednotku - chladicí box obsahoval tři krabice mléka, pak tu byl ohřívač a nejrůznější přísady - vitaminové kapky, sirup s přídavkem mědi, kobaltu a železa a ještě další, které neměla čas příliš zkoumat. Bylo tu také mnoho samoohřívacích dětských jídel. Začala mlékem, obyčejným mlékem. Mikrovlnná jednotka zahřála mléko na nastavenou teplotu za pár vteřin a vypnula se. Ošetřovatelka nalila trochu mléka do misky. Byla si jistá, že kluk je divošíské dítě. S hrnečkem by si poradit neuměl. Slečna Fellowesová kývla a řekla chlapci: "Pij. Napij se." Gestem naznačila, jako by si zvedala mléko k ústům. Chlapec ji sledoval očima, ale nepohnul se.

Sestra se náhle rozhodla pro přímou akci. Popadla chlapce jednou rukou za paži a druhou ponořila do mléka. Pak mu otřela mléko o ústa, až mu stékalo po tvářích a po ustupující bradě.

Dítě zaječelo, pak přejelo jazykem po vlhkých rtech. Slečna Fellowesová ustoupila. Kluk se přiblížil k misce, sklonil se k ní, pak vzhledl a ostře se podíval za sebe, jako by čekal, že se k němu potají blíží nějaký nepřítel. Znovu se sklonil a dychtivě lízal mléko jako kočka. Srkal nahlas. Nezvedl si miskou rukama. Slečně Fellowesové se ve tváři objevil záchvěv toho odporu, který cítila. Nemohla si pomoci. Deveney si toho možná všiml. Zeptal se: "Víš to sestra, doktore Hoskinsi?" "Co jestli vím?" ptala se slečna Fellowesová. Deveney zaváhal, ale Hoskins (zase s tím výrazem odtazitého pobavení) řekl: "No tak ji to povězte." Deveney se obrátil k slečně Fellowesové. "Asi to netušíte, slečno, ale jste první civilizovaná žena v historii, která se bude starat o neandertálské dítě."

Obrátila se k Hoskinsovi s ovládanou zuřivostí. "Mohl jste mi to říct, doktore."

"Proč? Jaký by v tom byl rozdíl?"

"Říkal jste dítě."

"A není to dítě? Měla jste někdy štěně nebo kotě, slečno Fellowesová? Jsou snad bližší člověku? Kdyby to byl mladý šimpanz, odpuzovalo by vás to? Jste zdravotní sestra, slečno Fellowesová. Podle vašich materiálů jste tři roky pracovala v porodnici. Odmítla jste se někdy postarat o deformované dítě?"

Slečna Fellowesová viděla, že ztrácí půdu pod nohama. Podstatně méně rozhodně opakovala: "Mohl jste mi to říct."

"A vy byste byla to místo odmítla? No dobře, odmítáte ho teď?" Chladně ji pozoroval. Deveney celou scénu sledoval z druhé strany pokoje a neandertálské dítě, které vysrkalo mléko a vylízalo miskou, se na ni podívalo s vlhkou tváří a doširoka otevřenými prosebnými očima.

Kluk ukázal na mléko a náhle ze sebe vyrazil krátkou řadu zvuků, které opakoval znova a znova; byla to série hrdelních výkřiků a složitého mlaskání jazykem.

Slečna Fellowesová překvapeně řekla: "Ale on mluví!"

"Samozřejmě," kývl Hoskins. "Homo neanderthalensis není úplně odlišný druh, ale spíš jen poddruh Homo sapiens.

Proč by neměl mluvit? Nejspíš chce ještě mléko."

Slečna Fellowesová automaticky sáhla po láhvi s mlékem, ale Hoskins ji chytil za zápěstí. "Počkat, slečno Fellowesová, než budeme pokračovat - zůstanete?"

Slečna Fellowesová se mu podrážděně vytrhla: "A když nezůstanu, tak ho nenakrmíte, nebo jak? Zůstanu s ním - zatím."

Nalila mléko.

Hoskins pokračoval: "Necháme vás tady s chlapcem, slečno Fellowesová. Do Stasis jedna vedou jen jedny dveře a ty jsou dobře uzamčené a hlídané. Chtěl bych, abyste se naučila se zámek zacházet. Samozřejmě do něj vložíme vaše otisky prstů, abyste sem mohla libovolně vcházet, stejně jako už můžu já. Ty prostory nahore -" vzhledl k otevřenému stropu domu pro panenky - "jsou také hlídané, takže budeme varováni, kdyby se tady dělo něco neobvyklého."

Slečna Fellowesová se na něj znechuceně podívala. "Chcete říct, že budu pod dohledem." Vzpomněla si, jak se sama před chvílí dívala dolů.

"Ne, ne," zavrtěl Hoskins vážně hlavou, "vaše soukromí bude plně respektováno. Sledování bude jen elektronické a vyhodnocovat ho bude počítač. Dnes v noci s ním zůstanete, slečno Fellowesová, a také každou další noc až do odvolání. Během dne vás bude někdo střídát podle rozvrhu, který vám bude vyhovovat. Bude už na vás, jak si to zařídíte."

Slečna Fellowesová se rozhlédla po domku pro panenky se zmateným výrazem. "Ale proč tohle všechno, pane doktore? Je ten kluk nebezpečný?"

"To je záležitost energie, slečno Fellowesová. Nikdy nesmí opustit tyto místnosti. Nikdy. Ani na okamžik. Z žádného důvodu. Ani kdyby mu to mělo zachránit život. Dokonce ani kdyby to mělo zachránit život vám, slečno Fellowesová. Je to jasné?"

Slečna Fellowesová pozvedla bradu. "Rozumím vašim příkazům, doktore Hoskinsi. Zdravotní sestry jsou zvyklé nadřazovat své povinnosti pudu sebezáchovy."

"Dobře. Můžete dát kdykoli znamení, kdybyste někoho potřebovala." A oba muži odešli.

Slečna Fellowesová se obrátila k chlapci. Sledoval ji a v misce měl ještě trochu mléka. Trpělivě se mu snažila ukázat, jak vzít miskou a přiložit šiji ke rtům. Vzduchoval, ale dovolil, aby se ho dotkla, a nerozkřičel se při tom.

Neustále ji sledoval vyděšenými očima a číhal na jediný podezřelý pohyb. Uvědomila si, že ho uklidňuje, že se pokouší velmi pomalu přiblížit ruku k jeho vlasům, že dává pozor, aby ji pořádkem viděl, aby se ujistil, že mu nechce nijak ublížit.

A nakonec se jí povedlo krátce mu pohladit vlasy.

Pak řekla: "Ukážu ti, jak se používá koupelna. Myslíš, že se to dokážeš naučit?"

Mluvila tiše, laskavě. Věděla, že slovům neporozumí, ale doufala, že bude reagovat na klidný tón.

Chlapec zase začal nějakou svou mlaskavou větou.

Zeptala se: "Můžu tě vzít za ruku?"

Vztáhla dlaň a chlapec se na ni podíval. Nechala ji napřaženou a čekala. Chlapec pomalu a nedůvěřivě začal zvedat vlastní ruku k její.

"Tak je to správně," pochválila ho.

Přiblížila se skoro na dosah a pak chlapec ztratil odvahu. Prudce ji stáhl zpátky.

"No dobře," kývla slečna Fellowesová. "Zkusíme to později. Chceš si sem sednout?" Poklepala na matraci postele.

Hodiny pomalu ubíhaly a pokrok byl minimální. Neuspěla ani s koupelnou, ani s postelí. Když už bylo jasné, že je

chlapec ospalý, lehl si na holou zem a pak se rychle odkulil pod postel. Sklonila se k němu a jemu zablesklo v očích a začal na ni mlaskat. "No dobře," řekla. "Jestli si tam připadáš bezpečnější, klidně tam spi." Zavřela dveře do ložnice a natáhla se na lehátko, které pro ni umístili v největší místnosti. Trvala na tom, aby přes ně natáhli provizorní nebesa. Napadlo ji přitom: Ti hlupáci sem budou muset dát zrcadlo a větší prádelník a taky zvláštní koupelnu, jestli chtějí, abych tady trávila noci.

Nemohla spát. Uvědomila si, že napíná uši, jestli z vedlejšího pokoje něco neuslyší. Nemůže snad utéct, ne? Zdi jsou hladké a strašně vysoké, ale co když to dítě umí šplhat jako opice? Ale Hoskins přece říkal, že je tu nějaké sledovací zařízení, které to tu shora má všechno pod dohledem. Najednou ji napadlo: Nemůže být nebezpečný? Fyzicky nebezpečný? Tak to Hoskins určitě nemyslel. Určitě by ji tu nenechal samotnou, kdyby - Snažila se sama sobě vysmát. Vždyť je to jen tří- nebo čtyřleté dítě. Ale nepodařilo se jí ostříhat mu nehty. Kdyby ji ve spánku napadl nehty a zuby - Zrychlil se jí dech. Směšné, a přece... Naslouchala až s bolestnou soustředěností, a tentokrát něco uslyšela.

Chlapec plakal. Neječel vzteky nebo strachem, nevřískal, nekřičel. Plakal tiše a byl to zoufalý pláč osamělého, strašlivě osamělého dítěte. Slečna Fellowesová si poprvé pomyslela: Chudák malý! Samozřejmě že je to dítě; co záleží na tvaru jeho hlavy? Je to dítě, které osiřelo tolik jako ještě žádné jiné dítě před ním. Nejen že zmizeli jeho matka a otec, ale celý jeho druh. Byl hrubě vyrván z času a byl teď jediným tvorem svého druhu na světě. Posledním. Jediným. Cítila, jak je jí ho pořád víc líto, a zároveň se začala stydět za vlastní hrubost. Stáhla si noční košili pečlivě až ke kotníkům (přitom ji napadlo: Zítřka si musím přinést župan), vstala a šla do chlapcova pokoje. "Chlapečku," zašeptala. "Chlapečku." Chtěla sáhnout pod postel, ale uvědomila si, že by ji mohl kousnout, a rozmyslela si to. Raději rozsvítila noční lampičku a odsunula postel.

Ten chudáček byl stočený v koutku, kolena pod bradou, a podíval se na ni uplakanýma, pátravýma očima. V tom slabém světle si neuvědomovala, jak je odpudivý. "Chudáčku malý," řekla. "Chudáčku malý." Pohládila ho po vlasech a cítila, jak nejdřív ztuhl a pak se uklidnil. "Chudáčku malý. Můžu tě obejmout?" Sedla si na podlahu vedle něj a pomalu a rytmičky ho hladila po vlasech, po tváři, po paži. Tiše mu začala zpívat pomalou, něžnou píseň. Chlapec při tom zvedl hlavu a zadíval se jí v pološeru na ústa, jako by se divil tomu zvuku. Zatímco zpívala, přisedla k němu blíž. Jemně a pomalu mu ze strany tlačila dlaní na hlavu, až si ji opřel o její rameno. Vzala ho rukou pod kolena a plynulým, neuspěchaným pohybem si ho zvedla do klína. Zpívala dál, pořád dokola stejný jednoduchý verš, a kolébala se při tom dopředu a dozadu, dopředu a dozadu. Přestal plakat a po chvíli pravidelné předení jeho dechu naznačilo, že usnul. Nekonečně opatrně přisunula jeho postel zpátky ke stěně a položila ho na ni. Přikryla ho a zadívala se na něj. Ta tvářička vypadala ve spánku tak mírně a dětsky. Nebylo důležité, že je tak hrozně ošklivý. Opravdu. Začala se po špičkách vzdalovat, ale pak ji napadlo: Co když se vzbudí? Došla zpátky, bojovala chvíli sama se sebou, pak si povzdechla a pomalu vlezla do postele k dítěti. Postel pro ni byla příliš krátká. Byla tu celá zkroucená a vadilo jí, že nad sebou nemá ani ta provizorní nebesa, ale dítě jí ze spaní vložilo ruku do dlaně a jí se v té pozici nějak podařilo usnout.

Vzbudila se s leknutím a měla strašnou chuť vykřiknout. Výkřik se jí ale podařilo potlačit na pouhé zabublání v krku. Chlapec se na ni pátravě díval. Chvilí jí trvalo, než si vzpomněla, jak za ním vlezla do postele. Nespouštěla z něj oči a pomalu spustila na zem jednu nohu, pak druhou. Rychle, podezřívavě se podívala k otevřenému stropu a chystala se k rychlému odchodu. Ale v té chvíli se chlapec krátkými prsty dotkl jejích rtů a něco řekl. Při tom doteku se odtáhla. V denním světle byl strašně ošklivý. Chlapec znova promluvil. Pak otevřel ústa a ukazoval gestem, jako by z nich něco vycházelo. Slečna Fellowesová pochopila, co to asi má znamenat, a váhavě se zeptala: "Chceš, abych zpívala?" Chlapec neřekl nic, ale díval se jí na rty. Slečna Fellowesová začala znova stejnou písničku jako včera večer, i když teď to samým napětím znělo trochu falešně, a ošklivý chlapeček se usmál. Neohrabaně se kýval do rytmu a vydal krátký bublavý zvuk, který snad mohl být zárodkem smíchu. Slečna Fellowesová si v duchu povzdechla. Hudba prý zkrátí i divocha. Třeba to pomůže... Řekla: "Počkej. Jenom se upravím. Bude to trvat jen chvíli. A pak ti udělám snídani." Myla a oblékala se rychle a celou tu dobu si velmi dobře uvědomovala, že nad sebou nemá strop. Kluk zůstal v posteli a sledoval ji, když byla v dohledu. To se na něj vždycky usmála a zamávala. Nakonec jí zamával také a ona si uvědomila, že ji to okouzlo. Nakonec se zeptala: "Dal by sis ovesnou kaši s mlékem?" Připravila ji za chvíli a pak na něj zakývala.

Jestli pochopil to gesto nebo šel za vůní, to slečna Fellowesová nevěděla, ale vylezl z postele. Snažila se mu ukázat, jak používat lžici, ale on před tím divným nástrojem vyděšeně uhýbal. (Dost času, pomyslela si.) Smířila se s kompromisem - trvala na tom, aby zvedl misku rukama. Udělal to dost nešikovně a všude byl strašný nepořádek, ale většinu toho do sebe dostal.

Zkusila mu tentokrát nalít mléko do sklenice a kluk zakňoural, když zjistil, že horní otvor je tak malý, že tam pohodlně nedostane tvář. Vzala ho za ruku, přimáčkla mu ji na sklenici, přiměla ho naklonit ji a přitiskla mu ústa na okraj. I mléko bylo všude, ale většinu přece jen vypil a na nepořádek tohoto druhu byla slečna Fellowesová zvyklá. V koupelně, k jejímu překvapení i úlevě, to šlo podstatně hladčeji. Pochopil, co od něj chce.

Pohládila ho po hlavě a řekla: "Hodný kluk. Chytrý kluk."

A k značnému potěšení slečny Fellowesové se kluk usmál.

Napadlo ji: Když se usmívá, dá se docela snést. Vážně.

V průběhu dne dorazili novináři.

Držela chlapce v náručí a on se jí zoufale držel, když se v otevřených dveřích rozbzučely kamery. Ten zmatek chlapce vyděsil a on se rozplakal, ale i tak trvalo deset minut, než směla slečna Fellowesová odnést chlapce do vedlejšího pokoje.

Vynořila se znovu, zrudlá hněvem, vyšla z bytu (poprvé za osmáct hodin) a zavřela za sebou dveře. "Myslím, že to stačilo. Bude mi chvíli trvat, než ho uklidním. Jděte pryč."

"Jistě, jistě," kýval muž z Times-Heraldu. "Ale je to opravdu neandertálec nebo je to celé nějaký vtip?"

"Ujišťuji vás," ozval se náhle zezadu Hoskinsův hlas, "že to není vtip. To dítě je skutečný Homo neanderthalensis."

"Je to kluk nebo děvče?"

"Kluk," odpověděla stručně slečna Fellowesová.

"Opičáček," zasmál se novinář z News. "To je ono. Opičáček. Jak se chová, sestro?"

"Chová se přesně jako každý malý kluk," odsekla slečna Fellowesová. "Jmenuje se - Timothy, Timmie - a jedná naprosto normálně."

Jméno Timothy vybrala náhodou. Bylo to to první, co ji napadlo.

"Opičáček Timmie," kývl ten z News, a jak se později ukázalo, právě pod jménem Opičáček Timmie poznal dítě celý svět.

Muž z Globe se obrátil k Hoskinsovi a zeptal se: "Doktore, co s tím opičáčkem chcete dělat?"

Hoskins pokrčil rameny. "Můj původní plán se završil, když jsem dokázal, že je možné přenést ho sem. Ovšem myslím, že bude velice zajímat antropology a fyziology. Koneckonců je to bytost, která je na hranici lidství. Měli bychom se od něj hodně naučit o sobě i o svých předcích."

"Jak dlouho si ho tady necháte?"

"Do té doby, než budeme potřebovat víc ten prostor než jeho. Možná dost dlouho."

Ten muž z News se zase zeptal: "Mohli byste ho vyvést ven, abychom mohli použít subéterické vybavení a udělat z toho pořádnou podívanou?"

"Je mi líto, ale to dítě nemůže opustit Stasis."

"Co to přesně je Stasis?"

"Hm." Hoskins si dovolil jeden ze svých krátkých úsměvů. "To by bylo dlouhé vysvětlování, pánové. Čas, jak ho známe my, ve Stasis neexistuje. Ty místnosti jsou uvnitř neviditelné bubliny, která není tak docela součástí našeho vesmíru. Proto bylo možné dítě vytáhnout z času."

"Moment, moment," ozval se novinář z News nespokojeně. "Co nám to vykládáte? Sestra přece šla do toho pokoje a zase zpátky."

"Jistě, a totéž může udělat i kdokoli z vás," kývl Hoskins věcně. "Budete se při tom pohybovat souběžně s dočasnými silovými drahami a nepůjde o žádný velký výdaj nebo zisk energie. Ovšem dítě bylo vzato ze vzdálené minulosti. Pohybovalo se napříč přes tyto dráhy a získalo dočasný potenciál. Přesunout je do našeho vesmíru a času by spotřebovalo tolik energie, že by tady vyhořela všechna vedení a nejspíš by byl bez proudu celý Washington. Hlínu a smetí, které s ním přišly, musíme skladovat tady uvnitř a odstraňovat je po troškách."

Novináři si pilně psali všechno, co jim Hoskins vykládal. Nerozuměli tomu a byli si jisti, že to nepochopí ani jejich čtenáři, ale znělo to vědecky a to bylo podstatné.

Novinář z Times-Heraldu se zeptal: "Bude možné s vámi večer natočit živé interview pro všechny spojené okruhy?"

"Myslím, že ano," odpověděl Hoskins okamžitě, a všichni odešli.

Slečna Fellowesová se za nimi dívala. Rozuměla všem těm řečem o Stasis a dočasných silách stejně málo jako novináři, ale pochopila aspoň jedno. Timmieho uvěznění (uvědomila si náhle, že o chlapci už přemýšlí jako o Timmiem) je nezvratné a není jen výsledkem náhodného Hoskinsova rozmaru. Jak to vypadá, nebude nikdy smět vyjít ze Stasis. Nikdy.

Chudák dítě. Chudák dítě.

Najednou si uvědomila, že chlapec pláče, a rozběhla se ho utěšit.

Slečna Fellowesová Hoskinse při tom rozhovoru neviděla. I když se vysílal do všech koutů světa a dokonce i na základnu na Měsíci, nepronikl do bytu, kde žila slečna Fellowesová a ošklivý chlapeček.

Ale druhý den ráno se tam Hoskins objevil, rozradostněný a zářící.

Slečna Fellowesová se zeptala: "Proběhl rozhovor dobře?"

"Výborně. A jak se má - Timmie?"

Slečnu Fellowesovou potěšilo, že to jméno použil. "Docela dobře. Pojď sem, Timmie, ten hodný pán ti neublíží."

Ale Timmie zůstal ve vedlejší místnosti a za dveřmi se občas objevil chumáč vlasů a tu a tam i koutek oka.

"Abych pravdu řekla," pokračovala slečna Fellowesová, "zvyká si až neuvěřitelně. Je docela inteligentní."

"Překvapuje vás to?"

Zaváhala, pak řekla: "Ano. Nejspíš jsem předpokládala, že je to opravdu opičáček."

"No, opičáček neopičáček, hrozně nám pomohl. Podařilo se mu zanést Stasis, Inc. do mapy. Vědí o nás, slečno Fellowesová, vědí o nás." Zdálo se, že musí o svém triumfu někomu vykládat, i kdyby to měla být jen slečna Fellowesová.

"Ano?" Nechala ho vymluvit.

Strčil ruce do kapes a pokračoval: "Pracovali jsme deset let na doraz, fondy jsme sháněli po halířkách, kde se dalo. Museli jsme celou naši práci vsadit na jednu velkou podívanou. Bylo to všechno nebo nic. A když říkám všechno, myslím všechno. Tenhle pokus přenést sem neandertálce spolykal každý cent, který jsme si mohli půjčit nebo ukrást, a to doslova - část těch peněz je skutečně ukradená: granty na jiné projekty, které jsme na tohle použili bez povolení. Kdyby se ten experiment nepovedl, byl by to můj konec."

Slečna Fellowesová mu skočila do řeči: "Proto tady nejsou stropy?"

"Prosím?" Hoskins vzhledl.

"Nebyly peníze na stropy?"

"Aha. Ne, to nebyl jediný důvod. Nevěděli jsme předem, jaký ten neandertálec doopravdy bude. Průzkumy v čase jsou nejasné a mohl být klidně velký a divoký. Bylo možné, že s ním budeme muset zacházet na dálku jako se zvířetem v kleci."

"Ale protože se ukázalo, že to tak není, tak byste snad teď mohli ten strop postavit, ne?"

"Teď ano. Teď máme spoustu peněz. Ze všech stran nám slibují granty. Je to nádhera, slečno Fellowesová." Jeho široký oblček se rozzářil úsměvem, který kupodivu nezmizel, a když odcházel, zdálo se, jako by se usmíval i zády.

Slečnu Fellowesovou napadlo: Je to docela příjemný člověk, když se nekontroluje a zapomene se chovat jako vědec. Chvilku ještě uvažovala nad tím, jestli je ženatý, a pak tu myšlenku zahanbeně zapudila.

"Timmie," zavolala. "Pojď sem, Timmie."

V příštích měsících se slečna Fellowesová postupně stala nedílnou součástí Stasis, Inc. Dostala svou vlastní malou kancelář se jmenovkou na dveřích, jen kousek od domu pro panenky (nikdy tak nepřestala Timmieho obydli říkat). Značně jí zvýšili plat. Domek pro panenky dostal strop, byl teď komfortněji vybaven, byla postavena druhá koupelna - a i tak slečna Fellowesová dostala malý byt v areálu institutu a občas nezůstávala s Timmiem přes noc. Mezi domkem pro panenky a jejím bytem byl instalován interkom a Timmie se ho naučil používat.

Slečna Fellowesová si na Timmieho zvykla. Dokonce už tolik nevnímala, jak je ošklivý. Jednoho dne si uvědomila, že se na ulici dívá na obyčejného chlapečka a že jí jeho vyklenuté čelo a vyčnívající brada připadají jaksi vyboulené a nehezké. Musela prudce zatřepat hlavou, aby se toho pocitu zbavila.

Příjemnější bylo zvyknout si na občasné Hoskinsovy návštěvy. Zřejmě se rád na chvíli zbavil své čím dál vypjatější role šéfa Stasis, Inc. a měl i sentimentální zájem o dítě, kterým to všechno začalo, ale slečně Fellowesové připadalo, že mimo to rád mluví i s ní.

(Také se o Hoskinsovi ledacos dozvěděla. Vynalezl metodu odrazu mezonického paprsku pronikajícího do minulosti; vymyslel metodu vytvoření Stasis; jeho chlad byl jen pokusem ukrýt laskavou povahu; a ano, byl ženatý.)

Na co si ale slečna Fellowesová zvyknout nedokázala, bylo to, že sama je součástí vědeckého pokusu. Došlo to tak daleko, že se proti své vůli začala hádat s fyziologií.

Jednou se stalo, že Hoskins přišel do domku pro panenky právě ve chvíli, kdy měla slečna Fellowesová chuť vraždit.

Nemají právo; nemají žádné právo - i když to je neandertálec, není to ještě zvíře.

Zuřivě se za nimi dívala; dívala se otevřenými dveřmi ven a poslouchala, jak Timmie vzlyká. Vtom si všimla, že vedle ní stojí Hoskins. Mohl tam už být hezkou chvíli.

Zeptal se: "Můžu dál?"

Krátce kývla, pak spěchala k Timmiemu, který ji popadl a obtočil kolem ní své zkřivené - a hubené, pořád ještě tak hubené - nožky.

Hoskins se chvíli díval a pak vážně řekl: "Vypadá nešťastný."

Slečna Fellowesová kývla. "Ani se mu nedivím. Každý den ho otravují, berou mu krev, zkoumají ho. Krmit ho syntetickými dietami, které bych já nedala ani praseti."

"Takové věci na člověku zkoušet nemůžou, to víte."

"A na Timmiem taky ne. Doktore Hoskinsi, trvám na tom. Kdysi jste řekl, že právě Timmie zanesl Stasis, Inc. do mapy.

Jestli mu za to jste aspoň trošičku vděčný, tak prostě musíte zařídit, aby ho nechali na pokoji, aspoň dokud nebude trochu větší a nebude to lépe chápat. Po každé takové ošklivé zkušenosti má noční můry, nemůže spát. A já vás varuju -" teď už doopravdy zuřila, "- že už je sem nepustím." (Uvědomila si, že tu poslední větu zaječela, ale nemohla si pomoci.)

Tišeji dodala: "Já vím, že je to neandertálec, ale my jsme neandertálce v mnoha věcech nedocenili. Ledacos jsem si o nich přečetla. Měli svou vlastní kulturu. Některé z největších objevů lidstva vznikly v neandertálských časech. Třeba domestikace zvířat, kolo, různé techniky broušení kamene. Dokonce měli i duchovní sklony. Pochovávali své mrtvé a pohřbívali s nimi i věci, což znamená, že věřili v posmrtný život. To znamená, že také vymysleli náboženství.

Neznamená to, že má Timmie nárok na to, aby se s ním zacházelo jako s člověkem?"

Lehce poplácala chlapce po zadečku a poslala ho do herny. Když se dveře otevřely, Hoskins se krátce usmál, když viděl, kolik je tam hraček.

Slečna Fellowesová se bránila: "Ten chudák má na svoje hračky právo. Nic jiného nemá a tím, co musí snášet, si je zaslouží víc než dost."

"Ne, ne. Já proti tomu naprosto nic nemám. Jen mě napadlo, jak jste se změnila od toho prvního dne, kdy jste se tak rozčílila, že jsem vám vnutil neandertálce."

Slečna Fellowesová tiše řekla: "Nejspíš jsem tehdy nevěděla -" a odmlčela se.

Hoskins změnil téma. "Kolik byste řekla, že mu je, slečno Fellowesová?"

Odpověděla: "Těžko říct, protože nevíme, jak se neandertálci vyvíjejí. Podle velikosti by mu mohly být tak tři, ale neandertálci jsou celkově menší a jak na něm pořád něco zkoušejí, tak nejspíš neroste. Ale podle toho, jak se učí anglicky, mu bude spíš hodně přes čtyři."

"Vážně? Že se učí anglicky, toho jsem si v hlášeníh nevšiml."

"Nechce mluvit s nikým než se mnou. Aspoň zatím. Ostatních se strašně bojí, ale tomu se nedivím. Ale dokáže si už říct o různá jídla, dokáže naznačit prakticky jakoukoli potřebu a rozumí skoro všemu, co řeknu. Samozřejmě -" ostře se na něj podívala, jako by odhadovala, jestli nastala ta správná chvíle - "jeho vývoj nemusí pokračovat."

"Proč ne?"

"Každé dítě potřebuje podněty a tohle žije uzavřené o samotě. Dělam, co můžu, ale jednak s ním nejsem pořád a jednak potřebuje i něco jiného. Chci říct, pane doktore, že by potřeboval jiné dítě, se kterým by si mohl hrát."

Hoskins pomalu kývl. "Ale bohužel je jediný, vidíte? Chudák dítě."

Slečna Fellowesová ho za to okamžitě měla raději. Řekla: "Vám na Timmiem záleží, vidíte?" Bylo příjemné, že stejné pocity má ještě někdo jiný -

"Ano," kývl. V té chvíli se nekontroloval a slečna Fellowesová uviděla v jeho očích únavu.

Rozhodla se, že za tím dál nepůjde. Se skutečnou starostlivostí podotkla: "Vypadáte unaveně, pane doktore."

"Myslíte, slečno Fellowesová? To si tedy budu muset dávat pozor, abych vypadal živěji."

"Předpokládám, že Stasis, Inc. má teď spoustu práce a vy tím pádem taky."

Hoskins pokrčil rameny. "Předpokládáte správně. Starám se stejnou měrou o zvířata, rostliny i minerály. Ale vy jste asi naše výstavní prostory neviděla."

"Neviděla. Ale ne proto, že by mě to nezajímalo. Jen jsem měla moc co dělat."

"No, ale teď už tak moc co dělat nemáte," rozhodl se náhle. "Vyzvednu vás zítra v jedenáct a osobně vás tady provedu. Co vy na to?"

Šťastně se usmála: "To bych byla moc ráda."

Kývl, usmál se také a odešel.

Slečna Fellowesová si celý zbytek dne občas prozpěvovala Vlastně - samozřejmě to bylo směšné - ale opravdu, vlastně to bylo jako by měli schůzku.

Druhý den přišel přesně, usměvavý a milý. Ona si místo své sesterské uniformy tentokrát oblékla šaty. Samozřejmě měly velmi konzervativní střih, ale už roky si nepřipadala tak žensky.

Rozvážně a zdvořile složil kompliment jejímu vzhledu a ona ho přijala se stejně formální chladností. Skutečně dokonalé předehra napadlo ji. A pak si pomyslela: Předehra k čemu?

Zahнала tu myšlenku tím, že se rychle rozloučila s Timmiem a ujistila ho ze se brzo vrátí. Přesvědčila se, že ví, co a kde si má vzít k obědu.

Hoskins ji odvedl do nového křídla, kam dosud nikdy nevšle Vonělo novotou a byly tu slyšet tlumené zvuky budování, které naznačovaly, ze se stále ještě zvětšuje.

"Zvířata, rostliny a minerály," řekl Hoskins stejně jako včera Přímo tady jsou zvířata; naše nejatraktivnější exponáty."

Prostor byl rozdělen do mnoha místností, z nichž každá byla samostatnou bublinou Stasis. Hoskins ji přivedl ke skleněné stěně jedné z nich a ona nahlédla dovnitř. To, co viděla, jí nejdřív připadalo jako trochu větší kuře s ocasem. Pobíhalo to na dvou hubených nohách od stěny ke stěně a jemnou ptačí hlavičkou s kostěným hřebenem trochu podobným kohoutímu to otáčelo sem a tam. Pacičky krátkých předních končetin se pořád svíraly a rozevíraly.

Hoskins vysvětlil: "To je dinosaur. Už ho tady máme několik měsíců a sám nevím, kdy se ho budeme moci zbavit."

"Dinosaur?"

"Čekala jste obra?"

Našpulila ústa. "Asi jako každý. I když samozřejmě vím, že někteří jsou malí."

"My jsme ani většího nechtěli, to mi věřte. Pořád ještě se zkoumá, ale už se zjistily některé zajímavé věci. Například není úplně studenokrevný. Má nedokonalý způsob udržování vyšší teploty, než jakou má jeho okolí. Bohužel je to samec. Od té doby, co jsme ho sem přenesli, jsme se snažili najít nějakou samici, ale zatím bezúspěšně."

"Proč samici?"

Podíval se na ni potutelně. "Abychom měli aspoň nějakou šanci získat plodná vajíčka a pak malé dinosaurky."

"Aha, samozřejmě."

Vedl ji k oddělení trilobitů. "Támhleto je profesor Dwayne z Washingtonské univerzity," řekl. "Je to jaderný chemik. Jestli si dobře vzpomínám, měří poměr izotopů kyslíku ve vodě."

"Proč?"

"Je to pravěká voda, aspoň půl miliardy let stará. Z poměru izotopů se dá určit tehdejší teplota oceánu. On sám si trilobitů vůbec nevšimá, ale ostatní mají zájem hlavně o to, aby je mohli pitvat. Mají štěstí, protože jim stačí skalpely a mikroskopy. Dwayne musí sestavovat hmotnostní spektrograf pokaždé, když se pustí do nějakého pokusu."

"A proč? Nemůže -"

"Ne, nemůže. Nemůže z místnosti nic vynést, když to není naprosto nevyhnutelné."

Byly tu také vzorky pravěkých bylin a kusy kamenů. To byly ty rostliny a minerály. A každý ten exponát měl svého badatele. Bylo to jako muzeum, muzeum živé a sloužící jako superaktivní výzkumné centrum.

"A na tohle všechno vy musíte dohlížet, pane doktore?"

"Jen nepřímo, slečno Fellowesová. Zaplat' pánbůh, mám podřízené. Já sám se zajímám výhradně o teoretickou stránku celé věci: podstatu času, techniku mezonové intertemporální detekce a tak dále. Tohle všechno tady bych vyměnil za metodu, jak detekovat objekty bližší než deset tisíc let. Kdybychom dokázali proniknout do historických dob -"

Přerušil ho hluk z jedné ze vzdálených kójí, slabý hlásek, hádavě zvýšený. Zamračil se, rychle zamumlal: "Omluvte mě," a rozběhl se tím směrem.

Slečna Fellowesová ho následovala tak rychle, jak jen dokázala, aniž by se přímo dala do běhu.

Starší muž s řídkou brádkou a rudým obličejem právě říkal: "Musím dokončit klíčové důležité aspekty výzkumu. Copak to nechápete?"

Technik v uniformě s emblémem propletených písmen Sál (jako Stasis, Inc.) na pracovním plášti řekl: "Pane doktore, profesor Ademewski byl hned na začátku upozorněn, že tady vzorek může zůstat jen čtrnáct dní."

"Tenkrát jsem nevěděl, jak dlouho bude můj výzkum trvat. Nejsem prorok," rozčiloval se Ademewski.

Dr. Hoskins ho zarazil: "Chápete jistě, profesore, že máme jen omezený prostor; vzorky se musejí obměňovat. Ten kus chalkopyritu se musí vrátit; na nový vzorek už čekají další vědci."

"Tak proč si ho nemůžu nechat? Dovolte mi odnést ho."

"Víte dobře, že ho nemůžete mít."

"Kus chalkopyritu, ubohý pětikilový kus? Proč ne?"

"Nemůžeme si dovolit takový energetický výdaj," odsekl přísně Hoskins. "A vy to dobře víte."

Technik se do toho vložil. "Jde o to, pane doktore, že se pokusil proti pravidlům ten kámen odnést a já jsem málem prolomil Stasis v době, kdy tady byl, protože jsem o něm nevěděl."

Chvilku bylo ticho a pak se dr. Hoskins s chladnou formálností obrátil k profesorovi. "Je to pravda, profesore?"

Profesor Ademewski si odkašlal. "Neviděl jsem nic špatného -"

Hoskins sáhl po smyčce, která visela na dosah před místností, kde ležel inkriminovaný vzorek. Zatáhl za ni.

Slečna Fellowesová, která nahlížela dovnitř a prohlížela si ten naprosto nezajímavý vzorek, jenž celou tu diskusi způsobil, zalapala po dechu, když náhle zmizel. Místnost byla prázdná.

Hoskins řekl: "Profesore, vaše povolení zkoumat vzorky ve Stasis bude trvale zrušeno. Je mi líto."

"Ale počkejte -"

"Je mi líto. Porušil jste jedno z našich základních pravidel."

"Odvolám se k Mezinárodní asociaci -"

"Odvolávejte se, jak chcete. Zjistíte, že v takovémhle případě mám poslední slovo já."

Obrátil se k němu zády, i když profesor stále ještě protestoval, a řekl slečně Fellowesové (tvář měl bílou vzteky): "Šla byste se mnou na oběd, slečno Fellowesová?"

V kantýně ji vzal do malé místnosti vyhrazené vedení. Pozdravil se s ostatními a s naprostou samozřejmostí představil slečnu Fellowesovou, i když ona sama byla dost nesvá.

Co si asi musejí myslet, napadlo ji, a zoufale se snažila vypadat pracovně.

Zeptala se: "Máte tady podobné potíže často, pane doktore? Myslím jako teď s profesorem?" Vzala do ruky vidličku a pustila se do jídla.

"Ne," řekl Hoskins prudčeji, než bylo třeba. "Tohle bylo poprvé. Samozřejmě každou chvíli se musím s někým pohádat, aby si rozmyslel odnést nějaký vzorek, ale tohle je poprvé, co se to někdo doopravdy pokusil udělat"

"Vzpomínám si, že jste jednou hovořil o tom, kolik energie by to spotřebovalo."

"Je to tak. Samozřejmě jsme se to snažili vzít v úvahu. K nějakým nehodám vždycky dojde, a proto tu máme speciální zdroje energie, které by dokázaly vyrovnat náhodné odstranění čehokoli ze Stasis, ale to neznamená, že by se nám líbilo, kdyby roční zásoba energie zmizela za půl sekundy - nebo lépe řečeno, nemůžeme si to dovolit, aniž by to zdrželo všechny naše plány o několik let. Kromě toho si představte, co by se stalo, kdyby byl profesor v místnosti se vzorkem ve chvíli, kdy by byla Stasis prolomena."

"Co by se s ním stalo, kdyby tam byl?"

"No, zkoušeli jsme to s neživými objekty a s myšmi a všechny zmizely. Předpokládáme, že cestovaly časem zpět; takřka je strhl proud spolu s objektem, který se zároveň vracel do své přirozené doby. Proto musíme ve Stasis všechny objekty, které tu mají zůstat, důkladně ukotvit, a to je dost složitý proces. Profesor by ukotvený nebyl a ocitl by se v pliocénu, v té chvíli, kdy jsme odtamtud vytáhli ten kámen - samozřejmě plus ty dva týdny, co zůstal tady."

"To by bylo strašné."

"Kvůli profesorovi by mě to nemrzelo, to vás ujišťuji. Když je to tak velký cvok, že udělá něco takového, dobře mu tak. Ale představte si, jak by reagovala veřejnost, kdyby se to dozvěděla. Stačilo by, aby si lidé uvědomili, jak je to nebezpečné, a fondy by mohly takhle rychle vyschnout." Luskal prsty a zachmuřeně dloubl do jídla.

Slečna Fellowesová se ptala dál: "Nemohli byste ho vytáhnout zpátky? Tak, jak jste původně získali ten kámen?"

"Ne, protože když se objekt vrátí, ztrácíme původní zaměření, pokud ho nechceme úmyslně zachovat, a pro to v tomto případě nebyl důvod. Nikdy není. Najít profesora by znamenalo znovu nalézt specifické zaměření, a to je jako hodit udici do oceánu a chtít vylovit jednu určitou rybu. Panebože, když si představím, jaká opatření děláme, abychom takovým nehodám zabránili, tak bych vraždil. Každá jednotlivá jednotka Stasis má své vlastní průlomové zařízení. Musí mít, protože každá je zaměřená jinak a musí tedy být možné ji také zvlášť strhnout. Důležité ale je, že žádné z průlomových zařízení se nikdy neaktivuje dřív než v poslední chvíli. A aktivace je úmyslně možná jen tak, že se zatáhne

za lano vedené až ven ze Stasis. A je potřeba zatáhnout pořádně, velkou silou, takže je nepravděpodobné, že by se to stalo náhodou."

Slečna Fellowesová ale ještě nebyla spokojená. "A nemůže to -změnit historii, když něco vytáhnete z času a zase to tam vrátíte?"

Hoskins pokrčil rameny. "Teoreticky ano; prakticky kromě výjimečných případů ne. Ze Stasis každou chvilku něco odstraňujeme. Molekuly vzduchu. Bakterie. Prach. Asi deset procent energetické potřeby padne na vyrovnávání takových mikroztrát. Ale dokonce i odstranění větších objektů vytváří změny, které se vyrovnají. Vezměte si třeba ten chalkopyrit z pliocénu. Proto, že tam dva týdny nebyl, tak třeba nějaký hmyz pod ním nenašel úkryt, který by jinak najít mohl, a byl zabit. To by mohlo vést do pohybu celou sérii změn, ale matematika Stasis naznačuje, že to je konvergující série. Velikost změny se časem zmenšuje a pak jsou věci zase jako dřív."

"Chcete říct, že skutečnost se umí sama zahojit?"

"Dá se to tak říct. Vytrhněte z času člověka nebo ho naopak pošlete zpátky a způsobíte ještě větší trhlinu. Když to ale bude obyčejný člověk, ta trhlina se stejně zacelí. Samozřejmě je spousta lidí, kteří nám denně píšou a chtějí, abychom do současnosti přenesli Abrahama Lincolna, Mohameda nebo Lenina, Tohle se ovšem samozřejmě udělat nedá. I kdybychom je dokázali najít, odstraněním některého z lidí, kteří formovali historii, by vznikla tak velká trhlina, že by se nezacelila. Existuje způsob, jak vypočítat, že půjde o příliš velkou změnu, a my se snažíme se k tomu limitu ani nepřibližovat."

Slečna Fellowesová podotkla: "To znamená, že Timmie -"

"Ne, ten v tom směru nepředstavuje žádný problém. Skutečnost je v bezpečí. Ale -" Krátce, zkoumavě se na ni podíval a pokračoval. "Ale to nic. Včera jste říkala, že Timmie potřebuje společnost."

"Ano." Slečna Fellowesová se potěšeně usmála. "Myslela jsem, že jste mě ani nevnímal."

"Samozřejmě že ano. Já mám to dítě rád. Respektuji vaše city k němu a záleželo mi na tom tolik, že jsem vám to chtěl vysvětlit. Teď jsem to udělal. Viděla jste, co děláme, máte trochu představu o tom, jaké obtíže v tom jsou, takže víte, proč ani při nejlepší vůli nemůžeme Timmiemu opatřit společnost."

"Nemůžete?" opakovala slečna Fellowesová s náhlým zklamáním.

"Ale vždyť jsem vám to zrovna teď vysvětlil. Museli bychom mít neuvěřitelné štěstí, abychom našli jiného neandertálce jeho věku, a i kdybychom to dokázali, nebylo by správné násobit riziko tím, že bychom ve Stasis měli další lidskou bytost."

Slečna Fellowesová odložila lžici a energicky prohlásila: "Ale, pane doktore, tak jsem to přece nemyslela. Nechci na vás, abyste do přítomnosti přenesl dalšího neandertálce. Já vím, že je to nemožné. Ale není tak nemožné přivést jiné dítě, aby si s Timmiem hrálo."

Hoskins se na ni znepokojeně podíval. "Lidské dítě?"

"Jiné dítě," opravila ho teď už docela nepřátelsky slečna Fellowesová. "Timmie je člověk."

"Takového něco by mě ani ve snu nenapadlo."

"Proč ne? Proč byste to nemohl udělat? Co je na tom špatného? Vytáhl jste to dítě z jeho doby a udělal jste z něj navěky věčně. Nejste mu něco dlužni? Doktore Hoskinsi, jestli existuje člověk, který je dítěti v tomhle světě otcem ve všech ohledech kromě biologického, jste to vy. Proč tedy pro něj nemůžete tuhle maličkost udělat?"

"Jeho otcem?" Hoskins se poněkud nejistě zvedl. "Slečno Fellowesová, doprovodím vás teď zpátky, jestli vám to nebude vadit."

Vrátili se do domku pro panenky bez jediného slova.

Pak Hoskinse dlouho neviděla, jen ho občas zahlédla, když šel kolem. Občas ji to mrzelo; ale jindy, když byl Timmie zasmušilejší než obvykle nebo když trávil dlouhé hodiny u okna, i když z něj nebylo vidět nic zajímavého, si pokaždé zuřivě pomyslela: Hlupák!

Timmieho mluva se zlepšovala a zpřesňovala každým dnem. Nikdy neztratila určitou měkkou zastřenost, která slečně Fellowesové připadala docela milá. Když byl rozčilený, vracel se zase k mlaskání, ale takové chvíle byly stále řidší. Nejspíš zapomínal na dobu, z které do přítomnosti přišel - kromě ve snech.

Jak rostl, fyziologové se o něj zajímali méně a psychologové čím dál víc. Slečna Fellowesová si nebyla jistá, jestli jí tahle nová parta nevadí ještě víc než ta předešlá. Zmizely jehly, injekce a odběry tekutin i speciální výživa. Ale teď musel Timmie překonávat překážky, aby se dostal k potravě a vodě. Musel zvedat desky, posunovat závory, dosahovat na šňůry. Při lehkých elektrických ranách plakal a slečnu Fellowesovou to rozrušovalo.

Nechtěla se obracet na Hoskinse; nelíbila se jí představa, že by za ním měla jít, protože kdykoli si na něj vzpomněla, viděla zase, jak se tvářil tehdy naposled při obědě. Oči jí zvlhly a myslela si: Hlupák, hlupák jeden.

A pak se jednoho dne neočekávaně ozval Hoskinsův hlas. Zavolal do domku pro panenky: "Slečno Fellowesová!"

Vyšla ven s chladným výrazem a uhlazovala si při tom ošetřovatelskou uniformu. Pak se zmateně zastavila, protože před sebou uviděla bleďou ženu, štíhlou a středně vysokou. Žena měla světlé vlasy a bílou pleť a to jí dodávalo křehkého vzhledu. Za sukni se jí drželo čtyřleté dítě s kulatým obličejem a velkýma očima.

Hoskins řekl: "Miláčku, to je slečna Fellowesová, ošetřovatelka, která se stará o chlapce. Slečno Fellowesová, to je moje manželka."

(Tohle je jeho žena? Nebyla taková, jak si ji slečna Fellowesová představovala. Ale vlastně proč ne? Muži jako Hoskins si nejspíš vybírají křehké krásy - jako pozlátka. Jestli mu to vyhovuje...)

Přinutila se k věcnému pozdravu. "Dobré odpoledne, paní Hoskinsová. To je váš - váš chlapec?"

(Tak tohle bylo překvapení. Uměla si představit Hoskinse jako manžela, ale ne jako otce, samozřejmě kromě - náhle zachytila Hoskinsův vážný pohled a zarděla se.)

Hoskins kývl. "Ano, tohle je můj syn Jerry. Pozdrav slečnu Fellowesovou, Jerry."

(Skutečně lehce zdůraznil slovo "tohle"? Chtěl snad říct, že tohle je jeho syn, a ne -)

Jerry se přitiskl ještě trochu víc do záhybů mateřské sukně a zamumlal dobrý den. Paní Hoskinsová se dívala slečně Fellowesové přes rameno do pokoje, něco hledala.

Hoskins ji vyzval: "No nic, půjdeme dovnitř. Když překročíš práh, je to takový malinko nepříjemný pocit, ale to hned přejde."

Slečna Fellowesová se zeptala: "Chcete, aby šel dovnitř i Jerry?"

"Samozřejmě. Bude si s Timmiem hrát. Říkala jste, že Timmie potřebuje kamaráda. Nebo jste na to zapomněla?"

"Ale -" Zírala na něj s obrovským úžasem. "Váš chlapec?"

Řekl nevrle: "No a čím? To jste přece chtěla, ne? Tak pojď dál, miláčku. Pojď dál."

Paní Hoskinsová se zjevnou námahou zvedla Jerryho do náruče a váhavě překročila práh. Jerrymu se ten pocit nelíbil a pokusil se vykroutit.

Paní Hoskinsová řekla potichu: "Je ten tvor tady? Nevidím ho."

Slečna Fellowesová zavolala: "Timmie! Pojď ven."

Timmie vykoulil ze dveří a zadíval se vzhůru na chlapce, který ho přišel navštívit. Paní Hoskinsová se viditelně napjaly svaly na pažích. Obrátila se na manžela: "Gerald, jsi si jistý, že je to bezpečné?" Slečna Fellowesová okamžitě odpověděla místo něj: "Pokud myslíte, jestli je Timmie nebezpečný, tak samozřejmě není. Je to milý chlapec."

"Ale je to di- divoch."

(Ty články o opičáčkovi v novinách!) Slečna Fellowesová řekla procítěně: "Není to divoch. Je tak klidný a rozumný, jak můžete od pět a půl roku starého chlapce čekat. Je to od vás skutečně velkomyslné, paní Hoskinsová, že jste dovolila, aby si váš syn s Timmiem hrál. Ale nemějte z toho naprosto žádné obavy."

Paní Hoskinsová s lehkým rozhořčením řekla: "Nejsem si jistá, jestli s tím souhlasím."

"Tohle už jsme probrali, miláčku," vložil se do toho Hoskins. "Nebudeme se o to hádat znova, ano? Postav Jerryho na zem."

Paní Hoskinsová to udělala a chlapec couvl až těsně k ní. Pořád se přitom díval na oči, které se z druhého konce místnosti dívaly na něj.

"Pojď sem, Timmie," řekla slečna Fellowesová. "Neboj se."

Timmie pomalu vkročil do pokoje. Hoskins se sklonil a uvolnil Jerrymu prsty z matčiny sukně. "Ustup, miláčku. Dej těm dětem šanci."

Chlapci se dívali jeden na druhého. I když byl Jerry mladší, byl o pár centimetrů větší a vedle jeho vzpřímeného postoje a vyvážené, vysoko zdvižené hlavy byla Timmieho grotesknost náhle skoro stejně zřejmá jako v prvních dnech.

Slečně Fellowesové se zachvěly rty.

Nakonec promluvil první malý neandertálec dětsky rozechvělým hlasem: "Jak se jmenuješ?" A Timmie náhle prudce naklonil hlavu vpřed, jako by si chtěl svého společníka lépe prohlédnout.

Jerry se lekl a odstrčil ho tak prudce, že Timmie zavravoral. Oba se nahlas rozplakali a paní Hoskinsová popadla své dítě do náruče, zatímco slečna Fellowesová, zardělá potlačovaným hněvem, zvedla Timmieho a utěšovala ho.

Paní Hoskinsová řekla: "Instinktivně se nemají rádi."

"O nic víc instinktivně," zavrtěl její manžel unaveně hlavou, "než se nemají rády kterékoli dvě děti. Teď Jerryho postav a nech ho, ať si na tu situaci zvykne. Vlastně bychom měli raději odejít. Slečna Fellowesová může Jerryho za chvíli přivést do mé kanceláře a já ho nechám odvézt domů."

Obě děti strávily příští hodinu nedůvěřivým vzájemným pozorováním. Jerry volal maminku, uhodil slečnu Fellowesovou a nakonec se nechal uchlácholit lízátkem. Timmie cucal druhé a po hodině se slečně Fellowesové podařilo, že si oba hráli se stejnými kostkami, i když každý na jednom konci místnosti.

Když slečna Fellowesová přivedla Jerryho zpátky k Hoskinsovi, uvědomila si, že má vděčnosti téměř slzy na krajíčku. Hledala způsob, jak mu poděkovat, ale on se choval tak formálně, že ji to odradilo. Možná ji nedokázal odpustit, že si kvůli ní připadal jako krutý otec. Možná to, že přivedl své vlastní dítě, byl přece jen pouhý pokus dokázat, že je Timmiemu laskavým otcem a zároveň že není jeho otcem vůbec. Oboje najednou!

Dokázala tedy říct jen: "Děkuju vám. Moc vám děkuju."

A on dokázal odpovědět jen: "Není zač. Vůbec o tom nemluvte."

Změnilo se to v ustálenou rutinu. Dvakrát týdně Jerryho na hodinu přivedli, aby si s Timmiem hrál. Později se ta doba prodloužila na dvě hodiny. Děti se naučily jeden druhého znát jménem, zvykly si na své chování a hrály si spolu.

Ale po prvním návalu vděčnosti si slečna Fellowesová uvědomila, že nemá Jerryho ráda. Byl větší a mohutnější a v každém ohledu dominantní, takže Timmiemu vnutil druhořadou roli. Jediné, co ji s celou situací smiřovalo, bylo to, že přes všechny potíže se Timmie čím dál víc těšil na pravidelné návštěvy svého společníka.

Nic jiného nemá, řekla si lítostivě.

A jednou, když je pozorovala, ji napadlo: Hoskinsovy dvě děti -jedno s manželkou a jedno se Stasis.

Zatímco ona sama -

Panebože, pomyslela si a s pocitem zahanbení si přitiskla pěsti ke spánkům: Vždyť já žálím!

"Slečno Fellowesová," řekl Timmie (dávala si dobrý pozor, aby mu nikdy nedovolila oslovovat ji jinak, nejvýš ještě jen "slečno"), "kdy půjdou do školy?"

Podívala se do dychtivých hnědých očí, které se k ní obracely, a přejela mu pomalu rukou po hustých kudrnatých vlasech. Byla to ta nejméně úpravná část jeho vzhledu, protože ho stříhala sama, zatímco on se jí pod nůžkami neustále

vrátil. Nepožádala nikdy, aby to udělal profesionál, protože právě ta nedokonalost účesu maskovala ustupující předek lebky a vyboulenou zadní část.

Zeptala se: "Kde jsi slyšel o škole?"

"Jerry chodí do školy. Do ma-teř-ské." Vyslovil to pečlivě. "Chodí na hodně míst. Venku. Kdy budu moct jít taky ven, slečno?"

Slečně Fellowesové se sevřelo srdce. Samozřejmě, uvědomila si, není možné se vyhnout tomu, aby se Timmie dozvěděl víc a víc o vnějším světě, kam nikdy nemůže vstoupit.

Pokusila se o veselý tón: "A copak bys dělal v mateřské škole, Timmie?"

"Jerry říká, že hraji hry, že mají knížky s obrázky. Pelo- lero- lepo-lera! Říká, že je tam moc dětí. Říká - říká -" Na chvíli se zamyslel, pak triumfálně zvedl obě ručičky s roztaženými prsty. "Říká tolik."

Slečna Fellowesová se zeptala: "A chtěl bys lepoporela? S obrázky? Knížky s obrázky ti můžu donést. Moc hezké. A taky pásky s hudbou."

A Timmieho to na čas utěšilo.

Když si Timmie zrovna nehrál s Jerryem, hloubal nad lepoporely a slečna Fellowesová mu četla z normálních knih.

V každém příběhu toho bylo třeba tolik vysvětlovat, tolik se toho vymykalo perspektivám těchto tří pokojů. Timmie měl teď, když se dozvěděl o existenci vnějšího světa, své sny častěji.

Vždycky byly stejné - o tom, co je venku. Snažil se je slečně Fellowesové přerývaně popsat. Ve snech byl venku, v prázdném venku, ale moc velkém; byly tam děti a podivné nepopsatelné věci, které částečně pocházely z napůl pochopených knižních popisů a částečně ze vzdálené neandertálské minulosti, kterou si jen napůl pamatoval.

Ale děti a věci si ho nevšímalý a i když byl ve světě, nebyl jeho součástí, ale byl sám, jako by byl ve svém pokoji - a budil se s pláčem.

Slečna Fellowesová se snažila ty sny odbývat smíchem, ale byly noci, kdy v samotě svého bytu plakala také.

Jednoho dne slečna Fellowesová zase četla a Timmie jí dal ruku pod bradu a jemně ji pozvedl, takže odtrhla oči od knihy a podívala se na něj.

Zeptal se: "Jak víš, co máš říkat, slečno?"

Odpověděla: "Vidíš ta znamínka? Ta mi povědí, co mám říkat. Ta znamínka dávají dohromady slova."

Díval se na ně dlouze a zvědavě, vzal jí dokonce knihu z ruky. "Některá znamínka jsou stejná."

Potěšeně se zasmála nad tou ukázkou jeho chytrosti. "To jsou. Chtěl bys, abych ti ukázala, jak se ta znamínka dělají?"

"Tak dobře. To bude hezká hra."

Nenapadlo ji, že by se mohl naučit číst. Až do chvíle, kdy jí přečetl knihu, nevěřila, že by se kdy dokázal naučit číst.

A pak, o mnoho týdnů později, si uvědomila obrovitost toho úspěchu. Timmie jí seděl na klíně, slovo za slovem sledoval text v dětské knize a četl jí. On jí četl!

Užasle se zvedla a řekla: "Počkej, Timmie, já se za chvíli vrátím. Musím jít za doktorem Hoskinsem."

Byla vzrušená na nejvyšší míru, protože ji napadlo, že možná našla odpověď na Timmieho smutek. Když Timmie nemůže odejít a vstoupit do světa, musí svět přijít do těch čtyř stěn za Timmiem - celý svět knih, filmů a zvuku. Musí být vzdělán, jak to jen jeho možnosti dovolí. Aspoň tím mu svět je povinován.

Našla Hoskinse v náladě, která se až kupodivu podobala její - něco jako triumf. V jeho kanceláři panoval nezvyklý ruch a na chvíli si myslela, že se k němu ani nedostane. Zaraženě se zastavila v předpokojí.

Ale zahlédl ji a v širokém obličejí se mu objevil úsměv. "Slečno Fellowesová, pojďte sem."

Řekl rychle něco do interkomu a pak ho vypnul. "Už jste to slyšela? Ale ne, ovšem, vy jste to ještě slyšet nemohla."

Dokázali jsme to! Skutečně jsme to dokázali. Podařila se nám intertemporální detekce na blízko."

"Chcete říct," snažila se na okamžik myslet na něco jiného než na vlastní dobré zprávy, "že dokážete přenést do současnosti člověka z historické doby?"

"Přesně tak. Teď zrovna jsme zaměřili jedince ze čtrnáctého století. Představte si to. Představte si to! Kdybyste věděla, jak budu šťastný, že se už nebudeme muset pořád soustřeďovat na druhohory! Paleontology nahradíme historiky - ale vy jste mi asi chtěla něco říct, ne? No tak do toho, do toho. Mám dobrou náladu. Můžete mít, o co si řeknete."

Slečna Fellowesová se usmála. "To jsem ráda. Protože mě napadlo, jestli bychom nemohli vytvořit pro Timmieho nějaký vzdělávací systém."

"Vzdělávací? V čem?"

"No, ve všem. Školu. Aby se mohl učit."

"Ale může se učit?"

"Samozřejmě, on už se učí. Umí číst. To jsem ho naučila sama."

Hoskins se posadil a najednou vypadal sklesle. "To jsem nevěděl, slečno Fellowesová."

Naléhala: "Před chvílí jste řekl, že můžu mít, o co -"

"Já vím, a neměl jsem to říkat. Víte, slečno Fellowesová, jistě si uvědomujete, že ten experiment s Timmiem nemůžeme udržovat do nekonečna."

Dívala se na něj s náhlou hrůzou, jako by přesně nechápala, co to právě řekl. Jak to myslel "nemůžeme udržovat"?

Náhle si se záchvěvem vzpomněla na profesora Ademewského a jeho vzorek horniny, který se za dva týdny vrátil tam, odkud přišel. Řekla: "Ale mluvíte o chlapci. Ne o kusu kamene -"

Dr. Hoskins rozpačitě řekl: "Dokonce ani chlapci nemůžeme přisuzovat nepatřičnou důležitost, slečno Fellowesová."

Teď, když čekáme jedince z naší historické doby, budeme potřebovat prostor Stasis, a to tolik, kolik je ho k dispozici."

Nechápala to. "Ale to nemůžete. Timmie - Timmie -"

"Ale, slečno Fellowesová, nerozčilujte se, prosím. Timmie nepůjde zpátky hned, a možná ještě řadu měsíců. Mezitím

budeme dělat, co se dá."

Stále ještě na něj jen zírala.

"Počkejte, nechám vám donést něco -"

"Ne," zašeptala. "Nic nepotřebuju." Zvedla se jako v těžkém snu a odešla.

Timmie, myslela si, ty neumřeš. Ty neumřeš.

Bylo sice hezké křečovitě se držet myšlenky, že Timmie nesmí umřít, ale jak to zařídit? V prvních týdnech slečna Fellowesová doufala jen v to, že ten pokus přenést sem muže ze čtrnáctého století naprosto neuspěje. Hoskinsovy teorie mohou být nesprávné nebo jeho zařízení selže. Pak bude všechno pokračovat jako dříve.

Svět ovšem doufal v pravý opak a slečna Fellowesová ho za to iracionálně nenáviděla. "Projekt středověk" dosáhl vrcholu nejžhavější publicity. Tisk a veřejnost toužily po něčem takovém. Stasis, Inc. už dávno postrádala nezbytnou senzačnost. Nový kámen nebo nová pravěká ryba nikoho zvláště nevzrušily. Ale tohle - to ano.

Historický člověk; dospělý, který bude mluvit známým jazykem; někdo, kdo bude moci vědcům otevřít nové stránky historie.

Hodina H se blížila a tentokrát už to nebyla záležitost tří diváků na balkoně. Tentokrát u toho bude celý svět. Tentokrát technici Stasis, Inc. sehraji svou roli před zraky skoro celého lidstva.

Slečna Fellowesová byla z toho čekání málem šílená. Když se malý Jerry Hoskins objevil ve smluvenou dobu, aby si hrál s Timmiem, málem ho nepoznala. Na něj nečekala.

(Sekretářka, která ho přivedla, na slečnu Fellowesovou jen krátce kývla a spěchala pryč. Pospíchala, aby dostala dobré místo, z něhož by mohla sledovat vyvrcholení Projektu středověk. A já bych měla udělat totéž, a z mnohem lepšího důvodu, pomyslela si slečna Fellowesová, jen kdyby ta nemožná holka už přišla.)

Jerry Hoskins se k ní rozpačitě přitočil. "Slečno Fellowesová?" Vytáhl z kapsy kopii novinového článku.

"Ano? Copak je, Jerry?"

"Je tohle Timmieho obrázek?"

Slečna Fellowesová se na něj podívala a pak mu článek vytrhla z ruky. Vzrušení nad Projektem středověk znovu probudilo v tisku náznak zájmu o Timmieho.

Jerry se na ni zkoumavě díval a pak se zeptal: "Pišou tam, že Timmie je opičáček. Co to znamená?"

Slečna Fellowesová ho popadla za zápěstí a potlačila popud zacloumat s ním. "To nikdy neříkej, Jerry. Nikdy, rozumíš? Je to ošklivé slovo a ty ho nesmíš používat."

Jerry se jí vyděšeně vykroutil.

Slečna Fellowesová prudce roztrhla článek v půli. "Teď jdi dovnitř a hraj si s Timmiem. Má novou knížku, ukáže ti ji."

A pak konečně přišla ta dívka. Slečna Fellowesová ji neznala. Ani jedna z obvyklých zástupkyň, které používala, když ji povinnost odvedla jinam, nebyla k dispozici - Projekt středověk se přece blížil k vyvrcholení. Ale Hoskinsova sekretářka slíbila, že někoho najde, a to tedy musí být tahle dívka.

Slečna Fellowesová se snažila nemluvit podrážděně. "Vy jste ta dívka přidělená ke Stasis jedna?"

"Ano, já jsem Mandy Terisová. Vy jste slečna Fellowesová, že?"

"Správně."

"Omlouvám se za to zpoždění. Všude je moc velký rozruch."

"Já vím. Chci, abyste -"

Mandy podotkla: "Předpokládám, že se půjdete dívat, že?" Hubený, prázdně hezký obličejík se naplnil závistí.

"Na tom nezáleží. Teď pojdte dál, seznámíte se s Timmiem a Jerryem. Budou si příští dvě hodiny hrát, takže vám nebudou dělat žádné potíže. Mají tam připravené mléko a spoustu hraček. Vlastně bude nejlepší, když je necháte co nejvíce samotné. Teď vám ukážu, kde co je, a -"

"To Timmie je ten opi-"

"Timmie je subjekt Stasis," přerušila ji pevně slečna Fellowesová.

"Chci říct, on je ten, který odtud nesmí ven, je to tak?"

"Ano. Teď pojdte dál. Není moc času."

A když konečně odcházela, Mandy Terrisová za ní trochu uječeně volala: "Doufám, že budete mít dobré místo, a ježíšmarjá, hlavně doufám, že to vyjde."

Slečna Fellowesová si nebyla jistá, jestli by dokázala rozumně odpovědět. Spěchala pryč a neohlédla se.

Ale zdržení znamenalo, že neměla dobré místo. Nedostala se blíž než k velkoplošné obrazovce v zasedací síni. Hořce toho litovala. Kdyby jen mohla být přímo na místě, kdyby jen dosáhla na nějakou citlivou část zařízení, kdyby jen byla schopná nějakým způsobem celý ten experiment zkazit -

Našla v sobě sílu potlačit to šílenství. Obyčejné zničení by k ničemu nebylo. Byli by zařízení rekonstruovali a znovu postavili a zkusili by to znovu. A ona by se už nikdy nesměla vrátit k Timmiemu.

Nic nepomůže. Leda to, kdyby se experiment zhatil sám, kdyby se beznadějně nepovedl.

Čekala tedy po celou dobu odpočítávání, sledovala každý pohyb na obrovské obrazovce, pozorovala tváře techniků, jak na ně kamera postupně zaostřovala, hledala v nich nějakou známku obav a nejistoty, která by znamenala, že se něco nečekaně pokazilo; pátrala, pátrala -

Nic takového se nestalo. Odpočítávání došlo až k nule a experiment se velmi tiše a velmi neokázale povedl!

V nově ustavené Stasis se objevil vousatý venkovan neurčitého věku se shrbenými rameny, ve špinavých otrhaných šatech, který otupělý hrůzou zíral na tu šílenou změnu, k níž kolem něj došlo.

A zatímco svět bláznil nadšením, slečna Fellowesová stála jako přimražená bolestí. Lidé kolem ní se strkali a vráželi do

ní, div ji neušlapali. Všude kolem ní byl triumf a ona sama se nachylovala k zemi pod tíží porážky.

A když se z amplionu ozvalo její jméno, reagovala až při třetím opakování.

"Slečno Fellowesová. Slečno Fellowesová. Vraťte se prosím okamžitě do Stasis jedna. Slečno Fellowesová. Slečno Fello-

"Nechte mě projít!" křičela zadýchaně, zatímco amplion bez přerušení opakoval svou výzvu. S divokou energií se probíjela davem, bušila do lidí pěstmi, rozháněla se rukama, postupovala ke dveřím s pomalostí těžkého snu.

Mandy Terrisová plakala. "Já nevím, jak se to stalo. Šla jsem jenom na roh chodby, abych se podívala na tu malou obrazovku, co tam dali. Byla to jenom chvilinka. A než jsem se mohla pohnout nebo něco udělat -" Náhle vykřikla žalobným tónem: "Říkala jste, že nebudou dělat potíže, říkala jste, že je mám nechat samotné -"

Slečna Fellowesová, která byla po svém boji s davem neupravená a neovladatelně se chvěla, se na ni zamračila: "Kde je Timmie?"

Ošetřovatelka omývala kvilícímu Jerrymu paži dezinfekčním roztokem a druhá si chystala protitetanovou injekci. Jerry měl na šatech krev.

"Kousnul mě, slečno Fellowesová," ječel zuřivě Jerry, "On mě kousnul!"

Ale slečna Fellowesová ho ani neviděla.

"Co jste udělali s Timmiem?" rozkřikla se.

"Zamkla jsem ho v koupelně," odpověděla Mandy. "Hodila jsem tu obludu dovnitř a zamkla jsem ho tam."

Slečna Fellowesová vběhla do domku pro panenky. Bojovala s dveřmi koupelny. Trvalo celou věčnost, než se otevřely. Ošklivý chlapeček se choulil v koutě.

"Nebij mě, slečno Fellowesová," zašeptal. Oči měl zarudlé. Rty se mu chvěly. "Já jsem nechtěl."

"Timmie, kdo ti proboha co říkal o bití?" Popadla ho do náruče a divoce ho k sobě přitiskla.

Přerývaně vysvětloval: "Ona říkala, dlouhým lanem. Říkala, že mě budeš bít a bít."

"Nikdo tě nebude bít. Je zlá, když říká takové věci. Ale co se stalo? Co se stalo?"

"Říkal mi opičáku. Říkal, že nejsem opravdový kluk. Říkal, že jsem zvíře." Timmie se rozplýval v slzách. "Říkal, že si už nebude hrát s opicí. Já jsem říkal, že nejsem opice. Já přece nejsem opice. Říkal, že vypadám divně. Říkal, že jsem hrozně ošklivý. Pořád to říkal a říkal a já jsem ho kousnul."

Ted' už plakali oba. Slečna Fellowesová vzlykala. "Ale to není pravda. To přece víš, Timmie. Jsi opravdový kluk. Jsi milý kluk, nejlepší kluk na světě. A nikdo, nikdo mi tě nikdy nevezme."

Ted' bylo už snadné se rozhodnout; snadné pochopit, co dělat. Jen se to bude muset udělat rychle. Hoskins už dlouho čekat nebude, když ted' jeho vlastní syn -

Ne, bude se to muset udělat dnes v noci, dnes v noci. Kolem bude ze čtyř pětín všechno spát a zbylá jedna pětina bude intelektuálně zptá úspěchem Projektu středověk.

V tuhle dobu sem obvykle nechodí, ale nebude to ani poprvé. Strážný ji dobře zná a ani ho nenapadne na něco se vyptávat. Nebude mu divné, že nese velkou tašku. Zkusila si nezávaznou větu: "Hračky pro chlapce," a chladný úsměv.

Proč by tomu neměl věřit?

Uvěřil. Když znovu vstoupila do domku pro panenky, Timmie byl ještě vzhůru a ona se zoufale snažila chovat normálně, aby ho nevydělala. Timmie bude zticha a pak už bude po všem. Stane se to a nebude mít smysl snažit se to změnit. Nechají ji být. Oba je nechají být.

Otevřela tašku, vytáhla z ní kabát, vlněnou čapku s klapkami přes uši a ostatní věci.

Timmie si sedl a bylo vidět, že se začíná bát. "Proč mi dáváš všechny ty šaty, slečno?"

Odpověděla: "Vezmu tě ven, Timmie. Tam, kde jsou tvoje sny."

"Moje sny?" Tvář se mu náhle zkřivila touhou, ale i strachem.

"Nebudeš se bát. Budeš se mnou. Se mnou se přece nebudeš bát, vid', Timmie?"

"Ne, slečno Fellowesová." Přitiskl jí ošklivý obličejík k boku a když ho objala, cítila, jak mu buší srdce.

Byla půlnoc a ona ho zvedla do náručí. Vypojila alarm a tiše otevřela dveře.

A vykřikla, protože za otevřenými dveřmi proti ní stál Hoskins!

Byli s ním dva muži. Zíral na ni stejně ohromeně jako ona na něj.

První se vzpamatovala slečna Fellowesová a pokusila se prodrat se kolem něj. Ale i s tím zpožděním byl rychlejší.

Hruběji popadl a odrázil ji na prádelník. Mávl na muže, aby vešli, a zastavil se ve dveřích proti ní.

"Tohle jsem nečekal. Zbláznila jste se?"

Podářilo se jí natočit se ramenem tak, že do prádelníku vrazila ona, ne Timmie. Prosebně řekla: "Co špatného na tom bude, když ho odnesu, pane doktore? Nemůžete přece považovat ztrátu energie za důležitější než lidský život!"

Hoskins jí rozhodně vzal Timmieho do náruče. "Energetická ztráta této velikosti by znamenala několikamilionový výdaj z kapes našich investorů. Znamenalo by to obrovské zdržení pro Stasis, Inc. A nakonec by to znamenalo nežádoucí publicitu o sentimentální ošetřovatelce, která všechno zničila kvůli opičákovi."

"Opičákovi!" vykřikla v bezmocném vzteku slečna Fellowesová.

"Tak ho nazvou reportéři," kývl Hoskins.

Jeden z mužů se zase vynořil a protahoval nylonové lano smyčkami v horní části zdi.

Slečna Fellowesová si vzpomněla na to lano, za které zatáhl Hoskins před místností, ve které byl ten vzorek kamene profesora Ademewského.

"Ne!" vykřikla.

Ale Hoskins postavil Timmieho na zem a svlékl mu kabát. "Zůstaň tady, Timmie. Nic se ti nestane. My půjdeme jen na chvilku ven. Ano?"

Timmie, bledý a mlčenlivý, dokázal kývnout.

Hoskins vymanévroval slečnu Fellowesovou před sebou z domku pro panenky. Slečna Fellowesová v té chvíli nebyla schopna odporu. Otupěle si všimla rukojeti, která visela na šňůře přede dveřmi.

"Je mi líto, slečno Fellowesová," řekl Hoskins. "Byl bych vás toho ušetřil. Naplánoval jsem to na noc, abyste se to dozvěděla, teprve až bude po všem."

Unaveným šepotem dodala: "Protože váš syn byl zraněný. Protože to dítě trápil tak dlouho, až ho kouslo."

"Ne, věřte mi. Slyšel jsem, co se dnes stalo, a vím, že to byla Jerryho vina. Ale neutajilo se to. Byla tady všude kolem spousta novinářů. Nemůžu si dovolit, aby se rozšířily historky o nedbalosti a o takzvaných divokých neandertálcích a aby zastínily úspěch Projektu středověk. Timmie by stejně musel brzo pryč, takže může stejně dobře zmizet hned, aby senzacechtivé bulvární plátky měly co nejvíce na čem stavět."

"To není, jako když pošlete zpátky kámen. Zabíjíte člověka."

"Nezabíjím. Nic se mu nestane. Prostě bude zase neandertálský kluk v neandertálském světě. Už nebude vězeň a cizinec. Bude mít možnost žít volně."

"Jakou možnost? Je mu jen sedm, je zvyklý, že se o něj někdo stará, že ho krmí, obléká, chrání. Bude sám. Jeho kmen teď po čtyřech letech už třeba nebude na tom místě, kde od nich zmizel. A i kdyby tam byli, tak ho nepoznají. Bude se muset o sebe postarat sám. Jak to dokáže?"

Hoskins zavrtěl hlavou v beznaději. "Proboha, slečno Fellowesová, myslíte, že jsem o tomhle všem mockrát neuvažoval? Myslíte, že bychom sem byli přenesli dítě, kdyby to nebylo první úspěšné zaměření, které jsme získali na člověka nebo na skoro-člověka, a kdybychom se nebáli, že když ho pustíme, druhé tak dobré třeba už nezískáme? Proč myslíte, že jsme tu Timmieho nechávali takhle dlouho? Váhali jsme poslat ho zpátky do minulosti. Jenže -" mluvil teď se zoufalou naléhavostí - "už nemůžeme čekat. Timmie stojí v cestě rozšiřování projektu! Timmie je zdroj možné nepřátelské publicity; stojíme na prahu velkých věcí, a je mi líto, slečno Fellowesová, ale nemůžeme Timmiiu dovolit, aby nám stál v cestě. Nemůžeme. Nemůžeme. Je mi líto, slečno Fellowesová."

"Tak dobře," svěřila slečna Fellowesová smutně hlavu. "Tak mi aspoň dovolte se rozloučit. Dejte mi pět minut na rozloučení. Aspoň to mi dovolte."

Hoskins zaváhal. "Tak běžte."

Timmie se k ní rozběhl. Naposledy se k ní rozběhl a slečna Fellowesová ho naposledy objala.

Chvilku ho k sobě jen divoce tiskla. Špičkou nohy zachytila židli, přitáhla ji ke zdi, sedla si.

"Neboj se, Timmie."

"Nebojím se, když jsi tady, slečno. Zlobí se na mě ten pán, ten venku?"

"Ne, nezlobí. On nás jenom nechápe. Timmie, víš, co je to maminka?"

"Jako Jerryho maminka?"

"Vyprávěl ti o své mamince?"

"Někdy. Já myslím, že maminka je asi paní, co se o tebe stará a je na tebe moc hodná a dělá hezké věci."

"To je pravda. Chtěl jsi někdy mít maminku, Timmie?"

Timmie odtáhl hlavu, aby jí viděl do tváře. Pomalu vztáhl ruku k její tváři a vlasům a hladil ji, jako kdysi ona jeho. Zeptal se: "Ty nejsi moje maminka?"

"Ach Timmie."

"Zlobíš se, že jsem se zeptal?"

"Ne. Samozřejmě že ne."

"Já vím, že se jmenuješ slečna Fellowesová, ale - někdy ti říkám vevnitř 'maminko'. Můžu?"

"Ano. Ano. Můžeš. A už od tebe nikdy neodejdu a nic se ti nestane. Vždycky budu s tebou a budu se o tebe starat."

Řekni mi maminko, abych tě slyšela."

"Maminko," zabroukal Timmie spokojeně a přitiskl svou tvář k její.

Vstala i s ním a vystoupila na židli. Venku se náhle ozval křik, ale ona ho neslyšela. Volnou rukou škusla vší silou za lano, které viselo mezi dvěma očky.

A Stasis byla prolomena a místnost byla prázdná.

Kulečnicková koule

James Priss - nejspíš bych měl říct profesor James Priss, i když i bez toho titulu bude určitě každý vědět, o kom je řeč - vždycky mluvil pomalu.

Já to vím. Dělal jsem s ním řadu rozhovorů. Měl ten nejskvělejší mozek od doby Einsteina, ale mozek, který nepracoval rychle. Sám to často připouštěl. Možná právě proto, že to byl tak geniální mozek, pracoval tak pomalu.

Vždycky něco pomalu a roztržitě řekl, chvíli přemýšlel a pak řekl něco dalšího. Jeho obří mysl se nejspíš zdržovala dokonce i u maličkostí, přidávala nějaký drobný detail tadyhle a jiný zase tam.

Umím si představit, jak uvažuje: Opravdu zítra vyjde Slunce? Co vlastně myslíme slovem "vyjde"? Můžeme si být jistí, že nějaké "zítra" nastane? Má výraz "Slunce" v této souvislosti zcela jednoznačný význam?

Když k tomuhle způsobu hovoru přidáte mírnou tvář, trochu bledou, na níž není žádný výraz kromě obyčejné nejistoty, šedé, prořídle a hladce sčesané vlasy a obleky neměnného konzervativního střihu, tak máte jasný obrázek o tom, jaký byl profesor James Priss - nenápadná osoba, naprosto postrádající jakýkoli šarm.

Proto ho také kromě mě nikdo na světě nemohl podezřívát z toho, že by byl vrahem. A dokonce ani já si nejsem jistý. Koneckonců on skutečně myslel pomalu; vždycky myslel pomalu. Je vůbec představitelné, že v jednom klíčovém okamžiku byl schopen myslet rychle a jednat okamžitě?

Ale to je jedno. I jestli vraždil, prošlo mu to. Teď už je příliš pozdě na to snažit se něco zvrátit a mně by se to nepovedlo, i kdybych se rozhodl dovolit, aby tohle moje líčení bylo otištěno.

Edward Bloom byl Prissovyým spolužákem z vysoké školy a shodou okolností také jeho společníkem po dobu celé jedné generace poté. Oba byli stejného věku a dávali přednost staromládeneckému životu, ale ve všech ostatních podstatných rysech byli úplnými protiklady.

Bloom byl něco jako živý blesk - barvitý, vysoký, mohutný, hlučný, neomalený a sebejistý. Jeho myšlení připomínalo zásah meteoritu, tak náhle a nečekaně dokázal pochopit podstatu věcí. Nebyl to žádný teoretik jako Priss; Bloom na to neměl ani trpělivost, ani schopnost soustředit se na jediný abstraktní problém. Sám to připouštěl; on se tím dokonce chlubil.

Co ovšem měl, to byla až zlověstná schopnost vidět možnosti aplikace teorií, najít způsoby, kterými by se daly využít. V chladném mramoru abstraktní struktury dokázal bez jakýchkoli zjevných potíží vidět složitý návrh úžasného zařízení. Pod jeho dotekem se blok rozpadl a zůstal hotový přístroj.

Je to velmi známé tvrzení, a nijak zvlášť přehnané, že se nikdy nestalo, aby věc, kterou Bloom vytvořil, nebyla úspěšná, patentovatelná a výnosná. Když mu bylo pětadvacet, byl z něj jeden z nejbohatších lidí na Zemi.

A jestli technik Bloom byl přizpůsoben jedné konkrétní věci víc než jiným, byl to způsob myšlení teoretika Prisse. Bloomovy nejslavnější přístroje byly postaveny na Prissovyých největších myšlenkách, a jak se Bloom stával bohatým a slavným, Priss si získal fenomenální úctu svých kolegů.

Dalo se tedy přirozeně čekat, že když Priss zdokonalil svou teorii dvojího pole, Bloom se okamžitě pustí do výroby svého prvního praktického antigravitačního zařízení.

Já jsem měl o teorii dvojího pole napsat srozumitelný článek pro předplatitele Tele-News Press, a to se dá udělat jen tak, že se zabýváte skutečnými lidmi a ne abstraktními myšlenkami. Ale protože to interview jsem dělal s profesorem Prisse, nebylo to jednoduché.

Samozřejmě jsem se chtěl ptát na možnosti antigravitace, které každého zajímaly, a ne na teorii dvojího pole, kterou nikdo nechápal.

"Antigravitace?" Priss stiskl bledé rty a uvažoval. "Nejsem si docela jistý, že je to možné, nebo že vůbec kdy bude. Ještě jsem, ehm - nerozpracoval tu záležitost ke své spokojenosti. Nevím jistě, zda rovnice dvojího pole budou mít konečné řešení, a to by samozřejmě musely mít, kdyby -" A pak se nadlouho odmlčel.

Popíchl jsem ho. "Bloom říká, že si myslí, že se takové zařízení postavit dá."

Priss kývl. "No jistě, ale já si nejsem jistý. Ed Bloom prokázal v minulosti ohromující schopnost vidět to, co nebylo na první pohled zřejmé. Má neobyčejný mozek. Rozhodně jeho zásluhou dost zbohatl."

Seděli jsme v Prissově bytě. Normální obydlí střední vrstvy. Nemohl jsem si odpustit rychlé rozhlédnutí. Priss nebyl bohatý.

Nemyslím, že mi četl myšlenky. Viděl, jak se dívám. A domnívám se, že on myslel na totéž. Řekl: "Čistý vědec se bohatství obvykle nedopracuje. A ani po něm nijak zvlášť netouží."

To dokonce může být i pravda, pomyslel jsem si. Priss se nepochybně těšil jinému druhu uznání. Byl třetí člověk v historii, který získal dvě Nobelovy ceny, a první, kdo obě dostal za fyziku a o žádnou z nich se nedělil. Někdo takový si sotva může stěžovat. A i když Priss nebyl bohatý, nebyl rozhodně ani chudý.

Ale nemluvil jako spokojený člověk. Bylo možné, že Prisse nepopuzovalo jen Bloomovo bohatství, ale i jeho světová sláva vůbec; třeba ho zlobilo, že Bloom je hvězdou všude, kam vkročí, zatímco Priss je většinou docela anonymní s výjimkou vědeckých konferencí a fakultních klubů.

Nevím, kolik z toho se mi zračilo v očích nebo v tom, jak jsem nakrčil čelo, ale Priss pokračoval: "Ale jsme přátelé, víte? Hrajeme spolu jednou nebo dvakrát týdně kulečnick. Pravidelně ho porážím."

(Tohle prohlášení jsem nikdy neuveřejnil. Ale řekl jsem o něm Bloomovi, který na to reagoval dlouhým projevem. Ten začal: "On mě porazil kulečnick! Ten nafoukaný -" a pak byl čím dál údernější. Pravda byla taková, že ani jeden z nich nebyl v kulečnicku nováčkem. Po těchhle dvou protichůdných tvrzeních jsem se na ně jednou při hře chvíli díval, a oba zacházeli s tágem s profesionální zručností. A co víc, oba hráli naprosto nemilosrdně, a jestli v té hře bylo něco přátelského, já jsem to neviděl.)

Zeptal jsem se: "Chcete si tipnout, jestli Bloom dokáže vytvořit antigravitační zařízení?"

"Chcete říct, jestli vyslovím nějaký závazný názor? Hmm. No, to si musíme dobře promyslet, mladý muži. Co přesně myslíme slovem antigravitace? Naše pojetí gravitace je založeno na Einsteinově obecné teorii relativity, která je teď už přes jedno a půl století stará, ale která v určitých mezích zůstává nezměněna. Můžeme si ji ozřejmit -"

Zdvořile jsem naslouchal. Už jsem Prisse slyšel na tohle téma mluvit několikrát, ale jestli jsem z něj měl něco dostat - což zdaleka nebylo jisté - musel jsem ho nechat, aby se k tomu propracoval svým vlastním způsobem.

"Můžeme si ji ozřejmit," pokračoval, "tak, že si vesmír představíme jako plochou, tenkou, superohebnou plachtu z neprotrhnutelné gumy. Když budeme předpokládat, že hmota je spojena s tíhou, jako je tomu na povrchu Země, můžeme čekat, že hmota, spočívající na gumové plachtě, v ní vytvoří prohlubeň. Čím je hmota větší, tím větší je i prohlubeň.

Ve skutečném vesmíru existují nejrůznější druhy hmoty, a tak si naši gumovou plachtu můžeme představit jako posetou prohlubněmi. Jakýkoli objekt, který se bude valit po plachtě, bude cestou zapadat do prohlubně a zase se z nich vynořovat a v důsledku toho se bude stáčet a měnit směr. Právě tohle stáčení a změny směru interpretujeme jako

projevy gravitační síly. Když se pohybující se objekt dostatečně přiblíží k centru prohlubně a přitom se pohybuje dost pomalu, prohlubeň ho zachytí a on krouží stále kolem dokola prohlubně. Pokud neexistuje tření, bude v tom pohybu pokračovat do nekonečna. Jinými slovy, to, co Isaac Newton interpretoval jako sílu, Albert Einstein vyložil jako geometrické zakřivení."

Tady se zarazil. Na svoje poměry mluvil poměrně plynule, protože vykládal něco, co už předtím mnohokrát říkal. Ale teď se začal rozmyšlet.

Pokračoval: "Takže když se budeme snažit vytvořit antigravitaci, znamená to, že se snažíme změnit geometrii vesmíru. Když budeme pokračovat ve svém příměru, snažíme se narovnat ty prohlubně v gumové plachtě. Umíme si představit, jak vstoupíme pod hmotu, která ji způsobuje, a zvedneme ji do výšky, aby prohlubeň nevytvořila. Když gumovou plachtu tímto způsobem zploštíme, vytvoříme vesmír - nebo aspoň část vesmíru -, v kterém neexistuje gravitace. Valící se těleso mine hmotu, aniž by v nejmenším změnilo směr svého pohybu, a to můžeme interpretovat tak, že hmota nemá žádnou přitažlivost. Abychom to však dokázali, budeme potřebovat hmotu stejně velkou jako ta původní. Abychom tímto způsobem vytvořili antigravitaci na Zemi, museli bychom zajistit stejně velkou hmotu, jako je naše Země, a takřkajíc si ji zavěsit nad hlavu."

Přerušil jsem ho: "Ale teorie dvojího pole -"

"Přesně tak. Obecná teorie relativity nevysvětluje gravitační pole a elektromagnetické pole jedinou soustavou rovnic. Einstein strávil polovinu života hledáním takové soustavy - sjednocené teorie pole - a neuspěl. Všichni, kdo přišli po Einsteinovi, neuspěli také. Já jsem ovšem vycházel z předpokladu, že existují dvě pole, která se nedají sjednotit, a pochopil jsem důsledky toho faktu, které mohu znovu částečně vysvětlit na tom příměru s gumovou plachtou."

Teď jsme se dostali k něčemu, co jsem myslím nikdy předtím neslyšel. "A jak?" zeptal jsem se.

"Předpokládejme, že místo abychom se snažili zvednout hmotu, která vytváří prohlubeň, pokusíme se zpevnit samotnou plachtu, takže se v ní prohlubeň vytvoří méně snadno. Stáhne se, alespoň v malé ploše, a stane se plošší. Gravitační se zmenší a hmota také, protože v podmínkách vesmíru s prohlubněmi jsou tyto dva pojmy v podstatě identické. Kdybychom dokázali gumovou plachtu vyrovnat úplně, pak by jak gravitace, tak hmota zmizely docela. Za vhodných podmínek může elektromagnetické pole vyrovnat pole gravitační a tak posílit zprohýbanou tkaninu vesmíru. Elektromagnetické pole je mnohem silnější než gravitační pole, takže ho může snadno překonat."

Nejistě jsem se ozval: "Ale vy jste řekl 'za vhodných podmínek'. Je možné takových podmínek dosáhnout, profesore?"

"To právě nevím," řekl Priss zamyšleně a pomalu. "Kdyby byl vesmír doopravdy gumová plachta, musel by být nekonečně tvrdý, aby se pod žádnou hmotou neprohnul. Jestli je to ve skutečném vesmíru také tak, bylo by třeba nekonečně silného elektromagnetického pole a to by znamenalo, že antigravitace je nemožná."

"Ale Bloom říká -"

"Ano, dokážu si představit, že Bloom předpokládá, že konečně velké pole bude stačit, když bude správně použito. Ovšem i když je velmi vynalézavý," Priss se kysele usmál, "není to důvod si myslet, že je neomylný. Teorii rozumí dost málo. On - on nikdy ani nezískal univerzitní titul, věděl jste to?"

Chtěl jsem říct, že to vím. Koneckonců, věděl to každý. Ale Priss to řekl jaksi dychtivě a já jsem vzhledl právě včas, abych zahlédl v jeho očích oživení, jako by tu zprávu šířil s velkou chutí. Takže jsem jen kývl, jako bych si to zaznamenával pro budoucí použití.

"Takže vy byste řekl, pane profesore," popíchl jsem ho znovu, "že Bloom se pravděpodobně mylí a že antigravitace je nemožná?"

A Priss konečně kývl a řekl: "Gravitační pole může samozřejmě být oslabeno, ale pokud antigravitaci rozumíme skutečně nulové gravitační pole - vůbec žádnou gravitaci ve větším objemu prostoru - obávám se, že se patrně ukáže, že antigravitace je nemožná, ať Bloom říká, co chce."

A já jsem měl, co jsem potřeboval - aspoň do jisté míry.

Neměl jsem pak možnost s Bloomem mluvit skoro tři měsíce, a když jsem se k němu konečně dostal, byl rozčilený. On se tedy samozřejmě rozčilil hned, jak bylo zveřejněno Prissovo prohlášení. Nechal se slyšet, že Priss bude pozván na konečné předvádění antigravitačního přístroje, jakmile bude postaven, a že bude dokonce vyzván i k účasti na demonstraci. Jistý reportér - bohužel ne já - ho náhodou dostihl mezi dvěma schůzkami a požádal ho, aby to upřesnil, a Bloom odpověděl:

"Budu ten přístroj nakonec mít; možná už brzo. A vy můžete být u toho, stejně jako kterýkoli zástupce tisku, který si to bude přát. A taky tam bude moci být profesor James Priss. Může tam zastupovat teoretickou vědu a až předvedu antigravitaci, může podle toho přepracovat svou teorii tak, aby ji vysvětlila. Jsem si jistý, že to bude schopen udělat jako obvykle mistrovsky a že přesně dokáže, proč se mi to nemohlo nepověst. Mohl by se do toho klidně pustit už teď a ušetřit si čas, ale myslím, že to neudělá."

Všechno to říkal naprosto zdvořile, ale pod tím prudkým přívalem slov bylo přímo slyšet zuřivé vrčení.

Ale i přesto s Prissem občas hrávali kulečník a když se setkali, chovali se k sobě naprosto korektně. Jak Bloom postupuje, to se dalo dost přesně určit z toho, jak se jeden i druhý chovali k tisku. Bloom začal být stručný a dokonce úsečný, zatímco Priss byl ve stále lepší náladě.

Když jsem už po x-té požádal Blooma o rozhovor a on konečně souhlasil, napadlo mě, jestli to třeba neznamená, že se mu konečně povedl průlom. V koutku duše jsem snil o tom, že svůj úspěch oznámí mně.

Ale nestalo se to. Přijal mě ve své pracovně v Bloom Enterprises na severu státu New York. Bylo to krásné místo, dost daleko od všech předlidněných oblastí, s pečlivě upraveným okolím, a zabíralo tolik prostoru jako poměrně velká továrna. Edison na vrcholu své kariéry před dvěma sty lety nebyl zdaleka tak fenomenálně úspěšný jako Bloom.

Ale Bloom byl v mizerné náladě. Vrazil dovnitř o deset minut pozdě, kolem sekretářky se přehnal se zavrčením a mě vzal

na vědomí jen několikacentimetrovou úklonou hlavy. Měl na sobě rozepnutý laboratorní plášť.

Vrhl se do svého křesla a řekl: "Mrzí mě, že jsem vás nechal čekat, ale neměl jsem tolik času, jak jsem doufal." Bloom byl rozený herec a měl dost rozumu, aby si nezneprátelil tisk, ale měl jsem pocit, že teď zrovna mu dělá velké potíže se této zásady držet.

Vystřelil od boku nebylo tedy tak těžké. "Doslechl jsem se, pane, že vaše poslední zkoušky nebyly úspěšné."

"Kdo vám to řekl?"

"Řekněme, že se to všeobecně ví, pane Bloome."

"Ne, to se neví. Tohle neříkejte, mladý muži. O tom, co se děje v mých laboratořích a dílnách, se všeobecně neví vůbec nic. To je profesorův názor, co? Myslím Prisse."

"Ne, já jsem -"

"Ano, jistěže jste. Nebyl jste to vy, před kým udělal to prohlášení - že antigravitace je nemožná?"

"Neprohlásil to takhle doslova."

"On nikdy nic neřekne doslova, ale jemu samotnému je to tak jasné, že nevidí, že až skončím, tak mu předvedu tu jeho zatracenou rovnou gumovou plachtu."

"Znamená to, že děláte pokroky, pane Bloome?"

"Víte dobře, že ano," odsekl. "Nebo byste to měl vědět. Nebyl jste minulý týden na té demonstraci?"

"Ano, byl."

Usoudil jsem, že je Bloom v pěkné kaši, jinak by se o té demonstraci vůbec nezmínil. Fungovalo to, ale nic světoborného to nebylo. Mezi dvěma póly magnetu se vytvořilo pole se sníženou gravitací.

Bylo to všechno udělané ohromně chytře. V prostoru mezi oběma póly byla umístěna váha na principu Mossbauerova efektu. Jestli jste ME váhu nikdy neviděli v činnosti, tak je to především tenký monochromatický svazek gama paprsků, které jsou vysílány do pole s nízkou gravitací. Vlnová délka gama paprsků se lehce, ale měřitelně vychyluje pod vlivem gravitačního pole, a pokud intenzitu toho pole něco změní, mění se i posun vlnové délky. Je to výjimečně citlivá metoda zkoumání gravitačního pole a fungovalo to výborně. Nebylo pochyb o tom, že Bloom gravitaci snížil. Potíž byla v tom, že to už před ním dokázali jiní. Je pravda, že Bloom při tom využil obvody, které značně ulehčily dosažení podobného efektu - jeho systém byl typicky vynalézavý a byl samozřejmě patentován -, a on tvrdil, že pomocí téhle metody se antigravitace stane nejen vědeckou kuriozitou, ale praktickou, průmyslově využitelnou záležitostí.

Snad. Ale bylo to nedokonalé o on kolem nedokonalých výsledků obvykle takový humbuk nedělal. A neudělal by to ani tentokrát, kdyby zoufale nepotřeboval předvést aspoň něco.

Podotkl jsem: "Pokud já vím, při té demonstraci jste dosáhl 0.82 gé, a loni na jaře měli v Brazílii lepší výsledky."

"Ano? No, tak si spočítejte, kolik energie do toho bylo potřeba vložit v Brazílii a kolik tady, a pak mi řekněte, jaký rozdíl je ve snížení gravitace na jednu kilowathodinu. Budete překvapen."

"Ale jde o to, jestli dokážete vytvořit gravitaci nula gé? To právě profesor Priss považuje za nemožné. Všichni se shodují na tom, že pouhé snížení gravitace není žádný zvláštní úspěch."

Bloom začal pěstí. Měl jsem pocit, že mu zrovna ten den selhal nějaký klíčový experiment a že je skoro nesnesitelně podrážděný. Bloom strašně nesnášel, když mu vesmír vzdoroval.

Řekl: "Z teoretiků se mi dělá zle." Prohlásil to tichým a ovládaným hlasem, jako by už měl dost toho, že si to nechává pro sebe, a jako by hodlal konečně říct, co si myslí, bez ohledu na následky. "Priss získal dvě Nobelovy ceny za to, že stloukl pár rovnic, ale co s tím dokázal? Nic! Já jsem s tím něco udělal a udělám ještě víc, ať se to Prissovi líbí nebo ne. Lidé si budou pamatovat mě. Já sklídím uznání. On si může nechat ten svůj titul a svoje ceny a ty učence, co ho plácají po ramenou. Poslyšte, já vám povím, co ho žere. Stará dobrá žárlivost. Může se vzteknout, že já dostávám to, co dostávám, za to, že něco dělám. On by to chtěl za to, že přemýšlí."

Jednou jsem mu řekl - my spolu hrajeme kulečnick, víte -"

Tehdy jsem právě citoval to Prissovo tvrzení o kulečnicku a získal to opačné prohlášení od Blooma. Nepublikoval jsem nikdy ani jedno. Nebylo to podstatné.

"Hrajeme kulečnick," pokračoval Bloom, když se uklidnil, "a já vyhrávám aspoň stejně často jako on. Vycházíme spolu celkem přátelsky. Co by ne - jsme spolužáci z vysoké školy a tak - i když nemám ponětí, jak se jemu podařilo projít."

Fyziku a matematiku samozřejmě zvládal bez problémů, ale jakýmkoli humanitním předmětem, který si kdy zapsal, prolezl jen tak tak, nejspíš jen proto, že ho profesorům bylo líto."

"Ale vy jste nezískal univerzitní titul, že ne, pane Bloome?" To byla z mé strany čirá zlomyslnost. Ohromně jsem se jeho výbuchem bavil.

"Odešel jsem ze školy, abych mohl dělat něco pořádného. Za ty tři roky, co jsem na univerzitě strávil, jsem měl průměr lepší dvojku. Nic jiného v tom nebylo, rozumíte? V době, kdy Priss získal doktorský titul, já už jsem pracoval na svém druhém milionu, sakra!"

Pokračoval zjevně podrážděně: "No, ale zkrátka jsme hráli kulečnick a já jsem mu řekl: 'Jíme, obyčejný člověk nikdy nepochopí, proč jsi ty dostal Nobelovu cenu, když výsledky mám já. Na co potřebuješ dvě? Dej mi jednu!' A on tam stál, křidoval si tágo a pak řekl takovým tím svým nemastným neslaným způsobem: Ty máš dvě miliardy, Ede. Dej mi jednu.' Takže jak vidíte, stojí o peníze."

Podotkl jsem: "Předpokládám, že vám snad nevadí, že pocty sklídl on?"

Chvilku jsem myslel, že mě vyhodí, ale neudělal to. Místo toho se rozesmál, zamával rukou před obličejem, jako by mazal něco z neviditelné tabule. "No nic, nechme to být. Tohle všechno, co jsem vám povídal, bylo soukromě, jasné? Poslyšte, chcete ode mě prohlášení? Tak dobře. Dnes se mi nedařilo a trochu mi povolily nervy, ale to přejde. Myslím, že už vím, co není v pořádku. A jestli ne, tak to zjistím."

Poslyšte, můžete říct, že tvrdím, že nebudu potřebovat nekonečnou elektromagnetickou intenzitu; že se nám podaří vyrovnat tu gumovou plachtu; že budeme mít nulovou gravitaci. A až ji budeme mít, tak udělám tu nejlepší demonstraci, jakou jste kdy viděl, výhradně pro tisk a pro Prisse. A vás na ni pozvu. A můžete říct, že to nebude trvat dlouho. Jasně?"

"Jasně!"

Pak jsem se ještě s každým z těch dvou jednou nebo dvakrát setkal. Dokonce jsem je viděl i pohromadě, když jsem byl při jednom z jejich kulečnickových utkání. A jak už jsem říkal, oba byli výborní.

Ale pozvání na demonstraci nepřišlo tak rychle. Bylo to bez šesti týdnů za rok od chvíle, co Bloom udělal to své prohlášení. Ale čekat rychlejší práci asi nebylo fér.

Dostal jsem speciální ryté pozvání, na němž byla uvedena i hodina úvodního koktejlu. Bloom nikdy nic nedělal napůl a chtěl mít po ruce spokojenou a potěšenou skupinu reportérů. Zařídil i trimensionální televizi. Bloom si zjevně byl naprosto jistý, věřil si tolik, že byl ochoten přenášet demonstraci do každého obývacího na planetě.

Zavolał jsem profesora Prisse, abych se ujistil, že je také pozván. Samozřejmě byl.

"Hodláte tam jít, pane profesore?"

Nastala pauza a v profesorově tváři na obrazovce se zračila nejistota a váhavost. "Demonstrace tohoto druhu je v případě závažné vědecké otázky velice nevhodná. Nerad bych něco takového podporoval."

Bál jsem se, že se omluví a že situace bude mnohem méně dramatická, pokud tam nebude. Ale pak se zřejmě rozhodl, že nemůže před světem vypadat jako zbabělec. Se zjevnou nechutí dodal: "Ovšem Ed Bloom není v podstatě vědec a musí mít své efekty. Budu tam."

"Myslíte, že pan Bloom skutečně dokáže vytvořit nulovou gravitaci, pane?"

"Ehm... pan Bloom mi poslal kopii schématu svého přístroje a... a já si nejsem jistý. Možná to dokáže, jestli... hm... to říká. Samozřejmě -" odmlčel se na poměrně dlouhou dobu "- myslím, že bych to rád viděl."

Ten názor jsem sdílel nejen já, ale i mnoho dalších lidí.

Scéna byla připravena dokonale. Celé jedno patro hlavní budovy Bloom Enterprises - té na vršku kopce - bylo vyklizeno. Byly tu slíbené koktejly a veliký výběr předkrmů, tichá hudba, měkké osvětlení, a pečlivě oblečený a důsledně bodrý Edward Bloom hrál dokonalého hostitele, zatímco spousta zdvořilého služebnictva přinášela stále nové pokrmy a nápoje a odnášela prázdné nádoby. Prostě obrovská společenská událost - a ohromující sebedůvěra. James Priss přišel pozdě a já jsem si všiml, že Bloom pátrá pohledem v davu a začíná vypadat malinko nasupeně. Pak Priss dorazil a s sebou přinesl ovzduší jisté bezbarvosti a nudnosti, kterou nijak neovlivnil hluk a dokonalý přepych (žádné jiné slovo se pro to použít nedalo - nebo mě snad tak rozežrála ta dvě martini?) jeho okolí.

Bloom ho uviděl a tvář se mu okamžitě rozzářila. Vzápětí se přehnal přes místnost, popadl menšího muže za loket a táhl ho k baru.

"Jíme! To jsem rád, že jsi tady. Co si dáš? Člověče, já bych to byl býval odvolal, kdyby ses neukázal. Nemůžu to přece pořádat bez hvězdy, ne?" Mačkal Prissovi ruku. "Je to přece tvoje teorie. My ubozí smrtelníci nemůžeme dělat vůbec nic, když nám vy nemnozí, a to hodně nemnozí, neukážete cestu."

Překypoval komplimenty, protože teď už si to mohl dovolit. Pěkně si Prisse připravoval na pekáč.

Priss se pokusil s nejasným mumláním odmítnout nápoj, ale to už měl skleničku v ruce a Bloom pozvedl hlas do ryku skoro býčího.

"Pánové! Prosím o okamžik ticha. Na zdraví profesora Prisse, největšího mozku, jaký se zrodil od dob Einsteinových, dvojnásobného laureáta Nobelovy ceny, otce teorie dvojího pole a inspirátora demonstrace, kterou za chvíli uvidíme - i když se nedomníval, že ji bude možné uskutečnit a dokonce se to nebál i veřejně prohlásit."

Sálem proběhl potlačovaný smích, který rychle ztlchl, a Priss vypadal tak zachmuřeně, jak mu to jen tvář dovoľovala.

"Ale teď, když je profesor Priss tady," řekl Bloom, "a když jsme si připili, dáme se do toho. Pojďte za mnou, pánové!"

Demonstrace byla mnohem důkladněji a rafinovaněji připravená než ta minulá. Tentokrát se odehrávala v nejvyšším patře budovy. Byly použity jiné magnety - menší než posledně! -, ale pokud jsem dobře viděl, byla mezi nimi stejná ME váha.

Jedna věc byla ale nová, a ta každého zarazila a přitahovala mnohem víc pozornosti než cokoli jiného v místnosti. Byl to kulečnickový stůl, který stál pod jedním pólem magnetu. Druhý pól magnetu byl zespoda. V samém středu stolu byl kruhový otvor asi třicet centimetrů v průměru a bylo zřejmé, že pokud vznikne nulové gravitační pole, bude to právě kolem tohoto otvoru v kulečnickovém stole.

Zdálo se, jako by celá ta demonstrace byla surrealistickým způsobem přichystána tak, aby zdůraznila Bloomovo vítězství nad Prisse. Tohle mělo být pokračování jejich nekonečných kulečnickových soubojů a Bloom hodlal vyhrát. Nevím, jestli to tak brali i ostatní novináři, ale Priss určitě ano. Obrátil jsem se k němu a viděl jsem, že v ruce stále ještě drží tu sklenici, kterou mu vnutili. Věděl jsem, že jen málokdy pije, ale teď zvedl sklenici ke rtům a dvěma doušky ji vyprázdnil. Díval se na kulečnickový stůl a nepotřeboval žádné jasnovidné schopnosti k tomu, aby si uvědomil, že se mu tím Bloom záměrně vysmívá.

Bloom nás vedl ke dvaceti sedadlům, která stála na třech stranách stolu, zatímco čtvrtá zůstala volná jako pracovní prostor. Priss byl pečlivě usazen na místě, odkud byl nejlepší výhled. Priss se rozhlédl po trimensionálních kamerách, které se pustily do práce. Napadlo mě, jestli nechce odejít, ale pak se nejspíš rozhodl, že před očima celého světa něco takového udělat nemůže.

Demonstrace byla v zásadě jednoduchá. Byly tu jasně viditelné ukazatele, které měřily výdaj energie. Další přenášely

údaje z ME váhy v takové poloze a velikosti, aby je všichni dobře viděli. Všechno bylo připraveno tak, aby se to dalo snadno trimensionálně sledovat.

Bloom žoviálně vysvětlil celý svůj postup. Jednou nebo dvakrát se odmlčel a obrátil se k Prissovi, aby mu potvrdil jeho slova. Nedělal to tak často, aby to bylo zjevné, ale právě tolik, aby Prisse pěkně otáčel na rožni. Seděl jsem na druhé straně stolu proti Prissovi a viděl jsem mu do tváře.

Vypadal jako člověk, který se dostal do pekla.

Jak všichni víme, Bloom uspěl. ME váha ukazovala, že intenzita gravitace neustále klesá se stoupající intenzitou elektromagnetického pole. Když sestoupila pod značku 0,52 G, ozval se jásot. Tuhle hranici na ukazateli označovala červená čára.

"Značka 0,52 G, jak jistě víte," komentoval to sebevědomě Bloom, "reprezentuje předchozí nejnižší dosaženou intenzitu gravitace. Teď jsme ještě níž, a to při energetickém výdaji menším než desetina toho, který byl tenkrát potřeba k dosažení této hranice. A půjdeme ještě níž."

Bloom - myslím, že schválně, aby zvýšil napětí - ke konci klesání zpomalil. Trimensionální kamery střídavě zabíraly otvor v kulečnickovém stole a číselník, na kterém klesal údaj z ME váhy.

Bloom náhle řekl: "Pánové, v kapsách po straně každého křesla najdete tmavé brýle. Nasaďte si je, prosím. Brzo bude vytvořeno pole nulové gravitace a bude vyzařovat ultrafialové světlo."

Sám si brýle také nasadil a na chvíli nastal rozruch, jak to po něm dělali i ostatní.

Myslím, že tu poslední minutu nikdo nedýchal, když ručička na číselníku klesla k nule a zůstala tam. A ve chvíli, kdy k tomu došlo, rozzářil se od jednoho pólu magnetu k druhému skrz díru ve stole válec světla.

Zároveň se ozvalo dvacet povzdechů. Někdo zavolal: "Pane Bloome, proč vzniká to světlo?"

"Je to charakteristika pole nulové gravitace," odpověděl Bloom uhlazeně, i když to samozřejmě nebyla žádná odpověď.

Reportéři dávno stáli a tiskli se kolem stolu, ale Bloom je gestem odehnal. "Prosím vás, pánové, odstupte!"

Jedině Priss zůstal sedět. Vypadalo to, jako by byl ponořený v myšlenkách, a dodneška jsem přesvědčený, že jediné ty černé brýle tehdy zastřely možný význam toho, co následovalo. Neviděl jsem jeho oči. Nemohl jsem je vidět. A to znamenalo, že nejen já, ale ani nikdo jiný nemohl ani tušit, co se za těma očima děje. No, možná by to netušil, ani kdyby tam ty brýle nebyly, ale kdo ví?

Bloom znovu zvýšil hlas. "Prosím! Demonstrace ještě neskončila! Zatím jsem jen opakoval to, co už jsem jednou udělal. Vytvořil jsem nyní pole s nulovou gravitací a dokázal jsem, že se to dá v praxi uskutečnit. Ale chci vám ještě ukázat, co takové pole dokáže. To, co uvidíme dál, zatím nikdo nikdo neviděl, dokonce ani já ne. Neprovedl jsem žádný experiment v tomto směru, i když bych to byl rád udělal, protože jsem měl pocit, že profesor Priss si zaslouží tu čest, aby -" Priss ostře vzhledl. "Co - co -"

"Profesore Prissi," řekl Bloom se širokým úsměvem, "Jíme. Rád bych, abys provedl první experiment, při němž bude pevné těleso vloženo do pole nulové gravitace. Všiml sis jistě, že nulové gravitační pole bylo vytvořeno uprostřed kulečnickového stolu. Svět zná tvé fenomenální kulečnickové umění, které převyšují jen tvé udivující schopnosti v teoretické fyzice. Byl bys tak hodný a poslal do středu prostoru s nulovou gravitací kulečnickovou kouli?"

Dychtivě k profesorovi vztáhl ruce s tágem a kulečnickovou koulí. Priss, oči stále skryté za černými brýlemi, se na ně dlouho díval a teprve po chvíli je velmi pomalu a velmi nejistě uchopil.

Rád bych věděl, co měl v té chvíli v očích. Rád bych taky věděl, do jaké míry bylo Bloomovo rozhodnutí přinutit Prisse hrát kulečnick důsledkem jeho vzteku nad Prissovou poznámkou o jejich společných zápasech, tou poznámkou, kterou jsem mu citoval. Byl jsem snad za to, co následovalo, svým způsobem odpovědný já?

"Tak do toho, profesore," pobídl ho Bloom, "a já si sednu na tvé místo. Od téhle chvíle ti to představení přenechávám. Pusť se do toho!" Bloom se posadil a při tom pořád mluvil. Teď už burácel jako varhany. "Ve chvíli, kdy profesor Priss pošle kulečnickovou koulí do prostoru s nulovou gravitací, nebude ji už ovlivňovat gravitační pole Země. Zůstane nehybná, zatímco Země se bude dál otáčet kolem své osy a obíhat kolem Slunce. V téhle zeměpisné šířce a v tuhle denní dobu by podle mých výpočtů měla Země klesnout dolů. My se pohneme s ní a koule zůstane na místě. Nám se to bude jevit tak, že se vznese nahoru a pryč od zemského povrchu. Dívejte se."

Priss stál u stolu strnule, jakoby neschopen pohybu. Bylo to překvapení? Ohromení? Nevím. Nikdy se to nedozvím. Skutečně udělal drobné gesto, jako by chtěl Bloomovu řeč přerušit, nebo se mu jen tak zoufale nechťelo hrát tu nedůstojnou roli, do které ho dotlačil jeho protivník?

Priss se obrátil ke kulečnickovému stolu, podíval se nejdřív na něj, pak zpátky na Blooma. Všichni reportéři se tlačili za ním, aby měli co nejlepší výhled. Jen Bloom zůstal sedět, osamělý a usměvavý. On se samozřejmě nedíval na stůl, na kouli ani na pole nulové gravitace. Pokud se to dalo pod černými brýlemi rozeznat, díval se na Prisse.

Ten měl možná pocit, že z toho není úniku. Nebo možná -

Jistým úderem tága uvedl kouli do pohybu. Nepohybovala se rychle a všechny oči na ní visely. Odrazila se od okraje stolu. Pohybovala se teď pomaleji, jako by sám Priss prodlužoval napětí a zvětšoval tak Bloomův triumf.

Měl jsem dokonalý výhled, protože jsem stál na protější straně stolu, než byl Priss. Viděl jsem, jak se koule blíží k září pole nulové gravitace a do něj. Viděl jsem tu část Blooma, kterou ta záře nezakrývala.

Koule se přiblížila k prostoru s nulovou gravitací, na okraji jako by zaváhala, a pak byla najednou pryč s náhlým zablesknutím, zahřměním a ostrým pachem spálené látky.

Zařvali jsme. Všichni jsme zařvali.

Viděl jsem pak tu scénu v televizi - stejně jako celý zbytek světa. Viděl jsem na tom filmu i sám sebe v těch patnácti vteřinách divokého zmatku, ale nepoznal jsem svou tvář.

Patnáct vteřin!

A pak jsme objevili Blooma. Stále ještě seděl v křesle, ruce měl pořád založené, ale v předloktí, v prsou a v zádech měl

otvor velikosti kulečnickové koule. Při pitvě se později ukázalo, že většinu srdce měl čistě ustřelenou.

Vypnuli přístroj. Zavolali policii. Odtáhli pryč Prisse, který se naprosto zhroutil. Abych pravdu řekl, já jsem na tom nebyl o moc líp, a jestli kterýkoli reportér, který se toho tenkrát zúčastnil, někdy tvrdil, že zachoval klid, tak lže, jako když tiskne.

Trvalo několik měsíců, než jsem se mohl s Prissem znova setkat. Trochu zhubnul, ale jinak vypadal dobře. Dokonce měl trochu červenější tváře a vypadal rozhodněji. Byl oblečen lépe, než jsem ho kdy viděl. Řekl: "Teď samozřejmě vím, co se stalo. Kdybych měl čas si to rozmyslet, byl bych na to přišel hned. Ale já jsem odjakživa myslel pomalu, a chudák Ed Bloom byl tak odhodlaný udělat z toho velkou podívanou a tak dobře to uměl, že mě strhl. Přirozeně jsem se snažil nějak napravit tu škodu, kterou jsem nevědomky způsobil."

"Blooma vzkřísit nemůžete," poznamenal jsem věcně.

"Ne, to nemůžu," odpověděl stejně věcně. "Ale je potřeba také myslet na Bloom Enterprises. To, co se stalo na demonstraci před celým světem, byla ta nejhorší reklama, jakou mohlo nulové gravitační pole dostat, a je důležité, aby bylo všechno jasné. Proto jsem se chtěl setkat s vámi."

"Ano?"

"Kdyby mi to bylo myslelo rychleji, byl bych si uvědomil, že Ed mluví naprosto nesmysly, když tvrdil, že kulečnicková koule se v poli nulové gravitace pomalu zvedne. Nemohlo to tak být! Kdyby Bloom nebyl tak pohrdal teorií, kdyby si tak nezakládal na tom, že o teorii nic neví, přišel by na to sám.

Pohyb země totiž není ten jediný pohyb, který tu hraje roli, mladý muži. Samotné Slunce se pohybuje po obrovské oběžné dráze kolem středu galaxie Mléčné dráhy. A i sama galaxie se pohybuje, i když o způsobu jejího pohybu toho ještě moc nevíme. Když se kulečnicková koule dostala do pole nulové gravitace, bylo možné si představit, že ji přestane ovlivňovat kterýkoli z těchto pohybů a že se proto okamžitě dostane do stavu absolutního klidu - jenže nic takového jako absolutní klid neexistuje."

Priss pomalu zavrtěl hlavou. "Myslím, že Edův problém byl v tom, že si představoval takovou nulovou gravitaci, jaká se vyskytuje v kosmických lodích při volném pádu, kdy se lidé vznášejí ve vzduchu. Čekal, že i koule se bude vznášet. Jenže v kosmické lodi není stav beztlásky výsledkem neexistující gravitace, ale jen výsledkem toho, že dva objekty, kosmická loď a člověk uvnitř ní, padají stejným tempem, reagují na gravitaci přesně stejným způsobem, takže jsou vůči sobě navzájem nehybné.

Ale v poli nulové gravitace, které vytvořil Ed, došlo k vyrovnání té gumové plachty vesmíru, což ve skutečnosti znamená ztrátu hmoty. Všechno v tom poli, včetně molekul vzduchu, které se do ní dostaly, i té kulečnickové koule, kterou jsem tam poslal, nemělo naprosto žádnou hmotnost, dokud to zůstávalo v něm. Ovšem objekt, který nemá naprosto žádnou hmotnost, se může pohybovat jen jediným způsobem."

Odmlčel se, jako by mě vyzýval k otázce. Položil jsem ji: "A jaký pohyb to je?"

"Pohyb rychlostí světla. Jakýkoli nehmotný objekt, například neutron nebo foton, se musí pohybovat rychlostí světla tak dlouho, jak dlouho existuje. Světlo se v podstatě touto rychlostí pohybuje proto, že je tvořeno fotony. V okamžiku, kdy kulečnicková koule vstoupila do pole nulové gravitace a ztratila hmotu, rovněž okamžitě nabyla rychlosti světla a vylétla."

Zavrtěl jsem hlavou. "Ale když vylétěla z prostoru nulové gravitace, tak snad musela hmotnosti znova nabýt, ne?"

"To samozřejmě ano, a také ji okamžitě začala ovlivňovat zemská přitažlivost, odpor vzduchu a tření o kulečnickový stůl. Ale představte si, jak velké by muselo být tření, aby zbrzdilo objekt velikosti kulečnickové koule, který se pohybuje rychlostí světla. Přehnal se sto padesáti kilometry naší atmosféry za tisícinu vteřiny a pochybuji, že ji to zpomalilo víc než o pár kilometrů za sekundu, jen pár kilometrů z těch více než 300 000. Cestou sežehla povrch kulečnickového stolu, proletěla chudákem Edem a pak i oknem a vyrazila tam úhledná kolečka, protože se pohybovala tak rychle, že ani tak křehká látka jako sklo se nestačila roztříštit.

Máme jediné štěstí, že jsme byli v horním patře budovy postavené v převážně venkovské krajině. Kdyby to bylo ve městě, mohla koule proletět řadou budov a zabít mnoho lidí. Teď už je ta kulečnicková koule ve vesmíru, daleko za hranicí sluneční soustavy, a bude se tak pohybovat navěky, rychlostí téměř rovnou rychlosti světla, dokud náhodou nenarazí do tak velkého objektu, který by ji byl schopen zastavit. A i pak vytvoří dost velký kráter."

Přebíral jsem si tu představu a nechtělo se mi to líbit. "Jak je to možné? Kulečnicková koule přece vstoupila do prostoru s nulovou gravitací úplně minimální rychlostí. Viděl jsem to. A teď mi říkáte, že odlétala se strašlivým množstvím kinetické energie. Kde se ta energie vzala?"

Priss pokrčil rameny. "Z ničeho! Zákon zachování energie platí jen za podmínek, ve kterých platí obecná relativita, to jest v tom vesmíru podobném gumové plachtě s prohlubněmi. Kde se prohlubeň vyrovná, obecná relativita už neplatí a energie může vznikat a ztrácet se zcela volně. Jestli si vzpomínáte, to záření Bloom nevysvětlil a obávám se, že jsem ho tehdy nemohl vysvětlit ani já. Kdyby byl jen napřed víc experimentoval; kdyby mu tak pošetile nezáleželo na tom, aby z toho udělal co největší podívanou -"

"A čím vysvětlujete to záření, pane profesore?"

"Molekuly vzduchu uvnitř prostoru. Každá nabude rychlosti světla a vyletí ven. Jsou to jen molekuly, ne kulečnickové koule, takže se zarazí, ale kinetická energie jejich pohybu se mění v energetické záření. A to nepřestává, protože dovnitř pořád vlétají další molekuly, nabývají rychlosti světla a vystřelují ven."

"To znamená, že se tam neustále vytváří energie?"

"Přesně tak. A to právě musíme veřejnosti vysvětlit. Antigravitace není především prostředek k vypouštění kosmických lodí nebo k revoluci v mechanické dopravě. Je to hlavně zdroj nekonečné zásoby volné energie, protože část té energie se dá použít k tomu, aby udržovala příslušnou část vesmíru plochou. To, co Ed Bloom vynalezl, aniž to tušil, není jen antigravitace, ale první úspěšné a prvotřídní perpetuum mobile - takové, které vytváří energii z ničeho."

Pomalu jsem řekl: "Ta kulečnicková koule mohla zabít kohokoli z nás, je to tak, profesore? Mohla vyletět kterýmkoli směrem."

Priss odpověděl: "No, nehmotné fotony z jakéhokoli zdroje světla vyletují rychlostí světla na všechny strany; proto třeba svíčka vyzařuje světlo do všech směrů. Nehmotné molekuly vzduchu vyletují z prostoru s nulovou gravitací ve všech směrech, proto vzniká celý válec světla. Mohla vyletět kterýmkoli směrem, ale mohla vyletět jen jediným náhodným směrem, a bohužel si zvolila právě ten směr, v němž zasáhla Eda."

To bylo všechno. Důsledky každý zná. Lidstvo má spoustu volné energie a proto máme takový svět, jaký máme.

Profesor Priss byl postaven do čela vývoje tohoto zdroje v Bloom Enterprises a časem se stal stejně bohatým a slavným, jako býval Ed Bloom. A navíc měl i dvě Nobelovy ceny.

Jenže...

Vrtalo mi to hlavou. Fotony vystřelují ze světelného zdroje do všech směrů, protože jsou vytvářeny na místě a nemají žádný důvod pohybovat se spíš jedním směrem než jiným. Molekuly vzduchu vyletují z prostoru nulové gravitace do všech stran proto, že do něj také ze všech stran vstupují.

Ale co jedna kulečnicková koule, která vstoupí do nulového gravitačního pole z jednoho určitého směru? Vyletí ven stejným směrem nebo jakýmkoli směrem?

Nenápadně jsem se na to vyptával, ale teoretičtí fyzikové si tím, jak se zdá, nejsou jisti, a nenašel jsem žádný záznam o tom, že by Bloom Enterprises, což je jediná organizace, která pracuje s nulovými gravitačními poli, v tomto směru někdy podnikla nějaký experiment. Někdo odtamtud mi jednou říkal, že princip neurčitosti zajišťuje, že objekt vyletí ven náhodně, ať už vstoupí z kteréhokoli směru. Ale proč tedy neudělali jediný takový experiment?

Bylo by přece jen možné...

Bylo by přece jen možné, že Prissův mozek pro jednu pracoval rychle? Bylo by možné, že pod tlakem toho, co se mu Bloom snažil provést, Priss náhle všechno pochopil? Studoval přece záření obklopující prostor nulové gravitace. Mohl si uvědomit, jaká je jeho příčina, a být si jistý, že cokoli, co vstoupí do nulového gravitačního pole, získá rychlost světla.

Proč tedy nic neřekl?

Jedna věc je jistá. Nic, co Priss u kulečnickového stolu udělal, nemohla být náhoda. Byl to odborník a kulečnicková koule dělala přesně to, co chtěl. Stál jsem tam. Viděl jsem, jak se podíval na Blooma a pak na stůl, jako by odhadoval úhly. Díval jsem se, jak do koule udeřil tágem. Díval jsem se, jak se odrazila od okraje a rozběhla se jedním určitým směrem. Protože když Priss poslal tu kouli do prostoru s nulovou gravitací - a trimensionální filmy to potvrzují - už mířila přímo na Bloomovo srdce!

Nehoda? Náhoda?

...Vražda?

Poslední odpověď

Murray Templeton byl pětáctýřet let starý, na vrcholu života, a všechny části jeho těla byly v naprostém pořádku až na určité klíčové úseky srdečních tepen - ale to stačilo.

Bolest přišla náhle, vystupňovala se k nesnesitelnosti a pak postupně odcházela. Cítil, jak se mu zpomaluje dech, a zmocňoval se ho jakýsi vyrovnaný klid.

Žádné potěšení se nevyrovná nepřítomnosti bolesti - vzápětí po bolesti. Murraie se zmocnila lehká závrať, jako by se zvedl do vzduchu a vznášel se.

Otevřel oči a s odtažitým pobavením si všiml, že ostatní lidé v místnosti jsou ještě rozčilení. Bolest ho zasáhla v laboratoři naprosto bez varování, a když se zapotácel, slyšel překvapené výkřiky ostatních, než se všechno ztratilo ve všudypřítomných mukách.

Teď, když byla bolest pryč, ostatní byli pořád ještě sklonění, pořád vyděšení, pořád shromáždění kolem jeho padlého těla -

Na které, jak si náhle uvědomil, se on díval shora. Byl tam dole, ruce rozhozené, tvář zkrivenou. Byl tady nahoře, klidný a přihlížející.

Napadlo ho: Zázrak nad zázraky! Ti šílenci měli s tím svým "životem po životě" pravdu!

A i když to pro ateistického fyzika byl trapný způsob smrti, cítil jen velmi mírné překvapení, a klid, který ho obklopoval, se nijak nezměnil. Pomyslel si: Měl by se objevit nějaký anděl - nebo něco - a přijít si pro mě.

Pozemská scéna mizela. Do jeho vědomí pronikala tma a někde v dálce, jako poslední zrakový obraz, bylo vidět světelnou postavu vzdáleně lidské podoby, která vyzařovala světlo.

Murraie napadlo: Tak tomu říkám dobrý vtíp. Já jdu do nebe.

Ještě když si to myslel, světlo se ztratilo, ale teplo zůstalo. Klid se nijak nezmenšoval, i když v celém vesmíru už zbyl jen on - a Hlas.

Hlas řekl: "Už jsem to dělal tolikrát, a přesto se pořád dokážu radovat z úspěchu."

Murray chtěl něco říct, ale necítil, že by měl nějaká ústa, jazyk a hlasivky. I tak se ale pokusil vydat zvuk. Protože neměl ústa, snažil se slova aspoň zabzučet nebo vydechnout nebo je prostě vynutit stahem - něčeho.

A slova se ozvala. Slyšel vlastní hlas, celkem rozpoznatelný, a svá vlastní slova, naprosto jasná.

Murray řekl: "Je tohle nebe?"

Hlas odpověděl: "Tohle není žádné místo v tom smyslu, jak ty slovu místo rozumíš."

Murrayovi bylo trapně, ale tu příští otázku prostě musel položit. "Odpust', jestli se zeptám jako hlupák. Jsi Bůh?"

Hlas nezměnil intonaci a jeho zvuk byl stále stejně dokonalý, a přesto v něm bylo znát pobavení. "Je zvláštní, že se mě na to každý ptá - samozřejmě v nekonečně mnoha obměnách. Nemohu ti na to odpovědět žádným způsobem, který bys mohl pochopit. Já jsem - což je to jediné, co ti mohu říct závazně. Ty si k tomu můžeš přiřadit jakékoli slovo nebo představu, kterou budeš chtít."

Murray se ptal dál: "A co jsem já? Duše? Nebo jsem taky jen personifikovaná existence?" Snažil se neřít to sarkasticky, ale měl dojem, že se mu to nepodařilo. Na okamžik ho napadlo, že by snad měl dodat "Milosti" nebo "Svatosti" nebo něco, aby zmínil ten sarkasmus, ale nedokázal se k tomu přinutit, i když poprvé za celou dobu své existence uvažoval o možnosti, že bude za svou zpupnost - nebo hříchy? - potrestán peklem, a o tom, jaké to asi může být.

Nezdálo se, že by se Hlas urazil. "Tebe můžu vysvětlit snadno - dokonce i tobě. Můžeš si říkat duše, když ti to udělá radost, ale ve skutečnosti jsi uzel elektromagnetických sil, uspořádaný tak, že všechny spoje a vzájemné vztahy přesně napodobují tvůj mozek z doby tvé vesmírné existence - až do nejmenších detailů. Proto máš stále schopnost myslet, máš své vzpomínky a svou osobnost. Pořád se ti zdá, že ty jsi ty."

Murrayovi se tomu nechtělo věřit: "Chceš říct, že podstata mého mozku byla trvalá."

"Vůbec ne. Nic na tobě není trvalé, pokud se to nerozhodnu trvalým učinit. To já jsem vytvořil ten uzel. Sestavil jsem ho v době, kdy jsi ještě měl fyzickou existenci, a upravoval jsem ho až do chvíle, kdy tvá existence selhala."

Zdálo se, že Hlas je sám se sebou spokojen. Po chvilkové odmlce pokračoval: "Složitá, ale naprosto přesná konstrukce. Mohl bych to samozřejmě udělat pro každého člověka ve tvém světě, ale jsem rád, že to nedělám. Výběr mi působí potěšení."

"Takže vybíráš jen některé."

"Velmi málokteré."

"A co se stane s ostatními?"

"Zánik! Aha, samozřejmě, představil sis peklo."

Murray by se byl začervenal, kdyby to mohl udělat. Řekl: "Nepředstavil. Říká se to. Ale nikdy by mě nenapadlo, že já jsem tak ctnostný, aby sis mě všiml a učinil ze mě jednoho z Vyvolených."

"Ctnostný? Aha, už vím, jak to myslíš. Dělá mi potíž zmenšit své myšlení na takovou úroveň, aby se prostoupilo s tvým. Ne, vybral jsem tě pro tvou schopnost myšlení, jako jsem vybral celé kvadriliony jiných ze všech inteligentních ras celého vesmíru."

Murray byl náhle zvědavý - celoživotní návyky se nesnadno odkládají. Zeptal se: "Vybíráš je všechny sám, nebo je víc takových, jako jsi ty?"

Murray měl prchavý dojem, že jeho protějšek reagoval trochu podrážděně, ale když se Hlas znovu ozval, zněl nevzrušeně. "Jestli jsou jiní nebo ne, to pro tebe není podstatné. Tenhle vesmír je můj a jenom můj. Je to můj vynález, moje stavba, určená výhradně k mým účelům."

"A přestože jsi vytvořil kvadriliony takových uzlů, trávíš čas se mnou? To jsem tak důležitý?"

Hlas odpověděl: "Vůbec nejsi důležitý. Jsem zároveň i s ostatními způsobem, který by se tvému vnímání zdál simultánní."

"A přesto jsi jeden?"

Znovu pobavení. Hlas řekl: "Chceš mě přistihnout, jak si protiřečím. Kdybys byl améba, která dokáže individualitu chápat jen ve spojení s jednotlivými buňkami, a kdyby ses zeptal vorvaně, který je vytvořen z trilionu buněk, jestli je jeden nebo mnoho, jak může vorvaň odpovědět tak, aby to améba pochopila?"

Murray suše podotkl: "Budu o tom přemýšlet. Třeba to dokážu pochopit."

"Přesně tak. To je tvoje funkce. Budeš přemýšlet."

"Proč? Předpokládám, že už všechno víš."

Hlas řekl: "I kdybych věděl všechno, nemohl bych vědět, že vím všechno."

Murray odpověděl: "To zní jako nějaká východní filosofie - něco, co zní jako velká pravda jenom proto, že to nemá žádný význam."

Hlas řekl: "Jsi slibný. Odpovídáš na můj paradox paradoxem - jenže ten můj výrok paradox není. Vezmi to takhle: Existuji odjakživa, ale co to znamená? Znamená to, že si nedokážu vzpomenout, kdy jsem začal existovat. Kdybych to dokázal, neexistoval bych odjakživa. Když si nemůžu vzpomenout na to, jak jsem začal existovat, pak existuje aspoň jedna věc - způsob, jakým jsem začal existovat - kterou neznám."

A stejně tak, i když mé vědění je nekonečné a i to, co je vůbec možno vědět, je nekonečné, jak můžu vědět, že obě ta nekonečna jsou stejná? Nekonečno potenciálních vědomostí může být nekonečně větší než nekonečno toho, co skutečně vím. Dám ti jednoduchý příklad: Kdybych znal všechna sudá celá čísla, znal bych nekonečné množství položek, ale přesto bych neznal jediné liché celé číslo."

Murray odporoval: "Ale lichá celá čísla se dají odvodit. Když každé sudé celé číslo v té nekonečné sérii budeš dělit dvěma, dostaneš další nekonečnou řadu lichých celých čísel."

Hlas řekl: "Chápeš to správně. To mě těší. Tvým úkolem bude najít jiné takové cesty, mnohem obtížnější, od známého k dosud neznámému. Máš své vzpomínky. Budeš si pamatovat všechny údaje, které jsi kdy shromáždil nebo se naučil, i to, co jsi z těchto údajů vyvodil nebo ještě vyvodíš. Pokud to bude potřeba, bude ti dovoleno dozvědět se všechna data, která budeš považovat za potřebná pro řešení problémů, které si vytýčíš."

"A nemůžeš tohle všechno dělat sám?"

Hlas odpověděl: "Můžu, ale takhle je to zajímavější. Sestrojil jsem vesmír proto, abych se mohl zabývat větším množstvím dat. Vložil jsem do něj princip neurčitosti, entropii a jiné faktory náhody, aby celek nebyl na první pohled zřejmý. Povedlo se to, protože vesmír mě po celou dobu své existence bavil."

Pak jsem připustil složité procesy, které vytvořily nejdřív život a pak inteligenci, a použil jsem jich jako zdroje pro vznik výzkumného týmu. Ne snad proto, že bych potřeboval pomoc, ale proto, že to do celé situace vnese další faktor náhody. Zjistil jsem, že nemohu předpovídat, jakou další zajímavou znalost se podaří získat, odkud přijde a jakým způsobem."

Murray se zeptal: "A děje se to vůbec někdy?"

"Samozřejmě. Neuplyne ani jediné století, aby se někde neobjevilo něco zajímavého."

"Něco, co bys dokázal vymyslet sám, ale ještě jsi to neudělal?"

"Ano."

Murray se zeptal: "Opravdu si myslíš, že je šance, že ti v tomto směru přispěju i já?"

"V příštím století? To je téměř nemožné. Ovšem z dlouhodobého hlediska je tvůj úspěch prakticky jistý, protože to budeš dělat navěky."

Murray opakoval: "Navěky? Budu myslet do nekonečna?"

"Ano."

"Proč?"

"Už jsem ti to říkal. Abys odhalil nové vědomosti."

"Ale kromě toho. K jakému účelu mám ty nové vědomosti hledat?"

"Ve svém vesmírném životě jsi to přece dělal také. K jakému to bylo účelu?"

"Abych věděl něco, co se nemohl dozvědět nikdo jiný," vysvětloval Murray. "Abych získal pochvalu svých kolegů. Abych pocítil uspokojení z toho, že jsem to dokázal, i když jsem věděl, že na to mám jen omezený čas. Teď budu objevovat jen to, co bys ty mohl objevit sám, kdyby ses chtěl trochu namáhat. Nemůžeš mě chválit, může tě to jen pobavit. A nic, čeho dosáhnu, mě nemůže uspokojit, když vím, že na to mám celou věčnost."

Hlas řekl: "A tobě nepřipadá přemýšlení a objevování uspokojující samo o sobě? Nemyslíš, že už nepotřebuje jiný účel?"

"Po omezenou dobu ano. Ale ne po celou věčnost."

"Chápu, jak to myslíš. Ale nemáš na vybranou."

"Říkáš, že mám přemýšlet. Nemůžeš mě k tomu donutit."

Hlas podotkl: "Nechci tě k tomu nutit přímo. Nebude to ani potřeba. Protože nemůžeš dělat nic než přemýšlet, budeš přemýšlet. Nedokážeš nepřemýšlet."

"Tak si tedy vytкну cíl. Vymyslím účel."

Hlas tolerantně odpovídal: "To samozřejmě udělat můžeš."

"Už jsem jeden vymyslel."

"Můžu vědět jaký?"

"Už ho znáš. Víš, že spolu nemluvíme normálním způsobem. Přizpůsobil jsi můj uzel tak, že jsem přesvědčen, že tě slyším a že mluvím, ale přitom ke mně a ode mne přenášíš myšlenky přímo. A když se můj uzel mými myšlenkami změní, znáš je okamžitě a nepotřebuješ, abych ti je dobrovolně tlumočil."

Hlas spokojeně řekl: "Vysvětluješ to překvapivě přesně. To mě těší. Ale také mě těší, když mi své myšlenky dobrovolně sdělíš."

"Tak ti to tedy řeknu. Účelem mého přemýšlení bude najít způsob, jak zničit svůj uzel, který jsi vytvořil. Nechci přemýšlet jen proto, abych tě potěšil. Všechny mé myšlenky budou zaměřeny k tomu, abych ukončil existenci toho uzlu. A tohle potěší mne."

Hlas řekl: "Proti tomu nic nenamítám. Dokonce i když se budeš soustřeďovat na to, jak ukončit vlastní existenci, můžeš proti své vůli přijít s něčím novým a zajímavým. A samozřejmě, pokud se ti ten pokus o sebevraždu povede, nedosáhneš ničeho, protože tě okamžitě rekonstruuji tak, aby tvoje metoda sebevraždy napříště nebyla možná. A když najdeš jinou, ještě rafinovanější cestu, jak se přerušit, rekonstruuji tě znova a odstraním i tuto možnost, a tak dále. Může to být zajímavá hra, ale přesto budeš existovat navěky. Taková je moje vůle."

Murray cítil zamrazení, ale přesto dokázal hovořit klidně. "Jsem tedy přece jen v pekle? Naznačoval jsi, že žádné není, ale jestli tohle je peklo, tak bys klidně mohl lhát v rámci pekelné hry."

Hlas řekl: "Jaký v tom případě má smysl ujišťovat tě, že nejsi v pekle? Ale přesto tě ujišťuji. Neexistuje nebe ani peklo. Jsem jen já."

Murray pokračoval: "Ale co když ti moje myšlenky k ničemu nebudou? Když nepřijdu na nic užitečného, nevyplatí se ti mě - rozložit a už se se mnou neobtěžovat?"

"Za odměnu? Chceš nirvánu jako cenu za neúspěch a hodláš mi ten neúspěch zaručit? Na nic takového nepřistoupím. Když budeš mít před sebou celou věčnost, nemůžeš se vyhnout tomu, aby tě napadla aspoň jedna zajímavá myšlenka, ať se budeš jakkoli snažit o opak."

"Tak si dám jiný cíl. Nebudu se snažit zničit sebe. Vytкну si za cíl zahanbit tebe. Budu přemýšlet o něčem, na co jsi nejen nikdy nepomyslel, ale ani nemohl pomyslet. Budu přemýšlet o poslední odpovědi, za kterou už žádné vědomosti neexistují."

Hlas řekl: "Nechápeš podstatu nekonečna. Mohou existovat věci, které jsem se ještě neobtěžoval se dozvědět. Nemůže existovat nic, co nemohu vědět."

Murray zamyšleně řekl: "Nemůžeš znát svůj počátek. Sám jsi to řekl. To ale také znamená, že nemůžeš znát svůj konec. Tak dobře. To bude můj cíl a to bude poslední odpověď. Zničím se. Zničím tebe - když dřív nezničíš ty mě."

Hlas odpověděl: "Výborně! Dospěl jsi k tomu rychleji, než je obvyklé. Byl bych myslel, že ti to bude trvat déle. Mezi těmi, kteří se mnou sdílejí tuto dokonalou a věčnou myšlenkovou existenci, není jediný, který by netoužil po tom mě zničit. Nelze to udělat."

Murray namítl: "Mám celou věčnost na to, abych přišel na to, jak tě zničit."

Hlas vyrovnaně řekl: "Tak se na to snaž přijít." A byl pryč.

Ale Murray měl teď cíl a byl spokojen.

Protože co by mohla jakákoli entita, která je si vědoma věčnosti své existence, chtít jiného než - konec?

Proč by jinak Hlas pátral v těch nesčetných miliardách let? A proč by jinak byla stvořena intelligence, proč by jinak byli určiti jedinci zachráněni a přinuceni k práci, když ne proto, aby pomohli v tomto velkém hledání? A Murray byl rozhodnut, že právě on, on sám, v něm uspěje.

Svědomitě a s nadšením nad tím, že zná svůj cíl, začal Murray přemýšlet.

Měl spoustu času.

Kam až paměť sahá

1.

John Heath měl sám se sebou jediný problém: že je a zůstane naprosto průměrný. Byl si tím jistý. A co hůř, měl dojem, že to tuší i Susan.

Znamenalo to, že nikdy neudělá nic skutečně velkého, nikdy se nedostane na vrchol firemního žebříčku Quantum Pharmaceuticals, kde se zasekl mezi nižšími úředníky - že nikdy neudělá "kvantový skok", jak se tomu ve firmě říkalo. A neudělá ho ani nikde jinde, i kdyby změnil zaměstnání.

V duchu povzdechl. Za pouhé dva týdny se měl se Susan oženit a kvůli ní by si přál mít předpoklady ke kariéře.

Koneckonců byl do ní bláznivě zamilovaný a chtěl v jejích očích zářit.

Ale přesně stejné pocity má každý průměrný mladý muž, který má před svatbou.

Susan Collinsová se na Johna láskyplně dívala. A proč ne? Byl poměrně hezký, inteligentní a stálý, a kromě toho milující. Sice ji neoslepoval svou skvělostí, ale na druhou stranu ji zase nerozčiloval nevypočitatelností - tuhle vlastnost prakticky neměl.

Natřásla mu polštář, který mu podložila pod hlavu, když si sedl do křesla, a podala mu sklenici, když se napřed dobře ujistila, jestli ji drží, a pak ji teprve pustila.

Řekla: "Učím se o tebe starat, Johnny. Musím být správná manželka."

John upil ze sklenice: "To já budu muset obskakovat tebe, Sue. Máš vyšší plat než já."

"Až se vezmeme, stejně to všechno přijde do jedné kasy. Budeme firma Johnny a Sue a povedeme si společné účetní knihy."

"Ty je povedeš," opravil ji John malomyslně. "Kdybych se o to pokusil já, nejspíš bych v tom nadělal chyby."

"Jenom proto, že jsi o tom předem přesvědčený. Kdy přijdou ti tvoji přátelé?"

"Myslím, že v devět. Nebo možná v půl desáté. A nejsou to vlastně přátelé. Jsou z Quantum, ale dělají ve výzkumné laboratoři."

"Jsi si jistý, že nebudou chtít jíst?"

"Říkali po večeri. To vím určitě. Jde o něco pracovního."

Zkoumavě se na něj podívala. "To jsi předtím neříkal."

"Co jsem neříkal?"

"Že je to pracovní schůzka. Jsi si jistý?"

John byl zmatený. Kdykoli se pokusil vzpomenout si na něco přesně, cítil se zmatený. "Říkali to - myslím."

Susan se na něj podívala s dobromyslným zoufalstvím - asi jako na milé štěně, které si naprosto neuvědomuje, že má špinavé tlapky. "Kdybys skutečně myslel tak často, jak říkáš 'myslím', tak bys nebyl pořád tak nejistý," podotkla.

"Copak není jasné, že to nemůže být nic pracovního? Kdyby bylo, tak proč by ti to neřekli v práci?"

"Je to něco důvěrného," řekl John. "Nechtěli se se mnou sejít v práci. A dokonce ani u mě v bytě."

"Ale proč tady?"

"To jsem navrhl já. Myslel jsem, že bys u toho stejně měla být. Budou muset jednat s firmou Johnny a Sue, ne?"

"To záleží na tom," uvažovala Susan, "o co v té důvěrné záležitosti jde. Ani ti nic nenaznačili?"

"Ne, ale nemůže uškodit, když si je poslechnu. Mohlo by to být něco, co by mi ve firmě pomohlo."

"Proč zrovna ty?" zeptala se Susan. John se zatvářil uraženě. "Proč ne já?"

"Jen mě napadlo, že někdo v postavení tvé úrovně přece nepotřebuje takové tajnosti a že -"

Odmlčela se, když se ozval domovní telefon. Rozběhla se k němu a když se vrátila, řekla: "Jdou nahoru."

2.

U dveří se objevili dva muži. Jeden z nich byl Boris Kupfer, s kterým už John mluvil - mohutný a neklidný, se zřetelným namodralým strništěm na bradě.

Ten druhý, David Anderson, byl menší a vyrovnanější. Ale oči mu rychle rejdivy na všechny strany a nic jim neuniklo.

"Susan," řekl John nejistě, ještě když byly dveře otevřené. "Tohle jsou ti dva moji kolegové, o kterých jsem ti říkal."

Boris - "Najednou měl okno a zarazil se."

"Boris Kupfer," doplnil mohutný muž zachmuřeně a cinkal při tom v kapse drobnými, "a tohle je David Anderson. Je od vás moc laskavé, slečno -"

"Susan Collinsová."

"Je od vás velice laskavé, že jste dovolila, abychom tu s panem Heathem uskutečnili naši malou soukromou konferenci. Omlouváme se za to, že vás připravujeme o čas a soukromí - a kdybyste nás mohla nechat chvíli o samotě, byli bychom vám zavázáni ještě víc."

Susan se na něj vážně dívala. "Chcete, abych šla do kina, nebo stačí, když budu ve vedlejším pokoji?"

"Kdybyste mohla třeba navštívit některou přítelkyni -"

"Ne," odpověděla rozhodně Susan.

"Samozřejmě můžete naložit se svým časem, jak uznáte za vhodné. Třeba to kino, jestli vám to tak vyhovuje víc."

"Když jsem řekla 'Ne', myslela jsem tím, že nikam nejdu. Chci vědět, co to všechno má znamenat."

Kupfer vypadal šokovaný. Chvilu se díval na Andersena a pak pokračoval: "Doufám, že vám pan Heath vysvětlil, že jde o důvěrnou věc."

John rozpačitě řekl: "To jsem vysvětlil. Susan chápe -"

"Susan," přerušila ho Susan, "nic nechápe a nebyla uvědomena, že se jednání nemá účastnit. Tohle je můj byt a Johnny a já se budeme za dva týdny brát - ode dneška přesně za dva týdny. Jsme firma Johnny a Sue a budete muset jednat s celou firmou."

Anderson se poprvé ozval a jeho hlas byl překvapivě hluboký a hladký, jako by byl navoskovaný. "Borisi, ta mladá dáma má pravdu. Jako budoucí manželka pana Heathe se bude jistě velmi zajímat o to, co jsme přišli navrhnout, a nebylo by správněji z toho vylučovat. Dokonce bych řekl, že má na našem návrhu tak silný zájem, že kdyby chtěla odejít, velmi bych naléhal, aby tu zůstala."

"V tom případě, přátelé," řekla Susan, "co si dáte k pití? Hned jak vám to donesu, můžeme začít."

Oba se posadili poněkud strnule a opatrně upili ze svých sklenic. Pak Kupfer řekl: "Heathi, nepředpokládám, že toho mnoho víte o chemických podrobnostech práce společnosti - například o cerebrochemikáliích."

"O tom nevím nic," přiznal rozpačitě John.

"Také k tomu není důvod," chlácholil ho sametovým hlasem Anderson.

"Jde asi o tohle," řekl Kupfer a vrhl nejistý pohled na Susan.

"Není třeba zacházet do technických podrobností," podotkl Anderson skoro na hranici slyšitelnosti.

Kupfer trochu zčervenál. "Bez technických detailů, Quantum Pharmaceuticals se zabývá cerebrochemikáliemi, což jsou, jak už samo jméno napovídá, chemikálie ovlivňující cerebrum, přesněji řečeno vyšší funkce mozkové."

"To musí být velice složité," podotkla vyrovnaně Susan.

"To je," kývl Kupfer. "Mozek savců má stovky charakteristických variant molekul, které se nevyskytují nikde jinde a které modulují mozkovou aktivitu včetně určitých aspektů toho, co můžeme nazvat intelektuálním životem. Celá práce je nejpřísnějším firemním tajemstvím, proto také Anderson nechce, aby se mluvilo o technických detailech. Jedno ale říci mohu. Už nemůžeme dál pokračovat v experimentech na zvířatech. Když nebudeme moci vyzkoušet lidskou reakci, jsme ve slepé uličce."

"Tak proč to neuděláte?" zeptala se Susan. "Co vám brání?"

"Ohlas veřejnosti, kdyby se něco stalo."

"Tak použijte dobrovolníky."

"To nepomůže. Quantum Pharmaceuticals si nemůže dovolit tu negativní publicitu, jakou by vyvolalo, kdyby se něco nepovedlo."

Susan se na ně posměšně podívala: "Takže vy dva pracujete na svou pěst?"

Anderson zvednutím ruky zarazil Kupfera. "Mladá dámo," řekl, "dovolte, abych vám to krátce vysvětlil a zastavil tak tenhle zbytečný slovní souboj. Když uspějeme, čeká nás obrovský zisk. Když neuspějeme, Quantum Pharmaceuticals nás zapře a my za to zaplatíme, mimo jiné i svou kariérou. Jestli se nás ptáte, proč jsme ochotni to riziko přijmout, odpověď zní - nemyslíme si, že existuje nějaké riziko. Jsme si poměrně jistí, že uspějeme; a naprosto jistí, že nikomu neublízíme. Společnost má dojem, že to nemůže riskovat, ale my cítíme, že to riskovat můžeme. Teď pokračuj, Kupfere." Kupfer řekl: "Máme paměťovou chemikálii. Funguje u všech zvířat, na kterých jsme to zkoušeli. Jejich schopnost učit se se neuvěřitelným způsobem zlepšuje. Mělo by to fungovat i u lidí."

"To zní ohromně," podotkl John.

"To je ohromně," kývl Kupfer. "Paměť se nezlepšuje tak, že bychom našli způsob, jak by mozek mohl lépe skladovat informace. Všechny naše studie ukazují, že mozek dokáže uložit téměř neomezené množství údajů dokonale a trvale. Potíž je ve vybavování. Kolikrát už jste měl nějaké jméno na jazyku a nedokázal jste si na něj vzpomenout? Kolikrát se vám nevybavilo něco, co jste věděl, že víte, a pak vás to napadlo o dvě hodiny později, když jste myslel na něco jiného? Vysvětluji to správně, Davide?"

"Ano," souhlasil Anderson, "Domníváme se, že vybavování je omezeno proto, že mozek savců si vyvinul na své potřeby až příliš dokonalý systém zaznamenávání. Savec zná mnohem větší množství informací, než potřebuje nebo než je schopen využít, a kdyby to všechno měl pokaždé k dispozici, nikdy by mezi nimi nebyl schopen rozlišovat dost rychle, aby správně reagoval. Proto je vybavování omezeno, aby se údaje z paměťových databank vynořovaly jen ve zvládnutelných počtech a aby ty nejpotřebnější údaje nebyly zastřeny mnoha dalšími, nezajímavými doprovodnými údaji."

V mozku existuje jistá chemická látka, která účinkuje jako inhibitor, to jest zpomalovač vybavování, a my máme látku, která tento inhibitor neutralizuje. Říkáme jí dezinhibitor a pokud jsme zatím měli možnost ověřit, nemá žádné nepříznivé vedlejší účinky."

Susan se zasmála: "Už je mi jasné, co přijde, Johnny. Můžete klidně odejít, pánové. Právě jste sami řekli, že vybavování je omezeno proto, aby savci dokázali lépe reagovat, a teď říkáte, že ten dezinhibitor nemá žádné nepříznivé vedlejší účinky. Ale ten dezinhibitor přece musí způsobit, že savci reagují méně účinně - a možná nedokážou reagovat vůbec. A teď hodláte navrhnout, že to vyzkoušíte na Johnnym a ověříte si, jestli ho to znehybní nebo ne."

Anderson se zvedl a tenké rty se mu chvěly. Udělal pár rychlých kroků na konec pokoje a zpátky. Když si sedl, už se zase ovládal a usmíval se. "Především, slečno Collinsová, je to otázka dávkování. Říkali jsme vám, že všechna pokusná

zvířata vykazala lepší schopnost učení. Přirozeně neodstraníme inhibitor docela; jen ho částečně potlačíme. A za druhé, mám důvod věřit, že lidský mozek snese úplné odstranění inhibitoru. Je mnohem větší než mozek kteréhokoli zvířete, které jsme testovali, a všichni známe jeho neporovnatelnou schopnost abstraktního myšlení.

Je to mozek zkonstruovaný pro dokonalé vybavování, ale slepé síly evoluce nedokázaly odstranit tlumící chemikálii, která byla koneckonců vytvořena pro nižší zvířata a kterou jsme od nich zdědili."

"Jste si tím jistí?" zeptal se John.

"Nemůžete si být jistí," dodala rovnou Susan.

Kupfer odpověděl: "Jsme si jistí, ale musíme to dokázat, abychom o tom přesvědčili ostatní. Proto to musíme zkusit na člověku."

"To jest na Johnovi," doplnila Susan.

"Ano."

"Což nás staví před klíčovou otázkou," pokračovala Susan. "Proč John?"

"No," začal Kupfer pomalu, "potřebujeme někoho, u koho je největší šance na úspěch a na kom bude také nejzřetelnější. Nechceme někoho, jehož mentální kapacita je tak nízká, že bychom museli použít nebezpečně vysokou dávku dezinhibitoru; nechceme ani někoho tak skvělého, že účinky by nebyly dostatečně nápadné. Potřebujeme někoho průměrného. Naštěstí máme k dispozici úplné fyzické i psychické profily zaměstnanců Quantum a v tomto ohledu a vlastně i ve všech ostatních je pan Heath ideální."

"Naprosto průměrný?" zeptala se Susan.

John vypadal šokovaný, že použila právě to slovní spojení, které považoval za svoje největší a nejvíc zahanbující tajemství. "Ale no tak, Susan," napomenul ji.

Kupfer jeho rozčilený protest ignoroval a odpověděl Susan: "Ano."

"A když se tomu pokusu podrobí, tak už průměrný nebude?"

Anderson roztáhl rty v dalším ze svých neveselých úsměvů. "Přesně tak. Nebude. To byste si měla nechat projít hlavou, když se chcete brzo brát - myslím, že jste to nazvala firma Johnny a Sue. Za současné situace si nemyslím, že ta firma bude na žebříčku Quantum postupovat vzhůru, slečno Collinsová, protože ačkoli je Heath dobrý a spolehlivý zaměstnanec, je, jak jste sama řekla, naprosto průměrný. Ovšem když dostane dezinhibitor, stane se z něj pozoruhodný člověk a bude stoupat s ohromující rychlostí. Uvažujte o tom, co by to znamenalo pro firmu."

"A co může firma ztratit?" zeptala se Susan zachmuřeně.

Anderson odpověděl: "Nemyslím, že byste mohli cokoli ztratit. Bude to rozumná dávka, kterou podáme v laboratoři zítra - v neděli. Budeme mít celé poschodí pro sebe; několik hodin zůstane pod naším dozorem. Je jisté, že se nemůže nic stát. Kdybych vám mohl vyličit všechny naše pečlivé pokusy a důkladné výzkumy všech představitelných vedlejších účinků -"

"Na zvířatech," neustoupila Susan ani o píď.

Ale John řekl upjatě: "Já se rozhodnu sám, Sue. Mám toho 'naprostého průměru' tak právě po krk. Jestli to znamená, že mám šanci se z téhle slepé uličky dostat, tak mi to za nějaký ten risk stojí."

"Johnny," varovala Susan, "rozmysli si to."

"Myslím na firmu, Sue. Chci do ní taky něčím přispět."

Anderson kývl: "Dobře, ale vyspěte se na to. Necháme vám tu dvě kopie dohody, kterou bychom rádi, abyste si prohlédl a podepsal. Neukazujte ji prosím nikomu, ať už ji podepíšete nebo ne. Zastavíme se tu znovu zítra ráno a odvezeme vás do laboratoře."

Usmáli se, vstali a odešli.

John si se znepokojeným výrazem přečetl smlouvu a pak vzlhl: "Ty si myslíš, že bych to neměl dělat, vid', Sue?"

"Samozřejmě mi to dělá starost."

"Koukej, jestli je to šance, abych se vyhrabal z průměru -"

Susan ho přerušila: "Co je na průměru špatného? Já už jsem za svůj krátký život potkala tolik cvoků a šilenců, že milý průměrný kluk jako ty mi naprosto vyhovuje. Já jsem přece taky průměrná."

"Ty a průměrná? S tvým obličejem? A s tvou postavou?"

Susan se po sobě podívala s uspokojením. "No, tak jsem prostě průměrná krásná kočka," řekla.

3.

Injekci dostal v neděli v osm ráno, necelých dvanáct hodin po tom, co mu byl návrh předložen. Asi na deseti místech připevnili Johnovi na tělo čidla počítačových senzorů a Susan to všechno ostřížím zrakem sledovala.

Kupfer řekl: "Prosím vás, Heathi, uvolněte se. Všechno jde dobře, ale napětí zrychluje tep, zvyšuje krevní tlak a zkresluje nám výsledky."

"Jak se můžu uvolnit?" zavrčel John.

Susan se do toho ostře vložila: "Zkresluje výsledky tak, že nevíte, co se děje?"

"Ne, ne," ujistil ji Anderson. "Boris říkal, že všechno jde dobře, a to je taky pravda. Jde jen o to, že zvířata byla v době podání injekce pod sedativy, a v tomto případě jsme se nedomnívali, že by něco takového bylo vhodné. Takže nemůžeme-li podat sedativa, musíme očekávat napětí. Jen prostě dýchejte pomalu a snažte se ho minimalizovat, jak nejlépe to půjde."

Až pozdě odpoledne ho konečně odpojili od přístrojů.

"Jak se cítíte?" zeptal se Anderson.

"Nervózní," řekl John. "Jinak dobře."

"Nebolí vás hlava?"

"Ne. Ale chtěl bych na toaletu. S bažantem jsem se zrovna moc dobře uvolnit nemohl."

"Samozřejmě."

John se po chvilce zamračeně vynořil. "Nevšiml jsem si žádného zvláštního zlepšení paměti."

"To bude chvilku trvat a bude to postupné. Dezinhibitor musí prosáknout z krve do mozku, víte," vysvětlil Anderson.

4.

Byla už skoro půlnoc, když Susan přerušila deprimující ticho, které mezi nimi celý večer vládlo. Dívali se na televizi, ale ani jeden z nich na ni neměl náladu.

Řekla: "Budeš tu muset zůstat přes noc. Nechci, abys byl sám, když vlastně pořádně nevíme, co se stane."

"Necítím vůbec nic," podotkl John zachmuřeně. "Pořád jsem to já."

"To mi docela stačí, Johnny," odpověděla Susan. "Cítíš nějakou bolest nebo něco nepříjemného nebo vůbec něco zvláštního?"

"Myslím, že ne."

"Byla bych radši, kdybychom to byli neudělali."

"Pro firmu," usmál se nuceně John. "Musíme trochu riskovat pro firmu."

5.

John spal špatně a vzbudil se unavený, ale včas. I do práce dorazil včas a začal nový pracovní týden.

V jedenáct dopoledne ale jeho zachmuřenost přitáhla nepříjemnou pozornost jeho bezprostředního nadřízeného Michaela Rosse. Ross byl mohutný, měl černé obočí a vypadal jako přistavní dělník, i když jím nikdy nebyl. John s ním vycházel, ale rád ho neměl.

Ross řekl svým basbarytonem: "Co se stalo s vaší obvyklou veselostí, Heathi - s vašimi vtipy - s vaším melodickým smíchem?" Ross úmyslně mluvil trochu knižně, jako by chtěl vyrovnat svůj vzhled dělníka z doků.

"Necítím se úplně dobře," odpověděl John, aniž by zvedl hlavu.

"Kocovina?"

"Ne," zavrčel John chladně.

"No tak se seberte, takhle si přátele neziskáte, když budete skotačit po polích a rozsévat pýr."

John měl chuť zasténat. Rossovy rádoby literární vtipy byly v nejlepším případě únavné - a tohle nebyl nejlepší případ. A aby bylo všechno ještě horší, John ucítil nepříjemný pach žluklého doutníku a věděl, že James Arnold Prescott - šéf prodejního oddělení - nemůže být daleko.

A taky nebyl. Rozhlédl se a řekl: "Miku, co a kdy jsme prodali Rahwayům někdy loni na jaře? Někdo se na to ptá a já mám dojem, že to je v počítači špatně."

Nepoložil tu otázku Johnovi, ale ten přesto tiše řekl: "Dvačtyřicet ampulí PCAP. Bylo to 14. dubna, J.P., faktura číslo P-20543, pětiprocentní sleva za platbu do třiceti dnů. Platbu v plné výši jsme dostali 8. května."

Jak se zdálo, všichni v místnosti ho slyšeli. Aspoň všichni vzhledli.

Prescott se zeptal: "Jak to sakra všechno víte?"

John se na Prescottova chvíli díval a ve tváři se mu zračil údiv. "Prostě si to náhodou pamatuju, J.P."

"Vážně? Opakujte to."

John to s lehkým zaváháním udělal a Prescott si to napsal na kus papíru, který vzal z Johnova stolu. Trochu při tom sípal, protože jak se předklonil, žaludek se mu přitiskl k bránici a špatně se mu dýchalo. John se snažil vyhybat kouři z doutníku, aniž by to bylo příliš nápadné.

Prescott řekl: "Rossi, ověřte to na vašem počítači a zjistěte, jestli je na tom něco pravdy." Podrážděně se obrátil k Johnovi. "Nemám rád kanadské žertíky. Co byste dělal, kdybych se na ty vaše údaje prostě spolehl a odešel s nimi?"

"Neudělal bych nic. Jsou správné," řekl John a uvědomoval si přitom, že je středem pozornosti.

Ross podal Prescottovi papír. Prescott se na něj podíval a zeptal se: "To je z počítače?"

"Ano, J.P."

Prescott na papír ještě chvíli zíral a pak prudce škubl hlavou k Johnovi. "A on je co? Taky počítač? Ty jeho údaje byly správné."

John se neúspěšně pokusil o úsměv, ale Prescott zavrčel a odešel. Za sebou nechal pach doutníku, který ještě dlouho připomínal jeho přítomnost.

Ross se zeptal: "Co to sakra bylo za divadlo, Heathi? Zjistil jste, co bude chtít vědět, a našel jste si to předem, abyste si udělal oko?"

"Ne, pane," odpověděl John, který nabýval sebedůvěry. "Prostě jsem si to náhodou pamatoval. Mám na tyhle věci dobrou paměť."

"A to jste to před svými věrnými spolupracovníky celé ty roky tajil? Nikdo tady neměl ani ponětí, že za tím svým nezajímavým čelem skrýváte takovou paměť."

"Nebylo proč se předvádět, že, pane Rossi. Teď jsem to udělal a žádnou zvláštní přízeň mi to nevyneslo."

A v tom měl pravdu. Ross se na něj zaškaredil a odešel.

6.

Když John a Susan ten den večereli v restauraci u Gina, byl John tak rozčilený, že skoro nebyl schopen mluvit souvisle, ale Susan ho trpělivě poslouchala a snažila se ho trochu držet při zemi.

"Třeba sis to skutečně zapamatoval jen náhodou, ne?" řekla. "Samo o sobě to nic nedokazuje, Johnny."

"Zbláznila ses?" Při Susanině gestu snížil hlas a rychle se rozhlédl kolem. Opakoval pološeptem: "Zbláznila ses? Snad

nemyslíš, že je to to jediné, co si pamatuju? Myslím, že si dokážu vzpomenout na všechno, co jsem kdy slyšel. Je to jen otázka vybavování. Například cituj něco ze Shakespeara."

"Být či nebýt."

John se na ni pohrdavě podíval. "Nedělej si legraci. Ale to je jedno. Jde o to, že když řekneš kterýkoli verš, můžu od něj dál pokračovat sám tak dlouho, jak si budeš přát. Některé hry jsem četl kvůli anglické literatuře na vysoké škole, některé sám; a teď si dokážu vybavit kteroukoli část z nich. Zkoušel jsem to! Prostě to jde! Myslím, že bych si dokázal vzpomenout na každý kousek jakékoli knihy, článku nebo novin, které jsem kdy přečetl, nebo každého televizního pořadu, na který jsem se kdy díval - slovo za slovem, scénu za scénou."

"Co s tím vším budeš dělat?" zeptala se Susan.

"Já si to všechno samozřejmě neuvědomuju pořád," vysvětloval John. "Přece si nemyslíš - počkej, objednáme si -"

O pět minut později pokračoval: "Přece si nemyslíš - panebože, já jsem dokonce ani nezapomněl, kde jsem skončil. Není to úžasné? - Přece si nemyslíš, že pořád plavu v mentálním moři shakespeareovských citátů. Vybavování vyžaduje určité úsilí - ne velké, ale přece jen úsilí."

"Jak to funguje?"

"Já nevím. Jak zvedáš ruku? Jaké příkazy dáváš svalům? Prostě si přeješ, aby se ruka zvedla, a ona to udělá. Nedělá ti to potíže, ale paže se nezvedne, dokud jí nepřikážeš, aby to udělala. No a já si pamatuju všechno, co jsem kdy viděl nebo četl, když chci, ale nevybavuju si to, když nechci. Já nevím, jak to dělám, ale dělám to." Přinesli jim předkrm a John se do něj spokojeně pustil. Susan se rýpala ve svých plněných houbách.

"Zní to zajímavě."

"Zajímavě? Mám tu největší a nejúžasnější hračku na světě. Svůj vlastní mozek. Třeba dokážu správně napsat jakékoli slovo a jsem si v podstatě jistý, že nikdy neudělám jedinou gramatickou chybu."

"Protože si pamatuješ všechny slovníky a gramatiky, které jsi kdy četl?"

John se na ni přísně podíval: "Nebud' sarkastická, Sue."

"Já nejsem -"

Gestem ji umlčel. "Nikdy jsem si nečetl pro zábavu slovníky. Ale pamatuju si slova a věty, které jsem četl, a ta slova byla správně napsaná a věty měly správnou stavbu."

"Tím si nebud' tak jistý. Viděl jsi určitě taky kdejaké slovo napsané špatně a asi na tisíc způsobů pokroucené věty."

"To jsou výjimky. Zdaleka nejčastěji jsem se setkával s literární angličtinou a z toho zase zdaleka nejčastěji to byla angličtina správně použitá. To převáží náhody, chyby a hloupost. A co víc, jsem si jistý, že se zlepšuju i teď, jak tady sedím, že jsem každou minutu inteligentnější."

"A nedělá ti to starosti? Co když -"

"Co když budu příliš inteligentní? Řekni mi, proboha, jak může podle tebe být člověk příliš inteligentní? Jak mu to uškodí?"

"Chtěla jsem říct," opravila ho chladně Susan, "že to, co zažíváš, není inteligence. Je to jen dokonalé vybavování."

"Jak to myslíš, 'jen'? Když si všechno dokonale vybavím, když správně mluvím a píšu anglicky, když znám nekonečné množství materiálu, neznamená to snad, že budu vypadat inteligentněji? Jak jinak chceš definovat inteligenci?"

Nezačínáš náhodou trochu žárlit, Sue?"

"Ne," odpověděla ještě chladněji. "Vždycky si můžu taky nechat píchnout injekci, když mi to bude moc vadit."

John odložil vidličku: "To nemyslíš vážně."

"Nemyslím, ale co kdyby ano?"

"Přece nemůžeš využít toho, co víš, k tomu, abys mě připravila o moje postavení."

"Jaké postavení?"

Přišel hlavní chod a John měl pár vteřin co dělat. Pak šeptem dodal: "Mou pozici prvního člověka budoucnosti. Homo superior! Nikdy nás nebude příliš mnoho. Slyšela jsi, co říkal Kupfer. Někteří jsou příliš hloupí, než aby to dokázali. Někteří jsou příliš chytří, takže by se moc nezměnili. Já jsem ten pravý!"

"Naprostě průměrný." Susan se ušklíbala jedním koutkem.

"Dřív jsem byl. A časem budou další takoví jako já. Nebude jich mnoho, ale budou. Jde jen o to, že chci něco dokázat, než ti další přijdou. Dělám to pro firmu, víš? Pro nás!"

Pak se znovu ponořil do svých myšlenek a zkoumal nové schopnosti svého mozku.

Susan jedla smutně a mlčky.

7.

John strávil několik dní tím, že si srovnával vzpomínky. Bylo to, jako by si připravoval přehlednou referenční příručku. Jedno po druhém si vybavoval všechno, co zažil za těch šest let strávených u Quantum Chemicals, všechno, co zaslechl, všechny zprávy a oběžníky, které četl.

Nedělalo mu potíže odhodit všechny nepodstatné a nedůležité věci a uskladnit je v přihrádce s nálepkou "až na další uschovat", kde mu nepřekážely v analýze. Jiné položky srovnal tak, aby vytvořily přirozenou posloupnost.

Když si takhle vytvořil kostru, vzkřísil všechny řeči, které kdy slyšel, klepy, ať už zlomyslné nebo jiné, běžné věty a poznámky na konferencích, o nichž si tehdy neuvědomil, že je slyší. Detaily, které nezapadaly nikam do toho schématu, které si vytvořil v hlavě, byly bezcenné, neměly žádný faktický význam. Ale ty, které se tam hodily, obvykle pevně zaklaply na své místo a pouhý tento fakt potvrzoval jejich pravdivost.

Čím víc celá stavba rostla a stávala se souvislejší, tím větší význam měla každá nová položka a tím snadnější bylo ji zařadit.

Ve čtvrtek se Ross zastavil u Johnova stolu. Řekl: "Rád bych vás viděl ve své kanceláři, Heathi, a to teď hned, pokud

budou vaše dolní končetiny tak laskavý a donesou vás tam."

John se rozpačitě zvedl. "Je to nutné? Mám práci."

"Ano, vypadáte na to." Ross se rozhlédl po čistém stole, na kterém právě teď nebylo nic než Susanina fotografie v rámečku. "Takhle moc práce máte už celý týden. Ale ptal jste se, jestli je nutné, abyste chodil ke mně do kanceláře. Pro mě ne; pro vás přímo životně. Táhle jsou dveře do mé kanceláře. Táhle jsou dveře ven. Jedny z nich si vyberte, ale rychle."

John kývl a neuspěchaně následoval Rosse do jeho kanceláře.

Ross se usadil za stolem, ale nevybídl Johna, aby si sedl také. Chvilí se na něj přísně díval a pak řekl: "Co to sakra s vámi tenhle týden je, Heathi? Nevíte, co máte dělat?"

"Vzhledem k tomu, že už jsem to udělal, řekl bych, že ano," odpověděl John. "Tu zprávu o mikrokosmických preparátech máte na stole, úplnou a sedm dní před termínem. Pochybuju, že proti ní můžete mít nějaké výhrady."

"Tak vy pochybujete? A dovolíte mi laskavě mít výhrady, když budu zpytovat svou duši a ona mi to poradí? Nebo jsem odsouzen k tomu požádat vás o laskavé dovolení?"

"Já jsem se patrně nevyjádřil přesně, pane Rossi. Pochybuji, že proti ní můžete mít nějaké racionální výhrady. Jestli budete mít výhrady jiného druhu, to je samozřejmě naprosto vaše věc."

Ross se zvedl: "Tak koukejte se, vy drzoune, jestli se vás rozhodnu vyhodit, tak se to nedozvíte z mých úst. Tu šťastnou novinu vám nesdělím slovy. Vypadnete z tamtěch dveří v divokých kotrmelcích a hnací silou těch kotrmelců budu já, jasné? Tak si to laskavě natlučte do toho svého mozečku a ten svůj neomalený jazyk držte za zuby. Jestli jste udělal svou práci nebo ne, o to teď zrovna nejde ani v nejmenším. Jde o to, jestli už jste udělal práci taky za všechny ostatní. Kdo nebo co vám dává právo, abyste tady každému šéfoval?"

John neřekl nic.

Ross zařval: "Tak co?"

John pokrčil rameny: "Váš příkaz zněl: 'Držte ten svůj neomalený jazyk za zuby'."

Ross nebezpečně zrudl. "Ale to neznamená, že nebudete odpovídat na otázky."

John odpověděl: "Nejsem si vědom, že bych komukoli šéfoval."

"V celém tomhle oddělení není ani jediný člověk, kterého byste aspoň jednou neopravil. Obešel jste Willoughbyho ve věci té korespondence kvůli TMP; hrabal jste se v záznamech a použil jste přitom Bronsteinův počítač, na který vůbec nemáte přístupové právo; a Bůh sám ví, co jste za ty poslední dva dny ještě udělal a o čem jsem se ani nedozvěděl. Rušíte práci tohoto oddělení a to musí okamžitě přestat. Musí nastat naprosté bezvětrí, a to hned teď, nebo se na vás přizpůsobí tornádo, vážený pane."

John řekl: "Pokud jsem se vůzkem smyslu slova vměšoval do práce jiných, bylo to pro dobro společnosti. V případě Willoughbyho šlo o to, že jeho jednáním ve věci TMP porušovala Quantum Pharmaceuticals vládní nařízení, na což jsem ostatně několikrát poukazoval ve zprávách, které jsem vám posílal a které jste patrně neměl příležitost si přečíst. Pokud jde o Bronsteina, ten prostě ignoroval všeobecné směrnice a to stálo společnost padesát tisíc za nepotřebné zkoušky, což jsem dokázal snadno určit tím, že jsem objevil příslušnou korespondenci - jen proto, abych si potvrdil to, co jsem o celé situaci už stejně věděl."

Ross se během toho projevu nafukoval tak, až hrozilo, že praskne. "Heathi," vyprskl, "vy si uzurpujete mou roli. Takže si sbalíte své osobní věci, do oběda budete z tohoto domu venku a už nikdy se nevrátíte. Protože pokud se tu ještě objevíte, bude mi obzvláštním potěšením pomoci vám znova ven nohou. Oficiální výpověď dostanete do rukou ještě dřív, než si sbalíte, i kdybyste se při tom třeba přerazil."

John zůstal klidný. "Nezkoušejte mě zastrašit, Rossi. Vy jste připravil společnost svou neschopností o čtvrt milionu dolarů a dobře to víte."

Chvilku bylo ticho a Ross znatelně splaskl. Obezřetně se zeptal: "O čem to mluvíte?"

"Quantum Pharmaceuticals se účastnilo soutěže o tu zakázku od firmy Nutley a prohrálo kvůli jisté informaci, kterou jste měl v rukou, ale kterou jste si v těch rukou také ponechal a nepředal ji správně radě. Buď jste na to zapomněl nebo jste se neobtěžoval, ale ať tak nebo tak, nejste člověk na správném místě. Buď jste neschopný, nebo jste se nechal koupit."

"Vy jste se zbláznil!"

"Nikdo nemusí dát jenom na moje slova. Ta informace je v počítači, když člověk ví, kam se dívat, a já to vím. A co víc, tyto informace jsem shrnul do zvláštní zprávy, kterou dostanou zainteresované strany na stůl dvě minuty poté, co opustím tento dům."

"Kdyby to byla pravda," Ross měl zjevně potíže s mluvením, "tak byste to stejně nemohl vědět. Tohle je jen hloupý pokus o vydírání. Vyhrožujete mi pomluvou."

"Víte dobře, že to není pomluva. Jestli pochybujete o tom, že ty informace skutečně mám, stačí, když vám řeknu, že existuje jisté memorandum, které není v záznamech, ale které se bez větších potíží dá rekonstruovat z toho, co tam je. Budete muset vysvětlit, proč tam to memorandum chybí, a všeobecně se bude předpokládat, že jste ho zničil. Víte dobře, že neblufuji."

"I tak je to vydírání."

"Proč? Já nic nepožaduji a ničím nevyhrazuji. Já jen objasňuji, co jsem v uplynulých dvou dnech dělal. Samozřejmě pokud budu nucen odejít, budu muset vysvětlit, proč jsem to udělal, ne?"

Ross neřekl nic.

John se chladně zeptal: "Stále požadujete, abych odešel?"

"Zmizte odtud!"

"Na své místo? Nebo ven?"

Ross zasyčel: "Na své místo." Jeho tvář byla přímo ukázkovou studií nenávisti.

8.

Susan pozvala Johna k sobě na večeři a dala si s její přípravou velkou práci. Podle svého názoru ještě nikdy nevypadala svůdněji a nikdy nepovažovala za tak důležité odvést Johna aspoň malinko od toho naprostého soustředění na vlastní mysl.

Řekla s pokusem o srdečnost: "Koneckonců slavíme posledních devět dní blažené svobody."

"Slavíme víc než to," odpověděl John s pochmurným úsměvem. "Jsou to teprve čtyři dny, co jsem dostal dezinhibitor, a už jsem dokázal usadit Rosse. Už nikdy mě nebude otravovat."

"Jak se zdá, máme k oslavě oba svůj důvod," řekla Susan. "Pověz mi, jak přesně probíhal ten tvůj."

John jí celou příhodu vyprávěl rázně, konverzaci opakoval doslova a bez zaváhání.

Susan ho šokovaně poslouchala a nijak nesdílela ten triumf, který narůstal v Johnově hlase. "Jak jsi to všechno o Rossovi věděli"

John se usmál: "Tajemství neexistují, Sue. Věci jen vypadají jako tajemství, protože si je lidé nepamatují. Když si dokážeš vybavit každou poznámku, každý komentář, každé náhodné slovo, které ti kdo řekl nebo které jsi zaslechla, a když si je všechny dáš dohromady, tak zjistíš, že každý na sebe všechno prozradí. Najdeš skryté významy, které tě pak v dnešním počítačovém věku nasměřují přímo k potřebným záznamům. Dá se to udělat. Já to dokážu udělat. V Rossově případě jsem to udělal. A můžu to udělat i u každého jiného člověka, s kterým se setkám."

"Tím je taky můžeš pěkně rozzuřit."

"Ross tedy zuřil určitě, tím si buď jistá."

"Bylo to moudré?"

"Co mi může udělat? Dostal jsem ho."

"Jestli má dost dobré přátele na vedení -"

"Dlouho je mít nebude. Zítra ve dvě odpoledne mám schůzku se starým Frescottom a jeho smradlavým doutníkem a při té příležitosti Rosse odstřihnu definitivně."

"Nemyslíš, že postupuješ moc rychle?"

"Moc rychle? Ještě jsem ani nezačal. Prescott je jenom mezistupeň. Quantum Pharmaceuticals je jenom mezistupeň."

"I tak postupuješ moc rychle, Johnny, potřebuješ někoho, aby ti poradil. Potřebuješ -"

"Nepotřebuju nic. S tím, co mám," poklepal si na spánek, "mě nikdo a nic nemůže zastavit."

Susan povzddechla. "No dobře, nebudeme o tom diskutovat. Čekají nás jiné plány."

"Plány?"

"Naše vlastní. Za necelých devět dní se budeme brát. Doufám," dodala ironicky, "že ses nevrátil k těm smutným starým časům, kdy jsi na věci zapomínal."

"Svatbu si pamatuju," odsekl John podrážděně, "ale teď zrovna musím reorganizovat Quantum. Abych pravdu řekl, vážně jsem uvažoval o odložení svatby, dokud to všechno nebudu mít pořádně v rukou."

"Ano? A to bude kdy?"

"To je těžko říct. Když budu pokračovat tímhle tempem, tak moc dlouho ne. Měsíc nebo dva, řekl bych. Tedy pokud," sarkasticky se ušklíbl, "to není moc rychlé."

Susan těžce dýchala: "Měl jsi v plánu se se mnou o té věci poradit?"

John zvedl obočí: "Bylo by to nutné? Jaký máš pro to argument? Přece vidíš, co se děje. Nemůžeme to přerušit a zbrzdit ten rozjezd. Mimochodem, víš, že jsem teď úplně zázračný matematik? Dokážu násobit a dělit stejně rychle jako počítač, protože během svého života jsem narazil prakticky na každý kousíček aritmetiky a dokážu si odpovědi vybavit. Přechtu si tabulku odmocnin a dokážu -"

Susan vykřikla: "Proboha, Johnny, ty se vážně chováš jako dítě, co dostalo novou hračku. Ztratil jsi odstup. Úplné vybavování je dobré jen na to, abys předvedl pár hezkých triků. Nedodá ti to ani o kousek víc inteligence, ani špetku úsudku, ani závan zdravého rozumu. Jsi pro své okolí asi stejně bezpečný jako malý kluk s odjištěným granátem. Potřebuješ, aby se o tebe staral někdo, kdo má rozum."

John se ušklíbl: "Ano? Mně připadá, že jsem zatím dostal všechno, co jsem chtěl."

"Ano? A zahrnuješ do toho taky mě?"

"Cože?"

"No tak, Johnny. Přece mě chceš. Natáhni ruku a vezmi si mě. Vyzkoušej tu svou pozoruhodnou schopnost vybavování. Vzpomeň si, kdo jsem, co jsem, co spolu můžeme dělat, vzpomeň si, co je to vřelost, co je to cit, co je to něžnost."

John, čelo stále ještě nejistě nakrčené, vztáhl paže k Susan.

Susan couvla. "Ale ty mě nemáš, nemáš ani kousek ze mě. Můžeš si vzpomenout, že jsi mě objímal, ale abych ti to znovu dovolila, musíš mě milovat. Potíž je v tom, že nemáš dost zdravého rozumu, abys na to přišel, a chybí ti inteligence, aby sis stanovil rozumné priority. Tohle si seber a zmiz z mého bytu, než tě praštím něčím mnohem těžším."

Sklonil se a zvedl zasnubní prsten z podlahy. "Susan -"

"Řekla jsem vypadni. Firma Johnny a Sue se tímto rozpouští."

Tvář jí přímo sršela hněvem. John se pokorně obrátil a odešel.

9.

Když John příští den ráno dorazil do Quantum, čekal na něj Anderson a ve tváři měl směs netrpělivosti a úzkosti.

"Pane Heathi," řekl, vstal a usmál se.

"Co chcete?" obořil se na něj John.

"Předpokládám, že tu můžeme mluvit soukromě?"

"Pokud já vím, odposlouchávací zařízení tady není."

"Pozitíří máte přijít na vyšetření. V neděli. Vzpomínáte?"

"Samozřejmě že si vzpomínám. Nemohu si nevzpomenout. Ale mohu změnit názor. K čemu potřebuji vyšetření?"

"A proč ne, pane? Podle toho, co jsme s Kupferem slyšeli, je jasné, že kúra patrně výborně zabrala. Abych pravdu řekl, nechceme ani čekat do neděle. Kdybyste mohl jít se mnou hned dnes - přesněji řečeno hned - hodně by to znamenalo nejen pro nás, ale i pro Quantum a pro celé lidstvo."

John úsečně odpověděl: "Měli jste si mě držet, dokud jste mě měli. Poslali jste mě, abych dělal svou práci, dovolili jste mi žít a pracovat bez dozoru, abyste mě mohli vyzkoušet v polních podmínkách a lépe zjistili, jak to všechno půjde."

Znamenalo to pro mě větší riziko, ale s tím jste si starosti nedělali, že?"

"Pane Heathi, tak jsme to nemysleli. "Jen -"

"To mi nepovídejte. Vzpomínám si na každé slovo, které jste mi s Kupferem minulou neděli řekli, a je mi naprosto jasné, že jste to tak mysleli. Takže pokud jsem to riziko přijal, mám i právo na prospěch, který mi z toho plyne. Nemám ani v nejmenším v úmyslu předvádět se jako biochemický experiment, který své schopnosti získal prostřednictvím injekční stříkačky. A nechci také, aby se tu potulovali další takoví, jako jsem já. Zatím mám monopol a hodlám ho použít. Až budu připraven - ne dřív -, budu ochoten s vámi spolupracovat a prospět lidstvu. Ale pamatujte si, že já určím, kdy to bude, ne vy. Takže mě už neobtěžujte, ozvu se sám."

Anderson se dokázal mírně usmát. "Pokud jde o tohle, pane Heathi, jak nám zabráníte v tom, abychom to oznámili sami? Ti, kdo s vámi měli během tohoto týdne co do činění, si všimli změny, která se s vámi stala, a dosvědčí to."

"Skutečně? Tak podívejte, Andersene, poslouchajte mě dobře a přestaňte se tak pitomě usmívat. Rozčiluje mě to. Řekl jsem, že si pamatuji každé slovo, které jste vy a Kupfer řekli. Vzpomínám si na každou výrazovou nuanci, na každý postranní pohled. To všechno vydá za celé svazky informací. Dozvěděl jsem se dost na to, abych si prošel záznamy o nemocnosti zaměstnanců. Přitom jsem dost přesně věděl, co hledám. Jak se zdá, nejsem prvním zaměstnancem Quantum, na kterém jste vyzkoušeli dezinhibitor."

Anderson se skutečně už neusmíval. "To je nesmysl."

"Víte dobře, že není, a neměl byste zapomínat ani na to, že to můžu dokázat. Znájména těch mužů, o které šlo - vlastně jednou to byla žena - a nemocnice, ve kterých je léčili, i falešné záminky, pod kterými je tam odvezli. Protože jste mě nevarovali předem, když jste mě použili jako dvounohé pokusné zvíře, nejsem vám povinován ničím než tím, abych vás nechal zavřít."

Anderson zasyčel: "O tom s vámi nebudu diskutovat. Ale řeknu vám jednu věc. Ta látka časem vyprchá. Vy si to své úplné vybavování neudržíte. Budete si muset přijít pro další injekci a to už pak bude podle našich podmínek."

John se ušklíbl. "Hloupost. Copak si vážně myslíte, že jsem si neprošel vaše zprávy - aspoň ty, které jste nedrželi v tajnosti? A už mám dost přesné ponětí o tom, které části jste v tajnosti drželi. V některých případech má kúra delší účinky než v jiných. Vždycky ale vydrží déle v případech, kdy je neúčinnější. V mém případě byla kúra výjimečně účinná a potrvá poměrně dlouho. Než za vámi znovu přijdu, pokud to vůbec kdy budu muset udělat, budu v takovém postavení, že pokud se mnou nebudete spolupracovat, rychle vás to zničí. O něčem takovém vůbec neuvažujte."

"Vy nevděčný -"

"Neobtěžujte mě," přerušil ho unaveně John. "Nemám čas poslouchat zbytečné řeči. Jděte pryč, mám práci."

Když Anderson odcházel, byla jeho tvář ukázkovou studií strachu a bezmocného vzteku.

10.

Přesně v půl třetí vešel John do Prescottovy kanceláře. Projednou mu ani nevadil ten doutníkový dým. Věděl, že nebude dlouho trvat a Prescott si bude muset vybrat mezi svým doutníkem a svým postavením.

S Prescottem byli v jeho kanceláři ještě Arnold Gluck a Lewis Randall, takže měl John tu čest se třemi nejvyššími šéfy celé divize.

Prescott odložil doutník do popelníku a řekl: "Ross mě požádal, abych vám dal půl hodiny, a taky nedostanete ani o minutu víc. Vy jste ten s tou záračnou pamětí, co?"

"Jmenuji se John Heath, pane, a chci vám předložit plán na racionalizaci společnosti; využije se při ní lépe současných možností počítačů a elektronických komunikací a položí se také základ pro další modifikace, jak se bude zlepšovat technologie."

Tři muži se po sobě podívali.

Gluck, který měl vrásčitou, dohněda opálenou tvář, se zeptal: "Vy jste odborník na řízení?"

"Nemusím být, pane. Pracuji tady už šest let a vzpomínám si na každý procedurální postup v každé transakci, která se mě nějak týkala. To znamená, že jsou mi jasné všechny obvyklé zákonitosti takové transakce a že je mi víc než zřejmé, jak jsou nedokonalé. Když mě vyslechnete, vysvětlím vám to. Zjistíte, že to není těžké pochopit."

Randall, který díky svým zrzavým vlasům a pihám vypadal mladší, než ve skutečnosti byl, sardonicky podotkl:

"Skutečně doufám, že to nebude těžké, protože to víte, my složité koncepce chápeme jen s potížemi."

"Žádné potíže mít nebudete," odpověděl John.

"A nedostanete ani o vteřinu víc než jednadvacet minut," řekl Prescott s pohledem na hodinky.

"Nebude to ani trvat tak dlouho," pousmál se John. "Připravil jsem diagramy a mohu mluvit velmi rychle."

Trvalo to patnáct minut a všichni tři manažeři byli celou tu dobu až podezřele zticha.

Nakonec promluvil Gluck a v malých očičkách mu nepřátelsky blýsklo: "Tak se mi to jeví, že tvrdíte, že bychom vystačili s polovinou managementu, který zaměstnáváme dnes."

"Méně než s polovinou," potvrdil chladně John, "a díky tomu by se ještě zvýšila účinnost. Obyčejný personál

nemůžeme propouštět, jak se nám zlíbí, protože by začaly dělat potíže odbory, i když myslím, že přirozený úbytek bude docela stačit. Ovšem manažeři chránění nejsou a mohou být propuštěni. Pokud jsou dost staří, budou mít penzi, pokud jsou dost mladí, najdou si jiné místo. Musíme myslet v první řadě na Quantum."

Prescott, který zachovával hrozivé mlčení, teď divoce zabafal ze svého odporného doutníku a řekl: "Takovéhle změny je potřeba pečlivě promyslet a pokud je vůbec zavedeme, musí se to provést s největší možnou opatrností. Co se zdá na papíře logické, nemusí se osvědčit v praxi."

John prohlásil: "Prescotte, pokud tahle reorganizace nebude přijata do týdne a pokud nebudu osobně postaven do jejího čela, podám výpověď. Nebudu mít potíže s tím najít místo v menší firmě, kde se takový plán dá zavést mnohem snadněji. Začnu s malou skupinou manažerů a dokážu v té firmě zvýšit výkon i efektivitu, aniž bych přijímal další lidi. Během roku přivedu Quantum k bankrotu. Bude to docela zábava a já to udělám, pokud k tomu budu donucen, takže si to dobře rozmyslete. Moje půlhodina skončila. Na shledanou." A odešel.

11.

Prescott se rozhlédl kolem sebe s chladně vypočítavým pohledem. Podotkl k ostatním dvěma: "Myslím, že to, co říká, myslí vážně, a že zná všechny rysy naší činnosti lépe než my sami. Nemůžeme ho nechat odejít."

"Chceš říct, že musíme přistoupit na ten jeho plán?" zeptal se šokované Randall.

"To jsem neřekl. Vy dva teď jděte a nezapomeňte, že všechno, co se tady dělo, je důvěrné."

Gluck zavrtěl hlavou: "Tak mám pocit, že jestli rychle něco neuděláme, tak jsme do měsíce všichni tři na ulici."

"Velmi pravděpodobně," kývl Prescott, "takže něco uděláme."

"A co?"

"Co oči nevidí, srdce neželí. Nech to na mně. Zatím na to zapomeň a hezky si užij víkend."

Když oba odešli, chvíli přemýšlel a divoce žvýkal svůj doutník. Pak se obrátil k telefonu a vytočil linku. "Tady Prescott. Přijďte ke mně do kanceláře v pondělí hned ráno. Ale hned ráno. Slyšíte?"

12.

Anderson vypadal poněkud neupraveně. Měl za sebou těžký víkend. Prescott, který ho měl ještě horší, na něj zle zasyčel: "Vy jste to s Kupferem zkusili znova, co?"

Anderson mírně namítl: "Bude lepší, když o tom nebudeme diskutovat, pane Prescotte. Jak si jistě vzpomínáte, dohodli jsme se, že v určitých aspektech výzkumu budeme udržovat jistý odstup. My máme mít riziko i slávu, zatímco Quantum se má podílet jen na tom druhém, nikoli na tom prvním."

"A vy jste za to dostali dvojnásobný plat a záruku, že všechny případné soudní výlohy půjdou na účet Quantum, na to nezapomínejte. Ten člověk, ten John Heath, dostal od vás a Kupfera tu vaši látku, co? No přiznejte to. To se nedá splést. Nedá se to utajit."

"No... ano."

"A vy jste byli tak geniální, že jste ho na nás klidně vypustili... takovou... takovou tarantuli!"

"Nečekali jsme, že se stane něco takového. Když nedostal okamžitě šok, říkali jsme si, že je to naše první šance vyzkoušet si to ve skutečných polních podmínkách. Mysleli jsme, že se během dvou tří dnů složí nebo že ho to přejde."

Prescott prskal dál: "Kdybych nebyl až moc dobře chráněný, nebyl bych na to všechno zapomněl a byl bych to uhodl hned, jak ten parchant sehrál ten svůj první trik a vysypal na mě detaily korespondence, kterou si neměl proč pamatovat. No dobře, tak teď víme, na čem jsme. Výdírá celou společnost novým plánem organizace práce, který ho nemůžeme nechat prosadit. Ale na druhou stranu si nemůžeme ani dovolit, aby od nás odešel."

Anderson řekl: "Může ten plán být dobrý? Myslím, když bereme v úvahu jeho schopnost vybavování a syntézy -"

"Mně je úplně jedno, jestli je dobrý nebo ne. Ten parchant jde po místě mně a kdoví komu ještě a my se ho musíme zbavit."

"Jak to myslíte, zbavit? Může mít klíčový význam pro projekt cerebrochemikálií."

"Na to zapomeňte. Je to katastrofa. Stvořili jste super-Hitlera."

Anderson tichým, úzkostným hlasem ujišťoval: "Účinky vyprchají."

"Ano? A kdy?"

"Tím si v tomto okamžiku nemůžu být jistý."

"V tom případě to nemůžu riskovat. Musíme to zařídit, a to nejpozději zítra. Déle čekat nemůžeme."

13.

John byl ve vynikající náladě. To, jak se mu Ross vyhýbal, jak to jen šlo, a když to nešlo, mluvil s ním uctivě, ovlivnilo všechny ostatní. Došlo k radikální změně v neoficiálním společenském žebříčku a on stál v jeho čele.

A John nemohl popřít, že se mu to líbí. Kochal se tím. Vlna se hnala mohutně a neuvěřitelně rychle. Injekci dezinhibitoru dostal teprve před devíti dny, a od té doby postupoval jen vpřed.

No, vlastně ne, byl tu ten Susanin dětinský vztek, ale tím se bude zabývat později. Až uvidí, do jakých výšek se vyšplhal za dalších devět dní - za devadesát dní -

Vzhlédl. Ross stál u jeho stolu, čekal, až si ho John všimne, ale nechtělo se mu udělat nic tak hrubého jako například si odkašlat, aby to urychlil. John se otočil i se židlí, uvolněně si natáhl nohy a řekl: "Co je, Rossi?"

Ross opatrně začal: "Rád bych s vámi mluvil ve své kanceláři, Heathi. Objevilo se něco důležitého a vy jste jediný, kdo si s tím dokáže poradit."

John se pomalu zvedl. "Ano? Co se děje?"

Ross se mlčky rozhlédl po rušné kanceláři, kde bylo na doslech nejméně pět lidí. Pak se podíval k svým dveřím a gestem ho pozval dál.

John zaváhal, ale Ross se po léta těšil nezpochybnované autoritě a on teď ze zvyku uposlechl.

Ross mu přidržel dveře, vešel za ním, zavřel za sebou dveře, nenápadně je zamkl a zůstal u nich stát. Za knihovnou se vynořil Anderson.

"Co to má znamenat?" zeptal se ostře John.

"Vůbec nic, Heathi," odpověděl Ross a jeho úsměv se změnil ve vlčí úšklebek. "Jen vám trochu pomůžeme z vašeho nenormálního stavu - zase budete normální. Nehýbejte se, Heathi."

Anderson držel v ruce injekční stříkačku. "Buďte tak hodný, Heathi, a nevzpírejte se. Nechceme vám ublížit."

"Jestli zařvu -" začal John.

"Jestli vydáte jenom hlásek," předl Ross. "tak vám nasadím kladivo - já jsem bývalý zápasník, víte - a přidržím vás, až vám oči vylezou z důlků. A udělal bych to s největším potěšením, takže prosím vás klidně řvete."

John syčel: "Na vás na oba toho dost vím a mám to pěkně všechno uspořádané, připravené a uložené. Jestli se mi něco stane -"

"Pane Heathi," řekl Anderson. "Nic se vám nestane. Spíš se něco odestane. Prostě budete tam, co dřív. Stejně by k tomu došlo, ale my to trochu urychlíme."

"Já vás teď podržím, Heathi," pokračoval zase Ross, "a vy se ani nepohnete, protože kdybyste to udělal, tak byste rušil tady našeho přítele s injekcí a on by vám mohl dát trochu víc než potřebnou dávku, takže by se mohlo stát, že už byste si nepamatoval vůbec nic."

Heath bez dechu couval: "Tak takhle to plánujete. Myslíte si, že tak budete v bezpečí. Když na vás zapomenu, když zapomenu všechny informace i to, kde jsou uloženy. Ale -"

"My vám neublížíme, Heathi," ujišťoval ho Anderson.

Johnovi se čelo lesklo potem. Skoro nebyl schopen pohybu.

"Annézie!" vypravil ze sebe chraplavě a s hrůzou, jakou může pociťovat jen člověk, který má dokonalou schopnost vybavování.

"Ale to si pak nebudete pamatovat ani tohle, ne?" ušklíbal se Ross. "Do toho, Andersene!"

"Škoda," mumlal si rezignovaně Anderson. "Ničím dokonalý pokusný subjekt." Vzal Johna za ochablou ruku a připravil injekci.

Na dveře někdo zaklepal. Jasný hlas zavolal: "Johne!"

Anderson skoro automaticky ztuhl a tázavě vzhlédl.

Ross se obrátil ke dveřím a zase zpátky. "Vraďte mu to, doktore," šeptal naléhavě.

Hlas se ozval znovu: "Johnny, já vím, že jsi tam. Volala jsem policii. Už sem jedou."

Ross znovu zašeptal: "Honem. Lže. A i kdyby ne, tak než přijedou, je po všem. Kdo nám co dokáže?"

Ale Anderson divoce vrtěl hlavou. "To je jeho snoubenka. Ví, že tu látku dostal. Byla u toho."

"Vy idiote."

Někdo kopl do dveří a pak se ozval zdušený křik: "Pusťte mě. Mají tam - pusťte!"

Anderson rychle vysvětloval: "To byl jediný způsob, jak ho přimět, aby s tím souhlasil. Kromě toho myslím, že už nemusíme nic dělat. Podívejte se na něj."

John se zhroutil v rohu, oči měl zastřené. Bylo jasné, že je v bezvědomí nebo aspoň v transu.

Anderson dodal: "Byl vyděšený a to může způsobit šok, který za normálních okolností zabránil vybavování. Myslím, že u něj to odstranilo dezinhibitor. Pusťte ji dovnitř a já si s ní promluvíím."

14.

Susan byla bledá a ochranně objímala svého bývalého snoubence kolem ramen. "Co se stalo?"

"Vzpomínáte si na tu injekci -"

"Ano, ano. Co se stalo?"

"Předevčírem, to jest v neděli, měl přijít do laboratoře na důkladnou prohlídku. Nepřišel. Měl jsem strach a zprávy jeho nadřízených mě značně znepokojily. Začal být arogantní, megalomaničtý, popudlivý - možná jste si toho všimla.

Nemáte na ruce zásnubní prsten."

"My jsme - se pohádali," kývla Susan.

"Takže to chápete. Byl - no, kdybychom mluvili o nějakém neživém stroji, řekl bych, že se mu přehřál motor a běžel rychleji a rychleji. Dnes ráno se už začalo zdát, že je naprosto nezbytné ho léčit. Přesvědčili jsme ho, aby přišel sem, zamkli jsme dveře a -"

"A dali jste mu nějakou injekci, zatímco já jsem venku křičela a kopala do dveří."

"Vůbec ne," ujistil ji Anderson. "Byli bychom použili sedativum, ale bylo pozdě. Došlo u něj k stavu, který můžu nazvat jen zhroutením. Můžete ho prohlédnout, jestli mu někde na těle objevíte čerstvý vpich - jako jeho snoubenka to předpokládám můžete udělat bez rozpaků - a zjistíte, že žádný nemá."

Susan kývla. "To pak rozhodně udělám. Co se stane teď?"

"Jsem si jistý, že se vzpamatuje. Bude zase stejný jako dřív."

"Naprosto průměrný?"

"Nebude mít dokonalou schopnost vybavování, ale tu před deseti dny také neměl. Firma mu samozřejmě poskytne neomezenou dovolenou při plném platu. Pokud bude potřeba jakékoli léčby, všechny náklady plně uhradíme. A až se na to bude cítit, může se znova vrátit do práce."

"Ano? Tak tohle všechno chci do večera písemně, nebo zítra zajdu za svým právníkem."

"Ale slečno Collinsová," chlácholil ji Anderson, "víte dobře, že se pan Heath nabídl dobrovolně. I vy jste souhlasila."
"Myslím," odsekla Susan, "že vy víte velmi dobře, že nám situace byla vysvětlena zkráceně a že by se vám případné vyšetřování nelíbilo. Prostě se postarejte, abychom to, co jste slíbil, dostali písemně."
"Ovšem na oplátku vy budete muset podepsat dohodu, že nás nebudete obviňovat z čehokoli, co se snad vašemu snoubenci stalo."
"Možná. Ale nejdřív se radši přesvědčím, co to je. Můžeš jít, Johnny?"
John kývl a trochu chraplavě řekl: "Ano, Sue."
"Tak jdeme."

15.

Susan nepřipustila žádnou diskusi, dokud John nesnědl omeletu a nevypil šálek dobré kávy. Pak se John zeptal:
"Nechápu jednu věc - kde ses tam vzala?"
"Říkejme tomu třeba ženská intuice."
"Říkejme tomu moje chytrá Susan."
"No tak dobře. Třeba! Když jsem ti hodila prsten pod nohy, tak jsem se hrozně litovala a vztekala jsem se, ale když mě to přešlo, tak jsi mi hrozně chyběl, protože i když to normálnímu člověku nejspíš přijde divné, já tě mám moc ráda."
"Mrzí mě to, Sue," sklonil John pokorně hlavu.
"No to doufám. Panebože, ty jsi byl nesnesitelný. Ale pak jsem si představila, jak s tebou asi vycházejí tvoji spolupracovníci, když mě, která tě miluju, jsi dokázal tak strašně rozčítit. Čím víc jsem o tom uvažovala, tím víc mi připadalo, že nejspíš mají čím dál větší chuť tě zabít. Ne aby sis to špatně vyložil. Připouštím, že sis to jen zasloužil, ale výhradně mojí rukou. Rozhodně jsem to nechtěla nechat udělat nikoho jiného. Neozval ses -"
"Já vím, Sue. Měl jsem spoustu plánů a málo času -"
"Chtěl jsi to všechno stihnout za čtrnáct dní. Já vím, ty pitomče. Dneska ráno už jsem to nemohla vydržet. Přišla jsem se podívat, jak se ti vede, a našla jsem tě za zamčenými dveřmi."
John se otřásl: "Nikdy bych si nepomyslel, že budu někdy rád, když budeš kopat a křičet, ale v té chvíli jsem rád byl. Zarazilo je to."
"Nerozčílí tě moc, když o tom budeš mluvit?"
"Myslím, že ne. Jsem v pořádku."
"Tak co tedy dělali?"
"Hodlali mi znovu vyvolat v mozku zábrany proti vybavování. Myslel jsem, že mají možná v úmyslu mi dát záměrně větší dávku, abych ztratil paměť."
"Proč?"
"Protože věděli, že na každého něco vím. Mohl jsem zničit je i celou společnost."
"To jsi mohl."
"Určitě."
"Ale oni ti tu injekci nakonec nedali, ne? Nebo v tom Anderson taky lhal?"
"Ne, opravdu mi ji nedali."
"Jsi v pořádku?"
"Nemám amnézii."
"Víš, já nerada mluvím jako viktoriánská stará panna, ale doufám, že sis z toho vzal ponaučení."
"Jestli to myslíš tak, že jsem si uvědomil, že máš pravdu, tak ano."
"Tak v tom případě ti ještě budu chvíli dělat kázání, abys na to znova nezapomněl. Všechno jsi dělal moc rychle, moc otevřeně a vůbec jsi nebral v úvahu, že ostatní na to mohou prudce reagovat. Měl jsi dokonalou schopnost vybavování a pletl sis j i s inteligencí. Kdyby tě vedl někdo skutečně inteligentní -"
"Potřeboval jsem tebe, Sue."
"No, teď mě máš, Johnny."
"Co uděláme, Sue?"
"Nejdřív si vezmeme od Quantum tu smlouvu a protože jsi v pořádku, podepíšeme jim to prohlášení. Za druhé, v sobotu se vezmeme, jak jsme to plánovali. Za třetí, uvidíme - ale, Johnny?"
"Ano?"
"Jsi v pořádku?"
"Nemůže mi být líp. Když jsme teď zase spolu, všechno je v pořádku."

16.

Nebyla to velká svatba. Byla menší, než původně plánovali, s méně hosty. Nebyl tam například nikdo z Quantum. Susan velmi důrazně prohlásila, že by to nebylo vhodné.
Susanin soused přinesl videokameru, aby celý obřad nahrál. Johnovi to připadalo nevkusné, ale Susan si to přála. A pak soused tragicky pokrčil rameny a postěžoval si Johnovi: "Nemůžu tu zatracenou věc zapnout. Člověk by řekl, že mu snad dají vyzkoušený přístroj, ne? Musím si zavolat." Pospíchal k telefonnímu automatu v předsálí kaple.
John se na kameru zvědavě podíval. Vedle ní ležela na stolku malá příručka. Vzal ji do ruky a pomalu ji prolistoval, pak ji znova odložil. Rozhlédl se kolem sebe, ale všichni měli dost co dělat. Zdálo se, že si ho nikdo nevšímá.
Odsunul zadní panel nenápadně stranou a nakoukl dovnitř. Pak se odvrátil a zamyšleně se zahleděl na protější stěnu. A díval se tam, i když pravou rukou kradmo zajel do mechanismu a rychle ho nastavil. Po chvilce zasunul zadní panel zpátky a přehodil přepínač.

Soused se spěšně vrátil a vypadal nešťastně. "Jak mám postupovat podle návodu, když vůbec nerozumím -" Zamračil se a řekl: "To je zvláštní. Běží to. Muselo to běžet celou dobu."

17.

"Můžete políbit nevěstu," řekl kněz mírně. John vzal Susan do náruče a s nadšením poslechl.

Susan sevřenými rty zašeptala: "Spravil jsi tu kameru. Proč?"

Zašeptal stejným způsobem: "Chtěl jsem, aby bylo na svatbu všechno v pořádku."

Sykla: "Chtěl ses předvést."

Pustili se, zadívali se na sebe očima zaraženými láskou, pak si znova padli do náruče, zatímco mezi svatebčany to zahučelo.

Susan zašeptala: "Udělej to ještě jednou a já tě zaškrťm. Dokud nebude nikdo vědět, že to pořád dokážeš, nikdo tě nezastaví. Do roka dokážeme úplně všechno, když budeš dělat, co ti řeknu."

"Ano, miláčku," zašeptal pokorně John.

- 2 -